നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

ദീഘനികായോ

സീലക്ഖന്ധവഗ്ഗപാളി

൧. ബ്രഹ്മജാലസുത്തം

പരിബ്ബാജകകഥാ

൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ അന്തരാ ച രാജഗഹം അന്തരാ ച നാളന്ദം അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ ഹോതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി. സുപ്പിയോപി ഖോ പരിബ്ബാജകോ അന്തരാ ച രാജഗഹം അന്തരാ ച നാളന്ദം അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ ഹോതി സദ്ധിം അന്തേവാസിനാ ബ്രഹ്മദത്തേന മാണവേന. തത്ര സുദം സുപ്പിയോ പരിബ്ബാജകോ അനേകപരിയായേന ബുദ്ധസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, ധമ്മസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, സങ്ഘസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി; സുപ്പിയസ്സ പന പരിബ്ബാജകസ്സ അന്തേവാസീ ബ്രഹ്മദത്തോ മാണവോ അനേകപരിയായേന ബുദ്ധസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, ധമ്മസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, സങ്ഘസ്സ വണ്ണം ഭാസതി. ഇതിഹ തേ ഉഭോ ആചരിയന്തേവാസീ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ ഭഗവന്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധാ [അനുബദ്ധാ (കം॰ സീ॰ പീ॰)] ഹോന്തി ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച.

൨. അഥ ഖോ ഭഗവാ അമ്ബലട്ഠികായം രാജാഗാരകേ ഏകരത്തിവാസം ഉപഗച്ഛി [ഉപഗഞ്ഛി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന. സുപ്പിയോപി ഖോ പരിബ്ബാജകോ അമ്ബലട്ഠികായം രാജാഗാരകേ ഏകരത്തിവാസം ഉപഗച്ഛി [ഉപഗഞ്ഛി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അന്തേവാസിനാ ബ്രഹ്മദത്തേന മാണവേന. തത്രപി സുദം സുപ്പിയോ പരിബ്ബാജകോ അനേകപരിയായേന ബുദ്ധസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, ധമ്മസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, സങ്ഘസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി; സുപ്പിയസ്സ പന പരിബ്ബാജകസ്സ അന്തേവാസീ ബ്രഹ്മദത്തോ മാണവോ അനേകപരിയായേന ബുദ്ധസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, ധമ്മസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, സങ്ഘസ്സ വണ്ണം ഭാസതി. ഇതിഹ തേ ഉഭോ ആചരിയന്തേവാസീ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ വിഹരന്തി.

൩. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാനം ഭിക്ഖൂനം രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം പച്ചുട്ഠിതാനം മണ്ഡലമാളേ സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയം സങ്ഖിയധമ്മോ ഉദപാദി - ''അച്ഛരിയം, ആവുസോ, അബ്ഭുതം, ആവുസോ, യാവഞ്ചിദം തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സത്താനം നാനാധിമുത്തികതാ സുപ്പടിവിദിതാ. അയഞ്ഹി സുപ്പിയോ പരിബ്ബാജകോ അനേകപരിയായേന ബുദ്ധസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, ധമ്മസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, സങ്ഘസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി; സുപ്പിയസ്സ പന പരിബ്ബാജകസ്സ അന്തേവാസീ ബ്രഹ്മദത്തോ മാണവോ അനേകപരിയായേന ബുദ്ധസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, ധമ്മസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, സങ്ഘസ്സ വണ്ണം ഭാസതി. ഇതിഹമേ ഉഭോ ആചരിയന്തേവാസീ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ ഭഗവന്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധാ ഹോന്തി ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ചാ''തി.

൪. അഥ ഖോ ഭഗവാ തേസം ഭിക്ഖൂനം ഇമം സങ്ഖിയധമ്മം വിദിത്വാ യേന മണ്ഡലമാളോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''കായനുത്ഥ, ഭിക്ഖവേ, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ സന്നിപതിതാ, കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ''തി? ഏവം വുത്തേ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''ഇധ, ഭന്തേ, അമ്ഹാകം രത്തിയാ പച്ചൂസസമയം പച്ചുട്ഠിതാനം മണ്ഡലമാളേ സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയം സങ്ഖിയധമ്മോ ഉദപാദി - 'അച്ഛരിയം, ആവുസോ, അബ്ഭുതം, ആവുസോ, യാവഞ്ചിദം തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സത്താനം നാനാധിമുത്തികതാ സുപ്പടിവിദിതാ. അയഞ്ഹി സുപ്പിയോ പരിബ്ബാജകോ അനേകപരിയായേന ബുദ്ധസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, ധമ്മസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, സങ്ഘസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി; സുപ്പിയസ്സ പന പരിബ്ബാജകസ്സ അന്തേവാസീ ബ്രഹ്മദത്തോ മാണവോ അനേകപരിയായേന ബുദ്ധസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, ധമ്മസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, സങ്ഘസ്സ വണ്ണം ഭാസതി. ഇതിഹമേ ഉഭോ ആചരിയന്തേവാസീ അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഉജുവിപച്ചനീകവാദാ ഭഗവന്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധാ ഹോന്തി ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ചാ'തി. അയം ഖോ നോ, ഭന്തേ, അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ, അഥ ഭഗവാ അനുപ്പത്തോ''തി.

൫. ''മമം വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, ധമ്മസ്സ വാ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, സങ്ഘസ്സ വാ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, തത്ര തുമ്ഹേഹി ന ആഘാതോ ന അപ്പച്ചയോ ന ചേതസോ അനഭിരദ്ധി കരണീയാ. മമം വാ, ഭിക്ഖവേ , പരേ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, ധമ്മസ്സ വാ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, സങ്ഘസ്സ വാ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, തത്ര ചേ തുമ്ഹേ അസ്സഥ കുപിതാ വാ അനത്തമനാ വാ, തുമ്ഹം യേവസ്സ തേന അന്തരായോ. മമം വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, ധമ്മസ്സ വാ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, സങ്ഘസ്സ വാ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, തത്ര ചേ തുമ്ഹേ അസ്സഥ കുപിതാ വാ അനത്തമനാ വാ, അപി നു തുമ്ഹേ പരേസം സുഭാസിതം ദുബ്ഭാസിതം ആജാനേയ്യാഥാ''തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''മമം വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, ധമ്മസ്സ വാ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, സങ്ഘസ്സ വാ അവണ്ണം ഭാസേയ്യും, തത്ര തുമ്ഹേഹി അഭൂതം അഭൂതതോ നിബ്ബേഠേതബ്ബം - 'ഇതിപേതം അഭൂതം, ഇതിപേതം അതച്ഛം, നത്ഥി ചേതം അമ്ഹേസു, ന ച പനേതം അമ്ഹേസു സംവിജ്ജതീ'തി.

൬. ''മമം വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വണ്ണം ഭാസേയ്യും, ധമ്മസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസേയ്യും, സങ്ഘസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസേയ്യും, തത്ര തുമ്ഹേഹി ന ആനന്ദോ ന സോമനസ്സം ന ചേതസോ ഉപ്പിലാവിതത്തം കരണീയം. മമം വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വണ്ണം ഭാസേയ്യും, ധമ്മസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസേയ്യും, സങ്ഘസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസേയ്യും, തത്ര ചേ തുമ്ഹേ അസ്സഥ ആനന്ദിനോ സുമനാ ഉപ്പിലാവിതാ തുമ്ഹം യേവസ്സ തേന അന്തരായോ. മമം വാ, ഭിക്ഖവേ, പരേ വണ്ണം ഭാസേയ്യും, ധമ്മസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസേയ്യും, സങ്ഘസ്സ വാ വണ്ണം ഭാസേയ്യും, തത്ര തുമ്ഹേഹി ഭൂതം ഭൂതതോ പടിജാനിതബ്ബം - 'ഇതിപേതം ഭൂതം, ഇതിപേതം തച്ഛം, അത്ഥി ചേതം അമ്ഹേസു, സംവിജ്ജതി ച പനേതം അമ്ഹേസൂ'തി.

ചൂളസീലം

൭. "അപ്പമത്തകം ഖോ പനേതം, ഭിക്ഖവേ, ഓരമത്തകം സീലമത്തകം, യേന പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ. കതമഞ്ച തം, ഭിക്ഖവേ, അപ്പമത്തകം ഓരമത്തകം സീലമത്തകം, യേന പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ?

൮. "'പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ നിഹിതദണ്ഡോ, നിഹിതസത്ഥോ, ലജ്ജീ, ദയാപന്നോ, സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതീ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

"'അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ ദിന്നാദായീ ദിന്നപാടികങ്ഖീ, അഥേനേന സുചിഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതീ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

"'അബ്രഹ്മചരിയം പഹായ ബ്രഹ്മചാരീ സമണോ ഗോതമോ ആരാചാരീ [അനാചാരീ (കം॰)] വിരതോ [പടിവിരതോ (കത്ഥചി)] മേഥുനാ ഗാമധമ്മാ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൯. "'മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ സച്ചവാദീ സച്ചസന്ധോ ഥേതോ [ഠേതോ (സ്യാ॰ കം॰)] പച്ചയികോ അവിസംവാദകോ ലോകസ്സാ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

"'പിസുണം വാചം പഹായ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ, ഇതോ സുത്വാ ന അമുത്ര അക്ഖാതാ ഇമേസം ഭേദായ, അമുത്ര വാ സുത്വാ ന ഇമേസം അക്ഖാതാ അമൂസം ഭേദായ. ഇതി ഭിന്നാനം വാ സന്ധാതാ, സഹിതാനം വാ അനുപ്പദാതാ സമഗ്ഗാരാമോ സമഗ്ഗരതോ സമഗ്ഗനന്ദീ സമഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

"'ഫരുസം വാചം പഹായ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ, യാ സാ വാചാ നേലാ കണ്ണസുഖാ പേമനീയാ ഹദയങ്ഗമാ പോരീ ബഹുജനകന്താ ബഹുജനമനാപാ തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

"'സമ്ഫപ്പലാപം പഹായ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ, നിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ കാലേന സാപദേസം പരിയന്തവതിം അത്ഥസംഹിത'ന്തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൧൦. 'ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ [സമാരബ്ഭാ (സീ॰ കം॰)] പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ...പേ॰....

"'ഏകഭത്തികോ സമണോ ഗോതമോ രത്തൂപരതോ വിരതോ [പടിവിരതോ (കത്ഥചി)] വികാലഭോജനാ....

നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനാ [നച്ചഗീതവാദിതവിസുകദസ്സനാ (ക॰)] പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

മാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ജാതരൂപരജതപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ആമകധഞ്ഞപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ആമകമംസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ഇത്ഥികുമാരികപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ദാസിദാസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

അജേളകപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

കുക്കുടസൂകരപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ഹത്ഥിഗവസ്സവളവപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ഖേത്തവത്ഥുപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

കയവിക്കയാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

തുലാകൂടകംസകൂടമാനകൂടാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ഉക്കോടനവഞ്ചനനികതിസാചിയോഗാ [സാവിയോഗാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ….

ഛേദനവധബന്ധനവിപരാമോസആലോപസഹസാകാരാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ’തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

ചൂളസീലം നിട്ഠിതം.

മജ്ഝിമസീലം

൧൧. ‘‘‘യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭം അനുയുത്താ വിഹരന്തി, സേയ്യഥിദം [സേയ്യഥീദം (സീ॰ സ്യാ॰)] - മൂലബീജം ഖന്ധബീജം ഫളുബീജം അഗ്ഗബീജം ബീജബീജമേവ പഞ്ചമം [പഞ്ചമം ഇതി വാ (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)]; ഇതി ഏവരൂപാ ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ പടിവിരതോ

സമണോ ഗോതമോ’തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൧൨. “‘യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം സന്നിധികാരപരിഭോഗം അനുയുത്താ വിഹരന്തി , സേയ്യഥിദം - അന്നസന്നിധിം പാനസന്നിധിം വത്ഥസന്നിധിം യാനസന്നിധിം സയനസന്നിധിം ഗന്ധസന്നിധിം ആമിസസന്നിധിം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ സന്നിധികാരപരിഭോഗാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ’തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൧൩. “‘യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം വിസൂകദസ്സനം അനുയുത്താ വിഹരന്തി, സേയ്യഥിദം - നച്ചം ഗീതം വാദിതം പേക്ഖം അക്ഖാനം പാണിസ്സരം വേതാളം കുമ്ഭഥൂണം [കുമ്ഭഥൂനം (സ്യാ॰ ക॰), കുമ്ഭഥൂണം (സീ॰)] സോഭനകം [സോഭനഘരകം (സീ॰), സോഭനഗരകം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ചണ്ഡാലം വംസം ധോവനം ഹത്ഥിയുദ്ധം അസ്സയുദ്ധം മഹിംസയുദ്ധം [മഹിസയുദ്ധം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഉസഭയുദ്ധം അജയുദ്ധം മേണ്ഡയുദ്ധം കുക്കുടയുദ്ധം വട്ടകയുദ്ധം ദണ്ഡയുദ്ധം മുട്ഠിയുദ്ധം നിബ്ബുദ്ധം ഉയ്യോധികം ബലഗ്ഗം സേനാബ്യൂഹം അനീകദസ്സനം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ വിസൂകദസ്സനാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ’തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൧൪. “‘യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം ജൂതപ്പമാദട്ഠാനാനുയോഗം അനുയുത്താ വിഹരന്തി, സേയ്യഥിദം - അട്ഠപദം ദസപദം ആകാസം പരിഹാരപഥം സന്തികം ഖലികം ഘടികം സലാകഹത്ഥം അക്ഖം പങ്ഗചീരം വങ്കകം മോക്ഖചികം ചിങ്ഗുലികം [ചിങ്ഗുലകം (ക॰ സീ॰)] പത്താള്ഹകം രഥകം ധനുകം അക്ഖരികം മനേസികം യഥാവജ്ജം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ ജൂതപ്പമാദട്ഠാനാനുയോഗാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ’തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൧൫. “‘യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം അനുയുത്താ വിഹരന്തി, സേയ്യഥിദം - ആസന്ദിം പല്ലങ്കം ഗോനകം ചിത്തകം പടികം പടലികം തൂലികം വികതികം ഉദ്ദലോമിം ഏകന്തലോമിം കട്ടിസ്സം കോസേയ്യം കുത്തകം ഹത്ഥത്ഥരം അസ്സത്ഥരം രഥത്ഥരം [ഹത്ഥത്ഥരണം അസ്സത്ഥരണം രഥത്ഥരണം (സീ॰ ക॰ പീ॰)] അജിനപ്പവേണിം കദലിമിഗപവരപച്ചത്ഥരണം സഉത്തരച്ഛദം ഉഭതോലോഹിതകൂപധാനം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ’തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൧൬. “‘യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം മണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാനുയോഗം അനുയുത്താ വിഹരന്തി, സേയ്യഥിദം - ഉച്ഛാദനം പരിമദ്ദനം ന്ഹാപനം സമ്ബാഹനം ആദാസം അഞ്ജനം മാലാഗന്ധവിലേപനം [മാലാവിലേപനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മുഖചുണ്ണം മുഖലേപനം ഹത്ഥബന്ധം സിഖാബന്ധം ദണ്ഡം

നാളികം അസിം [ഖഗ്ഗം (സീ॰ പീ॰), അസിം ഖഗ്ഗം (സ്യാ॰ കം॰)] ഛത്തം ചിത്രുപാഹനം ഉണ്ഹീസം മണിം വാലബീജനിം ഓദാതാനി വത്ഥാനി ദീഘദസാനി ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ മണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാനുയോഗാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൧൭. '''യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം തിരച്ഛാനകഥം അനുയുത്താ വിഹരന്തി, സേയ്യഥിദം - രാജകഥം ചോരകഥം മഹാമത്തകഥം സേനാകഥം ഭയകഥം യുദ്ധകഥം അന്നകഥം പാനകഥം വത്ഥകഥം സയനകഥം മാലാകഥം ഗന്ധകഥം ഞാതികഥം യാനകഥം ഗാമകഥം നിഗമകഥം നഗരകഥം ജനപദകഥം ഇത്ഥികഥം [ഇത്ഥികഥം പുരിസകഥം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] സൂരകഥം വിസിഖാകഥം കുമ്ഭട്ഠാനകഥം പുബ്ബപേതകഥം നാനത്തകഥം ലോകക്ഖായികം സമുദ്ദക്ഖായികം ഇതിഭവാഭവകഥം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനകഥായ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൧൮. '''യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം വിഗ്ഗാഹികകഥം അനുയുത്താ വിഹരന്തി, സേയ്യഥിദം - ന ത്വം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനാസി, അഹം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനാമി, കിം ത്വം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനിസ്സസി, മിച്ഛാ പടിപന്നോ ത്വമസി, അഹമസ്മി സമ്മാ പടിപന്നോ, സഹിതം മേ, അസഹിതം തേ, പുരേവചനീയം പച്ഛാ അവച, പച്ഛാവചനീയം പുരേ അവച, അധിചിണ്ണം തേ വിപരാവത്തം, ആരോപിതോ തേ വാദോ, നിഗ്ഗഹിതോ ത്വമസി, ചര വാദപ്പമോക്ഖായ, നിബ്ബേഠേഹി വാ സചേ പഹോസീതി ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ വിഗ്ഗാഹികകഥായ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൧൯. '''യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗം അനുയുത്താ വിഹരന്തി, സേയ്യഥിദം - രഞ്ഞം, രാജമഹാമത്താനം, ഖത്തിയാനം, ബ്രാഹ്മണാനം, ഗഹപതികാനം, കുമാരാനം "ഇധ ഗച്ഛ, അമുത്രാഗച്ഛ, ഇദം ഹര, അമുത്ര ഇദം ആഹരാ"തി ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൨൦. '''യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ കുഹകാ ച ഹോന്തി, ലപകാ ച നേമിത്തികാ ച നിപ്പേസികാ ച, ലാഭേന ലാഭം നിജിഗീംസിതാരോ ച [ലാഭേന ലാഭം നിജിഗിം ഭിതാരോ (സീ॰ സ്യാ॰), ലാഭേന ച ലാഭം നിജിഗീസിതാരോ (പീ॰)] ഇതി [ഇതി വാ, ഇതി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഏവരൂപാ കുഹനലപനാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

മജ്ഝിമസീലം നിട്ഠിതം.

൨൧. '''യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി , സേയ്യഥിദം - അങ്ഗം നിമിത്തം ഉപ്പാതം സുപിനം ലക്ഖണം മൂസികച്ഛിന്നം അഗ്ഗിഹോമം ദബ്ബിഹോമം ഥുസഹോമം കണഹോമം തണ്ഡുലഹോമം സപ്പിഹോമം തേലഹോമം മുഖഹോമം ലോഹിതഹോമം അങ്ഗവിജ്ജാ വത്ഥുവിജ്ജാ ഖത്തവിജ്ജാ [ഖേത്തവിജ്ജാ (ബഹൂസു)] സിവവിജ്ജാ ഭൂതവിജ്ജാ ഭൂരിവിജ്ജാ അഹിവിജ്ജാ വിസവിജ്ജാ വിച്ഛികവിജ്ജാ മൂസികവിജ്ജാ സകുണവിജ്ജാ വായസവിജ്ജാ പക്കജ്ഝാനം സരപരിത്താണം മിഗചക്കം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൨൨. '''യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി, സേയ്യഥിദം - മണിലക്ഖണം വത്ഥലക്ഖണം ദണ്ഡലക്ഖണം സത്ഥലക്ഖണം അസിലക്ഖണം ഉസുലക്ഖണം ധനുലക്ഖണം ആവുധലക്ഖണം ഇത്ഥിലക്ഖണം പുരിസലക്ഖണം കുമാരലക്ഖണം കുമാരിലക്ഖണം ദാസലക്ഖണം ദാസിലക്ഖണം ഹത്ഥിലക്ഖണം അസ്സലക്ഖണം മഹിംസലക്ഖണം [മഹിസലക്ഖണം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഉസഭലക്ഖണം ഗോലക്ഖണം അജലക്ഖണം മേണ്ഡലക്ഖണം കുക്കുടലക്ഖണം വട്ടകലക്ഖണം ഗോധാലക്ഖണം കണ്ണികാലക്ഖണം കച്ഛപലക്ഖണം മിഗലക്ഖണം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൨൩. '''യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി, സേയ്യഥിദം - രഞ്ഞം നിയ്യാനം ഭവിസ്സതി, രഞ്ഞം അനിയ്യാനം ഭവിസ്സതി, അബ്ഭന്തരാനം രഞ്ഞം ഉപയാനം ഭവിസ്സതി, ബാഹിരാനം രഞ്ഞം അപയാനം ഭവിസ്സതി, ബാഹിരാനം രഞ്ഞം ഉപയാനം ഭവിസ്സതി, അബ്ഭന്തരാനം രഞ്ഞം അപയാനം ഭവിസ്സതി, അബ്ഭന്തരാനം രഞ്ഞം ജയോ ഭവിസ്സതി, ബാഹിരാനം രഞ്ഞം പരാജയോ ഭവിസ്സതി, ബാഹിരാനം രഞ്ഞം ജയോ ഭവിസ്സതി, അബ്ഭന്തരാനം രഞ്ഞം പരാജയോ ഭവിസ്സതി, ഇതി ഇമസ്സ ജയോ ഭവിസ്സതി, ഇമസ്സ പരാജയോ ഭവിസ്സതി ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ'തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൨൪. '''യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി, സേയ്യഥിദം - ചന്ദഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, സൂരിയഗ്ഗാഹോ [സുരിയഗ്ഗാഹോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭവിസ്സതി, നക്ഖത്തഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, ചന്ദിമസൂരിയാനം പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, ചന്ദിമസൂരിയാനം ഉപ്പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, നക്ഖത്താനം പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, നക്ഖത്താനം ഉപ്പഥഗമനം

ഭവിസ്സതി, ഉക്കാപാതോ ഭവിസ്സതി, ദിസാഡാഹോ ഭവിസ്സതി, ഭൂമിചാലോ ഭവിസ്സതി, ദേവദുദ്രഭി [ദേവദുന്ദുഭി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭവിസ്സതി, ചന്ദിമസൂരിയനക്ഖത്താനം ഉഗ്ഗമനം ഓഗമനം സംകിലേസം വോദാനം ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ ചന്ദഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ സൂരിയഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ നക്ഖത്തഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകം ചന്ദിമസൂരിയാനം പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകം ചന്ദിമസൂരിയാനം ഉപ്പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകം നക്ഖത്താനം പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകം നക്ഖത്താനം ഉപ്പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ ഉക്കാപാതോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ ദിസാഡാഹോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ ഭൂമിചാലോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ ദേവദുദ്രഭി ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകം ചന്ദിമസൂരിയനക്ഖത്താനം ഉഗ്ഗമനം ഓഗമനം സംകിലേസം വോദാനം ഭവിസ്സതി ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ’തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൨൫. ‘‘യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി, സേയ്യഥിദം - സുവുട്ഠികാ ഭവിസ്സതി, ദുബ്ബുട്ഠികാ ഭവിസ്സതി, സുഭിക്ഖം ഭവിസ്സതി, ദുബ്ഭിക്ഖം ഭവിസ്സതി, ഖേമം ഭവിസ്സതി, ഭയം ഭവിസ്സതി, രോഗോ ഭവിസ്സതി, ആരോഗ്യം ഭവിസ്സതി, മുദ്ദാ, ഗണനാ, സങ്ഖാനം, കാവേയ്യം, ലോകായതം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ’തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൨൬. ‘‘യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി , സേയ്യഥിദം - ആവാഹനം വിവാഹനം സംവരണം വിവരണം സംകിരണം വികിരണം സുഭഗകരണം ദുബ്ഭഗകരണം വിരുദ്ധഗബ്ഭകരണം ജിവ്ഹാനിബന്ധനം ഹനുസംഹനനം ഹത്ഥാഭിജപ്പനം ഹനുജപ്പനം കണ്ണജപ്പനം ആദാസപഞ്ഹം കുമാരികപഞ്ഹം ദേവപഞ്ഹം ആദിച്ചുപട്ഠാനം മഹതുപട്ഠാനം അബ്ഭുജ്ജലനം സിരിവ്ഹായനം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ’തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

൨൭. ‘‘യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി, സേയ്യഥിദം - സന്തികമ്മം പണിധികമ്മം ഭൂതകമ്മം ഭൂരികമ്മം വസ്സകമ്മം വോസ്സകമ്മം വത്ഥുകമ്മം വത്ഥുപരികമ്മം ആചമനം ന്ഹാപനം ജുഹനം വമനം വിരേചനം ഉദ്ധംവിരേചനം അധോവിരേചനം സീസവിരേചനം കണ്ണതേലം നേത്തതപ്പനം നത്ഥുകമ്മം അഞ്ജനം പച്ചഞ്ജനം സാലാകിയം സല്ലകത്തിയം ദാരകതികിച്ഛാ മൂലഭേസജ്ജാനം അനുപ്പദാനം ഓസധീനം പടിമോക്ഖോ ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ സമണോ ഗോതമോ’തി - ഇതി വാ ഹി, ഭിക്ഖവേ, പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

“ഇദം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അപ്പമത്തകം ഓരമത്തകം സീലമത്തകം, യേന പുഥുജ്ജനോ തഥാഗതസ്സ വണ്ണം വദമാനോ വദേയ്യ.

മഹാസീലം നിട്ഠിതം.

പുബ്ബന്തകപ്പികാ

൨൮. “അത്ഥി , ഭിക്ഖവേ, അഞ്ഞേവ ധമ്മാ ഗമ്ഭീരാ ദുദ്ദസാ ദുരനുബോധാ സന്താ പണീതാ അതക്കാവചരാ നിപുണാ പണ്ഡിതവേദനീയാ, യേ തഥാഗതോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി, യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും. കതമേ ച തേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഗമ്ഭീരാ ദുദ്ദസാ ദുരനുബോധാ സന്താ പണീതാ അതക്കാവചരാ നിപുണാ പണ്ഡിതവേദനീയാ, യേ തഥാഗതോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി, യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും?

൨൯. “സന്തി , ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ പുബ്ബന്താനുദിട്ഠിനോ, പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി [അധിവുത്തിപദാനി (സീ॰ പീ॰)] അഭിവദന്തി അട്ഠാരസഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ പുബ്ബന്തകപ്പികാ പുബ്ബന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി അട്ഠാരസഹി വത്ഥൂഹി?

സസ്സതവാദോ

൩൦. “സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സസ്സതവാദാ, സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി?

൩൧. “ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസതി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ ( ) [(പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ) (സ്യാ॰ കം॰)] അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി അനേകാനിപി ജാതിസതാനി അനേകാനിപി ജാതിസഹസ്സാനി അനേകാനിപി ജാതിസതസഹസ്സാനി - ‘അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ’തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

“സോ ഏവമാഹ - ‘സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച വഞ്ഝോ കൂടട്ഠോ ഏസികട്ഠായിട്ഠിതോ; തേ ച സത്താ സന്ധാവന്തി സംസരന്തി ചവന്തി ഉപപജ്ജന്തി, അത്ഥിത്വേവ സസ്സതിസമം. തം കിസ്സ ഹേതു? അഹഞ്ഹി ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസാമി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി അനേകാനിപി ജാതിസതാനി അനേകാനിപി ജാതിസഹസ്സാനി അനേകാനിപി ജാതിസതസഹസ്സാനി - അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോതി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. ഇമിനാമഹം ഏതം ജാനാമി “യഥാ സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച വഞ്ഝോ കൂടട്ഠോ ഏസികട്ഠായിട്ഠിതോ; തേ ച സത്താ സന്ധാവന്തി സംസരന്തി ചവന്തി ഉപപജ്ജന്തി, അത്ഥിത്വേവ സസ്സതിസമ”ന്തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, പഠമം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി.

൩൨. “ദുതിയേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസതി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി സംവട്ടവിവട്ടം ദ്വേപി സംവട്ടവിവട്ടാനി തീണിപി സംവട്ടവിവട്ടാനി ചത്താരിപി സംവട്ടവിവട്ടാനി പഞ്ചപി സംവട്ടവിവട്ടാനി ദസപി സംവട്ടവിവട്ടാനി - ‘അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ’തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

“സോ ഏവമാഹ - ‘സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച വഞ്ഝോ കൂടട്ഠോ ഏസികട്ഠായിട്ഠിതോ; തേ ച സത്താ സന്ധാവന്തി സംസരന്തി ചവന്തി ഉപപജ്ജന്തി, അത്ഥിത്വേവ സസ്സതിസമം. തം കിസ്സ ഹേതു? അഹഞ്ഹി ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസാമി യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി സംവട്ടവിവട്ടം ദ്വേപി സംവട്ടവിവട്ടാനി തീണിപി സംവട്ടവിവട്ടാനി ചത്താരിപി

സംവട്ടവിവട്ടാനി പഞ്ചപി സംവട്ടവിവട്ടാനി ദസപി സംവട്ടവിവട്ടാനി. അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോതി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. ഇമിനാമഹം ഏതം ജാനാമി ''യഥാ സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച വഞ്ഝോ കൂടട്ഠോ എസികട്ഠായിട്ഠിതോ, തേ ച സത്താ സന്ധാവന്തി സംസരന്തി ചവന്തി ഉപപജ്ജന്തി, അത്ഥിത്വേവ സസ്സതിസമ''ന്തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി.

൩൩. ''തതിയേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസതി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. സേയ്യഥിദം - ദസപി സംവട്ടവിവട്ടാനി വീസമ്പി സംവട്ടവിവട്ടാനി തിംസമ്പി സംവട്ടവിവട്ടാനി ചത്താലീസമ്പി സംവട്ടവിവട്ടാനി - 'അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ'തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

''സോ ഏവമാഹ - 'സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച വഞ്ഝോ കൂടട്ഠോ എസികട്ഠായിട്ഠിതോ; തേ ച സത്താ സന്ധാവന്തി സംസരന്തി ചവന്തി ഉപപജ്ജന്തി, അത്ഥിത്വേവ സസ്സതിസമം. തം കിസ്സ ഹേതു? അഹഞ്ഹി ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസാമി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. സേയ്യഥിദം - ദസപി സംവട്ടവിവട്ടാനി വീസമ്പി സംവട്ടവിവട്ടാനി തിംസമ്പി സംവട്ടവിവട്ടാനി ചത്താലീസമ്പി സംവട്ടവിവട്ടാനി - 'അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോതി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരാമി. ഇമിനാമഹം ഏതം ജാനാമി ''യഥാ സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച വഞ്ഝോ കൂടട്ഠോ എസികട്ഠായിട്ഠിതോ, തേ ച സത്താ സന്ധാവന്തി സംസരന്തി ചവന്തി ഉപപജ്ജന്തി, അത്ഥിത്വേവ സസ്സതിസമ''ന്തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, തതിയം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി.

൩൪. “ചതുത്ഥേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ തക്കീ ഹോതി വീമംസീ, സോ തക്കപരിയാഹതം വീമംസാനുചരിതം സയം പടിഭാനം ഏവമാഹ - ‘സസ്സതോ അത്താ ച ലോകോ ച വഞ്ഝോ കൂടട്ഠോ ഏസികട്ഠായിട്ഠിതോ; തേ ച സത്താ സന്ധാവന്തി സംസരന്തി ചവന്തി ഉപപജ്ജന്തി, അത്ഥിത്വേവ സസ്സതിസമ’ന്തി . ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി.

൩൫. “ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന; നത്ഥി ഇതോ ബഹിദ്ധാ.

൩൬. “തയിദം , ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ പജാനാതി - ‘ഇമേ ദിട്ഠിട്ഠാനാ ഏവംഗഹിതാ ഏവംപരാമട്ഠാ ഏവംഗതികാ ഭവന്തി ഏവംഅഭിസമ്പരായാ’തി, തഞ്ച തഥാഗതോ പജാനാതി, തതോ ച ഉത്തരിതരം പജാനാതി; തഞ്ച പജാനനം [പജാനം (?) ദീ॰ നി॰ ൩.൩൬ പാളിഅട്ഠകഥാ പസ്സിതബ്ബം] ന പരാമസതി, അപരാമസതോ ചസ്സ പച്ചത്തഞ്ഞേവ നിബ്ബുതി വിദിതാ. വേദനാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ അനുപാദാവിമുത്തോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ.

൩൭. “ഇമേ ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഗമ്ഭീരാ ദുദ്ദസാ ദുരനുബോധാ സന്താ പണീതാ അതക്കാവചരാ നിപുണാ പണ്ഡിതവേദനീയാ, യേ തഥാഗതോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി, യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

പഠമഭാണവാരോ.

ഏകച്ചസസ്സതവാദോ

൩൮. “സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി?

൩൯. “ഹോതി ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, സമയോ, യം കദാചി കരഹചി ദീഘസ്സ അദ്ധുനോ അച്ചയേന അയം ലോകോ സംവട്ടതി. സംവട്ടമാനേ ലോകേ യേഭുയ്യേന സത്താ ആഭസ്സരസംവത്തനികാ ഹോന്തി. തേ തത്ഥ ഹോന്തി മനോമയാ പീതിഭക്ഖാ സയംപഭാ അന്തലിക്ഖചരാ സുഭട്ഠായിനോ, ചിരം ദീഘമദ്ധാനം തിട്ഠന്തി.

ൾ൦. “ഹോതി ഖോ സോ, ഭിക്ഖവേ, സമയോ, യം കദാചി കരഹചി ദീഘസ്സ അദ്ധുനോ അച്ചയേന അയം ലോകോ വിവട്ടതി. വിവട്ടമാനേ ലോകേ സുഞ്ഞം ബ്രഹ്മവിമാനം പാതുഭവതി. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ സത്തോ ആയുക്ഖയാ വാ പുഞ്ഞക്ഖയാ വാ ആഭസ്സരകായാ ചവിത്വാ സുഞ്ഞം ബ്രഹ്മവിമാനം ഉപപജ്ജതി. സോ തത്ഥ ഹോതി മനോമയോ പീതിഭക്ഖോ സയംപഭോ അന്തലിക്ഖചരോ സുഭട്ഠായീ, ചിരം ദീഘമദ്ധാനം തിട്ഠതി.

ൾ൧. “തസ്സ തത്ഥ ഏകകസ്സ ദീഘരത്തം നിവുസിതത്താ അനഭിരതി പരിതസ്സനാ ഉപപജ്ജതി - ‘അഹോ വത അഞ്ഞേപി സത്താ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛേയ്യു’ന്തി. അഥ അഞ്ഞേപി സത്താ ആയുക്ഖയാ വാ പുഞ്ഞക്ഖയാ വാ ആഭസ്സരകായാ ചവിത്വാ ബ്രഹ്മവിമാനം ഉപപജ്ജന്തി തസ്സ സത്തസ്സ സഹബ്യതം. തേപി തത്ഥ ഹോന്തി മനോമയാ പീതിഭക്ഖാ സയംപഭാ അന്തലിക്ഖചരാ സുഭട്ഠായിനോ, ചിരം ദീഘമദ്ധാനം തിട്ഠന്തി.

ൾ൨. “തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യോ സോ സത്തോ പഠമം ഉപപന്നോ തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘അഹമസ്മി ബ്രഹ്മാ മഹാബ്രഹ്മാ അഭിഭൂ അനഭിഭൂതോ അഞ്ഞദത്ഥുദസോ വസവത്തീ ഇസ്സരോ കത്താ നിമ്മാതാ സേട്ഠോ സജിതാ [സജ്ജിതാ (സ്യാ॰ കം॰)] വസീ പിതാ ഭൂതഭബ്യാനം. മയാ ഇമേ സത്താ നിമ്മിതാ. തം കിസ്സ ഹേതു? മമഞ്ഹി പുബ്ബേ ഏതദഹോസി - “അഹോ വത അഞ്ഞേപി സത്താ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛേയ്യു”ന്തി. ഇതി മമ ച മനോപണിധി, ഇമേ ച സത്താ ഇത്ഥത്തം ആഗതാ’തി.

“യേപി തേ സത്താ പച്ഛാ ഉപപന്നാ, തേസമ്പി ഏവം ഹോതി - ‘അയം ഖോ ഭവം ബ്രഹ്മാ മഹാബ്രഹ്മാ അഭിഭൂ അനഭിഭൂതോ അഞ്ഞദത്ഥുദസോ വസവത്തീ ഇസ്സരോ കത്താ നിമ്മാതാ സേട്ഠോ സജിതാ വസീ പിതാ ഭൂതഭബ്യാനം. ഇമിനാ മയം ഭോതാ ബ്രഹ്മുനാ നിമ്മിതാ. തം കിസ്സ ഹേതു? ഇമഞ്ഹി മയം അദ്ദസാമ ഇധ പഠമം ഉപപന്നം, മയം പനമ്ഹ പച്ഛാ ഉപപന്നാ’തി.

ൾ൩. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യോ സോ സത്തോ പഠമം ഉപപന്നോ, സോ ദീഘായുകതരോ ച ഹോതി വണ്ണവന്തതരോ ച മഹേസക്ഖതരോ ച. യേ പന തേ സത്താ പച്ഛാ ഉപപന്നാ, തേ അപ്പായുകതരാ ച ഹോന്തി ദുബ്ബണ്ണതരാ ച അപ്പേസക്ഖതരാ ച.

ൾ൪. “ഠാനം ഖോ പനേതം, ഭിക്ഖവേ, വിജ്ജതി, യം അഞ്ഞതരോ സത്തോ തമ്ഹാ കായാ ചവിത്വാ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി. ഇത്ഥത്തം ആഗതോ സമാനോ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ സമാനോ ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസതി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ തം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി , തതോ പരം നാനുസ്സരതി.

“സോ ഏവമാഹ - ‘യോ ഖോ സോ ഭവം ബ്രഹ്മാ മഹാബ്രഹ്മാ അഭിഭൂ അനഭിഭൂതോ അഞ്ഞദത്ഥുദസോ വസവത്തീ ഇസ്സരോ കത്താ നിമ്മാതാ സേട്ഠോ സജിതാ വസീ പിതാ ഭൂതഭബ്യാനം, യേന മയം ഭോതാ ബ്രഹ്മുനാ നിമ്മിതാ, സോ നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ സസ്സതിസമം തഥേവ ഠസ്സതി. യേ പന മയം അഹുമ്ഹാ തേന ഭോതാ ബ്രഹ്മുനാ നിമ്മിതാ,

തേ മയം അനിച്ചാ അദ്ധുവാ അപ്പായുകാ ചവനധമ്മാ ഇത്ഥത്തം ആഗതാ’തി. ഇദം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഠമം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി.

൪൫. ‘‘ദുതിയേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി? സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഖിഡ്ഡാപദോസികാ നാമ ദേവാ, തേ അതിവേലം ഹസ്സഖിഡ്ഡാരതിധമ്മസമാപന്നാ [ഹസഖിഡ്ഡാരതിധമ്മസമാപന്നാ (ക॰)] വിഹരന്തി. തേസം അതിവേലം ഹസ്സഖിഡ്ഡാരതിധമ്മസമാപന്നാനം വിഹരതം സതി സമ്മുസ്സതി [പമുസ്സതി (സീ॰ സ്യാ॰)]. സതിയാ സമ്മോസാ തേ ദേവാ തമ്ഹാ കായാ ചവന്തി.

൪൬. ‘‘ഠാനം ഖോ പനേതം, ഭിക്ഖവേ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞതരോ സത്തോ തമ്ഹാ കായാ ചവിത്വാ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി. ഇത്ഥത്തം ആഗതോ സമാനോ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ സമാനോ ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസതി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ തം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, തതോ പരം നാനുസ്സരതി.

‘‘സോ ഏവമാഹ – ‘യേ ഖോ തേ ഭോന്തോ ദേവാ ന ഖിഡ്ഡാപദോസികാ, തേ ന അതിവേലം ഹസ്സഖിഡ്ഡാരതിധമ്മസമാപന്നാ വിഹരന്തി. തേസം ന അതിവേലം ഹസ്സഖിഡ്ഡാരതിധമ്മസമാപന്നാനം വിഹരതം സതി ന സമ്മുസ്സതി. സതിയാ അസമ്മോസാ തേ ദേവാ തമ്ഹാ കായാ ന ചവന്തി; നിച്ചാ ധുവാ സസ്സതാ അവിപരിണാമധമ്മാ സസ്സതിസമം തഥേവ ഠസ്സന്തി . യേ പന മയം അഹുമ്ഹാ ഖിഡ്ഡാപദോസികാ, തേ മയം അതിവേലം ഹസ്സഖിഡ്ഡാരതിധമ്മസമാപന്നാ വിഹരിമ്ഹാ. തേസം നോ അതിവേലം ഹസ്സഖിഡ്ഡാരതിധമ്മസമാപന്നാനം വിഹരതം സതി സമ്മുസ്സതി. സതിയാ സമ്മോസാ ഏവം മയം തമ്ഹാ കായാ ചുതാ അനിച്ചാ അദ്ധുവാ അപ്പായുകാ ചവനധമ്മാ ഇത്ഥത്തം ആഗതാ’തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി.

൪൭. ‘‘തതിയേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി? സന്തി, ഭിക്ഖവേ, മനോപദോസികാ നാമ ദേവാ, തേ അതിവേലം അഞ്ഞമഞ്ഞം ഉപനിജ്ഝായന്തി. തേ അതിവേലം അഞ്ഞമഞ്ഞം ഉപനിജ്ഝായന്താ അഞ്ഞമഞ്ഞമ്ഹി ചിത്താനി പദൂസേന്തി. തേ അഞ്ഞമഞ്ഞം പദുട്ഠചിത്താ കിലന്തകായാ കിലന്തചിത്താ . തേ ദേവാ തമ്ഹാ കായാ ചവന്തി.

൪൮. ‘‘ഠാനം ഖോ പനേതം, ഭിക്ഖവേ, വിജ്ജതി യം അഞ്ഞതരോ സത്തോ തമ്ഹാ കായാ ചവിത്വാ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി. ഇത്ഥത്തം ആഗതോ സമാനോ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ സമാനോ ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ

സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസതി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ തം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, തതോ പരം നാനുസ്സരതി.

''സോ ഏവമാഹ - 'യേ ഖോ തേ ഭോന്തോ ദേവാ ന മനോപദോസികാ, തേ നാതിവേലം അഞ്ഞമഞ്ഞം ഉപനിജ്ഝായന്തി. തേ നാതിവേലം അഞ്ഞമഞ്ഞം ഉപനിജ്ഝായന്താ അഞ്ഞമഞ്ഞമ്ഹി ചിത്താനി നപ്പദൂസേന്തി. തേ അഞ്ഞമഞ്ഞം അപ്പദുട്ഠചിത്താ അകിലന്തകായാ അകിലന്തചിത്താ. തേ ദേവാ തമ്ഹാ കായാ ന ചവന്തി, നിച്ചാ ധുവാ സസ്സതാ അവിപരിണാമധമ്മാ സസ്സതിസമം തഥേവ ഠസ്സന്തി. യേ പന മയം അഹുമ്ഹാ മനോപദോസികാ, തേ മയം അതിവേലം അഞ്ഞമഞ്ഞം ഉപനിജ്ഝായിമ്ഹാ. തേ മയം അതിവേലം അഞ്ഞമഞ്ഞം ഉപനിജ്ഝായന്താ അഞ്ഞമഞ്ഞമ്ഹി ചിത്താനി പദൂസിമ്ഹാ, തേ മയം അഞ്ഞമഞ്ഞം പദുട്ഠചിത്താ കിലന്തകായാ കിലന്തചിത്താ. ഏവം മയം തമ്ഹാ കായാ ചുതാ അനിച്ചാ അദ്ധുവാ അപ്പായുകാ ചവനധമ്മാ ഇത്ഥത്തം ആഗതാ'തി . ഇദം, ഭിക്ഖവേ, തതിയം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി.

൪൯. ''ചതുത്ഥേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ തക്കീ ഹോതി വീമംസീ. സോ തക്കപരിയാഹതം വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാനം ഏവമാഹ - 'യം ഖോ ഇദം വുച്ചതി ചക്ഖും ഇതിപി സോതം ഇതിപി ഘാനം ഇതിപി ജിവ്ഹാ ഇതിപി കായോ ഇതിപി, അയം അത്താ അനിച്ചോ അദ്ധുവോ അസസ്സതോ വിപരിണാമധമ്മോ. യഞ്ച ഖോ ഇദം വുച്ചതി ചിത്തന്തി വാ മനോതി വാ വിഞ്ഞാണന്തി വാ അയം അത്താ നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോ അവിപരിണാമധമ്മോ സസ്സതിസമം തഥേവ ഠസ്സതീ'തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി.

൫൦. ''ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന; നത്ഥി ഇതോ ബഹിദ്ധാ.

൫൧. ''തയിദം , ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ പജാനാതി - 'ഇമേ ദിട്ഠിട്ഠാനാ ഏവംഗഹിതാ ഏവംപരാമട്ഠാ ഏവംഗതികാ ഭവന്തി ഏവംഅഭിസമ്പരായാ'തി. തഞ്ച തഥാഗതോ പജാനാതി, തതോ ച ഉത്തരിതരം പജാനാതി, തഞ്ച പജാനനം ന പരാമസതി, അപരാമസതോ ചസ്സ പച്ചത്തഞ്ഞേവ നിബ്ബുതി വിദിതാ. വേദനാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ അനുപാദാവിമുത്തോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ.

൨൬. “ഇമേ ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഗമ്ഭീരാ ദുദ്ദസാ ദുരനുബോധാ സന്താ പണീതാ അതക്കാവചരാ നിപുണാ പണ്ഡിതവേദനീയാ, യേ തഥാഗതോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി, യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

അന്താനന്തവാദോ

൫൩. “സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി?

൫൪. “ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസതി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ അന്തസഞ്ഞീ ലോകസ്മിം വിഹരതി.

“സോ ഏവമാഹ - ‘അന്തവാ അയം ലോകോ പരിവടുമോ. തം കിസ്സ ഹേതു? അഹഞ്ഹി ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസാമി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ അന്തസഞ്ഞീ ലോകസ്മിം വിഹരാമി. ഇമിനാമഹം ഏതം ജാനാമി - യഥാ അന്തവാ അയം ലോകോ പരിവടുമോ’തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, പഠമം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി.

൫൫. “ദുതിയേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസതി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ അനന്തസഞ്ഞീ ലോകസ്മിം വിഹരതി.

“സോ ഏവമാഹ - ‘അനന്തോ അയം ലോകോ അപരിയന്തോ. യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - “അന്തവാ അയം ലോകോ പരിവടുമോ”തി, തേസം മുസാ. അനന്തോ അയം ലോകോ അപരിയന്തോ. തം കിസ്സ ഹേതു? അഹഞ്ഹി ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസാമി , യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ അനന്തസഞ്ഞീ ലോകസ്മിം വിഹരാമി. ഇമിനാമഹം ഏതം ജാനാമി - യഥാ അനന്തോ അയം ലോകോ അപരിയന്തോ’തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി.

൫൬. “തതിയേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം

ചേതോസമാധിം ഫുസതി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ ഉദ്ധമധോ അന്തസഞ്ഞീ ലോകസ്മിം വിഹരതി, തിരിയം അനന്തസഞ്ഞീ.

"സോ ഏവമാഹ - 'അന്തവാ ച അയം ലോകോ അനന്തോ ച. യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - "അന്തവാ അയം ലോകോ പരിവടുമോ"തി, തേസം മുസാ. യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - "അനന്തോ അയം ലോകോ അപരിയന്തോ"തി, തേസമ്പി മുസാ. അന്തവാ ച അയം ലോകോ അനന്തോ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? അഹഞ്ഹി ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസാമി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ ഉദ്ധമധോ അന്തസഞ്ഞീ ലോകസ്മിം വിഹരാമി, തിരിയം അനന്തസഞ്ഞീ. ഇമിനാമഹം ഏതം ജാനാമി - യഥാ അന്തവാ ച അയം ലോകോ അനന്തോ ചാ'തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, തതിയം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി.

൫൭. "ചതുത്ഥേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ തക്കീ ഹോതി വീമംസീ. സോ തക്കപരിയാഹതം വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാനം ഏവമാഹ - 'നേവായം ലോകോ അന്തവാ, ന പനാനന്തോ. യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - "അന്തവാ അയം ലോകോ പരിവടുമോ"തി, തേസം മുസാ. യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - "അനന്തോ അയം ലോകോ അപരിയന്തോ"തി, തേസമ്പി മുസാ. യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - "അന്തവാ ച അയം ലോകോ അനന്തോ ചാ"തി, തേസമ്പി മുസാ. നേവായം ലോകോ അന്തവാ , ന പനാനന്തോ'തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ , ചതുത്ഥം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി.

൫൮. "ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന; നത്ഥി ഇതോ ബഹിദ്ധാ.

൫൯. "തയിദം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ പജാനാതി - 'ഇമേ ദിട്ഠിട്ഠാനാ ഏവംഗഹിതാ ഏവംപരാമട്ഠാ ഏവംഗതികാ ഭവന്തി ഏവംഅഭിസമ്പരായാ'തി. തഞ്ച തഥാഗതോ പജാനാതി, തതോ ച ഉത്തരിതരം പജാനാതി, തഞ്ച പജാനനം ന പരാമസതി, അപരാമസതോ ചസ്സ പച്ചത്തഞ്ഞേവ നിബ്ബുതി വിദിതാ. വേദനാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ അനുപാദാവിമുത്തോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ.

൬൦. "ഇമേ ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഗമ്ഭീരാ ദുദ്ദസാ ദുരനുബോധാ സന്താ പണീതാ അതക്കാവചരാ നിപുണാ പണ്ഡിതവേദനീയാ, യേ തഥാഗതോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി, യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

അമരാവിക്ഖേപവാദോ

൬൧. "സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അമരാവിക്ഖേപികാ, തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം ചതൂഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം ചതൂഹി വത്ഥൂഹി?

൬൨. "ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ 'ഇദം കുസല'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, 'ഇദം അകുസല'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'അഹം ഖോ "ഇദം കുസല"ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി, "ഇദം അകുസല"ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി. അഹഞ്ചേ ഖോ പന "ഇദം കുസല"ന്തി യഥാഭൂതം അപ്പജാനന്തോ, "ഇദം അകുസല"ന്തി യഥാഭൂതം അപ്പജാനന്തോ, 'ഇദം കുസല'ന്തി വാ ബ്യാകരേയ്യം, 'ഇദം അകുസല'ന്തി വാ ബ്യാകരേയ്യം, തം മമസ്സ മുസാ. യം മമസ്സ മുസാ , സോ മമസ്സ വിഘാതോ. യോ മമസ്സ വിഘാതോ സോ മമസ്സ അന്തരായോ'തി. ഇതി സോ മുസാവാദഭയാ മുസാവാദപരിജേഗുച്ഛാ നേവിദം കുസലന്തി ബ്യാകരോതി, ന പനിദം അകുസലന്തി ബ്യാകരോതി, തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജതി അമരാവിക്ഖേപം - 'ഏവന്തിപി മേ നോ; തഥാതിപി മേ നോ; അഞ്ഞഥാതിപി മേ നോ; നോതിപി മേ നോ; നോ നോതിപി മേ നോ'തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, പഠമം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം.

൬൩. "ദുതിയേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ 'ഇദം കുസല'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, 'ഇദം അകുസല'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'അഹം ഖോ "ഇദം കുസല"ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി, "ഇദം അകുസല"ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി. അഹഞ്ചേ ഖോ പന "ഇദം കുസല"ന്തി യഥാഭൂതം അപ്പജാനന്തോ, "ഇദം അകുസല"ന്തി യഥാഭൂതം അപ്പജാനന്തോ, "ഇദം കുസല"ന്തി വാ ബ്യാകരേയ്യം, "ഇദം അകുസല'ന്തി വാ ബ്യാകരേയ്യം, തത്ഥ മേ അസ്സ ഛന്ദോ വാ രാഗോ വാ ദോസോ വാ പടിഘോ വാ. യത്ഥ [യോ (?)] മേ അസ്സ ഛന്ദോ വാ രാഗോ വാ ദോസോ വാ പടിഘോ വാ, തം മമസ്സ ഉപാദാനം. യം മമസ്സ ഉപാദാനം, സോ മമസ്സ വിഘാതോ. യോ മമസ്സ വിഘാതോ, സോ മമസ്സ അന്തരായോ'തി. ഇതി സോ ഉപാദാനഭയാ ഉപാദാനപരിജേഗുച്ഛാ നേവിദം കുസലന്തി ബ്യാകരോതി, ന പനിദം അകുസലന്തി ബ്യാകരോതി, തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജതി അമരാവിക്ഖേപം - 'ഏവന്തിപി മേ നോ; തഥാതിപി മേ നോ; അഞ്ഞഥാതിപി മേ നോ; നോതിപി മേ നോ; നോ നോതിപി മേ നോ'തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം.

൬൮. “തതിയേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ‘ഇദം കുസല’ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, ‘ഇദം അകുസല’ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘അഹം ഖോ “ഇദം കുസല”ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി, “ഇദം അകുസല’ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാമി. അഹഞ്ചേ ഖോ പന “ഇദം കുസല”ന്തി യഥാഭൂതം അപ്പജാനന്തോ “ഇദം അകുസല”ന്തി യഥാഭൂതം അപ്പജാനന്തോ “ഇദം കുസല”ന്തി വാ ബ്യാകരേയ്യം, “ഇദം അകുസല”ന്തി വാ ബ്യാകരേയ്യം. സന്തി ഹി ഖോ സമണബ്രാഹ്മണാ പണ്ഡിതാ നിപുണാ കതപരപ്പവാദാ വാലവേധിരൂപാ, തേ ഭിന്ദന്താ [വോഭിന്ദന്താ (സീ॰ പീ॰)] മഞ്ഞേ ചരന്തി പഞ്ഞാഗതേന ദിട്ഠിഗതാനി, തേ മം തത്ഥ സമനുയുഞ്ജേയ്യും സമനുഗാഹേയ്യും സമനുഭാസേയ്യും. യേ മം തത്ഥ സമനുയുഞ്ജേയ്യും സമനുഗാഹേയ്യും സമനുഭാസേയ്യും, തേസാഹം ന സമ്പായേയ്യം. യേസാഹം ന സമ്പായേയ്യം, സോ മമസ്സ വിഘാതോ. യോ മമസ്സ വിഘാതോ, സോ മമസ്സ അന്തരായോ’തി. ഇതി സോ അനുയോഗഭയാ അനുയോഗപരിജേഗുച്ഛാ നേവിദം കുസലന്തി ബ്യാകരോതി, ന പനിദം അകുസലന്തി ബ്യാകരോതി, തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജതി അമരാവിക്ഖേപം - ‘ഏവന്തിപി മേ നോ; തഥാതിപി മേ നോ; അഞ്ഞഥാതിപി മേ നോ; നോതിപി മേ നോ; നോ നോതിപി മേ നോ’തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, തതിയം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം.

൬൯. “ചതുത്ഥേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ മന്ദോ ഹോതി മോമൂഹോ. സോ മന്ദത്താ മോമൂഹത്താ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠോ സമാനോ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജതി അമരാവിക്ഖേപം - ‘അത്ഥി പരോ ലോകോ’തി ഇതി ചേ മം പുച്ഛസി, ‘അത്ഥി പരോ ലോകോ’തി ഇതി ചേ മേ അസ്സ, ‘അത്ഥി പരോ ലോകോ’തി ഇതി തേ നം ബ്യാകരേയ്യം, ‘ഏവന്തിപി മേ നോ, തഥാതിപി മേ നോ, അഞ്ഞഥാതിപി മേ നോ, നോതിപി മേ നോ, നോ നോതിപി മേ നോ’തി. ‘നത്ഥി പരോ ലോകോ…പേ॰… ‘അത്ഥി ച നത്ഥി ച പരോ ലോകോ…പേ॰… ‘നേവത്ഥി ന നത്ഥി പരോ ലോകോ…പേ॰… ‘അത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ …പേ॰… ‘നത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ…പേ॰… ‘അത്ഥി ച നത്ഥി ച സത്താ ഓപപാതികാ…പേ॰… ‘നേവത്ഥി ന നത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ…പേ॰… ‘അത്ഥി സുകതദുക്കടാനം [സുകടദുക്കടാനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ…പേ॰… ‘നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ…പേ॰… ‘അത്ഥി ച നത്ഥി ച സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ…പേ॰… ‘നേവത്ഥി ന നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ…പേ॰… ‘ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ…പേ॰… ‘ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ…പേ॰… ‘ഹോതി ച ന ച ഹോതി [ന ഹോതി ച (സീ॰ ക॰)] തഥാഗതോ പരം മരണാ…പേ॰… ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാതി ഇതി ചേ മം പുച്ഛസി, ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി ഇതി ചേ മേ അസ്സ, ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി ഇതി തേ നം

ബ്യാകരേയ്യം, 'ഏവന്തിപി മേ നോ, തഥാതിപി മേ നോ, അഞ്ഞഥാതിപി മേ നോ, നോതിപി മേ നോ, നോ നോതിപി മേ നോ'തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം.

൬൬. "ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം ചതൂഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം , സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന, നത്ഥി ഇതോ ബഹിദ്ധാ...പേ॰... യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

അധിച്ചസമുപ്പന്നവാദോ

൬൭. "സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ അധിച്ചസമുപ്പന്നം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ദ്വീഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ അധിച്ചസമുപ്പന്നം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ദ്വീഹി വത്ഥൂഹി?

൬൮. "സന്തി, ഭിക്ഖവേ, അസഞ്ഞസത്താ നാമ ദേവാ. സഞ്ഞുപ്പാദാ ച പന തേ ദേവാ തമ്ഹാ കായാ ചവന്തി. ഠാനം ഖോ പനേതം, ഭിക്ഖവേ, വിജ്ജതി, യം അഞ്ഞതരോ സത്തോ തമ്ഹാ കായാ ചവിത്വാ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി. ഇത്ഥത്തം ആഗതോ സമാനോ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ സമാനോ ആതപ്പമന്വായ പധാനമന്വായ അനുയോഗമന്വായ അപ്പമാദമന്വായ സമ്മാമനസികാരമന്വായ തഥാരൂപം ചേതോസമാധിം ഫുസതി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ സഞ്ഞുപ്പാദം അനുസ്സരതി, തതോ പരം നാനുസ്സരതി. സോ ഏവമാഹ - 'അധിച്ചസമുപ്പന്നോ അത്താ ച ലോകോ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? അഹഞ്ഹി പുബ്ബേ നാഹോസിം, സോമ്ഹി ഏതരഹി അഹുത്വാ സന്തതായ പരിണതോ'തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, പഠമം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ അധിച്ചസമുപ്പന്നം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി.

൬൯. "ദുതിയേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ അധിച്ചസമുപ്പന്നം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ തക്കീ ഹോതി വീമംസീ. സോ തക്കപരിയാഹതം വീമംസാനുചരിതം സയംപടിഭാനം ഏവമാഹ - 'അധിച്ചസമുപ്പന്നോ അത്താ ച ലോകോ ചാ'തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയം ഠാനം, യം ആഗമ്മ യം ആരബ്ഭ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ അധിച്ചസമുപ്പന്നം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി.

൭൦. "ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ അധിച്ചസമുപ്പന്നം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ദ്വീഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ

അധിച്ചസമുപ്പന്നം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ ദ്വീഹി വത്ഥൂഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന, നത്ഥി ഇതോ ബഹിദ്ധാ...പേ॰... യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

൭൧. ''ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ പുബ്ബന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി അട്ഠാരസഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ പുബ്ബന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്തമാരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ അട്ഠാരസഹി വത്ഥൂഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന, നത്ഥി ഇതോ ബഹിദ്ധാ.

൭൨. ''തയിദം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ പജാനാതി - 'ഇമേ ദിട്ഠിട്ഠാനാ ഏവംഗഹിതാ ഏവംപരാമട്ഠാ ഏവംഗതികാ ഭവന്തി ഏവംഅഭിസമ്പരായാ'തി. തഞ്ച തഥാഗതോ പജാനാതി, തതോ ച ഉത്തരിതരം പജാനാതി, തഞ്ച പജാനനം ന പരാമസതി, അപരാമസതോ ചസ്സ പച്ചത്തഞ്ഞേവ നിബ്ബുതി വിദിതാ. വേദനാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ അനുപാദാവിമുത്തോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ.

൭൩. ''ഇമേ ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഗമ്ഭീരാ ദുദ്ദസാ ദുരനുബോധാ സന്താ പണീതാ അതക്കാവചരാ നിപുണാ പണ്ഡിതവേദനീയാ, യേ തഥാഗതോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി , യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

ദുതിയഭാണവാരോ.

അപരന്തകപ്പികാ

൭൪. ''സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അപരന്തകപ്പികാ അപരന്താനുദിട്ഠിനോ, അപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ചതുചത്താരീസായ [ചതുചത്താലീസായ (സ്യാ॰ കം॰)] വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ അപരന്തകപ്പികാ അപരന്താനുദിട്ഠിനോ അപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ചതുചത്താരീസായ വത്ഥൂഹി?

സഞ്ഞീവാദോ

൭൫. ''സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ സഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം സഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി സോളസഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ ഉദ്ധമാഘാതനികാ സഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം സഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി സോളസഹി വത്ഥൂഹി?

൭൬. '''രൂപീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ സഞ്ഞീ'തി നം പഞ്ഞപേന്തി. 'അരൂപീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ സഞ്ഞീ'തി നം പഞ്ഞപേന്തി. 'രൂപീ ച അരൂപീ ച അത്താ ഹോതി...പേ॰... നേവരൂപീ നാരൂപീ അത്താ ഹോതി... അന്തവാ അത്താ ഹോതി... അനന്തവാ അത്താ ഹോതി... അന്തവാ ച അനന്തവാ ച അത്താ ഹോതി... നേവന്തവാ നാനന്തവാ അത്താ ഹോതി... ഏകത്തസഞ്ഞീ അത്താ ഹോതി... നാനത്തസഞ്ഞീ അത്താ ഹോതി... പരിത്തസഞ്ഞീ അത്താ ഹോതി... അപ്പമാണസഞ്ഞീ അത്താ ഹോതി... ഏകന്തസുഖീ അത്താ ഹോതി... ഏകന്തദുക്ഖീ അത്താ ഹോതി. സുഖദുക്ഖീ അത്താ ഹോതി. അദുക്ഖമസുഖീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ സഞ്ഞീ'തി നം പഞ്ഞപേന്തി.

൭൭. ''ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ സഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം സഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി സോളസഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ സഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം സഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ സോളസഹി വത്ഥൂഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന, നത്ഥി ഇതോ ബഹിദ്ധാ...പേ॰... യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

അസഞ്ഞീവാദോ

൭൮. ''സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ അസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം അസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ ഉദ്ധമാഘാതനികാ അസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം അസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി?

൭൯. '''രൂപീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ അസഞ്ഞീ'തി നം പഞ്ഞപേന്തി. 'അരൂപീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ അസഞ്ഞീ'തി നം പഞ്ഞപേന്തി. 'രൂപീ ച അരൂപീ ച അത്താ ഹോതി...പേ॰... നേവരൂപീ നാരൂപീ അത്താ ഹോതി... അന്തവാ അത്താ ഹോതി... അനന്തവാ അത്താ ഹോതി... അന്തവാ ച അനന്തവാ ച അത്താ ഹോതി... നേവന്തവാ നാനന്തവാ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ അസഞ്ഞീ'തി നം പഞ്ഞപേന്തി.

൮൦. ''ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ അസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം അസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ അസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം അസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന, നത്ഥി ഇതോ ബഹിദ്ധാ...പേ॰... യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞീവാദോ

൮൧. ''സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ നേവസഞ്ഞിനാസഞ്ഞീവാദാ, ഉദ്ധമാഘാതനം നേവസഞ്ഞിനാസഞ്ഞിം അത്താനം

പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ ഉദ്ധമാഘാതനികാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി?

൮൨. ''‘രൂപീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞീ’തി നം പഞ്ഞപേന്തി ‘അരൂപീ അത്താ ഹോതി...പേ॰... രൂപീ ച അരൂപീ ച അത്താ ഹോതി... നേവരൂപീ നാരൂപീ അത്താ ഹോതി... അന്തവാ അത്താ ഹോതി... അനന്തവാ അത്താ ഹോതി... അന്തവാ ച അനന്തവാ ച അത്താ ഹോതി... നേവന്തവാ നാനന്തവാ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞീ’തി നം പഞ്ഞപേന്തി.

൮൩. ''ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി...പേ॰... യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

ഉച്ഛേദവാദോ

൮൪. ''സന്തി , ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉച്ഛേദവാദാ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി സത്തഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ ഉച്ഛേദവാദാ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി സത്തഹി വത്ഥൂഹി?

൮൫. ''ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവംവാദീ ഹോതി ഏവംദിട്ഠി [ഏവംദിട്ഠീ (ക॰ പീ॰)] - ‘യതോ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ മാതാപേത്തികസമ്ഭവോ കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജതി വിനസ്സതി, ന ഹോതി പരം മരണാ, ഏത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതീ’തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി.

൮൬. ''തമഞ്ഞോ ഏവമാഹ - ‘അത്ഥി ഖോ, ഭോ, ഏസോ അത്താ, യം ത്വം വദേസി, നേസോ നത്ഥീതി വദാമി; നോ ച ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ ഏത്താവതാ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതി. അത്ഥി ഖോ, ഭോ, അഞ്ഞോ അത്താ ദിബ്ബോ രൂപീ കാമാവചരോ കബളീകാരാഹാരഭക്ഖോ. തം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി. തമഹം ജാനാമി പസ്സാമി. സോ ഖോ, ഭോ, അത്താ യതോ കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജതി വിനസ്സതി, ന ഹോതി പരം മരണാ, ഏത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതീ’തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി.

൮൭. ''തമഞ്ഞോ ഏവമാഹ - ‘അത്ഥി ഖോ, ഭോ, ഏസോ അത്താ, യം ത്വം വദേസി, നേസോ നത്ഥീതി വദാമി; നോ ച ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ ഏത്താവതാ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതി. അത്ഥി ഖോ, ഭോ, അഞ്ഞോ അത്താ

ദിബ്ബോ രൂപീ മനോമയോ സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗീ അഹീനിന്ദ്രിയോ. തം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി. തമഹം ജാനാമി പസ്സാമി. സോ ഖോ, ഭോ, അത്താ യതോ കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജതി വിനസ്സതി, ന ഹോതി പരം മരണാ, എത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി.

൮൮. "തമഞ്ഞോ എവമാഹ - 'അത്ഥി ഖോ, ഭോ, എസോ അത്താ, യം ത്വം വദേസി, നേസോ നത്ഥീതി വദാമി; നോ ച ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ എത്താവതാ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതി. അത്ഥി ഖോ , ഭോ, അഞ്ഞോ അത്താ സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ "അനന്തോ ആകാസോ"തി ആകാസാനഞ്ചായതനൂപഗോ. തം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി. തമഹം ജാനാമി പസ്സാമി. സോ ഖോ, ഭോ, അത്താ യതോ കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജതി വിനസ്സതി, ന ഹോതി പരം മരണാ, എത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി.

൮൯. "തമഞ്ഞോ എവമാഹ - 'അത്ഥി ഖോ, ഭോ, എസോ അത്താ യം ത്വം വദേസി, നേസോ നത്ഥീതി വദാമി; നോ ച ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ എത്താവതാ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതി. അത്ഥി ഖോ, ഭോ, അഞ്ഞോ അത്താ സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ "അനന്തം വിഞ്ഞാണ"ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനൂപഗോ. തം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി. തമഹം ജാനാമി പസ്സാമി. സോ ഖോ, ഭോ, അത്താ യതോ കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജതി വിനസ്സതി, ന ഹോതി പരം മരണാ, എത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി.

൯൦. "തമഞ്ഞോ എവമാഹ - 'അത്ഥി ഖോ, ഭോ, സോ അത്താ, യം ത്വം വദേസി, നേസോ നത്ഥീതി വദാമി; നോ ച ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ എത്താവതാ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതി. അത്ഥി ഖോ, ഭോ, അഞ്ഞോ അത്താ സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ "നത്ഥി കിഞ്ചീ"തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനൂപഗോ. തം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി. തമഹം ജാനാമി പസ്സാമി. സോ ഖോ, ഭോ, അത്താ യതോ കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജതി വിനസ്സതി, ന ഹോതി പരം മരണാ, എത്താവതാ ഖോ , ഭോ, അയം അത്താ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതീ"തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി.

൯൧. 'തമഞ്ഞോ എവമാഹ - "അത്ഥി ഖോ, ഭോ, എസോ അത്താ, യം ത്വം വദേസി, നേസോ നത്ഥീതി വദാമി; നോ ച ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ എത്താവതാ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതി. അത്ഥി ഖോ, ഭോ, അഞ്ഞോ അത്താ സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ "സന്തമേതം പണീതമേത"ന്തി നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപഗോ. തം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി. തമഹം ജാനാമി പസ്സാമി. സോ ഖോ, ഭോ, അത്താ യതോ കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജതി വിനസ്സതി, ന ഹോതി പരം മരണാ, എത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ സമ്മാ സമുച്ഛിന്നോ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി.

൯൨. ''ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ ഉച്ഛേദവാദാ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി സത്തഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ഉച്ഛേദവാദാ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ സത്തഹി വത്ഥൂഹി...പേ॰... യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

ദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനവാദോ

൯൩. ''സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനവാദാ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി പഞ്ചഹി വത്ഥൂഹി. തേ ച ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ കിമാഗമ്മ കിമാരബ്ഭ ദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനവാദാ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി പഞ്ചഹി വത്ഥൂഹി?

൯൪. ''ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഏവംവാദീ ഹോതി ഏവംദിട്ഠി - ''യതോ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേതി, ഏത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പത്തോ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി.

൯൫. ''തമഞ്ഞോ ഏവമാഹ -'അത്ഥി ഖോ, ഭോ, ഏസോ അത്താ, യം ത്വം വദേസി, നേസോ നത്ഥീതി വദാമി; നോ ച ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ ഏത്താവതാ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പത്തോ ഹോതി. തം കിസ്സ ഹേതു? കാമാ ഹി, ഭോ, അനിച്ചാ ദുക്ഖാ വിപരിണാമധമ്മാ, തേസം വിപരിണാമഞ്ഞഥാഭാവാ ഉപ്പജ്ജന്തി സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ. യതോ ഖോ , ഭോ, അയം അത്താ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, ഏത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പത്തോ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി.

൯൬. ''തമഞ്ഞോ ഏവമാഹ - 'അത്ഥി ഖോ, ഭോ, ഏസോ അത്താ, യം ത്വം വദേസി, നേസോ നത്ഥീതി വദാമി; നോ ച ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ ഏത്താവതാ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പത്തോ ഹോതി. തം കിസ്സ ഹേതു? യദേവ തത്ഥ വിതക്കിതം വിചാരിതം, ഏതേനേതം ഓളാരികം അക്ഖായതി. യതോ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, ഏത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പത്തോ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി.

൯൭. ''തമഞ്ഞോ ഏവമാഹ - 'അത്ഥി ഖോ, ഭോ, ഏസോ അത്താ, യം ത്വം വദേസി, നേസോ നത്ഥീതി വദാമി; നോ ച ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ ഏത്താവതാ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പത്തോ ഹോതി. തം കിസ്സ ഹേതു? യദേവ തത്ഥ പീതിഗതം ചേതസോ ഉപ്പിലാവിതത്തം, ഏതേനേതം ഓളാരികം അക്ഖായതി. യതോ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ പീതിയാ ച വിരാഗാ

ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി, സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി ‘‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’’തി, തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, എത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പത്തോ ഹോതീ’തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി.

൯൮. ‘‘തമഞ്ഞോ ഏവമാഹ - ‘അത്ഥി ഖോ, ഭോ, ഏസോ അത്താ, യം ത്വം വദേസി, നേസോ നത്ഥീതി വദാമി; നോ ച ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ എത്താവതാ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പത്തോ ഹോതി. തം കിസ്സ ഹേതു? യദേവ തത്ഥ സുഖമിതി ചേതസോ ആഭോഗോ, ഏതേനേതം ഓളാരികം അക്ഖായതി. യതോ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, എത്താവതാ ഖോ, ഭോ, അയം അത്താ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പത്തോ ഹോതീ’തി. ഇത്ഥേകേ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി.

൯൯. ‘‘ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ ദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനവാദാ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി പഞ്ചഹി വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ ദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനവാദാ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ പഞ്ചഹി വത്ഥൂഹി…പേ॰… യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

൧൦൦. ‘‘ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ അപരന്തകപ്പികാ അപരന്താനുദിട്ഠിനോ അപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ചതുചത്താരീസായ വത്ഥൂഹി. യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അപരന്തകപ്പികാ അപരന്താനുദിട്ഠിനോ അപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ ചതുചത്താരീസായ വത്ഥൂഹി…പേ॰… യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

൧൦൧. ‘‘ഇമേഹി ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ ച അപരന്തകപ്പികാ ച പുബ്ബന്താപരന്തകപ്പികാ ച പുബ്ബന്താപരന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്താപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ദ്വാസട്ഠിയാ വത്ഥൂഹി.

൧൦൨. ‘‘യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ വാ അപരന്തകപ്പികാ വാ പുബ്ബന്താപരന്തകപ്പികാ വാ പുബ്ബന്താപരന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്താപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ ദ്വാസട്ഠിയാ വത്ഥൂഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന; നത്ഥി ഇതോ ബഹിദ്ധാ.

൧൦൩. ‘‘തയിദം, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ പജാനാതി - ‘ഇമേ ദിട്ഠിട്ഠാനാ ഏവംഗഹിതാ ഏവംപരാമട്ഠാ ഏവംഗതികാ ഭവന്തി ഏവംഅഭിസമ്പരായാ’തി. തഞ്ച തഥാഗതോ പജാനാതി, തതോ ച ഉത്തരിതരം

പജാനാതി, തഞ്ച പജാനനം ന പരാമസതി, അപരാമസതോ ചസ്സ പച്ചത്തഞ്ഞേവ നിബ്ബുതി വിദിതാ. വേദനാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം വിദിത്വാ അനുപാദാവിമുത്തോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ.

൭൪. "ഇമേ ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ഗമ്ഭീരാ ദുദ്ദസാ ദുരനുബോധാ സന്താ പണീതാ അതക്കാവചരാ നിപുണാ പണ്ഡിതവേദനീയാ, യേ തഥാഗതോ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി, യേഹി തഥാഗതസ്സ യഥാഭുച്ചം വണ്ണം സമ്മാ വദമാനാ വദേയ്യും.

പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതവാരോ

൭൫. "തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി , തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൭൬. "തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൭൭. "തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൭൮. "തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൭൯. "തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ അധിച്ചസമുപ്പന്നം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ദ്വീഹി വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൮൦. "തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ പുബ്ബന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി അട്ഠാരസഹി വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൮൧. "തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ സഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം സഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി സോളസഹി

വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൧൧൨. “തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ അസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം അസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൧൧൩. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൧൧൪. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉച്ഛേദവാദാ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി സത്തഹി വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൧൧൫. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനവാദാ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി പഞ്ചഹി വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൧൧൬. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അപരന്തകപ്പികാ അപരന്താനുദിട്ഠിനോ അപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ചതുചത്താരീസായ വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

൧൧൭. “തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ ച അപരന്തകപ്പികാ ച പുബ്ബന്താപരന്തകപ്പികാ ച പുബ്ബന്താപരന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്താപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ദ്വാസട്ഠിയാ വത്ഥൂഹി, തദപി തേസം ഭവതം സമണബ്രാഹ്മണാനം അജാനതം അപസ്സതം വേദയിതം തണ്ഹാഗതാനം പരിതസ്സിതവിപ്ഫന്ദിതമേവ.

ഫസ്സപച്ചയാവാരോ

൧൧൮. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൧൯. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൨൦. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൨൧. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൨൨. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ അധിച്ചസമുപ്പന്നം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ദ്വീഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൨൩. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ പുബ്ബന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി അട്ഠാരസഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൨൪. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ സഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം സഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി സോളസഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൨൫. “തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ അസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം അസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൨൬. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൨൭. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉച്ഛേദവാദാ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി സത്തഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൨൮. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനവാദാ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി പഞ്ചഹി വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൨൯. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അപരന്തകപ്പികാ അപരന്താനുദിട്ഠിനോ അപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ചതുചത്താരീസായ വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

൧൩൦. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ ച അപരന്തകപ്പികാ ച പുബ്ബന്താപരന്തകപ്പികാ ച പുബ്ബന്താപരന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്താപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ദ്വാസട്ഠിയാ വത്ഥൂഹി, തദപി ഫസ്സപച്ചയാ.

നേതം ഠാനം വിജ്ജതിവാരോ

൧൩൧. “തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൩൨. ‘‘തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ച അസസ്സതികാ ഏകച്ചം സസ്സതം ഏകച്ചം അസസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൩൩. ‘‘തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അന്താനന്തികാ അന്താനന്തം ലോകസ്സ പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൩൪. ‘‘തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അമരാവിക്ഖേപികാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഹം പുട്ഠാ സമാനാ വാചാവിക്ഖേപം ആപജ്ജന്തി അമരാവിക്ഖേപം ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൩൫. ‘‘തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ അധിച്ചസമുപ്പന്നം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ദ്വീഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൩൬. ‘‘തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ പുബ്ബന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി അട്ഠാരസഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൩൭. ‘‘തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ സഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം സഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി സോളസഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൩൮. ‘‘തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ അസഞ്ഞീവാദാ, ഉദ്ധമാഘാതനം അസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൩൯. ‘‘തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞീവാദാ ഉദ്ധമാഘാതനം നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞിം അത്താനം പഞ്ഞപേന്തി അട്ഠഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൪൦. ‘‘തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉച്ഛേദവാദാ സതോ സത്തസ്സ ഉച്ഛേദം വിനാസം വിഭവം പഞ്ഞപേന്തി സത്തഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൪൧. ‘‘തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനവാദാ സതോ സത്തസ്സ പരമദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനം പഞ്ഞപേന്തി പഞ്ചഹി വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൨൨. ''തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അപരന്തകപ്പികാ അപരന്താനുദിട്ഠിനോ അപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ചതുചത്താരീസായ വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൧൨൩. ''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ ച അപരന്തകപ്പികാ ച പുബ്ബന്താപരന്തകപ്പികാ ച പുബ്ബന്താപരന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്താപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ദ്വാസട്ഠിയാ വത്ഥൂഹി, തേ വത അഞ്ഞത്ര ഫസ്സാ പടിസംവേദിസ്സന്തീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

ദിട്ഠിഗതികാധിട്ഠാനവട്ടകഥാ

൧൨൪. ''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ സസ്സതവാദാ സസ്സതം അത്താനഞ്ച ലോകഞ്ച പഞ്ഞപേന്തി ചതൂഹി വത്ഥൂഹി, യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏകച്ചസസ്സതികാ ഏകച്ചഅസസ്സതികാ...പേ॰... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അന്താനന്തികാ... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അമരാവിക്ഖേപികാ... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അധിച്ചസമുപ്പന്നികാ... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ സഞ്ഞീവാദാ... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ അസഞ്ഞീവാദാ... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉദ്ധമാഘാതനികാ നേവസഞ്ഞീനാസഞ്ഞീവാദാ... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഉച്ഛേദവാദാ... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ദിട്ഠധമ്മനിബ്ബാനവാദാ... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ അപരന്തകപ്പികാ... യേപി തേ സമണബ്രാഹ്മണാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ ച അപരന്തകപ്പികാ ച പുബ്ബന്താപരന്തകപ്പികാ ച പുബ്ബന്താപരന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്താപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി ദ്വാസട്ഠിയാ വത്ഥൂഹി, സബ്ബേ തേ ഛഹി ഫസ്സായതനേഹി ഫുസ്സ ഫുസ്സ പടിസംവേദേന്തി തേസം വേദനാപച്ചയാ തണ്ഹാ, തണ്ഹാപച്ചയാ ഉപാദാനം, ഉപാദാനപച്ചയാ ഭവോ, ഭവപച്ചയാ ജാതി, ജാതിപച്ചയാ ജരാമരണം സോകപരിദേവദുക്ഖദോമനസ്സുപായാസാ സമ്ഭവന്തി.

വിവട്ടകഥാദി

൧൨൫. ''യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ഇമേഹി സബ്ബേഹേവ ഉത്തരിതരം പജാനാതി.

൧൨൬. ''യേ ഹി കേചി, ഭിക്ഖവേ, സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ വാ അപരന്തകപ്പികാ വാ പുബ്ബന്താപരന്തകപ്പികാ വാ പുബ്ബന്താപരന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്താപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ ദ്വാസട്ഠിയാ വത്ഥൂഹി അന്തോജാലീകതാ, എത്ഥ സിതാവ ഉമ്മുജ്ജമാനാ ഉമ്മുജ്ജന്തി, എത്ഥ പരിയാപന്നാ അന്തോജാലീകതാവ ഉമ്മുജ്ജമാനാ ഉമ്മുജ്ജന്തി.

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖോ കേവട്ടോ വാ കേവട്ടന്തേവാസീ വാ സുഖുമച്ഛികേന ജാലേന പരിത്തം ഉദകദഹം [ഉദകരഹദം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)]

ഓത്ഥരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘യേ ഖോ കേചി ഇമസ്മിം ഉദകദഹേ ഓളാരികാ പാണാ, സബ്ബേ തേ അന്തോജാലീകതാ. എത്ഥ സിതാവ ഉമ്മുജ്ജമാനാ ഉമ്മുജ്ജന്തി; എത്ഥ പരിയാപന്നാ അന്തോജാലീകതാവ ഉമ്മുജ്ജമാനാ ഉമ്മുജ്ജന്തീ’തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യേ ഹി കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ പുബ്ബന്തകപ്പികാ വാ അപരന്തകപ്പികാ വാ പുബ്ബന്താപരന്തകപ്പികാ വാ പുബ്ബന്താപരന്താനുദിട്ഠിനോ പുബ്ബന്താപരന്തം ആരബ്ഭ അനേകവിഹിതാനി അധിമുത്തിപദാനി അഭിവദന്തി, സബ്ബേ തേ ഇമേഹേവ ദ്വാസട്ഠിയാ വത്ഥൂഹി അന്തോജാലീകതാ എത്ഥ സിതാവ ഉമ്മുജ്ജമാനാ ഉമ്മുജ്ജന്തി, എത്ഥ പരിയാപന്നാ അന്തോജാലീകതാവ ഉമ്മുജ്ജമാനാ ഉമ്മുജ്ജന്തി.

൧൪൭. “ഉച്ഛിന്നഭവനേത്തികോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ കായോ തിട്ഠതി. യാവസ്സ കായോ ഠസ്സതി, താവ നം ദക്ഖന്തി ദേവമനുസ്സാ. കായസ്സ ഭേദാ ഉദ്ധം ജീവിതപരിയാദാനാ ന നം ദക്ഖന്തി ദേവമനുസ്സാ.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അമ്ബപിണ്ഡിയാ വണ്ടച്ഛിന്നായ യാനി കാനിചി അമ്ബാനി വണ്ടപടിബന്ധാനി [വണ്ടൂപനിബന്ധനാനി (സീ॰ പീ॰), വണ്ഡപടിബദ്ധാനി (ക॰)], സബ്ബാനി താനി തദന്വയാനി ഭവന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഉച്ഛിന്നഭവനേത്തികോ തഥാഗതസ്സ കായോ തിട്ഠതി, യാവസ്സ കായോ ഠസ്സതി, താവ നം ദക്ഖന്തി ദേവമനുസ്സാ, കായസ്സ ഭേദാ ഉദ്ധം ജീവിതപരിയാദാനാ ന നം ദക്ഖന്തി ദേവമനുസ്സാ”തി.

൧൪൮. ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ, കോ നാമോ അയം, ഭന്തേ, ധമ്മപരിയായോ”തി? “തസ്മാതിഹ ത്വം, ആനന്ദ, ഇമം ധമ്മപരിയായം അത്ഥജാലന്തിപി നം ധാരേഹി, ധമ്മജാലന്തിപി നം ധാരേഹി, ബ്രഹ്മജാലന്തിപി നം ധാരേഹി, ദിട്ഠിജാലന്തിപി നം ധാരേഹി, അനുത്തരോ സങ്ഗാമവിജയോതിപി നം ധാരേഹീ”തി. ഇദമവോച ഭഗവാ.

൧൪൯. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി. ഇമസ്മിഞ്ച പന വേയ്യാകരണസ്മിം ഭഞ്ഞമാനേ ദസസഹസ്സീ [സഹസ്സീ (കത്ഥചി)] ലോകധാതു അകമ്പിത്ഥാതി.

ബ്രഹ്മജാലസുത്തം നിട്ഠിതം പഠമം.

൨. സാമഞ്ഞഫലസുത്തം

രാജാമച്ചകഥാ

൧൫൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ജീവകസ്സ കോമാരഭച്ചസ്സ അമ്ബവനേ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം അഡ്ഢതേളസേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി. തേന ഖോ പന സമയേന രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ തദഹുപോസഥേ പന്നരസേ കോമുദിയാ ചാതുമാസിനിയാ പുണ്ണായ പുണ്ണമായ രത്തിയാ രാജാമച്ചപരിവുതോ ഉപരിപാസാദവരഗതോ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ തദഹുപോസഥേ ഉദാനം ഉദാനേസി - ''രമണീയാ വത ഭോ ദോസിനാ രത്തി, അഭിരൂപാ വത ഭോ ദോസിനാ രത്തി, ദസ്സനീയാ വത ഭോ ദോസിനാ രത്തി, പാസാദികാ വത ഭോ ദോസിനാ രത്തി, ലക്ഖഞ്ഞാ വത ഭോ ദോസിനാ രത്തി. കം നു ഖ്വജ്ജ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പയിരുപാസേയ്യാമ, യം നോ പയിരുപാസതോ ചിത്തം പസീദേയ്യാ''തി?

൧൫൧. ഏവം വുത്തേ, അഞ്ഞതരോ രാജാമച്ചോ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം ഏതദവോച - ''അയം, ദേവ, പൂരണോ കസ്സപോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ. തം ദേവോ പൂരണം കസ്സപം പയിരുപാസതു. അപ്പേവ നാമ ദേവസ്സ പൂരണം കസ്സപം പയിരുപാസതോ ചിത്തം പസീദേയ്യാ''തി. ഏവം വുത്തേ, രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

൧൫൨. അഞ്ഞതരോപി ഖോ രാജാമച്ചോ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം ഏതദവോച - ''അയം, ദേവ, മക്ഖലി ഗോസാലോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ. തം ദേവോ മക്ഖലിം ഗോസാലം പയിരുപാസതു. അപ്പേവ നാമ ദേവസ്സ മക്ഖലിം ഗോസാലം പയിരുപാസതോ ചിത്തം പസീദേയ്യാ''തി. ഏവം വുത്തേ, രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

൧൫൩. അഞ്ഞതരോപി ഖോ രാജാമച്ചോ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം ഏതദവോച - ''അയം, ദേവ, അജിതോ കേസകമ്ബലോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ. തം ദേവോ അജിതം കേസകമ്ബലം പയിരുപാസതു. അപ്പേവ നാമ ദേവസ്സ അജിതം കേസകമ്ബലം പയിരുപാസതോ ചിത്തം പസീദേയ്യാ''തി. ഏവം വുത്തേ, രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

൧൫൪. അഞ്ഞതരോപി ഖോ രാജാമച്ചോ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം ഏതദവോച - ''അയം, ദേവ, പകുധോ [പകുദ്ധോ (സീ॰)] കച്ചായനോ സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ

തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ. തം ദേവോ പകുധം കച്ചായനം പയിരുപാസതു. അപ്പേവ നാമ ദേവസ്സ പകുധം കച്ചായനം പയിരുപാസതോ ചിത്തം പസീദേയ്യാ''തി. ഏവം വുത്തേ, രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

൧൭൪. അഞ്ഞതരോപി ഖോ രാജാമച്ചോ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം ഏതദവോച - ''അയം, ദേവ, സഞ്ചയോ [സഞ്ജയോ (സീ॰ സ്യാ॰)] ബേലട്ഠപുത്തോ [ബേല്ലട്ഠിപുത്തോ (സീ॰), വേലട്ഠപുത്തോ (സ്യാ॰)] സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ. തം ദേവോ സഞ്ചയം ബേലട്ഠപുത്തം പയിരുപാസതു. അപ്പേവ നാമ ദേവസ്സ സഞ്ചയം ബേലട്ഠപുത്തം പയിരുപാസതോ ചിത്തം പസീദേയ്യാ''തി. ഏവം വുത്തേ, രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

൧൭൫. അഞ്ഞതരോപി ഖോ രാജാമച്ചോ രാജാനം മാഗധം അജാതസത്തും വേദേഹിപുത്തം ഏതദവോച - ''അയം, ദേവ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ [നാഥപുത്തോ (സീ॰), നാതപുത്തോ (പീ॰)] സങ്ഘീ ചേവ ഗണീ ച ഗണാചരിയോ ച ഞാതോ യസസ്സീ തിത്ഥകരോ സാധുസമ്മതോ ബഹുജനസ്സ രത്തഞ്ഞൂ ചിരപബ്ബജിതോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ. തം ദേവോ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം പയിരുപാസതു. അപ്പേവ നാമ ദേവസ്സ നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം പയിരുപാസതോ ചിത്തം പസീദേയ്യാ''തി. ഏവം വുത്തേ, രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ തുണ്ഹീ അഹോസി.

കോമാരഭച്ചജീവകകഥാ

൧൭൬. തേന ഖോ പന സമയേന ജീവകോ കോമാരഭച്ചോ രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുസ്സ വേദേഹിപുത്തസ്സ അവിദൂരേ തുണ്ഹീഭൂതോ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ജീവകം കോമാരഭച്ചം ഏതദവോച - ''ത്വം പന, സമ്മ ജീവക, കിം തുണ്ഹീ''തി? ''അയം, ദേവ, ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ അമ്ഹാകം അമ്ബവനേ വിഹരതി മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം അഡ്ഢതേളസേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി. തം ഖോ പന ഭഗവന്തം [ഭഗവന്തം ഗോതമം (സീ॰ ക॰ പീ॰)] ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. തം ദേവോ ഭഗവന്തം പയിരുപാസതു. അപ്പേവ നാമ ദേവസ്സ ഭഗവന്തം പയിരുപാസതോ ചിത്തം പസീദേയ്യാ'തി.

൧൭൭. ''തേന ഹി, സമ്മ ജീവക, ഹത്ഥിയാനാനി കപ്പാപേഹീ''തി. ''ഏവം, ദേവാ''തി ഖോ ജീവകോ കോമാരഭച്ചോ രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുസ്സ വേദേഹിപുത്തസ്സ പടിസ്സുണിത്വാ പഞ്ചമത്താനി ഹത്ഥിനികാസതാനി കപ്പാപേത്വാ രഞ്ഞോ ച ആരോഹണീയം നാഗം, രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുസ്സ വേദേഹിപുത്തസ്സ പടിവേദേസി - ''കപ്പിതാനി ഖോ തേ, ദേവ, ഹത്ഥിയാനാനി, യസ്സദാനി കാലം മഞ്ഞസീ''തി.

൧൫൯. അഥ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ പഞ്ചസു ഹത്ഥിനികാസതേസു പച്ചേകാ ഇത്ഥിയോ ആരോപേത്വാ ആരോഹണീയം നാഗം അഭിരുഹിത്വാ ഉക്കാസു ധാരിയമാനാസു രാജഗഹമ്ഹാ നിയ്യാസി മഹച്ചരാജാനുഭാവേന, യേന ജീവകസ്സ കോമാരഭച്ചസ്സ അമ്ബവനം തേന പായാസി.

അഥ ഖോ രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുസ്സ വേദേഹിപുത്തസ്സ അവിദൂരേ അമ്ബവനസ്സ അഹുദേവ ഭയം, അഹു ഛമ്ഭിതത്തം, അഹു ലോമഹംസോ. അഥ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ഭീതോ സംവിഗ്ഗോ ലോമഹട്ഠജാതോ ജീവകം കോമാരഭച്ചം ഏതദവോച - "കച്ചി മം, സമ്മ ജീവക, ന വഞ്ചേസി? കച്ചി മം, സമ്മ ജീവക, ന പലമ്ഭേസി? കച്ചി മം, സമ്മ ജീവക, ന പച്ചത്ഥികാനം ദേസി ? കഥഞ്ഹി നാമ താവ മഹതോ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ അഡ്ഢതേളസാനം ഭിക്ഖുസതാനം നേവ ഖിപിതസദ്ദോ ഭവിസ്സതി, ന ഉക്കാസിതസദ്ദോ ന നിഗ്ഘോസോ"തി.

"മാ ഭായി, മഹാരാജ, മാ ഭായി, മഹാരാജ. ന തം ദേവ, വഞ്ചേമി; ന തം, ദേവ, പലമ്ഭാമി ; ന തം, ദേവ, പച്ചത്ഥികാനം ദേമി. അഭിക്കമ, മഹാരാജ, അഭിക്കമ, മഹാരാജ, ഏതേ മണ്ഡലമാളേ ദീപാ [പദീപാ (സീ॰ സ്യാ॰)] ഝായന്തീ"തി.

സാമഞ്ഞഫലപുച്ഛാ

൧൬൦. അഥ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ യാവതികാ നാഗസ്സ ഭൂമി നാഗേന ഗന്ത്വാ, നാഗാ പച്ചോരോഹിത്വാ, പത്തികോവ [പദികോവ (സ്യാ॰)] യേന മണ്ഡലമാളസ്സ ദ്വാരം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ജീവകം കോമാരഭച്ചം ഏതദവോച - "കഹം പന, സമ്മ ജീവക, ഭഗവാ"തി? "ഏസോ, മഹാരാജ, ഭഗവാ; ഏസോ, മഹാരാജ, ഭഗവാ മജ്ഝിമം ഥമ്ഭം നിസ്സായ പുരത്ഥാഭിമുഖോ നിസിന്നോ പുരക്ഖതോ ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സാ"തി.

൧൬൧. അഥ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ തുണ്ഹീഭൂതം തുണ്ഹീഭൂതം ഭിക്ഖുസങ്ഘം അനുവിലോകേത്വാ രഹദമിവ വിപ്പസന്നം ഉദാനം ഉദാനേസി - "ഇമിനാ മേ ഉപസമേന ഉദയഭദ്ദോ [ഉദായിഭദ്ദോ (സീ॰ പീ॰)] കുമാരോ സമന്നാഗതോ ഹോതു, യേനേതരഹി ഉപസമേന ഭിക്ഖുസങ്ഘോ സമന്നാഗതോ"തി. "അഗമാ ഖോ ത്വം, മഹാരാജ, യഥാപേമ"ന്തി. "പിയോ മേ, ഭന്തേ, ഉദയഭദ്ദോ കുമാരോ. ഇമിനാ മേ, ഭന്തേ, ഉപസമേന ഉദയഭദ്ദോ കുമാരോ സമന്നാഗതോ ഹോതു യേനേതരഹി ഉപസമേന ഭിക്ഖുസങ്ഘോ സമന്നാഗതോ"തി.

൧൬൨. അഥ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ, ഭിക്ഖുസങ്ഘസ്സ അഞ്ജലിം പണാമേത്വാ , ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "പുച്ഛേയ്യാമഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം കിഞ്ചിദേവ ദേസം [കിഞ്ചിദേവ ദേസം ലേസമത്തം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]; സചേ മേ

ഭഗവാ ഓകാസം കരോതി പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണായാ''തി. ''പുച്ഛ, മഹാരാജ, യദാകങ്ഖസീ''തി.

൧൬൨. ''യഥാ നു ഖോ ഇമാനി, ഭന്തേ, പുഥുസിപ്പായതനാനി, സേയ്യഥിദം - ഹത്ഥാരോഹാ അസ്സാരോഹാ രഥികാ ധനുഗ്ഗഹാ ചേലകാ ചലകാ പിണ്ഡദായകാ ഉഗ്ഗാ രാജപുത്താ പക്ഖന്ദിനോ മഹാനാഗാ സൂരാ ചമ്മയോധിനോ ദാസികപുത്താ ആളാരികാ കപ്പകാ ന്ഹാപകാ [നഹാപികാ (സീ॰), ന്ഹാപികാ (സ്യാ॰)] സൂദാ മാലാകാരാ രജകാ പേസകാരാ നളകാരാ കുമ്ഭകാരാ ഗണകാ മുദ്ദികാ, യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി ഏവംഗതാനി പുഥുസിപ്പായതനാനി, തേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സിപ്പഫലം ഉപജീവന്തി; തേ തേന അത്താനം സുഖേന്തി പീണേന്തി [പീനേന്തി (കത്ഥചി)], മാതാപിതരോ സുഖേന്തി പീണേന്തി, പുത്തദാരം സുഖേന്തി പീണേന്തി, മിത്താമച്ചേ സുഖേന്തി പീണേന്തി, സമണബ്രാഹ്മണേസു [സമണേസു ബ്രാഹ്മണേസു (ക॰)] ഉദ്ധഗ്ഗികം ദക്ഖിണം പതിട്ഠപേന്തി സോവഗ്ഗികം സുഖവിപാകം സഗ്ഗസംവത്തനികം. സക്കാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഏവമേവ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞപേതു''ന്തി?

൧൬൩. ''അഭിജാനാസി നോ ത്വം, മഹാരാജ, ഇമം പഞ്ഹം അഞ്ഞേ സമണബ്രാഹ്മണേ പുച്ഛിതാ''തി ? ''അഭിജാനാമഹം, ഭന്തേ, ഇമം പഞ്ഹം അഞ്ഞേ സമണബ്രാഹ്മണേ പുച്ഛിതാ''തി. ''യഥാ കഥം പന തേ, മഹാരാജ, ബ്യാകരിംസു, സചേ തേ അഗരു ഭാസസ്സൂ''തി. ''ന ഖോ മേ, ഭന്തേ, ഗരു, യത്ഥസ്സ ഭഗവാ നിസിന്നോ, ഭഗവന്തരൂപോ വാ''തി [ചാതി (സീ॰ ക॰)]. ''തേന ഹി, മഹാരാജ, ഭാസസ്സൂ''തി.

പൂരണകസ്സപവാദോ

൧൬൪. ''ഏകമിദാഹം, ഭന്തേ, സമയം യേന പൂരണോ കസ്സപോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പൂരണേന കസ്സപേന സദ്ധിം സമ്മോദിം. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, പൂരണം കസ്സപം ഏതദവോചം - 'യഥാ നു ഖോ ഇമാനി, ഭോ കസ്സപ, പുഥുസിപ്പായതനാനി, സേയ്യഥിദം - ഹത്ഥാരോഹാ അസ്സാരോഹാ രഥികാ ധനുഗ്ഗഹാ ചേലകാ ചലകാ പിണ്ഡദായകാ ഉഗ്ഗാ രാജപുത്താ പക്ഖന്ദിനോ മഹാനാഗാ സൂരാ ചമ്മയോധിനോ ദാസികപുത്താ ആളാരികാ കപ്പകാ ന്ഹാപകാ സൂദാ മാലാകാരാ രജകാ പേസകാരാ നളകാരാ കുമ്ഭകാരാ ഗണകാ മുദ്ദികാ, യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി ഏവംഗതാനി പുഥുസിപ്പായതനാനി- തേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സിപ്പഫലം ഉപജീവന്തി; തേ തേന അത്താനം സുഖേന്തി പീണേന്തി, മാതാപിതരോ സുഖേന്തി പീണേന്തി, പുത്തദാരം സുഖേന്തി പീണേന്തി, മിത്താമച്ചേ സുഖേന്തി പീണേന്തി, സമണബ്രാഹ്മണേസു ഉദ്ധഗ്ഗികം ദക്ഖിണം പതിട്ഠപേന്തി സോവഗ്ഗികം സുഖവിപാകം സഗ്ഗസംവത്തനികം. സക്കാ നു ഖോ, ഭോ കസ്സപ, ഏവമേവ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞപേതു'ന്തി?

൧൬൫. ''ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, പൂരണോ കസ്സപോ മം ഏതദവോച - 'കരോതോ ഖോ, മഹാരാജ, കാരയതോ, ഛിന്ദതോ ഛേദാപയതോ, പചതോ പാചാപയതോ സോചയതോ, സോചാപയതോ, കിലമതോ കിലമാപയതോ,

ഛന്ദതോ ഛന്ദാപയതോ, പാണമതിപാതാപയതോ, അദിന്നം ആദിയതോ, സന്ധിം ഛിന്ദതോ, നില്ലോപം ഹരതോ, ഏകാഗാരികം കരോതോ, പരിപന്ഥേ തിട്ഠതോ, പരദാരം ഗച്ഛതോ, മുസാ ഭണതോ, കരോതോ ന കരീയതി പാപം. ഖുരപരിയന്തേന ചേപി ചക്കേന യോ ഇമിസ്സാ പഥവിയാ പാണേ ഏകം മംസഖലം ഏകം മംസപുഞ്ജം കരേയ്യ, നത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, നത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ദക്ഖിണം ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ഹനന്തോ ഘാതേന്തോ ഛിന്ദന്തോ ഛേദാപേന്തോ പചന്തോ പാചാപേന്തോ, നത്ഥി തതോനിദാനം പാപം, നത്ഥി പാപസ്സ ആഗമോ. ഉത്തരഞ്ചേപി ഗങ്ഗായ തീരം ഗച്ഛേയ്യ ദദന്തോ ദാപേന്തോ യജന്തോ യജാപേന്തോ, നത്ഥി തതോനിദാനം പുഞ്ഞം, നത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ. ദാനേന ദമേന സംയമേന സച്ചവജ്ജേന നത്ഥി പുഞ്ഞം, നത്ഥി പുഞ്ഞസ്സ ആഗമോ'തി. ഇത്ഥം ഖോ മേ, ഭന്തേ, പൂരണോ കസ്സപോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ അകിരിയം ബ്യാകാസി.

"സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, അമ്ബം വാ പുട്ഠോ ലബുജം ബ്യാകരേയ്യ , ലബുജം വാ പുട്ഠോ അമ്ബം ബ്യാകരേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭന്തേ, പൂരണോ കസ്സപോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ അകിരിയം ബ്യാകാസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'കഥഞ്ഹി നാമ മാദിസോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ വിജിതേ വസന്തം അപസാദേതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, പൂരണസ്സ കസ്സപസ്സ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിം നപ്പടിക്കോസിം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടികോസിത്വാ അനത്തമനോ, അനത്തമനവാചം അനിച്ഛാരേത്വാ, തമേവ വാചം അനുഗ്ഗണ്ഹന്തോ അനിക്കുജ്ജന്തോ [അനിക്കുജ്ജേന്തോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിം [പക്കാമിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

മക്ഖലിഗോസാലവാദോ

൧൬൭. "ഏകമിദാഹം, ഭന്തേ, സമയം യേന മക്ഖലി ഗോസാലോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ മക്ഖലിനാ ഗോസാലേന സദ്ധിം സമ്മോദിം. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, മക്ഖലിം ഗോസാലം ഏതദവോചം - 'യഥാ നു ഖോ ഇമാനി, ഭോ ഗോസാല, പുഥുസിപ്പായതനാനി...പേ॰... സക്കാ നു ഖോ, ഭോ ഗോസാല, ഏവമേവ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞപേതു'ന്തി?

൧൬൮. "ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, മക്ഖലി ഗോസാലോ മം ഏതദവോച - 'നത്ഥി മഹാരാജ ഹേതു നത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം സംകിലേസായ, അഹേതൂ [അഹേതു (കത്ഥചി)] അപച്ചയാ സത്താ സംകിലിസ്സന്തി. നത്ഥി ഹേതു, നത്ഥി പച്ചയോ സത്താനം വിസുദ്ധിയാ, അഹേതൂ അപച്ചയാ സത്താ വിസുജ്ഝന്തി. നത്ഥി അത്തകാരേ, നത്ഥി പരകാരേ, നത്ഥി പുരിസകാരേ, നത്ഥി ബലം, നത്ഥി വീരിയം, നത്ഥി പുരിസഥാമോ, നത്ഥി പുരിസപരക്കമോ . സബ്ബേ സത്താ സബ്ബേ പാണാ സബ്ബേ ഭൂതാ സബ്ബേ ജീവാ അവസാ അബലാ അവീരിയാ നിയതിസങ്ഗതിഭാവപരിണതാ ഛസ്വേവാഭിജാതീസു സുഖദുക്ഖം [സുഖഞ്ച ദുക്ഖഞ്ച (സ്യാ॰)] പടിസംവേദേന്തി. ചുദ്ദസ ഖോ പനിമാനി യോനിപമുഖസതസഹസ്സാനി സട്ഠി ച സതാനി ഛ ച സതാനി പഞ്ച ച കമ്മുനോ സതാനി പഞ്ച ച കമ്മാനി തീണി ച കമ്മാനി കമ്മേ ച

അഡ്ഢകമ്മേ ച ദ്വട്ഠിപടിപദാ ദ്വട്ഠന്തരകപ്പാ ഛളാഭിജാതിയോ അട്ഠ പുരിസഭൂമിയോ ഏകൂനപഞ്ഞാസ ആജീവകസതേ ഏകൂനപഞ്ഞാസ പരിബ്ബാജകസതേ ഏകൂനപഞ്ഞാസ നാഗാവാസസതേ വീസേ ഇന്ദ്രിയസതേ തിംസേ നിരയസതേ ഛത്തിംസ രജോധാതുയോ സത്ത സഞ്ഞീഗബ്ഭാ സത്ത അസഞ്ഞീഗബ്ഭാ സത്ത നിഗണ്ഠിഗബ്ഭാ സത്ത ദേവാ സത്ത മാനുസാ സത്ത പിസാചാ സത്ത സരാ സത്ത പവുടാ [സപുടാ (ക॰), പബുടാ (സീ॰)] സത്ത പവുടസതാനി സത്ത പപാതാ സത്ത പപാതസതാനി സത്ത സുപിനാ സത്ത സുപിനസതാനി ചുല്ലാസീതി മഹാകപ്പിനോ [മഹാകപ്പുനോ (ക॰ സീ॰ പീ॰)] സതസഹസ്സാനി, യാനി ബാലേ ച പണ്ഡിതേ ച സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തി. തത്ഥ നത്ഥി "ഇമിനാഹം സീലേന വാ വതേന വാ തപേന വാ ബ്രഹ്മചരിയേന വാ അപരിപക്കം വാ കമ്മം പരിപാചേസ്സാമി, പരിപക്കം വാ കമ്മം ഫുസ്സ ഫുസ്സ ബ്യന്തിം കരിസ്സാമീ'തി ഹേവം നത്ഥി. ദോണമിതേ സുഖദുക്ഖേ പരിയന്തകതേ സംസാരേ , നത്ഥി ഹായനവഡ്ഢനേ, നത്ഥി ഉക്കംസാവകംസേ. സേയ്യഥാപി നാമ സുത്തഗുളേ ഖിത്തേ നിബ്ബേഠിയമാനമേവ പലേതി, ഏവമേവ ബാലേ ച പണ്ഡിതേ ച സന്ധാവിത്വാ സംസരിത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തീ'തി.

൧൬൯. "ഇത്ഥം ഖോ മേ, ഭന്തേ, മക്ഖലി ഗോസാലോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ സംസാരസുദ്ധിം ബ്യാകാസി. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, അമ്ബം വാ പുട്ഠോ ലബുജം ബ്യാകരേയ്യ, ലബുജം വാ പുട്ഠോ അമ്ബം ബ്യാകരേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭന്തേ, മക്ഖലി ഗോസാലോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ സംസാരസുദ്ധിം ബ്യാകാസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'കഥഞ്ഹി നാമ മാദിസോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ വിജിതേ വസന്തം അപസാദേതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, മക്ഖലിസ്സ ഗോസാലസ്സ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിം നപ്പടിക്കോസിം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ അനത്തമനോ, അനത്തമനവാചം അനിച്ഛാരേത്വാ, തമേവ വാചം അനുഗ്ഗണ്ഹന്തോ അനിക്കുജ്ജന്തോ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിം.

അജിതകേസകമ്ബലവാദോ

൧൭൦. "ഏകമിദാഹം, ഭന്തേ, സമയം യേന അജിതോ കേസകമ്ബലോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ അജിതേന കേസകമ്ബലേന സദ്ധിം സമ്മോദിം. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, അജിതം കേസകമ്ബലം ഏതദവോചം - 'യഥാ നു ഖോ ഇമാനി, ഭോ അജിത, പുഥുസിപ്പായതനാനി... പേ॰... സക്കാ നു ഖോ, ഭോ അജിത, ഏവമേവ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞപേതു'ന്തി?

൧൭൧. "ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, അജിതോ കേസകമ്ബലോ മം ഏതദവോച - 'നത്ഥി, മഹാരാജ, ദിന്നം , നത്ഥി യിട്ഠം, നത്ഥി ഹുതം, നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ, നത്ഥി അയം ലോകോ [പരലോകോ (സ്യാ॰)], നത്ഥി പരോ ലോകോ, നത്ഥി മാതാ, നത്ഥി പിതാ, നത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ, നത്ഥി ലോകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സമ്മഗ്ഗതാ [സമഗ്ഗതാ (ക॰), സമഗ്ഗതാ (സ്യാ॰)] സമ്മാപടിപന്നാ, യേ ഇമഞ്ച ലോകം പരഞ്ച ലോകം

സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേന്തി. ചാതുമഹാഭൂതികോ അയം പുരിസോ, യദാ കാലങ്കരോതി, പഥവീ പഥവികായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, ആപോ ആപോകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, തേജോ തേജോകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, വായോ വായോകായം അനുപേതി അനുപഗച്ഛതി, ആകാസം ഇന്ദ്രിയാനി സങ്കമന്തി. ആസന്ദിപഞ്ചമാ പുരിസാ മതം ആദായ ഗച്ഛന്തി. യാവാളാഹനാ പദാനി പഞ്ഞായന്തി. കാപോതകാനി അട്ഠീനി ഭവന്തി, ഭസ്സന്താ ആഹുതിയോ. ദത്തുപഞ്ഞത്തം യദിദം ദാനം. തേസം തുച്ഛം മുസാ വിലാപോ യേ കേചി അത്ഥികവാദം വദന്തി. ബാലേ ച പണ്ഡിതേ ച കായസ്സ ഭേദാ ഉച്ഛിജ്ജന്തി വിനസ്സന്തി, ന ഹോന്തി പരം മരണാ'തി.

൧൭൨. ''ഇത്ഥം ഖോ മേ, ഭന്തേ, അജിതോ കേസകമ്ബലോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ ഉച്ഛേദം ബ്യാകാസി. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, അമ്ബം വാ പുട്ഠോ ലബുജം ബ്യാകരേയ്യ , ലബുജം വാ പുട്ഠോ അമ്ബം ബ്യാകരേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭന്തേ, അജിതോ കേസകമ്ബലോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ ഉച്ഛേദം ബ്യാകാസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'കഥഞ്ഹി നാമ മാദിസോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ വിജിതേ വസന്തം അപസാദേതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, അജിതസ്സ കേസകമ്ബലസ്സ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിം നപ്പടിക്കോസിം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ അനത്തമനോ അനത്തമനവാചം അനിച്ഛാരേത്വാ തമേവ വാചം അനുഗ്ഗണ്ഹന്തോ അനിക്കുജ്ജന്തോ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിം.

പകുധകച്ചായനവാദോ

൧൭൩. ''ഏകമിദാഹം, ഭന്തേ, സമയം യേന പകുധോ കച്ചായനോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ പകുധേന കച്ചായനേന സദ്ധിം സമ്മോദിം. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, പകുധം കച്ചായനം ഏതദവോചം - 'യഥാ നു ഖോ ഇമാനി, ഭോ കച്ചായന, പുഥുസിപ്പായതനാനി...പേ॰... സക്കാ നു ഖോ, ഭോ കച്ചായന, ഏവമേവ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞപേതു'ന്തി?

൧൭൪. ''ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, പകുധോ കച്ചായനോ മം ഏതദവോച - 'സത്തിമേ, മഹാരാജ, കായാ അകടാ അകടവിധാ അനിമ്മിതാ അനിമ്മാതാ വഞ്ഝാ കൂടട്ഠാ ഏസികട്ഠായിട്ഠിതാ. തേ ന ഇഞ്ജന്തി , ന വിപരിണമന്തി, ന അഞ്ഞമഞ്ഞം ബ്യാബാധേന്തി, നാലം അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ സുഖായ വാ ദുക്ഖായ വാ സുഖദുക്ഖായ വാ. കതമേ സത്ത? പഥവികായോ, ആപോകായോ, തേജോകായോ, വായോകായോ, സുഖേ, ദുക്ഖേ, ജീവേ സത്തമേ - ഇമേ സത്ത കായാ അകടാ അകടവിധാ അനിമ്മിതാ അനിമ്മാതാ വഞ്ഝാ കൂടട്ഠാ ഏസികട്ഠായിട്ഠിതാ. തേ ന ഇഞ്ജന്തി, ന വിപരിണമന്തി, ന അഞ്ഞമഞ്ഞം ബ്യാബാധേന്തി, നാലം അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ സുഖായ വാ ദുക്ഖായ വാ സുഖദുക്ഖായ വാ. തത്ഥ നത്ഥി ഹന്താ വാ ഘാതേതാ വാ, സോതാ വാ സാവേതാ വാ, വിഞ്ഞാതാ വാ വിഞ്ഞാപേതാ വാ. യോപി തിണ്ഹേന സത്ഥേന സീസം ഛിന്ദതി, ന കോചി കിഞ്ചി [കഞ്ചി (കം॰)] ജീവിതാ

വോരോപേതി; സത്തന്നം ഥേവ [സത്തന്നം യേവ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കായാനമന്തരേന സത്ഥം വിവരമനുപതതീ'തി.

൧൭൭. ''ഇത്ഥം ഖോ മേ, ഭന്തേ, പകുധോ കച്ചായനോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ അഞ്ഞേന അഞ്ഞം ബ്യാകാസി. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, അമ്ബം വാ പുട്ഠോ ലബുജം ബ്യാകരേയ്യ, ലബുജം വാ പുട്ഠോ അമ്ബം ബ്യാകരേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭന്തേ, പകുധോ കച്ചായനോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ അഞ്ഞേന അഞ്ഞം ബ്യാകാസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'കഥഞ്ഹി നാമ മാദിസോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ വിജിതേ വസന്തം അപസാദേതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, പകുധസ്സ കച്ചായനസ്സ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിം നപ്പടിക്കോസിം, അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ അനത്തമനോ, അനത്തമനവാചം അനിച്ഛാരേത്വാ തമേവ വാചം അനുഗ്ഗണ്ഹന്തോ അനിക്കുജ്ജന്തോ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിം.

നിഗണ്ഠനാടപുത്തവാദോ

൧൭൮. ''ഏകമിദാഹം, ഭന്തേ, സമയം യേന നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം ; ഉപസങ്കമിത്വാ നിഗണ്ഠേന നാടപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദിം. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, നിഗണ്ഠം നാടപുത്തം ഏതദവോചം - 'യഥാ നു ഖോ ഇമാനി, ഭോ അഗ്ഗിവേസ്സന, പുഥുസിപ്പായതനാനി…പേ॰… സക്കാ നു ഖോ, ഭോ അഗ്ഗിവേസ്സന, ഏവമേവ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞപേതു'ന്തി?

൧൭൯. ''ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ മം ഏതദവോച - 'ഇധ, മഹാരാജ, നിഗണ്ഠോ ചാതുയാമസംവരസംവുതോ ഹോതി. കഥഞ്ച, മഹാരാജ, നിഗണ്ഠോ ചാതുയാമസംവരസംവുതോ ഹോതി? ഇധ, മഹാരാജ, നിഗണ്ഠോ സബ്ബവാരിവാരിതോ ച ഹോതി, സബ്ബവാരിയുത്തോ ച, സബ്ബവാരിധുതോ ച, സബ്ബവാരിഫുടോ ച. ഏവം ഖോ, മഹാരാജ, നിഗണ്ഠോ ചാതുയാമസംവരസംവുതോ ഹോതി . യതോ ഖോ, മഹാരാജ, നിഗണ്ഠോ ഏവം ചാതുയാമസംവരസംവുതോ ഹോതി; അയം വുച്ചതി, മഹാരാജ, നിഗണ്ഠോ [നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ (സ്യാ॰ ക॰)] ഗതത്തോ ച യതത്തോ ച ഠിതത്തോ ചാ'തി.

൧൮൦. ''ഇത്ഥം ഖോ മേ, ഭന്തേ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ ചാതുയാമസംവരം ബ്യാകാസി. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, അമ്ബം വാ പുട്ഠോ ലബുജം ബ്യാകരേയ്യ, ലബുജം വാ പുട്ഠോ അമ്ബം ബ്യാകരേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭന്തേ, നിഗണ്ഠോ നാടപുത്തോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ ചാതുയാമസംവരം ബ്യാകാസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'കഥഞ്ഹി നാമ മാദിസോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ വിജിതേ വസന്തം അപസാദേതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ'തി . സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, നിഗണ്ഠസ്സ നാടപുത്തസ്സ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിം നപ്പടിക്കോസിം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ അനത്തമനോ അനത്തമനവാചം അനിച്ഛാരേത്വാ തമേവ വാചം അനുഗ്ഗണ്ഹന്തോ അനിക്കുജ്ജന്തോ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിം.

സഞ്ചയബേലട്ഠപുത്തവാദോ

൧൭൯. "ഏകമിദാഹം, ഭന്തേ, സമയം യേന സഞ്ചയോ ബേലട്ഠപുത്തോ തേനുപസങ്കമിം; ഉപസങ്കമിത്വാ സഞ്ചയേന ബേലട്ഠപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദിം. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിം. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ അഹം ഭന്തേ, സഞ്ചയം ബേലട്ഠപുത്തം ഏതദവോചം - 'യഥാ നു ഖോ ഇമാനി, ഭോ സഞ്ചയ, പുഥുസിപ്പായതനാനി... പേ... സക്കാ നു ഖോ, ഭോ സഞ്ചയ, ഏവമേവ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞപേതു'ന്തി?

൧൮൦. "ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, സഞ്ചയോ ബേലട്ഠപുത്തോ മം ഏതദവോച - 'അത്ഥി പരോ ലോകോതി ഇതി ചേ മം പുച്ഛസി, അത്ഥി പരോ ലോകോതി ഇതി ചേ മേ അസ്സ, അത്ഥി പരോ ലോകോതി ഇതി തേ നം ബ്യാകരേയ്യം. ഏവന്തിപി മേ നോ, തഥാതിപി മേ നോ, അഞ്ഞഥാതിപി മേ നോ, നോതിപി മേ നോ, നോ നോതിപി മേ നോ. നത്ഥി പരോ ലോകോ...പേ... അത്ഥി ച നത്ഥി ച പരോ ലോകോ...പേ... നേവത്ഥി ന നത്ഥി പരോ ലോകോ...പേ... അത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ...പേ... നത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ...പേ... അത്ഥി ച നത്ഥി ച സത്താ ഓപപാതികാ...പേ... നേവത്ഥി ന നത്ഥി സത്താ ഓപപാതികാ...പേ... അത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ...പേ... നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ...പേ...അത്ഥി ച നത്ഥി ച സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ...പേ... നേവത്ഥി ന നത്ഥി സുകതദുക്കടാനം കമ്മാനം ഫലം വിപാകോ...പേ... ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ...പേ... ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ...പേ... ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ...പേ... നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാതി ഇതി ചേ മം പുച്ഛസി, നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാതി ഇതി ചേ മേ അസ്സ, നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാതി ഇതി തേ നം ബ്യാകരേയ്യം. ഏവന്തിപി മേ നോ, തഥാതിപി മേ നോ, അഞ്ഞഥാതിപി മേ നോ, നോതിപി മേ നോ, നോ നോതിപി മേ നോ'തി.

൧൮൧. "ഇത്ഥം ഖോ മേ, ഭന്തേ, സഞ്ചയോ ബേലട്ഠപുത്തോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ വിക്ഖേപം ബ്യാകാസി. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, അമ്ബം വാ പുട്ഠോ ലബുജം ബ്യാകരേയ്യ, ലബുജം വാ പുട്ഠോ അമ്ബം ബ്യാകരേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ മേ, ഭന്തേ, സഞ്ചയോ ബേലട്ഠപുത്തോ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ വിക്ഖേപം ബ്യാകാസി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'അയഞ്ച ഇമേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം സബ്ബബാലോ സബ്ബമൂള്ഹോ. കഥഞ്ഹി നാമ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുട്ഠോ സമാനോ വിക്ഖേപം ബ്യാകരിസ്സതീ'തി. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏതദഹോസി - 'കഥഞ്ഹി നാമ മാദിസോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ വിജിതേ വസന്തം അപസാദേതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ'തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, സഞ്ചയസ്സ ബേലട്ഠപുത്തസ്സ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിം നപ്പടിക്കോസിം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ അനത്തമനോ അനത്തമനവാചം അനിച്ഛാരേത്വാ തമേവ വാചം അനുഗ്ഗണ്ഹന്തോ അനിക്കുജ്ജന്തോ ഉട്ഠായാസനാ പക്കമിം.

൧൮൨. "സോഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തമ്പി പുച്ഛാമി - 'യഥാ നു ഖോ ഇമാനി, ഭന്തേ, പുഥുസിപ്പായതനാനി സേയ്യഥിദം - ഹത്ഥാരോഹാ അസ്സാരോഹാ രഥികാ ധനുഗ്ഗഹാ ചേലകാ ചലകാ പിണ്ഡദായകാ ഉഗ്ഗാ രാജപുത്താ പക്ഖന്ദിനോ മഹാനാഗാ സൂരാ ചമ്മയോധിനോ ദാസികപുത്താ ആളാരികാ കപ്പകാ ന്ഹാപകാ സൂദാ മാലാകാരാ രജകാ പേസകാരാ നളകാരാ കുമ്ഭകാരാ ഗണകാ മുദ്ദികാ, യാനി വാ പനഞ്ഞാനിപി ഏവംഗതാനി പുഥുസിപ്പായതനാനി, തേ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സിപ്പഫലം ഉപജീവന്തി, തേ തേന അത്താനം സുഖേന്തി പീണേന്തി, മാതാപിതരോ സുഖേന്തി പീണേന്തി, പുത്തദാരം സുഖേന്തി പീണേന്തി, മിത്താമച്ചേ സുഖേന്തി പീണേന്തി, സമണബ്രാഹ്മണേസു ഉദ്ധഗ്ഗികം ദക്ഖിണം പതിട്ഠപേന്തി സോവഗ്ഗികം സുഖവിപാകം സഗ്ഗസംവത്തനികം. സക്കാ നു ഖോ മേ , ഭന്തേ, ഏവമേവ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞപേതു'ന്തി?

൧൮൩. "സക്കാ, മഹാരാജ. തേന ഹി, മഹാരാജ, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി. യഥാ തേ ഖമേയ്യ, തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ തേ അസ്സ പുരിസോ ദാസോ കമ്മകാരോ [കമ്മകരോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിങ്കാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ മുഖുല്ലോകകോ [മുഖുല്ലോകികോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)]. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അച്ഛരിയം, വത ഭോ, അബ്ഭുതം, വത ഭോ, പുഞ്ഞാനം ഗതി, പുഞ്ഞാനം വിപാകോ. അയഞ്ഹി രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ മനുസ്സോ ; അഹമ്പി മനുസ്സോ. അയഞ്ഹി രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേതി, ദേവോ മഞ്ഞേ. അഹം പനമ്ഹിസ്സ ദാസോ കമ്മകാരോ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിങ്കാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ മുഖുല്ലോകകോ. സോ വതസ്സാഹം പുഞ്ഞാനി കരേയ്യം. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ അപരേന സമയേന കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ കായേന സംവുതോ വിഹരേയ്യ, വാചായ സംവുതോ വിഹരേയ്യ, മനസാ സംവുതോ വിഹരേയ്യ, ഘാസച്ഛാദനപരമതായ സന്തുട്ഠോ, അഭിരതോ പവിവേകേ. തം ചേ തേ പുരിസാ ഏവമാരോചേയ്യും - 'യഗ്ഘേ ദേവ ജാനേയ്യാസി, യോ തേ സോ പുരിസോ [യോ തേ പുരിസോ (സീ॰ ക॰)] ദാസോ കമ്മകാരോ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിങ്കാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ മുഖുല്ലോകകോ; സോ, ദേവ, കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ കായേന സംവുതോ വിഹരതി, വാചായ സംവുതോ വിഹരതി, മനസാ സംവുതോ വിഹരതി, ഘാസച്ഛാദനപരമതായ സന്തുട്ഠോ, അഭിരതോ പവിവേകേ'തി. അപി നു ത്വം ഏവം വദേയ്യാസി - 'ഏതു മേ, ഭോ, സോ പുരിസോ, പുനദേവ ഹോതു ദാസോ കമ്മകാരോ പുബ്ബുട്ഠായീ പച്ഛാനിപാതീ കിങ്കാരപടിസ്സാവീ മനാപചാരീ പിയവാദീ മുഖുല്ലോകകോ'തി?

൧൮൪. “നോ ഹേതം, ഭന്തേ. അഥ ഖോ നം മയമേവ അഭിവാദേയ്യാമപി , പച്ചുട്ഠേയ്യാമപി, ആസനേനപി നിമന്തേയ്യാമ, അഭിനിമന്തേയ്യാമപി നം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേഹി, ധമ്മികമ്പിസ്സ രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹേയ്യാമാ”തി.

൧൮൫. “തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, യദി ഏവം സന്തേ ഹോതി വാ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം നോ വാ”തി? “അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ ഹോതി സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫല”ന്തി. “ഇദം ഖോ തേ, മഹാരാജ, മയാ പഠമം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞത്ത”ന്തി.

ദുതിയസന്ദിട്ഠികസാമഞ്ഞഫലം

൧൮൬. “സക്കാ പന, ഭന്തേ, അഞ്ഞമ്പി ഏവമേവ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞപേതു”ന്തി? “സക്കാ, മഹാരാജ. തേന ഹി, മഹാരാജ, തഞ്ഞേവേത്ഥ പടിപുച്ഛിസ്സാമി. യഥാ തേ ഖമേയ്യ, തഥാ നം ബ്യാകരേയ്യാസി. തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ, ഇധ തേ അസ്സ പുരിസോ കസ്സകോ ഗഹപതികോ കരകാരകോ രാസിവഡ്ഢകോ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘അച്ഛരിയം വത ഭോ, അബ്ഭുതം വത ഭോ, പുഞ്ഞാനം ഗതി, പുഞ്ഞാനം വിപാകോ. അയഞ്ഹി രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ മനുസ്സോ, അഹമ്പി മനുസ്സോ. അയഞ്ഹി രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതോ സമങ്ഗീഭൂതോ പരിചാരേതി, ദേവോ മഞ്ഞേ. അഹം പനമ്ഹിസ്സ കസ്സകോ ഗഹപതികോ കരകാരകോ രാസിവഡ്ഢകോ. സോ വതസ്സാഹം പുഞ്ഞാനി കരേയ്യം. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ’ന്തി.

“സോ അപരേന സമയേന അപ്പം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ, അപ്പം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ മഹന്തം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ കായേന സംവുതോ വിഹരേയ്യ, വാചായ സംവുതോ വിഹരേയ്യ, മനസാ സംവുതോ വിഹരേയ്യ, ഘാസച്ഛാദനപരമതായ സന്തുട്ഠോ, അഭിരതോ പവിവേകേ. തം ചേ തേ പുരിസാ ഏവമാരോചേയ്യും - ‘യഗ്ഘേ, ദേവ ജാനേയ്യാസി, യോ തേ സോ പുരിസോ [യോ തേ പുരിസോ (സീ॰)] കസ്സകോ ഗഹപതികോ കരകാരകോ രാസിവഡ്ഢകോ; സോ ദേവ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ കായേന സംവുതോ വിഹരതി, വാചായ സംവുതോ വിഹരതി, മനസാ സംവുതോ വിഹരതി, ഘാസച്ഛാദനപരമതായ സന്തുട്ഠോ, അഭിരതോ പവിവേകേ’തി. അപി നു ത്വം ഏവം വദേയ്യാസി - ‘ഏതു മേ, ഭോ, സോ പുരിസോ, പുനദേവ ഹോതു കസ്സകോ ഗഹപതികോ കരകാരകോ രാസിവഡ്ഢകോ’തി?

൧൮൭. “നോ ഹേതം, ഭന്തേ. അഥ ഖോ നം മയമേവ അഭിവാദേയ്യാമപി, പച്ചുട്ഠേയ്യാമപി, ആസനേനപി നിമന്തേയ്യാമ, അഭിനിമന്തേയ്യാമപി നം ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേഹി, ധമ്മികമ്പിസ്സ രക്ഖാവരണഗുത്തിം സംവിദഹേയ്യാമാ”തി.

൧൯൭. ''തം കിം മഞ്ഞസി, മഹാരാജ? യദി ഏവം സന്തേ ഹോതി വാ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം നോ വാ''തി? ''അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ ഹോതി സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫല''ന്തി . ''ഇദം ഖോ തേ, മഹാരാജ, മയാ ദുതിയം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞത്ത''ന്തി.

പണീതതരസാമഞ്ഞഫലം

൧൯൮. ''സക്കാ പന, ഭന്തേ, അഞ്ഞമ്പി ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പഞ്ഞപേതും ഇമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ചാ''തി? ''സക്കാ, മഹാരാജ. തേന ഹി, മഹാരാജ, സുണോഹി, സാധുകം മനസി കരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭന്തേ''തി ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി.

൧൯൯. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ഇധ, മഹാരാജ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി.

൨൦൦. ''തം ധമ്മം സുണാതി ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ അഞ്ഞതരസ്മിം വാ കുലേ പച്ചാജാതോ. സോ തം ധമ്മം സുത്വാ തഥാഗതേ സദ്ധം പടിലഭതി. സോ തേന സദ്ധാപടിലാഭേന സമന്നാഗതോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ രജോപഥോ, അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ. നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി.

൨൦൧. ''സോ അപരേന സമയേന അപ്പം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ അപ്പം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ മഹന്തം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി.

൨൦൨. ''സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരതി ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ, അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു, കായകമ്മവചീകമ്മേന സമന്നാഗതോ കുസലേന, പരിസുദ്ധാജീവോ സീലസമ്പന്നോ, ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ [ഗുത്തദ്വാരോ, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ (ക॰)], സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ, സന്തുട്ഠോ.

ചൂളസീലം

൧൯൪. "കഥഞ്ച, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി. നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

"അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി ദിന്നാദായീ ദിന്നപാടികങ്ഖീ, അഥേനേന സുചിഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

"അബ്രഹ്മചരിയം പഹായ ബ്രഹ്മചാരീ ഹോതി ആരാചാരീ വിരതോ മേഥുനാ ഗാമധമ്മാ. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

"മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി സച്ചവാദീ സച്ചസന്ധോ ഥേതോ പച്ചയികോ അവിസംവാദകോ ലോകസ്സ. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

"പിസുണം വാചം പഹായ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി; ഇതോ സുത്വാ ന അമുത്ര അക്ഖാതാ ഇമേസം ഭേദായ; അമുത്ര വാ സുത്വാ ന ഇമേസം അക്ഖാതാ, അമൂസം ഭേദായ. ഇതി ഭിന്നാനം വാ സന്ധാതാ, സഹിതാനം വാ അനുപ്പദാതാ, സമഗ്ഗാരാമോ സമഗ്ഗരതോ സമഗ്ഗനന്ദീ സമഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

"ഫരുസം വാചം പഹായ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി; യാ സാ വാചാ നേലാ കണ്ണസുഖാ പേമനീയാ ഹദയങ്ഗമാ പോരീ ബഹുജനകന്താ ബഹുജനമനാപാ തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

"സമ്ഫപ്പലാപം പഹായ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ, നിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി കാലേന സാപദേസം പരിയന്തവതിം അത്ഥസംഹിതം. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

"ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... ഏകഭത്തികോ ഹോതി രത്തൂപരതോ വിരതോ വികാലഭോജനാ. നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനാ പടിവിരതോ ഹോതി. മാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതോ ഹോതി. ജാതരൂപരജതപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ആമകധഞ്ഞപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ആമകമംസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇത്ഥികുമാരികപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ദാസിദാസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. അജേളകപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. കുക്കുടസൂകരപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഹത്ഥിഗവസ്സവളവപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഖേത്തവത്ഥുപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി . ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി. കയവിക്കയാ പടിവിരതോ ഹോതി. തുലാകൂടകംസകൂടമാനകൂടാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഉക്കോടനവഞ്ചനനികതിസാചിയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി.

ഛേദനവധബന്ധനവിപരാമോസആലോപസഹസാകാരാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

ചൂളസീലം നിട്ഠിതം.

മജ്ഝിമസീലം

൧൦. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭം അനുയുത്താ വിഹരന്തി. സേയ്യഥിദം - മൂലബീജം ഖന്ധബീജം ഫളുബീജം അഗ്ഗബീജം ബീജബീജമേവ പഞ്ചമം, ഇതി ഏവരൂപാ ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൧൧. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം സന്നിധികാരപരിഭോഗം അനുയുത്താ വിഹരന്തി. സേയ്യഥിദം - അന്നസന്നിധിം പാനസന്നിധിം വത്ഥസന്നിധിം യാനസന്നിധിം സയനസന്നിധിം ഗന്ധസന്നിധിം ആമിസസന്നിധിം, ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ സന്നിധികാരപരിഭോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൧൨. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം വിസൂകദസ്സനം അനുയുത്താ വിഹരന്തി. സേയ്യഥിദം - നച്ചം ഗീതം വാദിതം പേക്ഖം അക്ഖാനം പാണിസ്സരം വേതാളം കുമ്ഭഥൂണം സോഭനകം ചണ്ഡാലം വംസം ധോവനം ഹത്ഥിയുദ്ധം അസ്സയുദ്ധം മഹിംസയുദ്ധം ഉസഭയുദ്ധം അജയുദ്ധം മേണ്ഡയുദ്ധം കുക്കുടയുദ്ധം വട്ടകയുദ്ധം ദണ്ഡയുദ്ധം മുട്ഠിയുദ്ധം നിബ്ബുദ്ധം ഉയ്യോധികം ബലഗ്ഗം സേനാബ്യൂഹം അനീകദസ്സനം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ വിസൂകദസ്സനാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൧൩. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം ജൂതപ്പമാദട്ഠാനാനുയോഗം അനുയുത്താ വിഹരന്തി. സേയ്യഥിദം - അട്ഠപദം ദസപദം ആകാസം പരിഹാരപഥം സന്തികം ഖലികം ഘടികം സലാകഹത്ഥം അക്ഖം പങ്ഗചീരം വങ്കകം മോക്ഖചികം ചിങ്ഗുലികം പത്താള്ഹകം രഥകം ധനുകം അക്ഖരികം മനേസികം യഥാവജ്ജം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ ജൂതപ്പമാദട്ഠാനാനുയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൧൪. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം ഉച്ചാസയനമഹാസയനം അനുയുത്താ വിഹരന്തി. സേയ്യഥിദം - ആസന്ദിം പല്ലങ്കം ഗോനകം ചിത്തകം പടികം പടലികം തൂലികം വികതികം ഉദ്ദലോമിം ഏകന്തലോമിം കട്ടിസ്സം കോസേയ്യം കുത്തകം ഹത്ഥത്ഥരം അസ്സത്ഥരം രഥത്ഥരം അജിനപ്പവേണിം കദലിമിഗപവരപച്ചത്ഥരണം സഉത്തരച്ഛദം ഉഭതോലോഹിതകൂപധാനം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൦൦. “യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം മണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാനുയോഗം അനുയുത്താ വിഹരന്തി. സേയ്യഥിദം - ഉച്ഛാദനം പരിമദ്ദനം ന്ഹാപനം സമ്ബാഹനം ആദാസം അഞ്ജനം മാലാഗന്ധവിലേപനം മുഖചുണ്ണം മുഖലേപനം ഹത്ഥബന്ധം സിഖാബന്ധം ദണ്ഡം നാളികം അസിം [ഖഗ്ഗം (സീ॰ പീ॰), അസിം ഖഗ്ഗം (സ്യാ॰ കം॰), ഖഗ്ഗം അസിം (ക॰)] ഛത്തം ചിത്രുപാഹനം ഉണ്ഹീസം മണിം വാലബീജനിം ഓദാതാനി വത്ഥാനി ദീഘദസാനി ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ മണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാനുയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൦൧. “യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം തിരച്ഛാനകഥം അനുയുത്താ വിഹരന്തി. സേയ്യഥിദം - രാജകഥം ചോരകഥം മഹാമത്തകഥം സേനാകഥം ഭയകഥം യുദ്ധകഥം അന്നകഥം പാനകഥം വത്ഥകഥം സയനകഥം മാലാകഥം ഗന്ധകഥം ഞാതികഥം യാനകഥം ഗാമകഥം നിഗമകഥം നഗരകഥം ജനപദകഥം ഇത്ഥികഥം [ഇത്ഥികഥം പുരിസകഥം കുമാരകഥം കുമാരികഥം (ക॰)] സൂരകഥം വിസിഖാകഥം കുമ്ഭട്ഠാനകഥം പുബ്ബപേതകഥം നാനത്തകഥം ലോകക്ഖായികം സമുദ്ദക്ഖായികം ഇതിഭവാഭവകഥം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനകഥായ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൦൨. “യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം വിഗ്ഗാഹികകഥം അനുയുത്താ വിഹരന്തി. സേയ്യഥിദം - ന ത്വം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനാസി, അഹം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനാമി, കിം ത്വം ഇമം ധമ്മവിനയം ആജാനിസ്സസി, മിച്ഛാ പടിപന്നോ ത്വമസി, അഹമസ്മി സമ്മാ പടിപന്നോ, സഹിതം മേ, അസഹിതം തേ, പുരേ വചനീയം പച്ഛാ അവച, പച്ഛാ വചനീയം പുരേ അവച, അധിചിണ്ണം തേ വിപരാവത്തം, ആരോപിതോ തേ വാദോ, നിഗ്ഗഹിതോ ത്വമസി, ചര വാദപ്പമോക്ഖായ, നിബ്ബേഠേഹി വാ സചേ പഹോസീതി ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ വിഗ്ഗാഹികകഥായ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൦൩. “യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപം ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗം അനുയുത്താ വിഹരന്തി. സേയ്യഥിദം - രഞ്ഞം, രാജമഹാമത്താനം, ഖത്തിയാനം, ബ്രാഹ്മണാനം, ഗഹപതികാനം, കുമാരാനം - ‘ഇധ ഗച്ഛ, അമുത്രാഗച്ഛ, ഇദം ഹര, അമുത്ര ഇദം ആഹരാ’തി ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപാ ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൦൪. “യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ കുഹകാ ച ഹോന്തി ലപകാ ച നേമിത്തികാ ച നിപ്പേസികാ ച ലാഭേന ലാഭം നിജിഗീംസിതാരോ ച. ഇതി ഏവരൂപാ കുഹനലപനാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം”.

മജ്ഝിമസീലം നിട്ഠിതം.

മഹാസീലം

൨൦൮. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി. സേയ്യഥിദം - അങ്ഗം നിമിത്തം ഉപ്പാതം സുപിനം ലക്ഖണം മൂസികച്ഛിന്നം അഗ്ഗിഹോമം ദബ്ബിഹോമം ഥുസഹോമം കണഹോമം തണ്ഡുലഹോമം സപ്പിഹോമം തേലഹോമം മുഖഹോമം ലോഹിതഹോമം അങ്ഗവിജ്ജാ വത്ഥുവിജ്ജാ ഖത്തവിജ്ജാ സിവവിജ്ജാ ഭൂതവിജ്ജാ ഭൂരിവിജ്ജാ അഹിവിജ്ജാ വിസവിജ്ജാ വിച്ഛികവിജ്ജാ മൂസികവിജ്ജാ സകുണവിജ്ജാ വായസവിജ്ജാ പക്കജ്ഝാനം സരപരിത്താണം മിഗചക്കം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൦൯. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി. സേയ്യഥിദം - മണിലക്ഖണം വത്ഥലക്ഖണം ദണ്ഡലക്ഖണം സത്ഥലക്ഖണം അസിലക്ഖണം ഉസുലക്ഖണം ധനുലക്ഖണം ആവുധലക്ഖണം ഇത്ഥിലക്ഖണം പുരിസലക്ഖണം കുമാരലക്ഖണം കുമാരിലക്ഖണം ദാസലക്ഖണം ദാസിലക്ഖണം ഹത്ഥിലക്ഖണം അസ്സലക്ഖണം മഹിംസലക്ഖണം ഉസഭലക്ഖണം ഗോലക്ഖണം അജലക്ഖണം മേണ്ഡലക്ഖണം കുക്കുടലക്ഖണം വട്ടകലക്ഖണം ഗോധാലക്ഖണം കണ്ണികലക്ഖണം കച്ഛപലക്ഖണം മിഗലക്ഖണം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൧൦. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി. സേയ്യഥിദം - രഞ്ഞം നിയ്യാനം ഭവിസ്സതി, രഞ്ഞം അനിയ്യാനം ഭവിസ്സതി, അബ്ഭന്തരാനം രഞ്ഞം ഉപയാനം ഭവിസ്സതി, ബാഹിരാനം രഞ്ഞം അപയാനം ഭവിസ്സതി, ബാഹിരാനം രഞ്ഞം ഉപയാനം ഭവിസ്സതി, അബ്ഭന്തരാനം രഞ്ഞം അപയാനം ഭവിസ്സതി, അബ്ഭന്തരാനം രഞ്ഞം ജയോ ഭവിസ്സതി, ബാഹിരാനം രഞ്ഞം പരാജയോ ഭവിസ്സതി, ബാഹിരാനം രഞ്ഞം ജയോ ഭവിസ്സതി, അബ്ഭന്തരാനം രഞ്ഞം പരാജയോ ഭവിസ്സതി, ഇതി ഇമസ്സ ജയോ ഭവിസ്സതി, ഇമസ്സ പരാജയോ ഭവിസ്സതി ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൧൧. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി. സേയ്യഥിദം - ചന്ദഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, സൂരിയഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, നക്ഖത്തഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, ചന്ദിമസൂരിയാനം പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, ചന്ദിമസൂരിയാനം ഉപ്പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, നക്ഖത്താനം പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, നക്ഖത്താനം ഉപ്പഥഗമനം ഭവിസ്സതി , ഉക്കാപാതോ ഭവിസ്സതി, ദിസാഡാഹോ ഭവിസ്സതി, ഭൂമിചാലോ ഭവിസ്സതി, ദേവദുദ്രഭി ഭവിസ്സതി, ചന്ദിമസൂരിയനക്ഖത്താനം ഉഗ്ഗമനം ഓഗമനം സംകിലേസം വോദാനം ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ ചന്ദഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ

സൂരിയഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ നക്ഖത്തഗ്ഗാഹോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകം ചന്ദിമസൂരിയാനം പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകം ചന്ദിമസൂരിയാനം ഉപ്പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകം നക്ഖത്താനം പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകം നക്ഖത്താനം ഉപ്പഥഗമനം ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ ഉക്കാപാതോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ ദിസാഡാഹോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ ഭൂമിചാലോ ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകോ ദേവദുദ്രഭി ഭവിസ്സതി, ഏവംവിപാകം ചന്ദിമസൂരിയനക്ഖത്താനം ഉഗ്ഗമനം ഓഗമനം സംകിലേസം വോദാനം ഭവിസ്സതി ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൦൯. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി. സേയ്യഥിദം - സുവുട്ഠികാ ഭവിസ്സതി, ദുബ്ബുട്ഠികാ ഭവിസ്സതി, സുഭിക്ഖം ഭവിസ്സതി, ദുബ്ഭിക്ഖം ഭവിസ്സതി, ഖേമം ഭവിസ്സതി, ഭയം ഭവിസ്സതി, രോഗോ ഭവിസ്സതി, ആരോഗ്യം ഭവിസ്സതി, മുദ്ദാ, ഗണനാ, സങ്ഖാനം, കാവേയ്യം, ലോകായതം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൧൦. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി. സേയ്യഥിദം - ആവാഹനം വിവാഹനം സംവരണം വിവരണം സങ്കിരണം വികിരണം സുഭഗകരണം ദുബ്ഭഗകരണം വിരുദ്ധഗബ്ഭകരണം ജിവ്ഹാനിബന്ധനം ഹനുസംഹനനം ഹത്ഥാഭിജപ്പനം ഹനുജപ്പനം കണ്ണജപ്പനം ആദാസപഞ്ഹം കുമാരികപഞ്ഹം ദേവപഞ്ഹം ആദിച്ചുപട്ഠാനം മഹതുപട്ഠാനം അബ്ഭുജ്ജലനം സിരിവ്ഹായനം ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൧൧. "യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി . സേയ്യഥിദം - സന്തികമ്മം പണിധികമ്മം ഭൂതകമ്മം ഭൂരികമ്മം വസ്സകമ്മം വോസ്സകമ്മം വത്ഥുകമ്മം വത്ഥുപരികമ്മം ആചമനം ന്ഹാപനം ജുഹനം വമനം വിരേചനം ഉദ്ധംവിരേചനം അധോവിരേചനം സീസവിരേചനം കണ്ണതേലം നേത്തതപ്പനം നത്ഥുകമ്മം അഞ്ജനം പച്ചഞ്ജനം സാലാകിയം സല്ലകത്തിയം ദാരകതികിച്ഛാ, മൂലഭേസജ്ജാനം അനുപ്പദാനം, ഓസധീനം പടിമോക്ഖോ ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൨൧൨. "സ ഖോ സോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഏവം സീലസമ്പന്നോ ന കുതോചി ഭയം സമനുപസ്സതി, യദിദം സീലസംവരതോ. സേയ്യഥാപി - മഹാരാജ, രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാഭിസിത്തോ നിഹതപച്ചാമിത്തോ ന കുതോചി ഭയം സമനുപസ്സതി, യദിദം പച്ചത്ഥികതോ; ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഏവം സീലസമ്പന്നോ ന കുതോചി ഭയം സമനുപസ്സതി, യദിദം സീലസംവരതോ. സോ ഇമിനാ അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ

അജ്ഝത്തം അനവജ്ജസുഖം പടിസംവേദേതി. ഏവം ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി.

മഹാസീലം നിട്ഠിതം.

ഇന്ദ്രിയസംവരോ

൨൧൩. ''കഥഞ്ച, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി? ഇധ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാ ദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ…പേ॰… ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ…പേ॰… ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ…പേ॰… കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ…പേ॰… മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാ ദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അബ്യാസേകസുഖം പടിസംവേദേതി. ഏവം ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി.

സതിസമ്പജഞ്ഞം

൨൧൪. ''കഥഞ്ച , മഹാരാജ, ഭിക്ഖു സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ ഹോതി? ഇധ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു അഭിക്കന്തേ പടിക്കന്തേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ആലോകിതേ വിലോകിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സമിഞ്ജിതേ പസാരിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, അസിതേ പീതേ ഖായിതേ സായിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഗതേ ഠിതേ നിസിന്നേ സുത്തേ ജാഗരിതേ ഭാസിതേ തുണ്ഹീഭാവേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, മഹാരാജ , ഭിക്ഖു സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ ഹോതി.

സന്തോസോ

൨൧൫. ''കഥഞ്ച, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി? ഇധ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന, കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന . സോ യേന യേനേവ പക്കമതി, സമാദായേവ പക്കമതി. സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പക്ഖീ സകുണോ യേന യേനേവ ഡേതി, സപത്തഭാരോവ ഡേതി. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി, സമാദായേവ പക്കമതി. ഏവം ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി.

നീവരണപ്പഹാനം

൨൬൫. "സോ ഇമിനാ ച അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ, ഇമിനാ ച അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ, ഇമിനാ ച അരിയേന സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ, ഇമായ ച അരിയായ സന്തുട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ, വിവിത്തം സേനാസനം ഭജതി അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപ്പടിക്കന്തോ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ.

൨൬൭. "സോ അഭിജ്ഝം ലോകേ പഹായ വിഗതാഭിജ്ഝേന ചേതസാ വിഹരതി, അഭിജ്ഝായ ചിത്തം പരിസോധേതി. ബ്യാപാദപദോസം പഹായ അബ്യാപന്നചിത്തോ വിഹരതി സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ, ബ്യാപാദപദോസാ ചിത്തം പരിസോധേതി. ഥിനമിദ്ധം പഹായ വിഗതഥിനമിദ്ധോ വിഹരതി ആലോകസഞ്ഞീ, സതോ സമ്പജാനോ, ഥിനമിദ്ധാ ചിത്തം പരിസോധേതി. ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹായ അനുദ്ധതോ വിഹരതി, അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചാ ചിത്തം പരിസോധേതി. വിചികിച്ഛം പഹായ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഹരതി, അകഥംകഥീ കുസലേസു ധമ്മേസു, വിചികിച്ഛായ ചിത്തം പരിസോധേതി.

൨൬൮. "സേയ്യഥാപി , മഹാരാജ, പുരിസോ ഇണം ആദായ കമ്മന്തേ പയോജേയ്യ. തസ്സ തേ കമ്മന്താ സമിജ്ഝേയ്യും. സോ യാനി ച പോരാണാനി ഇണമൂലാനി, താനി ച ബ്യന്തിം കരേയ്യ [ബ്യന്തീകരേയ്യ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], സിയാ ചസ്സ ഉത്തരിം അവസിട്ഠം ദാരഭരണായ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ഇണം ആദായ കമ്മന്തേ പയോജേസിം. തസ്സ മേ തേ കമ്മന്താ സമിജ്ഝിംസു. സോഹം യാനി ച പോരാണാനി ഇണമൂലാനി, താനി ച ബ്യന്തിം അകാസിം, അത്ഥി ച മേ ഉത്തരിം അവസിട്ഠം ദാരഭരണായാ'തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

൨൬൯. "സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പുരിസോ ആബാധികോ അസ്സ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ; ഭത്തഞ്ചസ്സ നച്ഛാദേയ്യ, ന ചസ്സ കായേ ബലമത്താ. സോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ ആബാധാ മുച്ചേയ്യ; ഭത്തം ചസ്സ ഛാദേയ്യ, സിയാ ചസ്സ കായേ ബലമത്താ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ആബാധികോ അഹോസിം ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ; ഭത്തഞ്ച മേ നച്ഛാദേസി, ന ച മേ ആസി [ന ചസ്സ മേ (ക॰)] കായേ ബലമത്താ. സോമ്ഹി ഏതരഹി തമ്ഹാ ആബാധാ മുത്തോ; ഭത്തഞ്ച മേ ഛാദേതി, അത്ഥി ച മേ കായേ ബലമത്താ'തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

൨൭൦. "സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പുരിസോ ബന്ധനാഗാരേ ബദ്ധോ അസ്സ. സോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ ബന്ധനാഗാരാ മുച്ചേയ്യ സോത്ഥിനാ അബ്ഭയേന [ഉബ്ബയേന (സീ॰ ക॰)], ന ചസ്സ കിഞ്ചി ഭോഗാനം വയോ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ബന്ധനാഗാരേ ബദ്ധോ അഹോസിം, സോമ്ഹി ഏതരഹി തമ്ഹാ ബന്ധനാഗാരാ മുത്തോ സോത്ഥിനാ അബ്ഭയേന. നത്ഥി ച മേ കിഞ്ചി ഭോഗാനം വയോ'തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

൨൭൧. "സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പുരിസോ ദാസോ അസ്സ അനത്താധീനോ പരാധീനോ ന യേനകാമംഗമോ. സോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ ദാസബ്യാ

മുച്ചേയ്യ അത്താധീനോ അപരാധീനോ ഭുജിസ്സോ യേനകാമംഗമോ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ദാസോ അഹോസിം അനത്താധീനോ പരാധീനോ ന യേനകാമംഗമോ. സോമ്ഹി ഏതരഹി തമ്ഹാ ദാസബ്യാ മുത്തോ അത്താധീനോ അപരാധീനോ ഭുജിസ്സോ യേനകാമംഗമോ'തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

൨൨൨. "സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പുരിസോ സധനോ സഭോഗോ കന്താരദ്ധാനമഗ്ഗം പടിപജ്ജേയ്യ ദുബ്ഭിക്ഖം സപ്പടിഭയം. സോ അപരേന സമയേന തം കന്താരം നിത്ഥരേയ്യ സോത്ഥിനാ, ഗാമന്തം അനുപാപുണേയ്യ ഖേമം അപ്പടിഭയം. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ സധനോ സഭോഗോ കന്താരദ്ധാനമഗ്ഗം പടിപജ്ജിം ദുബ്ഭിക്ഖം സപ്പടിഭയം. സോമ്ഹി ഏതരഹി തം കന്താരം നിത്ഥിണ്ണോ സോത്ഥിനാ, ഗാമന്തം അനുപ്പത്തോ ഖേമം അപ്പടിഭയ'ന്തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

൨൨൩. "ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു യഥാ ഇണം യഥാ രോഗം യഥാ ബന്ധനാഗാരം യഥാ ദാസബ്യം യഥാ കന്താരദ്ധാനമഗ്ഗം, ഏവം ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ അപ്പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതി.

൨൨൪. "സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, യഥാ ആണണ്യം യഥാ ആരോഗ്യം യഥാ ബന്ധനാമോക്ഖം യഥാ ഭുജിസ്സം യഥാ ഖേമന്തഭൂമിം; ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതി.

൨൨൫. "തസ്സിമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതോ പാമോജ്ജം ജായതി, പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദേതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി.

പഠമജ്ഝാനം

൨൨൬. "സോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി, വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം വിവേകജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ വിവേകജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

൨൨൭. "സേയ്യഥാപി , മഹാരാജ, ദക്ഖോ ന്ഹാപകോ വാ ന്ഹാപകന്തേവാസീ വാ കംസഥാലേ ന്ഹാനീയചുണ്ണാനി ആകിരിത്വാ ഉദകേന പരിപ്ഫോസകം പരിപ്ഫോസകം സന്നേയ്യ, സായം ന്ഹാനീയപിണ്ഡി സ്നേഹാനുഗതാ സ്നേഹപരേതാ സന്തരബാഹിരാ ഫുടാ സ്നേഹേന, ന ച പഗ്ഘരണീ; ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം വിവേകജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ വിവേകജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

ദുതിയജ്ഝാനം

൨൨൮. “പുന ചപരം, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം സമാധിജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ സമാധിജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

൨൨൯. “സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, ഉദകരഹദോ ഗമ്ഭീരോ ഉബ്ഭിദോദകോ [ഉബ്ഭിതോദകോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] തസ്സ നേവസ്സ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന ദക്ഖിണായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന പച്ഛിമായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന ഉത്തരായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ദേവോ ച ന കാലേനകാലം സമ്മാധാരം അനുപ്പവേച്ഛേയ്യ. അഥ ഖോ തമ്ഹാവ ഉദകരഹദാ സീതാ വാരിധാരാ ഉബ്ഭിജ്ജിത്വാ തമേവ ഉദകരഹദം സീതേന വാരിനാ അഭിസന്ദേയ്യ പരിസന്ദേയ്യ പരിപൂരേയ്യ പരിപ്ഫരേയ്യ, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ ഉദകരഹദസ്സ സീതേന വാരിനാ അപ്ഫുടം അസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം സമാധിജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ സമാധിജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

തതിയജ്ഝാനം

൨൩൦. “പുന ചപരം, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി, തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം നിപ്പീതികേന സുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ നിപ്പീതികേന സുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

൨൩൧. “സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, ഉപ്പലിനിയം വാ പദുമിനിയം വാ പുണ്ഡരീകിനിയം വാ അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാനുഗ്ഗതാനി അന്തോനിമുഗ്ഗപോസീനി, താനി യാവ ചഗ്ഗാ യാവ ച മൂലാ സീതേന വാരിനാ അഭിസന്നാനി പരിസന്നാനി [അഭിസന്ദാനി പരിസന്ദാനി (ക॰)] പരിപൂരാനി പരിപ്ഫുടാനി [പരിപ്ഫുട്ഠാനി (പീ॰)], നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതം ഉപ്പലാനം വാ പദുമാനം വാ പുണ്ഡരീകാനം വാ സീതേന വാരിനാ അപ്ഫുടം അസ്സ; ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം നിപ്പീതികേന സുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ നിപ്പീതികേന സുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

ചതുത്ഥജ്ഝാനം

൨൩൨. "പുന ചപരം, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, സോ ഇമമേവ കായം പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന ഫരിത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

൨൩൩. "സേയ്യഥാപി , മഹാരാജ, പുരിസോ ഓദാതേന വത്ഥേന സസീസം പാരുപിത്വാ നിസിന്നോ അസ്സ, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ ഓദാതേന വത്ഥേന അപ്ഫുടം അസ്സ; ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന ഫരിത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന അപ്ഫുടം ഹോതി. ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

വിപസ്സനാഞാണം

൨൩൪. "സോ [പുന ചപരം മഹാരാജ ഭിക്ഖു സോ (ക॰)] ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഏവം പജാനാതി - 'അയം ഖോ മേ കായോ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ മാതാപേത്തികസമ്ഭവോ ഓദനകുമ്മാസൂപചയോ അനിച്ചുച്ഛാദന-പരിമദ്ദന-ഭേദന-വിദ്ധംസന-ധമ്മോ; ഇദഞ്ച പന മേ വിഞ്ഞാണം ഏത്ഥ സിതം ഏത്ഥ പടിബദ്ധ'ന്തി.

൨൩൫. "സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ സബ്ബാകാരസമ്പന്നോ. തത്രാസ്സ സുത്തം ആവുതം നീലം വാ പീതം വാ ലോഹിതം വാ [പീതകം വാ ലോഹിതകം വാ (ക॰)] ഓദാതം വാ പണ്ഡുസുത്തം വാ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ഹത്ഥേ കരിത്വാ പച്ചവേക്ഖേയ്യ - 'അയം ഖോ മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ സബ്ബാകാരസമ്പന്നോ; തത്രിദം സുത്തം ആവുതം നീലം വാ പീതം വാ ലോഹിതം വാ ഓദാതം വാ പണ്ഡുസുത്തം വാ'തി. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഏവം പജാനാതി - 'അയം ഖോ മേ കായോ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ മാതാപേത്തികസമ്ഭവോ ഓദനകുമ്മാസൂപചയോ അനിച്ചുച്ഛാദനപരിമദ്ദനഭേദനവിദ്ധംസനധമ്മോ; ഇദഞ്ച പന മേ വിഞ്ഞാണം ഏത്ഥ സിതം ഏത്ഥ പടിബദ്ധ'ന്തി. ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ , സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

മനോമയിദ്ധിഞാണം

൨൩൬. "സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ മനോമയം കായം അഭിനിമ്മാനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഇമമ്ഹാ കായാ അഞ്ഞം കായം അഭിനിമ്മിനാതി രൂപിം മനോമയം സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗിം അഹീനിന്ദ്രിയം.

൨൩൭. "സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പുരിസോ മുഞ്ജമ്ഹാ ഈസികം പവാഹേയ്യ [പബ്ബാഹേയ്യ (സ്യാ॰ ക॰)]. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം മുഞ്ജോ, അയം ഈസികാ, അഞ്ഞോ മുഞ്ജോ, അഞ്ഞാ ഈസികാ, മുഞ്ജമ്ഹാ ത്വേവ ഈസികാ പവാള്ഹാ'തി [പബ്ബാള്ഹാതി (സ്യാ॰ ക॰)]. സേയ്യഥാ വാ പന, മഹാരാജ, പുരിസോ അസിം കോസിയാ പവാഹേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം അസി, അയം കോസി, അഞ്ഞോ അസി, അഞ്ഞാ കോസി, കോസിയാ ത്വേവ അസി പവാള്ഹോ'തി. സേയ്യഥാ വാ പന, മഹാരാജ, പുരിസോ അഹിം കരണ്ഡാ ഉദ്ധരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം അഹി, അയം കരണ്ഡോ. അഞ്ഞോ അഹി, അഞ്ഞോ കരണ്ഡോ, കരണ്ഡാ ത്വേവ അഹി ഉബ്ഭതോ'തി [ഉദ്ധരിതോ (സ്യാ॰ ക॰)]. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ മനോമയം കായം അഭിനിമ്മാനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഇമമ്ഹാ കായാ അഞ്ഞം കായം അഭിനിമ്മിനാതി രൂപിം മനോമയം സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗിം അഹീനിന്ദ്രിയം. ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

ഇദ്ധിവിധഞാണം

൨൩൮. "സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ഇദ്ധിവിധായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി . സോ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി; ആവിഭാവം തിരോഭാവം തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛതി സേയ്യഥാപി ആകാസേ. പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോതി സേയ്യഥാപി ഉദകേ. ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛതി [അഭിജ്ജമാനോ (സീ॰ ക॰)] സേയ്യഥാപി പഥവിയാ . ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമതി സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ. ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരാമസതി പരിമജ്ജതി. യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി.

൨൩൯. "സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, ദക്ഖോ കുമ്ഭകാരോ വാ കുമ്ഭകാരന്തേവാസീ വാ സുപരികമ്മകതായ മത്തികായ യം യദേവ ഭാജനവികതിം ആകങ്ഖേയ്യ, തം തദേവ കരേയ്യ അഭിനിപ്ഫാദേയ്യ. സേയ്യഥാ വാ പന, മഹാരാജ, ദക്ഖോ ദന്തകാരോ വാ ദന്തകാരന്തേവാസീ വാ സുപരികമ്മകതസ്മിം ദന്തസ്മിം യം യദേവ ദന്തവികതിം ആകങ്ഖേയ്യ, തം തദേവ കരേയ്യ അഭിനിപ്ഫാദേയ്യ. സേയ്യഥാ വാ പന, മഹാരാജ, ദക്ഖോ സുവണ്ണകാരോ വാ സുവണ്ണകാരന്തേവാസീ വാ സുപരികമ്മകതസ്മിം സുവണ്ണസ്മിം യം യദേവ സുവണ്ണവികതിം ആകങ്ഖേയ്യ, തം തദേവ കരേയ്യ

അഭിനിപ്ഫാദേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ഇദ്ധിവിധായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി; ആവിഭാവം തിരോഭാവം തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛതി സേയ്യഥാപി ആകാസേ. പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോതി സേയ്യഥാപി ഉദകേ. ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛതി സേയ്യഥാപി പഥവിയാ. ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമതി സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ. ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവംമഹിദ്ധികേ ഏവംമഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരാമസതി പരിമജ്ജതി. യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി. ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

ദിബ്ബസോതഞാണം

൨൩൮. ''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണാതി ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച യേ ദൂരേ സന്തികേ ച.

൨൩൯. ''സേയ്യഥാപി , മഹാരാജ, പുരിസോ അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ. സോ സുണേയ്യ ഭേരിസദ്ദമ്പി മുദിങ്ഗസദ്ദമ്പി [മുതിങ്ഗസദ്ദമ്പി (സീ॰ പീ॰)] സങ്ഖപണവദിന്ദിമസദ്ദമ്പി [സങ്ഖപണവദേണ്ഡിമസദ്ദമ്പി (സീ॰ പീ॰), സങ്ഖസദ്ദംപി പണവസദ്ദംപി ദേന്ദിമസദ്ദംപി (സ്യാ॰ കം॰)]. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'ഭേരിസദ്ദോ' ഇതിപി, 'മുദിങ്ഗസദ്ദോ' ഇതിപി, 'സങ്ഖപണവദിന്ദിമസദ്ദോ' ഇതിപി [സങ്ഖസദ്ദോ ഇതിപി പണവസദ്ദോ ഇതിപി ദേന്ദിമസദ്ദോ ഇതിപി (സ്യാ॰ കം॰)]. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണാതി ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച യേ ദൂരേ സന്തികേ ച. ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

ചേതോപരിയഞാണം

൨൪൦. ''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ചേതോപരിയഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതി - സരാഗം വാ ചിത്തം 'സരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വീതരാഗം വാ ചിത്തം 'വീതരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, സദോസം വാ ചിത്തം 'സദോസം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വീതദോസം വാ ചിത്തം 'വീതദോസം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, സമോഹം വാ ചിത്തം 'സമോഹം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വീതമോഹം വാ

ചിത്തം 'വീതമോഹം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, സങ്ഖിത്തം വാ ചിത്തം 'സങ്ഖിത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം 'വിക്ഖിത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം 'മഹഗ്ഗതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം 'അമഹഗ്ഗതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, സഉത്തരം വാ ചിത്തം 'സഉത്തരം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അനുത്തരം വാ ചിത്തം 'അനുത്തരം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, സമാഹിതം വാ ചിത്തം 'സമാഹിതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അസമാഹിതം വാ ചിത്തം 'അസമാഹിതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി , വിമുത്തം വാ ചിത്തം 'വിമുത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അവിമുത്തം വാ ചിത്തം 'അവിമുത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി.

൨൪൯. ''സേയ്യഥാപി , മഹാരാജ, ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ദഹരോ യുവാ മണ്ഡനജാതികോ ആദാസേ വാ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അച്ഛേ വാ ഉദകപത്തേ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ സകണികം വാ 'സകണിക'ന്തി ജാനേയ്യ, അകണികം വാ 'അകണിക'ന്തി ജാനേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ചേതോപരിയഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതി - സരാഗം വാ ചിത്തം 'സരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വീതരാഗം വാ ചിത്തം 'വീതരാഗം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, സദോസം വാ ചിത്തം 'സദോസം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വീതദോസം വാ ചിത്തം 'വീതദോസം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, സമോഹം വാ ചിത്തം 'സമോഹം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വീതമോഹം വാ ചിത്തം 'വീതമോഹം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, സങ്ഖിത്തം വാ ചിത്തം 'സങ്ഖിത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം 'വിക്ഖിത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം 'മഹഗ്ഗതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം 'അമഹഗ്ഗതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, സഉത്തരം വാ ചിത്തം 'സഉത്തരം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അനുത്തരം വാ ചിത്തം 'അനുത്തരം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, സമാഹിതം വാ ചിത്തം 'സമാഹിതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, അസമാഹിതം വാ ചിത്തം 'അസമാഹിതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, വിമുത്തം വാ ചിത്തം 'വിമുത്തം ചിത്ത''ന്തി പജാനാതി, അവിമുത്തം വാ ചിത്തം 'അവിമുത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി. ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണം

൨൫൦. ''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ, 'അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ

ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ’തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

൨൪൭. “സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പുരിസോ സകമ്ഹാ ഗാമാ അഞ്ഞം ഗാമം ഗച്ഛേയ്യ, തമ്ഹാപി ഗാമാ അഞ്ഞം ഗാമം ഗച്ഛേയ്യ. സോ തമ്ഹാ ഗാമാ സകംയേവ ഗാമം പച്ചാഗച്ഛേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘അഹം ഖോ സകമ്ഹാ ഗാമാ അമും ഗാമം അഗച്ഛിം [അഗഞ്ഛിം (സ്യാ॰ കം॰)], തത്രാപി ഏവം അട്ഠാസിം, ഏവം നിസീദിം, ഏവം അഭാസിം, ഏവം തുണ്ഹീ അഹോസിം, തമ്ഹാപി ഗാമാ അമും ഗാമം അഗച്ഛിം, തത്രാപി ഏവം അട്ഠാസിം, ഏവം നിസീദിം, ഏവം അഭാസിം, ഏവം തുണ്ഹീ അഹോസിം, സോമ്ഹി തമ്ഹാ ഗാമാ സകംയേവ ഗാമം പച്ചാഗതോ’തി. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി, സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ, ‘അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ, സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ’തി, ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

ദിബ്ബചക്ഖുഞാണം

൨൪൮. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ, യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - ‘ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ. തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ. ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ

പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ'തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ, യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി.

൨൪൦. "സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, മജ്ഝേ സിങ്ഘാടകേ പാസാദോ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ ഠിതോ പസ്സേയ്യ മനുസ്സേ ഗേഹം പവിസന്തേപി നിക്ഖമന്തേപി രഥികായപി വീഥിം സഞ്ചരന്തേ [രഥിയാപി രഥിം സഞ്ചരന്തേ (സീ॰), രഥിയായ വിഥിം സഞ്ചരന്തേപി (സ്യാ॰)] മജ്ഝേ സിങ്ഘാടകേ നിസിന്നേപി. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'ഏതേ മനുസ്സാ ഗേഹം പവിസന്തി, ഏതേ നിക്ഖമന്തി, ഏതേ രഥികായ വീഥിം സഞ്ചരന്തി, ഏതേ മജ്ഝേ സിങ്ഘാടകേ നിസിന്നാ'തി. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ, യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - 'ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ, തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ. ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ. തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ'തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ; യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. 'ഇദമ്പി ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച.

ആസവക്ഖയഞാണം

൨൪൮. "സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഇദം ദുക്ഖന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി , അയം ദുക്ഖസമുദയോതി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ദുക്ഖനിരോധോതി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഇമേ ആസവാതി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ആസവസമുദയോതി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ആസവനിരോധോതി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, 'വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമി'തി ഞാണം ഹോതി, 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി.

൨൪൯. "സേയ്യഥാപി, മഹാരാജ, പബ്ബതസങ്ഖേപേ ഉദകരഹദോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ തീരേ ഠിതോ പസ്സേയ്യ സിപ്പിസമ്ബുകമ്പി സക്ഖരകഥലമ്പി മച്ഛഗുമ്ബമ്പി ചരന്തമ്പി തിട്ഠന്തമ്പി. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അയം ഖോ ഉദകരഹദോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ. തത്രിമേ സിപ്പിസമ്ബുകാപി സക്ഖരകഥലാപി മച്ഛഗുമ്ബാപി ചരന്തിപി തിട്ഠന്തിപീ'തി. ഏവമേവ ഖോ, മഹാരാജ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. 'സോ ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി , 'അയം ദുക്ഖനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. 'ഇമേ ആസവാതി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവസമുദയോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവനിരോധോ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, 'അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, 'വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി, 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി പജാനാതി. ഇദം ഖോ, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം പുരിമേഹി സന്ദിട്ഠികേഹി സാമഞ്ഞഫലേഹി അഭിക്കന്തതരഞ്ച പണീതതരഞ്ച. ഇമസ്മാ ച പന, മഹാരാജ, സന്ദിട്ഠികാ സാമഞ്ഞഫലാ അഞ്ഞം സന്ദിട്ഠികം സാമഞ്ഞഫലം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ നത്ഥീ"തി.

അജാതസത്തുഉപാസകത്തപടിവേദനാ

൨൫൦. ഏവം വുത്തേ, രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി; ഏവമേവം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ . ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗതം. അച്ചയോ മം, ഭന്തേ, അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യോഹം പിതരം ധമ്മികം ധമ്മരാജാനം ഇസ്സരിയകാരണാ ജീവിതാ വോരോപേസിം. തസ്സ മേ, ഭന്തേ ഭഗവാ അച്ചയം അച്ചയതോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതു ആയതിം സംവരായാ"തി.

൨൫൧. "തഗ്ഘ ത്വം, മഹാരാജ, അച്ചയോ അച്ചഗമാ യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യം ത്വം പിതരം ധമ്മികം ധമ്മരാജാനം ജീവിതാ വോരോപേസി. യതോ ച ഖോ ത്വം, മഹാരാജ, അച്ചയം അച്ചയതോ ദിസ്വാ യഥാധമ്മം പടികരോസി, തം തേ മയം പടിഗ്ഗണ്ഹാമ. വുദ്ധിഹേസാ, മഹാരാജ, അരിയസ്സ വിനയേ, യോ അച്ചയം അച്ചയതോ ദിസ്വാ യഥാധമ്മം പടികരോതി, ആയതിം സംവരം ആപജ്ജതീ"തി.

൨൫൨. ഏവം വുത്തേ, രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഹന്ദ ച ദാനി മയം, ഭന്തേ, ഗച്ഛാമ ബഹുകിച്ചാ

മയം ബഹുകരണീയാ''തി. ''യസ്സദാനി ത്വം, മഹാരാജ, കാലം മഞ്ഞസീ''തി. അഥ ഖോ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി.

൨൫൩. അഥ ഖോ ഭഗവാ അചിരപക്കന്തസ്സ രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുസ്സ വേദേഹിപുത്തസ്സ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഖതായം, ഭിക്ഖവേ, രാജാ. ഉപഹതായം, ഭിക്ഖവേ, രാജാ. സചായം, ഭിക്ഖവേ, രാജാ പിതരം ധമ്മികം ധമ്മരാജാനം ജീവിതാ ന വോരോപേസ്സഥ, ഇമസ്മിഞ്ഞേവ ആസനേ വിരജം വീതമലം ധമ്മചക്ഖും ഉപ്പജ്ജിസ്സഥാ''തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

സാമഞ്ഞഫലസുത്തം നിട്ഠിതം ദുതിയം.

൩. അമ്ബട്ഠസുത്തം

൨൫൫. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി യേന ഇച്ഛാനങ്ഗലം നാമ കോസലാനം ബ്രാഹ്മണഗാമോ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ.

പോക്ഖരസാതിവത്ഥു

൨൫൬. തേന ഖോ പന സമയേന ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഉക്കട്ഠം [പോക്ഖരസാതീ (സീ॰), പോക്ഖരസാദി (പീ॰)] അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം രഞ്ഞാ പസേനദിനാ കോസലേന ദിന്നം രാജദായം ബ്രഹ്മദേയ്യം. അസ്സോസി ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി ഇച്ഛാനങ്ഗലം അനുപ്പത്തോ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ' [ഭഗവാതി (സ്യാ॰ കം॰), ഉപരിസോണദണ്ഡസുത്താദീസുപി ബുദ്ധഗുണകഥായം ഏവമേവ ദിസ്സതി]. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം, സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി.

അമ്ബട്ഠമാണവോ

൨൫൭. തേന ഖോ പന സമയേന ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ അമ്ബട്ഠോ നാമ മാണവോ അന്തേവാസീ ഹോതി അജ്ഝായകോ മന്തധരോ തിണ്ണം വേദാനം [ബേദാനം (ക॰)] പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം പദകോ വേയ്യാകരണോ ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ അനുഞ്ഞാതപടിഞ്ഞാതോ സകേ ആചരിയകേ തേവിജ്ജകേ പാവചനേ - ''യമഹം ജാനാമി, തം ത്വം ജാനാസി; യം ത്വം ജാനാസി തമഹം ജാനാമീ''തി.

൨൫൮. അഥ ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി അമ്ബട്ഠം മാണവം ആമന്തേസി - ''അയം, താത അമ്ബട്ഠ, സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി ഇച്ഛാനങ്ഗലം അനുപ്പത്തോ ഇച്ഛാനങ്ഗലേ വിഹരതി ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ, അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ

ഭഗവാ'. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം, സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീതി. ഏഹി ത്വം താത അമ്ബട്ഠ, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ സമണം ഗോതമം ജാനാഹി, യദി വാ തം ഭവന്തം ഗോതമം തഥാസന്തംയേവ സദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ, യദി വാ നോ തഥാ. യദി വാ സോ ഭവം ഗോതമോ താദിസോ, യദി വാ ന താദിസോ, തഥാ മയം തം ഭവന്തം ഗോതമം വേദിസ്സാമാ''തി.

൨൫൨. ''യഥാ കഥം പനാഹം, ഭോ, തം ഭവന്തം ഗോതമം ജാനിസ്സാമി - 'യദി വാ തം ഭവന്തം ഗോതമം തഥാസന്തംയേവ സദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ, യദി വാ നോ തഥാ. യദി വാ സോ ഭവം ഗോതമോ താദിസോ, യദി വാ ന താദിസോ'''തി?

''ആഗതാനി ഖോ, താത അമ്ബട്ഠ, അമ്ഹാകം മന്തേസു ദ്വത്തിംസ മഹാപുരിസലക്ഖണാനി, യേഹി സമന്നാഗതസ്സ മഹാപുരിസസ്സ ദ്വേയേവ ഗതിയോ ഭവന്തി അനഞ്ഞാ. സചേ അഗാരം അജ്ഝാവസതി, രാജാ ഹോതി ചക്കവത്തീ ധമ്മികോ ധമ്മരാജാ ചാതുരന്തോ വിജിതാവീ ജനപദത്ഥാവരിയപ്പത്തോ സത്തരതനസമന്നാഗതോ . തസ്സിമാനി സത്ത രതനാനി ഭവന്തി. സേയ്യഥിദം - ചക്കരതനം, ഹത്ഥിരതനം, അസ്സരതനം, മണിരതനം, ഇത്ഥിരതനം, ഗഹപതിരതനം, പരിണായകരതനമേവ സത്തമം. പരോസഹസ്സം ഖോ പനസ്സ പുത്താ ഭവന്തി സൂരാ വീരങ്ഗരൂപാ പരസേനപ്പമദ്ദനാ. സോ ഇമം പഥവിം സാഗരപരിയന്തം അദണ്ഡേന അസത്ഥേന ധമ്മേന അഭിവിജിയ അജ്ഝാവസതി. സചേ ഖോ പന അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി , അരഹം ഹോതി സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ലോകേ വിവട്ടച്ഛദോ. അഹം ഖോ പന, താത അമ്ബട്ഠ, മന്താനം ദാതാ; ത്വം മന്താനം പടിഗ്ഗഹേതാ''തി.

൨൫൩. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ബ്രാഹ്മണം പോക്ഖരസാതിം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ വളവാരഥമാരുയ്ഹ സമ്ബഹുലേഹി മാണവകേഹി സദ്ധിം യേന ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡോ തേന പായാസി. യാവതികാ യാനസ്സ ഭൂമി യാനേന ഗന്ത്വാ യാനാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ ആരാമം പാവിസി. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ അബ്ഭോകാസേ ചങ്കമന്തി. അഥ ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ യേന തേ ഭിക്ഖൂ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തേ ഭിക്ഖൂ ഏതദവോച - ''കഹം നു ഖോ, ഭോ, ഏതരഹി സോ ഭവം ഗോതമോ വിഹരതി? തഞ്ഹി മയം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഇധൂപസങ്കന്താ''തി.

൨൫൪. അഥ ഖോ തേസം ഭിക്ഖൂനം ഏതദഹോസി - ''അയം ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ അഭിഞ്ഞാതകോലഞ്ഞോ ചേവ അഭിഞ്ഞാതസ്സ ച ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ അന്തേവാസീ. അഗരു ഖോ പന ഭഗവതോ ഏവരൂപേഹി കുലപുത്തേഹി സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ ഹോതീ''തി. തേ അമ്ബട്ഠം മാണവം ഏതദവോചും - ''ഏസോ അമ്ബട്ഠ വിഹാരോ സംവുതദ്വാരോ, തേന അപ്പസദ്ദോ ഉപസങ്കമിത്വാ അതരമാനോ ആളിന്ദം

പവിസിത്വാ ഉക്കാസിത്വാ അഗ്ഗളം ആകോടേഹി, വിവരിസ്സതി തേ ഭഗവാ ദ്വാര''ന്തി.

൨൬൭. അഥ ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ യേന സോ വിഹാരോ സംവുതദ്വാരോ, തേന അപ്പസദ്ദോ ഉപസങ്കമിത്വാ അതരമാനോ ആളിന്ദം പവിസിത്വാ ഉക്കാസിത്വാ അഗ്ഗളം ആകോടേസി. വിവരി ഭഗവാ ദ്വാരം. പാവിസി അമ്ബട്ഠോ മാണവോ. മാണവകാപി പവിസിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. അമ്ബട്ഠോ പന മാണവോ ചങ്കമന്തോപി നിസിന്നേന ഭഗവതാ കഞ്ചി കഞ്ചി [കിഞ്ചി കിഞ്ചി (ക॰)] കഥം സാരണീയം വീതിസാരേതി, ഠിതോപി നിസിന്നേന ഭഗവതാ കിഞ്ചി കിഞ്ചി കഥം സാരണീയം വീതിസാരേതി.

൨൬൮. അഥ ഖോ ഭഗവാ അമ്ബട്ഠം മാണവം ഏതദവോച - ''ഏവം നു തേ, അമ്ബട്ഠ, ബ്രാഹ്മണേഹി വുദ്ധേഹി മഹല്ലകേഹി ആചരിയപാചരിയേഹി സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ ഹോതി, യഥയിദം ചരം തിട്ഠം നിസിന്നേന മയാ കിഞ്ചി കിഞ്ചി കഥം സാരണീയം വീതിസാരേതീ''തി?

പഠമഇബ്ഭവാദോ

൨൬൯. ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ. ഗച്ഛന്തോ വാ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഗച്ഛന്തേന ബ്രാഹ്മണോ ബ്രാഹ്മണേന സദ്ധിം സല്ലപിതുമരഹതി, ഠിതോ വാ ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഠിതേന ബ്രാഹ്മണോ ബ്രാഹ്മണേന സദ്ധിം സല്ലപിതുമരഹതി, നിസിന്നോ വാ ഹി, ഭോ ഗോതമ, നിസിന്നേന ബ്രാഹ്മണോ ബ്രാഹ്മണേന സദ്ധിം സല്ലപിതുമരഹതി, സയാനോ വാ ഹി, ഭോ ഗോതമ, സയാനേന ബ്രാഹ്മണോ ബ്രാഹ്മണേന സദ്ധിം സല്ലപിതുമരഹതി. യേ ച ഖോ തേ, ഭോ ഗോതമ, മുണ്ഡകാ സമണകാ ഇബ്ഭാ കണ്ഹാ [കിണ്ഹാ (ക॰ സീ॰ പീ॰)] ബന്ധുപാദാപച്ചാ, തേഹിപി മേ സദ്ധിം ഏവം കഥാസല്ലാപോ ഹോതി, യഥരിവ ഭോതാ ഗോതമേനാ''തി. ''അത്ഥികവതോ ഖോ പന തേ, അമ്ബട്ഠ, ഇധാഗമനം അഹോസി, യായേവ ഖോ പനത്ഥായ ആഗച്ഛേയ്യാഥ [ആഗച്ഛേയ്യാഥോ (സീ॰ പീ॰)], തമേവ അത്ഥം സാധുകം മനസി കരേയ്യാഥ [മനസികരേയ്യാഥോ (സീ॰ പീ॰)]. അവുസിതവായേവ ഖോ പന ഭോ അയം അമ്ബട്ഠോ മാണവോ വുസിതമാനീ കിമഞ്ഞത്ര അവുസിതത്താ''തി.

൨൭൦. അഥ ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഭഗവതാ അവുസിതവാദേന വുച്ചമാനോ കുപിതോ അനത്തമനോ ഭഗവന്തംയേവ ഖുംസേന്തോ ഭഗവന്തംയേവ വമ്ഭേന്തോ ഭഗവന്തംയേവ ഉപവദമാനോ - ''സമണോ ച മേ, ഭോ, ഗോതമോ പാപിതോ ഭവിസ്സതീ''തി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ചണ്ഡാ, ഭോ ഗോതമ, സക്യജാതി; ഫരുസാ, ഭോ ഗോതമ, സക്യജാതി; ലഹുസാ, ഭോ ഗോതമ, സക്യജാതി; ഭസ്സാ, ഭോ ഗോതമ, സക്യജാതി; ഇബ്ഭാ സന്താ ഇബ്ഭാ സമാനാ ന ബ്രാഹ്മണേ സക്കരോന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ ഗരും കരോന്തി [ഗരുകരോന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ന ബ്രാഹ്മണേ മാനേന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ പൂജേന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ അപചായന്തി. തയിദം, ഭോ ഗോതമ, നച്ഛന്നം, തയിദം നപ്പതിരൂപം, യദിമേ സക്യാ ഇബ്ഭാ സന്താ ഇബ്ഭാ സമാനാ ന ബ്രാഹ്മണേ സക്കരോന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ ഗരും കരോന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ മാനേന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ പൂജേന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ അപചായന്തീ''തി. ഇതിഹ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഇദം പഠമം സക്യേസു ഇബ്ഭവാദം നിപാതേസി.

ദുതിയഇബ്ഭവാദോ

൨൬൭. ‘‘കിം പന തേ, അമ്ബട്ഠ, സക്യാ അപരദ്ധു’’ന്തി? ‘‘ഏകമിദാഹം, ഭോ ഗോതമ, സമയം ആചരിയസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ കേനചിദേവ കരണീയേന കപിലവത്ഥും അഗമാസിം. യേന സക്യാനം സന്ധാഗാരം തേനുപസങ്കമിം. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ സക്യാ ചേവ സക്യകുമാരാ ച സന്ധാഗാരേ [സന്ഥാഗാരേ (സീ॰ പീ॰)] ഉച്ചേസു ആസനേസു നിസിന്നാ ഹോന്തി അഞ്ഞമഞ്ഞം അങ്ഗുലിപതോദകേഹി [അങ്ഗുലിപതോദകേന (പീ॰)] സഞ്ജഗ്ഘന്താ സംകീളന്താ, അഞ്ഞദത്ഥു മമഞ്ഞേവ മഞ്ഞേ അനുജഗ്ഘന്താ, ന മം കോചി ആസനേനപി നിമന്തേസി. തയിദം, ഭോ ഗോതമ, നച്ഛന്നം, തയിദം നപ്പതിരൂപം, യദിമേ സക്യാ ഇബ്ഭാ സന്താ ഇബ്ഭാ സമാനാ ന ബ്രാഹ്മണേ സക്കരോന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ ഗരും കരോന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ മാനേന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ പൂജേന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ അപചായന്തീ’’തി. ഇതിഹ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഇദം ദുതിയം സക്യേസു ഇബ്ഭവാദം നിപാതേസി.

തതിയഇബ്ഭവാദോ

൨൬൮. ‘‘ലടുകികാപി ഖോ, അമ്ബട്ഠ, സകുണികാ സകേ കുലാവകേ കാമലാപിനീ ഹോതി. സകം ഖോ പനേതം, അമ്ബട്ഠ, സക്യാനം യദിദം കപിലവത്ഥും, നാരഹതായസ്മാ അമ്ബട്ഠോ ഇമായ അപ്പമത്തായ അഭിസജ്ജിതു’’ന്തി. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭോ ഗോതമ, വണ്ണാ - ഖത്തിയാ ബ്രാഹ്മണാ വേസ്സാ സുദ്ദാ. ഇമേസഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ചതുന്നം വണ്ണാനം തയോ വണ്ണാ - ഖത്തിയാ ച വേസ്സാ ച സുദ്ദാ ച - അഞ്ഞദത്ഥു ബ്രാഹ്മണസ്സേവ പരിചാരകാ സമ്പജ്ജന്തി. തയിദം, ഭോ ഗോതമ , നച്ഛന്നം, തയിദം നപ്പതിരൂപം, യദിമേ സക്യാ ഇബ്ഭാ സന്താ ഇബ്ഭാ സമാനാ ന ബ്രാഹ്മണേ സക്കരോന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ ഗരും കരോന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ മാനേന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ പൂജേന്തി, ന ബ്രാഹ്മണേ അപചായന്തീ’’തി. ഇതിഹ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഇദം തതിയം സക്യേസു ഇബ്ഭവാദം നിപാതേസി.

ദാസിപുത്തവാദോ

൨൬൯. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ‘‘അതിബാള്ഹം ഖോ അയം അമ്ബട്ഠോ മാണവോ സക്യേസു ഇബ്ഭവാദേന നിമ്മാദേതി, യംനൂനാഹം ഗോത്തം പുച്ഛേയ്യ’’ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ അമ്ബട്ഠം മാണവം ഏതദവോച - ‘‘കഥം ഗോത്തോസി, അമ്ബട്ഠാ’’തി? ‘‘കണ്ഹായനോഹമസ്മി, ഭോ ഗോതമാ’’തി. പോരാണം ഖോ പന തേ അമ്ബട്ഠ മാതാപേത്തികം നാമഗോത്തം അനുസ്സരതോ അയ്യപുത്താ സക്യാ ഭവന്തി; ദാസിപുത്തോ ത്വമസി സക്യാനം. സക്യാ ഖോ പന, അമ്ബട്ഠ, രാജാനം ഓക്കാകം പിതാമഹം ദഹന്തി.

‘‘ഭൂതപുബ്ബം, അമ്ബട്ഠ, രാജാ ഓക്കാകോ യാ സാ മഹേസീ പിയാ മനാപാ, തസ്സാ പുത്തസ്സ രജ്ജം പരിണാമേതുകാമോ ജേട്ഠകുമാരേ രട്ഠസ്മാ പബ്ബാജേസി - ഓക്കാമുഖം കരകണ്ഡം [ഉക്കാമുഖം കരകണ്ഡും (സീ॰ സ്യാ॰)] ഹത്ഥിനികം സിനിസൂരം [സിനിപുരം (സീ॰ സ്യാ॰)]. തേ രട്ഠസ്മാ പബ്ബാജിതാ ഹിമവന്തപസ്സേ പോക്ഖരണിയാ തീരേ മഹാസാകസണ്ഡോ, തത്ഥ വാസം

കപ്പേസും. തേ ജാതിസമ്ഭേദഭയാ സകാഹി ഭഗിനീഹി സദ്ധിം സംവാസം കപ്പേസും.

“അഥ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, രാജാ ഓക്കാകോ അമച്ചേ പാരിസജ്ജേ ആമന്തേസി - ‘കഹം നു ഖോ, ഭോ, എതരഹി കുമാരാ സമ്മന്തീ’തി? ‘അത്ഥി, ദേവ, ഹിമവന്തപസ്സേ പോക്ഖരണിയാ തീരേ മഹാസാകസണ്ഡോ , തത്ഥേതരഹി കുമാരാ സമ്മന്തി. തേ ജാതിസമ്ഭേദഭയാ സകാഹി ഭഗിനീഹി സദ്ധിം സംവാസം കപ്പേന്തീ’തി. അഥ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, രാജാ ഓക്കാകോ ഉദാനം ഉദാനേസി - ‘സക്യാ വത, ഭോ, കുമാരാ, പരമസക്യാ വത, ഭോ, കുമാരാ’തി. തദഗ്ഗേ ഖോ പന അമ്ബട്ഠ സക്യാ പഞ്ഞായന്തി; സോ ച നേസം പുബ്ബപുരിസോ.

“രഞ്ഞോ ഖോ പന, അമ്ബട്ഠ, ഓക്കാകസ്സ ദിസാ നാമ ദാസീ അഹോസി. സാ കണ്ഹം നാമ [സാ കണ്ഹം (പീ॰)] ജനേസി. ജാതോ കണ്ഹോ പബ്യാഹാസി - ‘ധോവഥ മം, അമ്മ, നഹാപേഥ മം അമ്മ, ഇമസ്മാ മം അസുചിസ്മാ പരിമോചേഥ, അത്ഥായ വോ ഭവിസ്സാമീ’തി. യഥാ ഖോ പന അമ്ബട്ഠ എതരഹി മനുസ്സാ പിസാചേ ദിസ്വാ ‘പിസാചാ’തി സഞ്ജാനന്തി; എവമേവ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, തേന ഖോ പന സമയേന മനുസ്സാ പിസാചേ ‘കണ്ഹാ’തി സഞ്ജാനന്തി. തേ എവമാഹംസു - ‘അയം ജാതോ പബ്യാഹാസി, കണ്ഹോ ജാതോ, പിസാചോ ജാതോ’തി. തദഗ്ഗേ ഖോ പന, അമ്ബട്ഠ കണ്ഹായനാ പഞ്ഞായന്തി, സോ ച കണ്ഹായനാനം പുബ്ബപുരിസോ. ഇതി ഖോ തേ , അമ്ബട്ഠ, പോരാണം മാതാപേത്തികം നാമഗോത്തം അനുസ്സരതോ അയ്യപുത്താ സക്യാ ഭവന്തി, ദാസിപുത്തോ ത്വമസി സക്യാന”ന്തി.

൨൬൫. എവം വുത്തേ, തേ മാണവകാ ഭഗവന്തം എതദവോചും - “മാ ഭവം ഗോതമോ അമ്ബട്ഠം അതിബാള്ഹം ദാസിപുത്തവാദേന നിമ്മാദേസി. സുജാതോ ച, ഭോ ഗോതമ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, കുലപുത്തോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, ബഹുസ്സുതോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, കല്യാണവാക്കരണോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, പണ്ഡിതോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, പഹോതി ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഭോതാ ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു”ന്തി.

൨൬൬. അഥ ഖോ ഭഗവാ തേ മാണവകേ എതദവോച - “സചേ ഖോ തുമ്ഹാകം മാണവകാനം എവം ഹോതി - ‘ദുജ്ജാതോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, അകുലപുത്തോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, അപ്പസ്സുതോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, അകല്യാണവാക്കരണോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, ദുപ്പഞ്ഞോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, ന ച പഹോതി അമ്ബട്ഠോ മാണവോ സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു’ന്തി, തിട്ഠതു അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, തുമ്ഹേ മയാ സദ്ധിം മന്തവ്ഹോ അസ്മിം വചനേ. സചേ പന തുമ്ഹാകം മാണവകാനം എവം ഹോതി - ‘സുജാതോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, കുലപുത്തോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, ബഹുസ്സുതോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, കല്യാണവാക്കരണോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, പണ്ഡിതോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, പഹോതി ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു’ന്തി, തിട്ഠഥ തുമ്ഹേ; അമ്ബട്ഠോ മാണവോ മയാ സദ്ധിം പടിമന്തേതൂ”തി.

"സുജാതോ ച, ഭോ ഗോതമ, അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, കുലപുത്തോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, ബഹുസ്സുതോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, കല്യാണവാക്കരണോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, പണ്ഡിതോ ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, പഹോതി ച അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഭോതാ ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതും, തുണ്ഹീ മയം ഭവിസ്സാമ, അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഭോതാ ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതൂ"തി.

൨൭൦. അഥ ഖോ ഭഗവാ അമ്ബട്ഠം മാണവം ഏതദവോച - "അയം ഖോ പന തേ, അമ്ബട്ഠ, സഹധമ്മികോ പഞ്ഹോ ആഗച്ഛതി, അകാമാ ബ്യാകാതബ്ബോ. സചേ ത്വം ന ബ്യാകരിസ്സസി, അഞ്ഞേന വാ അഞ്ഞം പടിചരിസ്സസി, തുണ്ഹീ വാ ഭവിസ്സസി, പക്കമിസ്സസി വാ ഏത്ഥേവ തേ സത്തധാ മുദ്ധാ ഫലിസ്സതി. തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, കിന്തി തേ സുതം ബ്രാഹ്മണാനം വുദ്ധാനം മഹല്ലകാനം ആചരിയപാചരിയാനം ഭാസമാനാനം കുതോപഭുതികാ കണ്ഹായനാ, കോ ച കണ്ഹായനാനം പുബ്ബപുരിസോ"തി?

ഏവം വുത്തേ, അമ്ബട്ഠോ മാണവോ തുണ്ഹീ അഹോസി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ അമ്ബട്ഠം മാണവം ഏതദവോച - "തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, കിന്തി തേ സുതം ബ്രാഹ്മണാനം വുദ്ധാനം മഹല്ലകാനം ആചരിയപാചരിയാനം ഭാസമാനാനം കുതോപഭുതികാ കണ്ഹായനാ, കോ ച കണ്ഹായനാനം പുബ്ബപുരിസോ"തി? ദുതിയമ്പി ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ തുണ്ഹീ അഹോസി. അഥ ഖോ ഭഗവാ അമ്ബട്ഠം മാണവം ഏതദവോച - "ബ്യാകരോഹി ദാനി അമ്ബട്ഠ, ന ദാനി, തേ തുണ്ഹീഭാവസ്സ കാലോ. യോ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, തഥാഗതേന യാവതതിയകം സഹധമ്മികം പഞ്ഹം പുട്ഠോ ന ബ്യാകരോതി, ഏത്ഥേവസ്സ സത്തധാ മുദ്ധാ ഫലിസ്സതീ"തി.

൨൭൧. തേന ഖോ പന സമയേന വജിരപാണീ യക്ഖോ മഹന്തം അയോകൂടം ആദായ ആദിത്തം സമ്പജ്ജലിതം സജോതിഭൂതം [സഞ്ജോതിഭൂതം (സ്യാ॰)] അമ്ബട്ഠസ്സ മാണവസ്സ ഉപരി വേഹാസം ഠിതോ ഹോതി - "സചായം അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഭഗവതാ യാവതതിയകം സഹധമ്മികം പഞ്ഹം പുട്ഠോ ന ബ്യാകരിസ്സതി, ഏത്ഥേവസ്സ സത്തധാ മുദ്ധം ഫാലേസ്സാമീ"തി. തം ഖോ പന വജിരപാണിം യക്ഖം ഭഗവാ ചേവ പസ്സതി അമ്ബട്ഠോ ച മാണവോ.

൨൭൨. അഥ ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഭീതോ സംവിഗ്ഗോ ലോമഹട്ഠജാതോ ഭഗവന്തംയേവ താണം ഗവേസീ ഭഗവന്തംയേവ ലേണം ഗവേസീ ഭഗവന്തംയേവ സരണം ഗവേസീ - ഉപനിസീദിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "കിമേതം [കിം മേ തം (ക॰)] ഭവം ഗോതമോ ആഹ? പുനഭവം ഗോതമോ ബ്രവിതൂ"തി [ബ്രൂതു (സ്യാ॰)].

"തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, കിന്തി തേ സുതം ബ്രാഹ്മണാനം വുദ്ധാനം മഹല്ലകാനം ആചരിയപാചരിയാനം ഭാസമാനാനം കുതോപഭുതികാ കണ്ഹായനാ, കോ ച കണ്ഹായനാനം പുബ്ബപുരിസോ"തി? "ഏവമേവ മേ, ഭോ ഗോതമ, സുതം യഥേവ ഭവം ഗോതമോ ആഹ. തതോപഭുതികാ കണ്ഹായനാ; സോ ച കണ്ഹായനാനം പുബ്ബപുരിസോ"തി.

അമ്ബട്ഠവംസകഥാ

൨൭൩. ഏവം വുത്തേ, തേ മാണവകാ ഉന്നാദിനോ ഉച്ചാസദ്ദമഹാസദ്ദാ അഹേസും - "ദുജ്ജാതോ കിര, ഭോ, അമ്ബട്ഠോ മാണവോ; അകുലപുത്തോ കിര, ഭോ, അമ്ബട്ഠോ മാണവോ; ദാസിപുത്തോ കിര, ഭോ, അമ്ബട്ഠോ മാണവോ സക്യാനം. അയ്യപുത്താ കിര, ഭോ, അമ്ബട്ഠസ്സ മാണവസ്സ സക്യാ ഭവന്തി. ധമ്മവാദിംയേവ കിര മയം സമണം ഗോതമം അപസാദേതബ്ബം അമഞ്ഞിമ്ഹാ"തി.

൨൭൪. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - "അതിബാള്ഹം ഖോ ഇമേ മാണവകാ അമ്ബട്ഠം മാണവം ദാസിപുത്തവാദേന നിമ്മാദേന്തി, യംനൂനാഹം പരിമോചേയ്യ"ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തേ മാണവകേ ഏതദവോച - "മാ ഖോ തുമ്ഹേ, മാണവകാ, അമ്ബട്ഠം മാണവം അതിബാള്ഹം ദാസിപുത്തവാദേന നിമ്മാദേഥ. ഉളാരോ സോ കണ്ഹോ ഇസി അഹോസി. സോ ദക്ഖിണജനപദം ഗന്ത്വാ ബ്രഹ്മമന്തേ അധീയിത്വാ രാജാനം ഓക്കാകം ഉപസങ്കമിത്വാ മദ്ദരൂപിം ധീതരം യാചി. തസ്സ രാജാ ഓക്കാകോ - 'കോ നേവം രേ അയം മയ്ഹം ദാസിപുത്തോ സമാനോ മദ്ദരൂപിം ധീതരം യാചതീ'' തി, കുപിതോ അനത്തമനോ ഖുരപ്പം സന്നയ്ഹി [സന്നഹി (ക॰)]. സോ തം ഖുരപ്പം നേവ അസക്ഖി മുഞ്ചിതും, നോ പടിസംഹരിതും.

"അഥ ഖോ, മാണവകാ, അമച്ചാ പാരിസജ്ജാ കണ്ഹം ഇസിം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതദവോചും - 'സോത്ഥി, ഭദ്ദന്തേ [ഭദന്തേ (സീ॰ സ്യാ॰)], ഹോതു രഞ്ഞോ; സോത്ഥി, ഭദ്ദന്തേ, ഹോതു രഞ്ഞോ'തി. 'സോത്ഥി ഭവിസ്സതി രഞ്ഞോ, അപി ച രാജാ യദി അധോ ഖുരപ്പം മുഞ്ചിസ്സതി, യാവതാ രഞ്ഞോ വിജിതം, ഏത്താവതാ പഥവീ ഉന്ദ്രിയിസ്സതീ'തി. 'സോത്ഥി, ഭദ്ദന്തേ, ഹോതു രഞ്ഞോ, സോത്ഥി ജനപദസ്സാ'തി. 'സോത്ഥി ഭവിസ്സതി രഞ്ഞോ, സോത്ഥി ജനപദസ്സ, അപി ച രാജാ യദി ഉദ്ധം ഖുരപ്പം മുഞ്ചിസ്സതി, യാവതാ രഞ്ഞോ വിജിതം, ഏത്താവതാ സത്ത വസ്സാനി ദേവോ ന വസ്സിസ്സതീ'തി. 'സോത്ഥി, ഭദ്ദന്തേ, ഹോതു രഞ്ഞോ സോത്ഥി ജനപദസ്സ ദേവോ ച വസ്സതൂ'തി. 'സോത്ഥി ഭവിസ്സതി രഞ്ഞോ സോത്ഥി ജനപദസ്സ ദേവോ ച വസ്സിസ്സതി, അപി ച രാജാ ജേട്ഠകുമാരേ ഖുരപ്പം പതിട്ഠാപേതു, സോത്ഥി കുമാരോ പല്ലോമോ ഭവിസ്സതീ'തി. അഥ ഖോ, മാണവകാ, അമച്ചാ ഓക്കാകസ്സ ആരോചേസും - 'ഓക്കാകോ ജേട്ഠകുമാരേ ഖുരപ്പം പതിട്ഠാപേതു. സോത്ഥി കുമാരോ പല്ലോമോ ഭവിസ്സതീ'തി. അഥ ഖോ രാജാ ഓക്കാകോ ജേട്ഠകുമാരേ ഖുരപ്പം പതിട്ഠപേസി, സോത്ഥി കുമാരോ പല്ലോമോ സമഭവി. അഥ ഖോ തസ്സ രാജാ ഓക്കാകോ ഭീതോ സംവിഗ്ഗോ ലോമഹട്ഠജാതോ ബ്രഹ്മദണ്ഡേന തജ്ജിതോ മദ്ദരൂപിം ധീതരം അദാസി. മാ ഖോ തുമ്ഹേ, മാണവകാ, അമ്ബട്ഠം മാണവം അതിബാള്ഹം ദാസിപുത്തവാദേന നിമ്മാദേഥ, ഉളാരോ സോ കണ്ഹോ ഇസി അഹോസീ"തി.

ഖത്തിയസേട്ഠഭാവോ

൨൭൫. അഥ ഖോ ഭഗവാ അമ്ബട്ഠം മാണവം ആമന്തേസി - "തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, ഇധ ഖത്തിയകുമാരോ ബ്രാഹ്മണകഞ്ഞായ സദ്ധിം സംവാസം കപ്പേയ്യ, തേസം സംവാസമന്വായ പുത്തോ ജായേഥ. യോ സോ ഖത്തിയകുമാരേന ബ്രാഹ്മണകഞ്ഞായ പുത്തോ ഉപ്പന്നോ, അപി നു സോ ലഭേഥ ബ്രാഹ്മണേസു ആസനം വാ ഉദകം വാ"തി? "ലഭേഥ, ഭോ ഗോതമ". "അപിനു നം ബ്രാഹ്മണാ ഭോജേയ്യും സദ്ധേ വാ ഥാലിപാകേ വാ യഞ്ഞേ വാ

പാഹുനേ വാ''തി? ''ഭോജേയ്യും, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനു നം ബ്രാഹ്മണാ മന്തേ വാചേയ്യും വാ നോ വാ''തി? ''വാചേയ്യും, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനുസ്സ ഇത്ഥീസു ആവടം വാ അസ്സ അനാവടം വാ''തി? ''അനാവടം ഹിസ്സ, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനു നം ഖത്തിയാ ഖത്തിയാഭിസേകേന അഭിസിഞ്ചേയ്യു''ന്തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''. ''തം കിസ്സ ഹേതു''? ''മാതിതോ ഹി, ഭോ ഗോതമ, അനുപപന്നോ''തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, ഇധ ബ്രാഹ്മണകുമാരോ ഖത്തിയകഞ്ഞായ സദ്ധിം സംവാസം കപ്പേയ്യ, തേസം സംവാസമന്വായ പുത്തോ ജായേഥ. യോ സോ ബ്രാഹ്മണകുമാരേന ഖത്തിയകഞ്ഞായ പുത്തോ ഉപ്പന്നോ, അപിനു സോ ലഭേഥ ബ്രാഹ്മണേസു ആസനം വാ ഉദകം വാ''തി? ''ലഭേഥ, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനു നം ബ്രാഹ്മണാ ഭോജേയ്യും സദ്ധേ വാ ഥാലിപാകേ വാ യഞ്ഞേ വാ പാഹുനേ വാ''തി? ''ഭോജേയ്യും, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനു നം ബ്രാഹ്മണാ മന്തേ വാചേയ്യും വാ നോ വാ''തി? ''വാചേയ്യും, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനുസ്സ ഇത്ഥീസു ആവടം വാ അസ്സ അനാവടം വാ''തി? ''അനാവടം ഹിസ്സ, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനു നം ഖത്തിയാ ഖത്തിയാഭിസേകേന അഭിസിഞ്ചേയ്യു''ന്തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''. ''തം കിസ്സ ഹേതു''? ''പിതിതോ ഹി, ഭോ ഗോതമ, അനുപപന്നോ''തി.

൨൭൫. ''ഇതി ഖോ, അമ്ബട്ഠ, ഇത്ഥിയാ വാ ഇത്ഥിം കരിത്വാ പുരിസേന വാ പുരിസം കരിത്വാ ഖത്തിയാവ സേട്ഠാ, ഹീനാ ബ്രാഹ്മണാ. തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, ഇധ ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം കിസ്മിഞ്ചിദേവ പകരണേ ഖുരമുണ്ഡം കരിത്വാ ഭസ്സപുടേന വധിത്വാ രട്ഠാ വാ നഗരാ വാ പബ്ബാജേയ്യും. അപിനു സോ ലഭേഥ ബ്രാഹ്മണേസു ആസനം വാ ഉദകം വാ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ'' . ''അപിനു നം ബ്രാഹ്മണാ ഭോജേയ്യും സദ്ധേ വാ ഥാലിപാകേ വാ യഞ്ഞേ വാ പാഹുനേ വാ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനു നം ബ്രാഹ്മണാ മന്തേ വാചേയ്യും വാ നോ വാ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനുസ്സ ഇത്ഥീസു ആവടം വാ അസ്സ അനാവടം വാ''തി? ''ആവടം ഹിസ്സ, ഭോ ഗോതമ''.

''തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, ഇധ ഖത്തിയാ ഖത്തിയം കിസ്മിഞ്ചിദേവ പകരണേ ഖുരമുണ്ഡം കരിത്വാ ഭസ്സപുടേന വധിത്വാ രട്ഠാ വാ നഗരാ വാ പബ്ബാജേയ്യും. അപിനു സോ ലഭേഥ ബ്രാഹ്മണേസു ആസനം വാ ഉദകം വാ''തി? ''ലഭേഥ, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനു നം ബ്രാഹ്മണാ ഭോജേയ്യും സദ്ധേ വാ ഥാലിപാകേ വാ യഞ്ഞേ വാ പാഹുനേ വാ''തി? ''ഭോജേയ്യും, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനു നം ബ്രാഹ്മണാ മന്തേ വാചേയ്യും വാ നോ വാ''തി? ''വാചേയ്യും, ഭോ ഗോതമ''. ''അപിനുസ്സ ഇത്ഥീസു ആവടം വാ അസ്സ അനാവടം വാ''തി? ''അനാവടം ഹിസ്സ, ഭോ ഗോതമ''.

൨൭൬. ''ഏത്താവതാ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, ഖത്തിയോ പരമനിഹീനതം പത്തോ ഹോതി, യദേവ നം ഖത്തിയാ ഖുരമുണ്ഡം കരിത്വാ ഭസ്സപുടേന വധിത്വാ രട്ഠാ വാ നഗരാ വാ പബ്ബാജേന്തി. ഇതി ഖോ, അമ്ബട്ഠ, യദാ ഖത്തിയോ പരമനിഹീനതം പത്തോ ഹോതി, തദാപി ഖത്തിയാവ സേട്ഠാ, ഹീനാ ബ്രാഹ്മണാ. ബ്രഹ്മുനാ പേസാ, അമ്ബട്ഠ [ബ്രഹ്മുനാപി അമ്ബട്ഠ (ക॰), ബ്രഹ്മുനാപി ഏസോ അമ്ബട്ഠ (പീ॰)], സനങ്കുമാരേന ഗാഥാ ഭാസിതാ -

‘ഖത്തിയോ സേട്ഠോ ജനേതസ്മിം,
യേ ഗോത്തപടിസാരിനോ;
വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ,
സോ സേട്ഠോ ദേവമാനുസേ’തി.

‘‘സാ ഖോ പനേസാ, അമ്ബട്ഠ, ബ്രഹ്മുനാ സനങ്കുമാരേന ഗാഥാ സുഗീതാ നോ ദുഗ്ഗീതാ, സുഭാസിതാ നോ ദുബ്ഭാസിതാ, അത്ഥസംഹിതാ നോ അനത്ഥസംഹിതാ, അനുമതാ മയാ. അഹമ്പി ഹി, അമ്ബട്ഠ, ഏവം വദാമി -

‘ഖത്തിയോ സേട്ഠോ ജനേതസ്മിം,
യേ ഗോത്തപടിസാരിനോ;
വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ,
സോ സേട്ഠോ ദേവമാനുസേ’തി.

ഭാണവാരോ പഠമോ.

വിജ്ജാചരണകഥാ

൨൭൭. ‘‘കതമം പന തം, ഭോ ഗോതമ, ചരണം, കതമാ ച പന സാ വിജ്ജാ’’തി? ‘‘ന ഖോ, അമ്ബട്ഠ, അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ ജാതിവാദോ വാ വുച്ചതി, ഗോത്തവാദോ വാ വുച്ചതി, മാനവാദോ വാ വുച്ചതി - ‘അരഹസി വാ മം ത്വം, ന വാ മം ത്വം അരഹസീ’തി. യത്ഥ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, ആവാഹോ വാ ഹോതി, വിവാഹോ വാ ഹോതി, ആവാഹവിവാഹോ വാ ഹോതി, ഏത്ഥേതം വുച്ചതി ജാതിവാദോ വാ ഇതിപി ഗോത്തവാദോ വാ ഇതിപി മാനവാദോ വാ ഇതിപി - ‘അരഹസി വാ മം ത്വം, ന വാ മം ത്വം അരഹസീ’തി. യേ ഹി കേചി അമ്ബട്ഠ ജാതിവാദവിനിബദ്ധാ വാ ഗോത്തവാദവിനിബദ്ധാ വാ മാനവാദവിനിബദ്ധാ വാ ആവാഹവിവാഹവിനിബദ്ധാ വാ, ആരകാ തേ അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ. പഹായ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, ജാതിവാദവിനിബദ്ധഞ്ച ഗോത്തവാദവിനിബദ്ധഞ്ച മാനവാദവിനിബദ്ധഞ്ച ആവാഹവിവാഹവിനിബദ്ധഞ്ച അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ സച്ഛികിരിയാ ഹോതീ’’തി.

൨൭൮. ‘‘കതമം പന തം, ഭോ ഗോതമ, ചരണം, കതമാ ച സാ വിജ്ജാ’’തി? ‘‘ഇധ, അമ്ബട്ഠ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തം ധമ്മം സുണാതി ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ അഞ്ഞതരസ്മിം വാ കുലേ പച്ചാജാതോ. സോ തം ധമ്മം സുത്വാ തഥാഗതേ സദ്ധം പടിലഭതി. സോ തേന സദ്ധാപടിലാഭേന സമന്നാഗതോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി...പേ॰... (യഥാ ൧൯൦ ആദയോ അനുച്ഛേദാ, ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം)....

“സോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി, വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി, സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി…പേ॰… ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചരണസ്മിം.

“പുന ചപരം, അമ്ബട്ഠ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി…പേ॰… ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചരണസ്മിം.

“പുന ചപരം, അമ്ബട്ഠ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി, തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി…പേ॰… ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചരണസ്മിം.

“പുന ചപരം, അമ്ബട്ഠ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ, പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി…പേ॰… ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചരണസ്മിം. ഇദം ഖോ തം, അമ്ബട്ഠ, ചരണം.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി…പേ॰… ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി വിജ്ജായ…പേ॰… നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി പജാനാതി, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി വിജ്ജായ. അയം ഖോ സാ, അമ്ബട്ഠ, വിജ്ജാ.

“അയം വുച്ചതി, അമ്ബട്ഠ, ഭിക്ഖു ‘വിജ്ജാസമ്പന്നോ’ ഇതിപി, ‘ചരണസമ്പന്നോ’ ഇതിപി, ‘വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ’ ഇതിപി. ഇമായ ച അമ്ബട്ഠ വിജ്ജാസമ്പദായ ചരണസമ്പദായ ച അഞ്ഞാ വിജ്ജാസമ്പദാ ച ചരണസമ്പദാ ച ഉത്തരിതരാ വാ പണീതതരാ വാ നത്ഥി.

ചതുഅപായമുഖം

൨൭൭. “ഇമായ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ ചത്താരി അപായമുഖാനി ഭവന്തി. കതമാനി ചത്താരി? ഇധ, അമ്ബട്ഠ, ഏകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഇമഞ്ഞേവ അനുത്തരം വിജ്ജാചരണസമ്പദം അനഭിസമ്ഭുണമാനോ ഖാരിവിധമാദായ [ഖാരിവിവിധമാദായ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] അരഞ്ഞായതനം അജ്ഝോഗാഹതി - ‘പവത്തഫലഭോജനോ ഭവിസ്സാമീ’തി. സോ അഞ്ഞദത്ഥു വിജ്ജാചരണസമ്പന്നസ്സേവ പരിചാരകോ സമ്പജ്ജതി. ഇമായ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ ഇദം പഠമം അപായമുഖം ഭവതി.

“പുന ചപരം, അമ്ബട്ഠ, ഇധേകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഇമഞ്ചേവ അനുത്തരം വിജ്ജാചരണസമ്പദം അനഭിസമ്ഭുണമാനോ പവത്തഫലഭോജനതഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ കുദാലപിടകം [കുദ്ദാലപിടകം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ആദായ അരഞ്ഞവനം അജ്ഝോഗാഹതി - ‘കന്ദമൂലഫലഭോജനോ ഭവിസ്സാമീ’തി. സോ അഞ്ഞദത്ഥു

വിജ്ജാചരണസമ്പന്നസ്സേവ പരിചാരകോ സമ്പജ്ജതി. ഇമായ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ ഇദം ദുതിയം അപായമുഖം ഭവതി.

“പുന ചപരം, അമ്ബട്ഠ, ഇധേകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഇമഞ്ചേവ അനുത്തരം വിജ്ജാചരണസമ്പദം അനഭിസമ്ഭുണമാനോ പവത്തഫലഭോജനതഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ കന്ദമൂലഫലഭോജനതഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ ഗാമസാമന്തം വാ നിഗമസാമന്തം വാ അഗ്യാഗാരം കരിത്വാ അഗ്ഗിം പരിചരന്തോ അച്ഛതി. സോ അഞ്ഞദത്ഥു വിജ്ജാചരണസമ്പന്നസ്സേവ പരിചാരകോ സമ്പജ്ജതി. ഇമായ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ ഇദം തതിയം അപായമുഖം ഭവതി.

“പുന ചപരം, അമ്ബട്ഠ, ഇധേകച്ചോ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ഇമം ചേവ അനുത്തരം വിജ്ജാചരണസമ്പദം അനഭിസമ്ഭുണമാനോ പവത്തഫലഭോജനതഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ കന്ദമൂലഫലഭോജനതഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ അഗ്ഗിപാരിചരിയഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ ചാതുമഹാപഥേ ചതുദ്വാരം അഗാരം കരിത്വാ അച്ഛതി - ‘യോ ഇമാഹി ചതൂഹി ദിസാഹി ആഗമിസ്സതി സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ, തമഹം യഥാസത്തി യഥാബലം പടിപൂജേസ്സാമീ’തി. സോ അഞ്ഞദത്ഥു വിജ്ജാചരണസമ്പന്നസ്സേവ പരിചാരകോ സമ്പജ്ജതി. ഇമായ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ ഇദം ചതുത്ഥം അപായമുഖം ഭവതി. ഇമായ ഖോ, അമ്ബട്ഠ, അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ ഇമാനി ചത്താരി അപായമുഖാനി ഭവന്തി.

൨൮൪. “തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, അപിനു ത്വം ഇമായ അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ സന്ദിസ്സസി സാചരിയകോ”തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”. ‘കോചാഹം, ഭോ ഗോതമ, സാചരിയകോ, കാ ച അനുത്തരാ വിജ്ജാചരണസമ്പദാ? ആരകാഹം, ഭോ ഗോതമ, അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ സാചരിയകോ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, അപിനു ത്വം ഇമഞ്ചേവ അനുത്തരം വിജ്ജാചരണസമ്പദം അനഭിസമ്ഭുണമാനോ ഖാരിവിധമാദായ അരഞ്ഞവനമജ്ഝോഗാഹസി സാചരിയകോ - ‘പവത്തഫലഭോജനോ ഭവിസ്സാമീ’”തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”.

“തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, അപിനു ത്വം ഇമഞ്ചേവ അനുത്തരം വിജ്ജാചരണസമ്പദം അനഭിസമ്ഭുണമാനോ പവത്തഫലഭോജനതഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ കുദാലപിടകം ആദായ അരഞ്ഞവനമജ്ഝോഗാഹസി സാചരിയകോ - ‘കന്ദമൂലഫലഭോജനോ ഭവിസ്സാമീ’”തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”.

“തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, അപിനു ത്വം ഇമഞ്ചേവ അനുത്തരം വിജ്ജാചരണസമ്പദം അനഭിസമ്ഭുണമാനോ പവത്തഫലഭോജനതഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ കന്ദമൂലഫലഭോജനതഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ ഗാമസാമന്തം വാ നിഗമസാമന്തം വാ അഗ്യാഗാരം കരിത്വാ അഗ്ഗിം പരിചരന്തോ അച്ഛസി സാചരിയകോ”തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, അപിനു ത്വം ഇമഞ്ചേവ അനുത്തരം വിജ്ജാചരണസമ്പദം അനഭിസമ്ഭുണമാനോ പവത്തഫലഭോജനതഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ കന്ദമൂലഫലഭോജനതഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ അഗ്ഗിപാരിചരിയഞ്ച അനഭിസമ്ഭുണമാനോ ചാതുമഹാപഥേ ചതുദ്വാരം അഗാരം കരിത്വാ അച്ഛസി സാചരിയകോ - ‘യോ ഇമാഹി ചതൂഹി ദിസാഹി ആഗമിസ്സതി സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ, തം മയം യഥാസത്തി യഥാബലം പടിപൂജേസ്സാമാ’’’തി? ‘‘നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ’’.

൨൮൪. ‘‘ഇതി ഖോ, അമ്ബട്ഠ, ഇമായ ചേവ ത്വം അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ പരിഹീനോ സാചരിയകോ. യേ ചിമേ അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ ചത്താരി അപായമുഖാനി ഭവന്തി , തതോ ച ത്വം പരിഹീനോ സാചരിയകോ. ഭാസിതാ ഖോ പന തേ ഏസാ, അമ്ബട്ഠ, ആചരിയേന ബ്രാഹ്മണേന പോക്ഖരസാതിനാ വാചാ - ‘കേ ച മുണ്ഡകാ സമണകാ ഇബ്ഭാ കണ്ഹാ ബന്ധുപാദാപച്ചാ, കാ ച തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം സാകച്ഛാ’തി അത്തനാ ആപായികോപി അപരിപൂരമാനോ. പസ്സ, അമ്ബട്ഠ, യാവ അപരദ്ധഞ്ച തേ ഇദം ആചരിയസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ.

പുബ്ബകഇസിഭാവാനുയോഗോ

൨൮൫. ‘‘ബ്രാഹ്മണോ ഖോ പന, അമ്ബട്ഠ, പോക്ഖരസാതി രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ ദത്തികം ഭുഞ്ജതി. തസ്സ രാജാ പസേനദി കോസലോ സമ്മുഖീഭാവമ്പി ന ദദാതി. യദാപി തേന മന്തേതി, തിരോദുസ്സന്തേന മന്തേതി. യസ്സ ഖോ പന, അമ്ബട്ഠ, ധമ്മികം പയാതം ഭിക്ഖം പടിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ, കഥം തസ്സ രാജാ പസേനദി കോസലോ സമ്മുഖീഭാവമ്പി ന ദദേയ്യ. പസ്സ, അമ്ബട്ഠ, യാവ അപരദ്ധഞ്ച തേ ഇദം ആചരിയസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ.

൨൮൬. ‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, ഇധ രാജാ പസേനദി കോസലോ ഹത്ഥിഗീവായ വാ നിസിന്നോ അസ്സപിട്ഠേ വാ നിസിന്നോ രഥൂപത്ഥരേ വാ ഠിതോ ഉഗ്ഗേഹി വാ രാജഞ്ഞേഹി വാ കിഞ്ചിദേവ മന്തനം മന്തേയ്യ. സോ തമ്ഹാ പദേസാ അപക്കമ്മ ഏകമന്തം തിട്ഠേയ്യ. അഥ ആഗച്ഛേയ്യ സുദ്ദോ വാ സുദ്ദദാസോ വാ, തസ്മിം പദേസേ ഠിതോ തദേവ മന്തനം മന്തേയ്യ - ‘ഏവമ്പി രാജാ പസേനദി കോസലോ ആഹ, ഏവമ്പി രാജാ പസേനദി കോസലോ ആഹാ’തി. അപിനു സോ രാജഭണിതം വാ ഭണതി രാജമന്തനം വാ മന്തേതി? ഏത്താവതാ സോ അസ്സ രാജാ വാ രാജമത്തോ വാ’’തി? ‘‘നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ’’.

൨൮൭. ‘‘ഏവമേവ ഖോ ത്വം, അമ്ബട്ഠ, യേ തേ അഹേസും ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ, യേസമിദം ഏതരഹി ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം, തദനുഗായന്തി തദനുഭാസന്തി ഭാസിതമനുഭാസന്തി വാചിതമനുവാചേന്തി, സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി [യമദഗ്ഗി (ക॰)] അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു - ‘ത്യാഹം മന്തേ അധിയാമി സാചരിയകോ’തി, താവതാ ത്വം ഭവിസ്സസി ഇസി വാ ഇസിത്ഥായ വാ പടിപന്നോതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൨൭൬. "തം കിം മഞ്ഞസി, അമ്ബട്ഠ, കിന്തി തേ സുതം ബ്രാഹ്മണാനം വുദ്ധാനം മഹല്ലകാനം ആചരിയപാചരിയാനം ഭാസമാനാനം - യേ തേ അഹേസും ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ, യേസമിദം ഏതരഹി ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം, തദനുഗായന്തി തദനുഭാസന്തി ഭാസിതമനുഭാസന്തി വാചിതമനുവാചേന്തി, സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു, ഏവം സു തേ സുന്ഹാതാ സുവിലിത്താ കപ്പിതകേസമസ്സൂ ആമുക്കമണികുണ്ഡലാഭരണാ [ആമുത്തമാലാഭരണാ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഓദാതവത്ഥവസനാ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതാ സമങ്ഗീഭൂതാ പരിചാരേന്തി, സേയ്യഥാപി ത്വം ഏതരഹി സാചരിയകോ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

"...പേ॰... ഏവം സു തേ സാലീനം ഓദനം സുചിമംസൂപസേചനം വിചിതകാളകം അനേകസൂപം അനേകബ്യഞ്ജനം പരിഭുഞ്ജന്തി, സേയ്യഥാപി ത്വം ഏതരഹി സാചരിയകോ"തി ? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

"...പേ॰... ഏവം സു തേ വേഠകനതപസ്സാഹി നാരീഹി പരിചാരേന്തി, സേയ്യഥാപി ത്വം ഏതരഹി സാചരിയകോ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

"...പേ॰... ഏവം സു തേ കുത്തവാലേഹി വളവാരഥേഹി ദീഘാഹി പതോദലട്ഠീഹി വാഹനേ വിതുദേന്താ വിപരിയായന്തി, സേയ്യഥാപി ത്വം ഏതരഹി സാചരിയകോ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

"...പേ॰... ഏവം സു തേ ഉക്കിണ്ണപരിഖാസു ഓക്ഖിത്തപലിഘാസു നഗരൂപകാരികാസു ദീഘാസിവുധേഹി [ദീഘാസിബദ്ധേഹി (സ്യാ॰ പീ॰)] പുരിസേഹി രക്ഖാപേന്തി, സേയ്യഥാപി ത്വം ഏതരഹി സാചരിയകോ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

"ഇതി ഖോ, അമ്ബട്ഠ, നേവ ത്വം ഇസി ന ഇസിത്ഥായ പടിപന്നോ സാചരിയകോ. യസ്സ ഖോ പന, അമ്ബട്ഠ, മയി കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ സോ മം പഞ്ഹേന, അഹം വേയ്യാകരണേന സോധിസ്സാമീ"തി.

ദ്വേലക്ഖണാദസ്സനം

൨൭൭. അഥ ഖോ ഭഗവാ വിഹാരാ നിക്ഖമ്മ ചങ്കമം അബ്ഭുട്ഠാസി. അമ്ബട്ഠോപി മാണവോ വിഹാരാ നിക്ഖമ്മ ചങ്കമം അബ്ഭുട്ഠാസി. അഥ ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഭഗവന്തം ചങ്കമന്തം അനുചങ്കമമാനോ ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി സമന്നേസി. അദ്ദസാ ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ . ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ പഹൂതജിവ്ഹതായ ച.

൨൭൮. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - "പസ്സതി ഖോ മേ അയം അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ

ദേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ പഹൂതജിവ്ഹതായ ചാ''തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസി യഥാ അദ്ദസ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ ഭഗവതോ കോസോഹിതം വത്ഥഗുയ്ഹം. അഥ ഖോ ഭഗവാ ജിവ്ഹം നിന്നാമേത്വാ ഉഭോപി കണ്ണസോതാനി അനുമസി പടിമസി, ഉഭോപി നാസികസോതാനി അനുമസി പടിമസി, കേവലമ്പി നലാടമണ്ഡലം ജിവ്ഹായ ഛാദേസി. അഥ ഖോ അമ്ബട്ഠസ്സ മാണവസ്സ ഏതദഹോസി - ''സമന്നാഗതോ ഖോ സമണോ ഗോതമോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി പരിപുണ്ണേഹി, നോ അപരിപുണ്ണേഹീ''തി. ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഹന്ദ ച ദാനി മയം, ഭോ ഗോതമ, ഗച്ഛാമ, ബഹുകിച്ചാ മയം ബഹുകരണീയാ''തി . ''യസ്സദാനി ത്വം, അമ്ബട്ഠ, കാലം മഞ്ഞസീ''തി. അഥ ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ വളവാരഥമാരുയ്ഹ പക്കാമി.

൨൬൯. തേന ഖോ പന സമയേന ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഉക്കട്ഠായ നിക്ഖമിത്വാ മഹതാ ബ്രാഹ്മണഗണേന സദ്ധിം സകേ ആരാമേ നിസിന്നോ ഹോതി അമ്ബട്ഠംയേവ മാണവം പടിമാനേന്തോ. അഥ ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ യേന സകോ ആരാമോ തേന പായാസി. യാവതികാ യാനസ്സ ഭൂമി, യാനേന ഗന്ത്വാ യാനാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ യേന ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ബ്രാഹ്മണം പോക്ഖരസാതിം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

൨൭൦. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അമ്ബട്ഠം മാണവം ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഏതദവോച - ''കച്ചി, താത അമ്ബട്ഠ, അദ്ദസ തം ഭവന്തം ഗോതമ''ന്തി? ''അദ്ദസാമ ഖോ മയം, ഭോ, തം ഭവന്തം ഗോതമ''ന്തി. ''കച്ചി, താത അമ്ബട്ഠ, തം ഭവന്തം ഗോതമം തഥാ സന്തംയേവ സദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ നോ അഞ്ഞഥാ; കച്ചി പന സോ ഭവം ഗോതമോ താദിസോ നോ അഞ്ഞാദിസോ''തി ? ''തഥാ സന്തംയേവ, ഭോ, തം ഭവന്തം ഗോതമം സദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ നോ അഞ്ഞഥാ, താദിസോവ സോ ഭവം ഗോതമോ നോ അഞ്ഞാദിസോ. സമന്നാഗതോ ച സോ ഭവം ഗോതമോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി പരിപുണ്ണേഹി നോ അപരിപുണ്ണേഹീ''തി. ''അഹു പന തേ, താത അമ്ബട്ഠ, സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി? ''അഹു ഖോ മേ, ഭോ, സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി. ''യഥാ കഥം പന തേ, താത അമ്ബട്ഠ, അഹു സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി? അഥ ഖോ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ യാവതകോ [യാവതികോ (ക॰ പീ॰)] അഹോസി ഭഗവതാ സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ, തം സബ്ബം ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ ആരോചേസി.

൨൭൧. ഏവം വുത്തേ, ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി അമ്ബട്ഠം മാണവം ഏതദവോച - ''അഹോ വത രേ അമ്ഹാകം പണ്ഡിതക [പണ്ഡിതകാ], അഹോ വത രേ അമ്ഹാകം ബഹുസ്സുതക [ബഹുസ്സുതകാ], അഹോ വത രേ അമ്ഹാകം തേവിജ്ജക [തേവിജ്ജകാ], ഏവരൂപേന കിര, ഭോ, പുരിസോ അത്ഥചരകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യ. യദേവ ഖോ ത്വം, അമ്ബട്ഠ, തം ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം ആസജ്ജ ആസജ്ജ അവചാസി, അഥ ഖോ സോ ഭവം ഗോതമോ

അമ്ഹേപി ഏവം ഉപനേയ്യ ഉപനേയ്യ അവച. അഹോ വത രേ അമ്ഹാകം പണ്ഡിതക, അഹോ വത രേ അമ്ഹാകം ബഹുസ്സുതക, അഹോ വത രേ അമ്ഹാകം തേവിജ്ജക, ഏവരൂപേന കിര, ഭോ, പുരിസോ അത്ഥചരകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യാ''തി, കുപിതോ [സോ കുപിതോ (പീ॰)] അനത്തമനോ അമ്ബട്ഠം മാണവം പദസായേവ പവത്തേസി. ഇച്ഛതി ച താവദേവ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

പോക്ഖരസാതിബുദ്ധുപസങ്കമനം

൨൯൨. അഥ ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പോക്ഖരസാതിം ഏതദവോചും - ''അതിവികാലോ ഖോ, ഭോ, അജ്ജ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. സ്വാതനി [ദാനി സ്വേ (സീ॰ ക॰)] ഭവം പോക്ഖരസാതി സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ''തി. അഥ ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി സകേ നിവേസനേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ യാനേ ആരോപേത്വാ ഉക്കാസു ധാരിയമാനാസു ഉക്കട്ഠായ നിയ്യാസി, യേന ഇച്ഛാനങ്ഗലവനസണ്ഡോ തേന പായാസി. യാവതികാ യാനസ്സ ഭൂമി യാനേന ഗന്ത്വാ, യാനാ പച്ചോരോഹിത്വാ പത്തികോവ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി. ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

൨൯൩. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ആഗമാ നു ഖോ ഇധ, ഭോ ഗോതമ, അമ്ഹാകം അന്തേവാസീ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ''തി? ''ആഗമാ ഖോ തേ [തേധ (സ്യാ॰), തേ ഇധ (പീ॰)], ബ്രാഹ്മണ, അന്തേവാസീ അമ്ബട്ഠോ മാണവോ''തി. ''അഹു പന തേ, ഭോ ഗോതമ, അമ്ബട്ഠേന മാണവേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി? ''അഹു ഖോ മേ, ബ്രാഹ്മണ, അമ്ബട്ഠേന മാണവേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി. ''യഥാകഥം പന തേ, ഭോ ഗോതമ, അഹു അമ്ബട്ഠേന മാണവേന സദ്ധിം കോചിദേവ കഥാസല്ലാപോ''തി? അഥ ഖോ ഭഗവാ യാവതകോ അഹോസി അമ്ബട്ഠേന മാണവേന സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ, തം സബ്ബം ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ ആരോചേസി. ഏവം വുത്തേ, ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ബാലോ, ഭോ ഗോതമ, അമ്ബട്ഠോ മാണവോ, ഖമതു ഭവം ഗോതമോ അമ്ബട്ഠസ്സ മാണവസ്സാ''തി. ''സുഖീ ഹോതു, ബ്രാഹ്മണ, അമ്ബട്ഠോ മാണവോ''തി.

൨൯൪. അഥ ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി സമന്നേസി. അദ്ദസാ ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഭഗവതോ കായേ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ പഹൂതജിവ്ഹതായ ച.

൨൯൫. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ''പസ്സതി ഖോ മേ അയം ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണാനി യേഭുയ്യേന ഠപേത്വാ ദ്വേ. ദ്വീസു മഹാപുരിസലക്ഖണേസു കങ്ഖതി വിചികിച്ഛതി നാധിമുച്ചതി ന സമ്പസീദതി - കോസോഹിതേ ച വത്ഥഗുയ്ഹേ,

പഹൂതജിവ്ഹതായ ചാ”തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തഥാരൂപം ഇദ്ധാഭിസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖാസി യഥാ അദ്ദസ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഭഗവതോ കോസോഹിതം വത്ഥഗുയ്ഹം. അഥ ഖോ ഭഗവാ ജിവ്ഹം നിന്നാമേത്വാ ഉഭോപി കണ്ണസോതാനി അനുമസി പടിമസി, ഉഭോപി നാസികസോതാനി അനുമസി പടിമസി, കേവലമ്പി നലാടമണ്ഡലം ജിവ്ഹായ ഛാദേസി.

൨൯൬. അഥ ഖോ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ ഏതദഹോസി - “സമന്നാഗതോ ഖോ സമണോ ഗോതമോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി പരിപുണ്ണേഹി നോ അപരിപുണ്ണേഹീ”തി. ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അധിവാസേതു മേ ഭവം ഗോതമോ അജ്ജതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ”തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

൨൯൭. അഥ ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഭഗവതോ കാലം ആരോചേസി - “കാലോ, ഭോ ഗോതമ, നിട്ഠിതം ഭത്ത”ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന യേന ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഭഗവന്തം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി, മാണവകാപി ഭിക്ഖുസങ്ഘം. അഥ ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

൨൯൮. ഏകമന്തം നിസിന്നസ്സ ഖോ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ ഭഗവാ അനുപുബ്ബിം കഥം കഥേസി, സേയ്യഥിദം - ദാനകഥം സീലകഥം സഗ്ഗകഥം; കാമാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം, നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം പകാസേസി. യദാ ഭഗവാ അഞ്ഞാസി ബ്രാഹ്മണം പോക്ഖരസാതിം കല്ലചിത്തം മുദുചിത്തം വിനീവരണചിത്തം ഉദഗ്ഗചിത്തം പസന്നചിത്തം, അഥ യാ ബുദ്ധാനം സാമുക്കംസികാ ധമ്മദേസനാ, തം പകാസേസി - ദുക്ഖം സമുദയം നിരോധം മഗ്ഗം. സേയ്യഥാപി നാമ സുദ്ധം വത്ഥം അപഗതകാളകം സമ്മദേവ രജനം പടിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ; ഏവമേവ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ തസ്മിഞ്ഞേവ ആസനേ വിരജം വീതമലം ധമ്മചക്ഖും ഉദപാദി - “യം കിഞ്ചി സമുദയധമ്മം, സബ്ബം തം നിരോധധമ്മ”ന്തി.

പോക്ഖരസാതിഉപാസകത്തപടിവേദനാ

൨൯൯. അഥ ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ദിട്ഠധമ്മോ പത്തധമ്മോ വിദിതധമ്മോ പരിയോഗാള്ഹധമ്മോ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഗതകഥംകഥോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ അപരപ്പച്ചയോ സത്ഥുസാസനേ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ. സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ , അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ, ‘ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ’തി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭോ ഗോതമ, സപുത്തോ സഭരിയോ സപരിസോ സാമച്ചോ ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗതം. യഥാ ച ഭവം ഗോതമോ ഉക്കട്ഠായ അഞ്ഞാനി

ഉപാസകകുലാനി ഉപസങ്കമതി, ഏവമേവ ഭവം ഗോതമോ പോക്ഖരസാതികുലം ഉപസങ്കമതു. തത്ഥ യേ തേ മാണവകാ വാ മാണവികാ വാ ഭവന്തം ഗോതമം അഭിവാദേസ്സന്തി വാ പച്ചുട്ഠിസ്സന്തി [പച്ചുട്ഠസ്സന്തി (പീ॰)] വാ ആസനം വാ ഉദകം വാ ദസ്സന്തി ചിത്തം വാ പസാദേസ്സന്തി, തേസം തം ഭവിസ്സതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ''തി. ''കല്യാണം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണാ''തി.

അമ്ബട്ഠസുത്തം നിട്ഠിതം തതിയം.

൪. സോണദണ്ഡസുത്തം

ചമ്പേയ്യകബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ

൩൦൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ അങ്ഗേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി യേന ചമ്പാ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ ചമ്പായം വിഹരതി ഗഗ്ഗരായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ. തേന ഖോ പന സമയേന സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ചമ്പം അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം രഞ്ഞാ മാഗധേന സേനിയേന ബിമ്ബിസാരേന ദിന്നം രാജദായം ബ്രഹ്മദേയ്യം.

൩൦൧. അസ്സോസും ഖോ ചമ്പേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - ''സമണോ ഖലു ഭോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ അങ്ഗേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി ചമ്പം അനുപ്പത്തോ ചമ്പായം വിഹരതി ഗഗ്ഗരായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി. അഥ ഖോ ചമ്പേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ചമ്പായ നിക്ഖമിത്വാ സങ്ഘസങ്ഘീ [സങ്ഘാ സങ്ഘീ (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ഗണീഭൂതാ യേന ഗഗ്ഗരാ പോക്ഖരണീ തേനുപസങ്കമന്തി.

൩൦൨. തേന ഖോ പന സമയേന സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ഉപരിപാസാദേ ദിവാസേയ്യം ഉപഗതോ ഹോതി. അദ്ദസാ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ചമ്പേയ്യകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ചമ്പായ നിക്ഖമിത്വാ സങ്ഘസങ്ഘീ [സങ്ഘേ സങ്ഘീ (സീ॰ പീ॰) സങ്ഘാ സങ്ഘീ (സ്യാ॰)] ഗണീഭൂതേ യേന ഗഗ്ഗരാ പോക്ഖരണീ തേനുപസങ്കമന്തേ. ദിസ്വാ ഖത്തം ആമന്തേസി - ''കിം നു ഖോ, ഭോ ഖത്തേ, ചമ്പേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ചമ്പായ നിക്ഖമിത്വാ സങ്ഘസങ്ഘീ ഗണീഭൂതാ യേന ഗഗ്ഗരാ പോക്ഖരണീ തേനുപസങ്കമന്തീ''തി? ''അത്ഥി ഖോ, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ അങ്ഗേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി ചമ്പം അനുപ്പത്തോ ചമ്പായം വിഹരതി ഗഗ്ഗരായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. തമേതേ ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമന്തീ''തി. ''തേന ഹി, ഭോ ഖത്തേ, യേന ചമ്പേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ തേനുപസങ്കമ, ഉപസങ്കമിത്വാ ചമ്പേയ്യകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഏവം വദേഹി - 'സോണദണ്ഡോ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ആഗമേന്തു കിര ഭവന്തോ,

സോണദണ്ഡോപി ബ്രാഹ്മണോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ’”തി. “ഏവം, ഭോ”തി ഖോ സോ ഖത്താ സോണദണ്ഡസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ചമ്പേയ്യകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ചമ്പേയ്യകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഏതദവോച - “സോണദണ്ഡോ ഭോ ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ‘ആഗമേന്തു കിര ഭവന്തോ, സോണദണ്ഡോപി ബ്രാഹ്മണോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ’”തി.

സോണദണ്ഡഗുണകഥാ

൩൦൩. തേന ഖോ പന സമയേന നാനാവേരജ്ജകാനം ബ്രാഹ്മണാനം പഞ്ചമത്താനി ബ്രാഹ്മണസതാനി ചമ്പായം പടിവസന്തി കേനചിദേവ കരണീയേന. അസ്സോസും ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ - “സോണദണ്ഡോ കിര ബ്രാഹ്മണോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ”തി. അഥ ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ യേന സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ സോണദണ്ഡം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോചും - “സച്ചം കിര ഭവം സോണദണ്ഡോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ”തി? “ഏവം ഖോ മേ, ഭോ, ഹോതി - ‘അഹമ്പി സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമീ’”തി.

“മാ ഭവം സോണദണ്ഡോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമി. ന അരഹതി ഭവം സോണദണ്ഡോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. സചേ ഭവം സോണദണ്ഡോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതി, ഭോതോ സോണദണ്ഡസ്സ യസോ ഹായിസ്സതി, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ യസോ അഭിവഡ്ഢിസ്സതി. യമ്പി ഭോതോ സോണദണ്ഡസ്സ യസോ ഹായിസ്സതി, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ യസോ അഭിവഡ്ഢിസ്സതി , ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി ഭവം സോണദണ്ഡോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; സമണോത്വേവ ഗോതമോ അരഹതി ഭവന്തം സോണദണ്ഡം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച, സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന. യമ്പി ഭവം സോണദണ്ഡോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച, സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന, ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി ഭവം സോണദണ്ഡോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; സമണോത്വേവ ഗോതമോ അരഹതി ഭവന്തം സോണദണ്ഡം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ…പേ॰…

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ അജ്ഝായകോ , മന്തധരോ, തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം പദകോ വേയ്യാകരണോ, ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ…പേ॰…

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ ബ്രഹ്മവണ്ണീ ബ്രഹ്മവച്ഛസീ [ബ്രഹ്മഡ്ഢീ (സീ॰), ബ്രഹ്മവച്ചസീ (പീ॰)] അഖുദ്ദാവകാസോ ദസ്സനായ…പേ॰…

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ സീലവാ വുദ്ധസീലീ വുദ്ധസീലേന സമന്നാഗതോ... പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ കല്യാണവാചോ കല്യാണവാക്കരണോ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ [അനേളഗലായ (സീ॰ പീ॰), അനേലഗളായ (ക)] അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ ബഹൂനം ആചരിയപാചരിയോ തീണി മാണവകസതാനി മന്തേ വാചേതി. ബഹൂ ഖോ പന നാനാദിസാ നാനാജനപദാ മാണവകാ ആഗച്ഛന്തി ഭോതോ സോണദണ്ഡസ്സ സന്തികേ മന്തത്ഥികാ മന്തേ അധിയിതുകാമാ ...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ ജിണ്ണോ വുദ്ധോ മഹല്ലകോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ; സമണോ ഗോതമോ തരുണോ ചേവ തരുണപബ്ബജിതോ ച...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ സേനിയസ്സ ബിമ്ബിസാരസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി സോണദണ്ഡോ ചമ്പം അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം, രഞ്ഞാ മാഗധേന സേനിയേന ബിമ്ബിസാരേന ദിന്നം, രാജദായം ബ്രഹ്മദേയ്യം. യമ്പി ഭവം സോണദണ്ഡോ ചമ്പം അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം, രഞ്ഞാ മാഗധേന സേനിയേന ബിമ്ബിസാരേന ദിന്നം, രാജദായം ബ്രഹ്മദേയ്യം. ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി ഭവം സോണദണ്ഡോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; സമണോത്വേവ ഗോതമോ അരഹതി ഭവന്തം സോണദണ്ഡം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു”ന്തി.

ബുദ്ധഗുണകഥാ

൩൦൪. ഏവം വുത്തേ, സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ തേ ബ്രാഹ്മണേ ഏതദവോച -

“തേന ഹി, ഭോ, മമപി സുണാഥ, യഥാ മയമേവ അരഹാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും; നത്വേവ അരഹതി സോ ഭവം ഗോതമോ അമ്ഹാകം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച, സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ, അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന. യമ്പി ഭോ സമണോ ഗോതമോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ, അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന, ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി സോ ഭവം ഗോതമോ അമ്ഹാകം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും ; അഥ ഖോ മയമേവ അരഹാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ മഹന്തം ഞാതിസങ്ഘം ഓഹായ പബ്ബജിതോ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ പഹൂതം ഹിരഞ്ഞസുവണ്ണം ഓഹായ പബ്ബജിതോ ഭൂമിഗതഞ്ച വേഹാസട്ഠം ച...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ദഹരോവ സമാനോ യുവാ സുസുകാളകേസോ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ പഠമേന വയസാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അകാമകാനം മാതാപിതൂനം അസ്സുമുഖാനം രുദന്താനം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ, ബ്രഹ്മവണ്ണീ, ബ്രഹ്മവച്ഛസീ, അഖുദ്ദാവകാസോ ദസ്സനായ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സീലവാ അരിയസീലീ കുസലസീലീ കുസലസീലേന സമന്നാഗതോ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ കല്യാണവാചോ കല്യാണവാക്കരണോ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ബഹൂനം ആചരിയപാചരിയോ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഖീണകാമരാഗോ വിഗതചാപല്ലോ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ കമ്മവാദീ കിരിയവാദീ അപാപപുരേക്ഖാരോ ബ്രഹ്മഞ്ഞായ പജായ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഉച്ചാ കുലാ പബ്ബജിതോ അസമ്ഭിന്നഖത്തിയകുലാ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അഡ്ഢാ കുലാ പബ്ബജിതോ മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ...പേ॰...

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം തിരോരട്ഠാ തിരോജനപദാ പഞ്ഹം പുച്ഛിതും ആഗച്ഛന്തി...പേ॰...

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം അനേകാനി ദേവതാസഹസ്സാനി പാണേഹി സരണം ഗതാനി...പേ॰...

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ

വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’ തി…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി സമന്നാഗതോ…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഏഹിസ്വാഗതവാദീ സഖിലോ സമ്മോദകോ അബ്ഭാകുടികോ ഉത്താനമുഖോ പുബ്ബഭാസീ…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ചതുന്നം പരിസാനം സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ…പേ॰…

“സമണേ ഖലു, ഭോ, ഗോതമേ ബഹൂ ദേവാ ച മനുസ്സാ ച അഭിപ്പസന്നാ… പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ യസ്മിം ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ പടിവസതി, ന തസ്മിം ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ അമനുസ്സാ മനുസ്സേ വിഹേഠേന്തി…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സങ്ഘീ ഗണീ ഗണാചരിയോ പുഥുതിത്ഥകരാനം അഗ്ഗമക്ഖായതി. യഥാ ഖോ പന, ഭോ, ഏതേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം യഥാ വാ തഥാ വാ യസോ സമുദാഗച്ഛതി, ന ഹേവം സമണസ്സ ഗോതമസ്സ യസോ സമുദാഗതോ. അഥ ഖോ അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ യസോ സമുദാഗതോ…പേ॰…

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ സപുത്തോ സഭരിയോ സപരിസോ സാമച്ചോ പാണേഹി സരണം ഗതോ…പേ॰…

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം രാജാ പസേനദി കോസലോ സപുത്തോ സഭരിയോ സപരിസോ സാമച്ചോ പാണേഹി സരണം ഗതോ…പേ॰…

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി സപുത്തോ സഭരിയോ സപരിസോ സാമച്ചോ പാണേഹി സരണം ഗതോ…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ സേനിയസ്സ ബിമ്ബിസാരസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ചമ്പം അനുപ്പത്തോ, ചമ്പായം വിഹരതി ഗഗ്ഗരായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ. യേ ഖോ പന, ഭോ, കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അമ്ഹാകം ഗാമഖേത്തം ആഗച്ഛന്തി അതിഥീ നോ തേ ഹോന്തി. അതിഥീ ഖോ പനമ്ഹേഹി സക്കാതബ്ബാ ഗരുകാതബ്ബാ മാനേതബ്ബാ

പൂജേതബ്ബോ അപചേതബ്ബോ. യമ്പി, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ ചമ്പം അനുപ്പത്തോ ചമ്പായം വിഹരതി ഗഗ്ഗരായ പോക്ഖരണിയാ തീരേ, അതിഥിമ്ഹാകം സമണോ ഗോതമോ; അതിഥി ഖോ പനമ്ഹേഹി സക്കാതബ്ബോ ഗരുകാതബ്ബോ മാനേതബ്ബോ പൂജേതബ്ബോ അപചേതബ്ബോ. ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി സോ ഭവം ഗോതമോ അമ്ഹാകം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. അഥ ഖോ മയമേവ അരഹാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. എത്തകേ ഖോ അഹം, ഭോ, തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ വണ്ണേ പരിയാപുണാമി, നോ ച ഖോ സോ ഭവം ഗോതമോ എത്തകവണ്ണോ. അപരിമാണവണ്ണോ ഹി സോ ഭവം ഗോതമോ''തി.

൩൦൭. ഏവം വുത്തേ, തേ ബ്രാഹ്മണാ സോണദണ്ഡം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോചും - ''യഥാ ഖോ ഭവം സോണദണ്ഡോ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വണ്ണേ ഭാസതി ഇതോ ചേപി സോ ഭവം ഗോതമോ യോജനസതേ വിഹരതി, അലമേവ സദ്ധേന കുലപുത്തേന ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും അപി പുടോസേനാ''തി. ''തേന ഹി, ഭോ, സബ്ബേവ മയം സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമാ''തി.

സോണദണ്ഡപരിവിതക്കോ

൩൦൮. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ മഹതാ ബ്രാഹ്മണഗണേന സദ്ധിം യേന ഗഗ്ഗരാ പോക്ഖരണീ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ തിരോവനസണ്ഡഗതസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - ''അഹഞ്ചേവ ഖോ പന സമണം ഗോതമം പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യം; തത്ര ചേ മം സമണോ ഗോതമോ ഏവം വദേയ്യ - 'ന ഖോ ഏസ, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഹോ ഏവം പുച്ഛിതബ്ബോ, ഏവം നാമേസ, ബ്രാഹ്മണ , പഞ്ഹോ പുച്ഛിതബ്ബോ'തി, തേന മം അയം പരിസാ പരിഭവേയ്യ - 'ബാലോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ അബ്യത്തോ, നാസക്ഖി സമണം ഗോതമം യോനിസോ പഞ്ഹം പുച്ഛിതു'ന്തി. യം ഖോ പനായം പരിസാ പരിഭവേയ്യ, യസോപി തസ്സ ഹായേഥ. യസ്സ ഖോ പന യസോ ഹായേഥ, ഭോഗാപി തസ്സ ഹായേയ്യും. യസോലദ്ധാ ഖോ പനമ്ഹാകം ഭോഗാ. മമഞ്ചേവ ഖോ പന സമണോ ഗോതമോ പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യ, തസ്സ ചാഹം പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ന ആരാധേയ്യം; തത്ര ചേ മം സമണോ ഗോതമോ ഏവം വദേയ്യ - 'ന ഖോ ഏസ, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഹോ ഏവം ബ്യാകാതബ്ബോ, ഏവം നാമേസ, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഹോ ബ്യാകാതബ്ബോ'തി, തേന മം അയം പരിസാ പരിഭവേയ്യ - 'ബാലോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ അബ്യത്തോ, നാസക്ഖി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേതു'ന്തി. യം ഖോ പനായം പരിസാ പരിഭവേയ്യ, യസോപി തസ്സ ഹായേഥ. യസ്സ ഖോ പന യസോ ഹായേഥ, ഭോഗാപി തസ്സ ഹായേയ്യും. യസോലദ്ധാ ഖോ പനമ്ഹാകം ഭോഗാ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ഏവം സമീപഗതോ സമാനോ അദിസ്വാവ സമണം ഗോതമം നിവത്തേയ്യം, തേന മം അയം പരിസാ പരിഭവേയ്യ - 'ബാലോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ അബ്യത്തോ മാനഥദ്ധോ ഭീതോ ച, നോ വിസഹതി സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും, കഥഞ്ഹി നാമ ഏവം സമീപഗതോ സമാനോ അദിസ്വാ സമണം ഗോതമം നിവത്തിസ്സതീ'തി. യം ഖോ പനായം പരിസാ പരിഭവേയ്യ, യസോപി തസ്സ ഹായേഥ. യസ്സ ഖോ പന യസോ ഹായേഥ, ഭോഗാപി തസ്സ ഹായേയ്യും, യസോലദ്ധാ ഖോ പനമ്ഹാകം ഭോഗാ''തി.

൩൦൭. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ചമ്പേയ്യകാപി ഖോ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു; സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു.

൩൦൮. തത്രപി സുദം സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ഏതദേവ ബഹുലമനുവിതക്കേന്തോ നിസിന്നോ ഹോതി - ''അഹഞ്ചേവ ഖോ പന സമണം ഗോതമം പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യം; തത്ര ചേ മം സമണോ ഗോതമോ ഏവം വദേയ്യ - 'ന ഖോ ഏസ, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഹോ ഏവം പുച്ഛിതബ്ബോ, ഏവം നാമേസ, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഹോ പുച്ഛിതബ്ബോ'തി, തേന മം അയം പരിസാ പരിഭവേയ്യ - 'ബാലോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ അബ്യത്തോ, നാസക്ഖി സമണം ഗോതമം യോനിസോ പഞ്ഹം പുച്ഛിതു'ന്തി. യം ഖോ പനായം പരിസാ പരിഭവേയ്യ, യസോപി തസ്സ ഹായേഥ. യസ്സ ഖോ പന യസോ ഹായേഥ, ഭോഗാപി തസ്സ ഹായേയ്യും. യസോലദ്ധാ ഖോ പനമ്ഹാകം ഭോഗാ. മമഞ്ചേവ ഖോ പന സമണോ ഗോതമോ പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യ, തസ്സ ചാഹം പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ന ആരാധേയ്യം; തത്ര ചേ മം സമണോ ഗോതമോ ഏവം വദേയ്യ - 'ന ഖോ ഏസ, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഹോ ഏവം ബ്യാകാതബ്ബോ, ഏവം നാമേസ, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഹോ ബ്യാകാതബ്ബോ'തി, തേന മം അയം പരിസാ പരിഭവേയ്യ - 'ബാലോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ അബ്യത്തോ, നാസക്ഖി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേതു'ന്തി. യം ഖോ പനായം പരിസാ പരിഭവേയ്യ, യസോപി തസ്സ ഹായേഥ. യസ്സ ഖോ പന യസോ ഹായേഥ, ഭോഗാപി തസ്സ ഹായേയ്യും. യസോലദ്ധാ ഖോ പനമ്ഹാകം ഭോഗാ. അഹോ വത മം സമണോ ഗോതമോ സകേ ആചരിയകേ തേവിജ്ജകേ പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യ, അദ്ധാ വതസ്സാഹം ചിത്തം ആരാധേയ്യം പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേനാ''തി.

ബ്രാഹ്മണപഞ്ഞത്തി

൩൦൯. അഥ ഖോ ഭഗവതോ സോണദണ്ഡസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ ഏതദഹോസി - ''വിഹഞ്ഞതി ഖോ അയം സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ സകേന ചിത്തേന. യംനൂനാഹം സോണദണ്ഡം ബ്രാഹ്മണം സകേ ആചരിയകേ തേവിജ്ജകേ പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യ''ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ സോണദണ്ഡം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - ''കതിഹി പന, ബ്രാഹ്മണ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേന്തി; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യാ''തി?

൩൧൦. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - ''യം വത നോ അഹോസി ഇച്ഛിതം, യം ആകങ്ഖിതം, യം അധിപ്പേതം, യം അഭിപത്ഥിതം - 'അഹോ വത മം സമണോ ഗോതമോ സകേ ആചരിയകേ തേവിജ്ജകേ പഞ്ഹം പുച്ഛേയ്യ, അദ്ധാ വതസ്സാഹം ചിത്തം ആരാധേയ്യം പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേനാ'തി, തത്ര മം സമണോ ഗോതമോ സകേ

ആചരിയകേ തേവിജ്ജകേ പഞ്ഹം പുച്ഛതി. അഥാ വതസ്സാഹം ചിത്തം ആരാധേസ്സാമി പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേനാ''തി.

൩൧൧. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ അബ്ഭുന്നാമേത്വാ കായം അനുവിലോകേത്വാ പരിസം ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''പഞ്ചഹി, ഭോ ഗോതമ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേന്തി; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യ. കതമേഹി പഞ്ചഹി? ഇധ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ഉഭതോ സുജാതോ ഹോതി മാതിതോ ച പിതിതോ ച, സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന; അജ്ഝായകോ ഹോതി മന്തധരോ തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം പദകോ വേയ്യാകരണോ ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ; അഭിരൂപോ ഹോതി ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ ബ്രഹ്മവണ്ണീ ബ്രഹ്മവച്ഛസീ അഖുദ്ദാവകാസോ ദസ്സനായ; സീലവാ ഹോതി വുദ്ധസീലീ വുദ്ധസീലേന സമന്നാഗതോ; പണ്ഡിതോ ച ഹോതി മേധാവീ പഠമോ വാ ദുതിയോ വാ സുജം പഗ്ഗണ്ഹന്താനം. ഇമേഹി ഖോ, ഭോ ഗോതമ, പഞ്ചഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേന്തി; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യാ''തി.

''ഇമേസം പന, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ചന്നം അങ്ഗാനം സക്കാ ഏകം അങ്ഗം ഠപയിത്വാ ചതൂഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേതും; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യാ''തി? ''സക്കാ , ഭോ ഗോതമ. ഇമേസഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, പഞ്ചന്നം അങ്ഗാനം വണ്ണം ഠപയാമ. കിഞ്ഹി വണ്ണോ കരിസ്സതി? യതോ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ഉഭതോ സുജാതോ ഹോതി മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന; അജ്ഝായകോ ച ഹോതി മന്തധരോ ച തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം പദകോ വേയ്യാകരണോ ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ; സീലവാ ച ഹോതി വുദ്ധസീലീ വുദ്ധസീലേന സമന്നാഗതോ; പണ്ഡിതോ ച ഹോതി മേധാവീ പഠമോ വാ ദുതിയോ വാ സുജം പഗ്ഗണ്ഹന്താനം. ഇമേഹി ഖോ ഭോ ഗോതമ ചതൂഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേന്തി; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യാ''തി.

൩൧൨. ''ഇമേസം പന, ബ്രാഹ്മണ, ചതുന്നം അങ്ഗാനം സക്കാ ഏകം അങ്ഗം ഠപയിത്വാ തീഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേതും; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യാ''തി? ''സക്കാ, ഭോ ഗോതമ. ഇമേസഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ചതുന്നം അങ്ഗാനം മന്തേ ഠപയാമ. കിഞ്ഹി മന്താ കരിസ്സന്തി? യതോ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ഉഭതോ സുജാതോ ഹോതി മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന; സീലവാ ച ഹോതി വുദ്ധസീലീ

വുദ്ധസീലേന സമന്നാഗതോ; പണ്ഡിതോ ച ഹോതി മേധാവീ പഠമോ വാ ദുതിയോ വാ സുജം പഗ്ഗണ്ഹന്താനം. ഇമേഹി ഖോ, ഭോ ഗോതമ, തീഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേന്തി; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യാ''തി.

''ഇമേസം പന, ബ്രാഹ്മണ, തിണ്ണം അങ്ഗാനം സക്കാ ഏകം അങ്ഗം ഠപയിത്വാ ദ്വീഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേതും; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യാ''തി? ''സക്കാ, ഭോ ഗോതമ. ഇമേസഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, തിണ്ണം അങ്ഗാനം ജാതിം ഠപയാമ. കിഞ്ഹി ജാതി കരിസ്സതി? യതോ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ സീലവാ ഹോതി വുദ്ധസീലീ വുദ്ധസീലേന സമന്നാഗതോ; പണ്ഡിതോ ച ഹോതി മേധാവീ പഠമോ വാ ദുതിയോ വാ സുജം പഗ്ഗണ്ഹന്താനം. ഇമേഹി ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ദ്വീഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേന്തി; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യാ''തി.

൩൧൩. ഏവം വുത്തേ, തേ ബ്രാഹ്മണാ സോണദണ്ഡം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോചും - ''മാ ഭവം സോണദണ്ഡോ ഏവം അവച, മാ ഭവം സോണദണ്ഡോ ഏവം അവച. അപവദതേവ ഭവം സോണദണ്ഡോ വണ്ണം, അപവദതി മന്തേ, അപവദതി ജാതിം ഏകംസേന. ഭവം സോണദണ്ഡോ സമണസ്സേവ ഗോതമസ്സ വാദം അനുപക്ഖന്ദതീ''തി.

൩൧൪. അഥ ഖോ ഭഗവാ തേ ബ്രാഹ്മണേ ഏതദവോച - ''സചേ ഖോ തുമ്ഹാകം ബ്രാഹ്മണാനം ഏവം ഹോതി - 'അപ്പസ്സുതോ ച സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ, അകല്യാണവാക്കരണോ ച സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ, ദുപ്പഞ്ഞോ ച സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ, ന ച പഹോതി സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു'ന്തി, തിട്ഠതു സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ, തുമ്ഹേ മയാ സദ്ധിം മന്തവ്ഹോ അസ്മിം വചനേ. സചേ പന തുമ്ഹാകം ബ്രാഹ്മണാനം ഏവം ഹോതി - 'ബഹുസ്സുതോ ച സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ, കല്യാണവാക്കരണോ ച സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ, പണ്ഡിതോ ച സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ, പഹോതി ച സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ സമണേന ഗോതമേന സദ്ധിം അസ്മിം വചനേ പടിമന്തേതു'ന്തി, തിട്ഠഥ തുമ്ഹേ, സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ മയാ സദ്ധിം പടിമന്തേതൂ''തി.

൩൧൫. ഏവം വുത്തേ, സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''തിട്ഠതു ഭവം ഗോതമോ, തുണ്ഹീ ഭവം ഗോതമോ ഹോതു, അഹമേവ തേസം സഹധമ്മേന പടിവചനം കരിസ്സാമീ''തി. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ തേ ബ്രാഹ്മണേ ഏതദവോച - ''മാ ഭവന്തോ ഏവം അവചുത്ഥ, മാ ഭവന്തോ ഏവം അവചുത്ഥ - 'അപവദതേവ ഭവം സോണദണ്ഡോ വണ്ണം, അപവദതി മന്തേ, അപവദതി ജാതിം ഏകംസേന. ഭവം സോണദണ്ഡോ സമണസ്സേവ ഗോതമസ്സ വാദം അനുപക്ഖന്ദതീ'തി. നാഹം, ഭോ, അപവദാമി വണ്ണം വാ മന്തേ വാ ജാതിം വാ''തി.

൩൧൬. തേന ഖോ പന സമയേന സോണദണ്ഡസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഭാഗിനേയ്യോ അങ്ഗകോ നാമ മാണവകോ തസ്സം പരിസായം നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ തേ ബ്രാഹ്മണേ ഏതദവോച - ''പസ്സന്തി നോ ഭോന്തോ ഇമം അങ്ഗകം മാണവകം അമ്ഹാകം ഭാഗിനേയ്യ''ന്തി? ''ഏവം, ഭോ''. ''അങ്ഗകോ ഖോ, ഭോ, മാണവകോ അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ ബ്രഹ്മവണ്ണീ ബ്രഹ്മവച്ഛസീ അഖുദ്ദാവകാസോ ദസ്സനായ, നാസ്സ ഇമിസ്സം പരിസായം സമസമോ അത്ഥി വണ്ണേന ഠപേത്വാ സമണം ഗോതമം. അങ്ഗകോ ഖോ മാണവകോ അജ്ഝായകോ മന്തധരോ, തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം പദകോ വേയ്യാകരണോ ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ. അഹമസ്സ മന്തേ വാചേതാ. അങ്ഗകോ ഖോ മാണവകോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന. അഹമസ്സ മാതാപിതരോ ജാനാമി. അങ്ഗകോ ഖോ മാണവകോ പാണമ്പി ഹനേയ്യ, അദിന്നമ്പി ആദിയേയ്യ , പരദാരമ്പി ഗച്ഛേയ്യ, മുസാവാദമ്പി ഭണേയ്യ, മജ്ജമ്പി പിവേയ്യ, ഏത്ഥ ദാനി, ഭോ, കിം വണ്ണോ കരിസ്സതി, കിം മന്താ, കിം ജാതി? യതോ ഖോ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ സീലവാ ച ഹോതി വുദ്ധസീലീ വുദ്ധസീലേന സമന്നാഗതോ, പണ്ഡിതോ ച ഹോതി മേധാവീ പഠമോ വാ ദുതിയോ വാ സുജം പഗ്ഗണ്ഹന്താനം. ഇമേഹി ഖോ, ഭോ, ദ്വീഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേന്തി; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യാ''തി.

സീലപഞ്ഞാകഥാ

൩൧൭. ''ഇമേസം പന, ബ്രാഹ്മണ, ദ്വിന്നം അങ്ഗാനം സക്കാ ഏകം അങ്ഗം ഠപയിത്വാ ഏകേന അങ്ഗേന സമന്നാഗതം ബ്രാഹ്മണാ ബ്രാഹ്മണം പഞ്ഞപേതും; 'ബ്രാഹ്മണോസ്മീ'തി ച വദമാനോ സമ്മാ വദേയ്യ, ന ച പന മുസാവാദം ആപജ്ജേയ്യാ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ. സീലപരിധോതാ ഹി, ഭോ ഗോതമ, പഞ്ഞാ; പഞ്ഞാപരിധോതം സീലം. യത്ഥ സീലം തത്ഥ പഞ്ഞാ, യത്ഥ പഞ്ഞാ തത്ഥ സീലം. സീലവതോ പഞ്ഞാ, പഞ്ഞവതോ സീലം. സീലപഞ്ഞാണഞ്ച പന ലോകസ്മിം അഗ്ഗമക്ഖായതി. സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, ഹത്ഥേന വാ ഹത്ഥം ധോവേയ്യ, പാദേന വാ പാദം ധോവേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, സീലപരിധോതാ പഞ്ഞാ, പഞ്ഞാപരിധോതം സീലം. യത്ഥ സീലം തത്ഥ പഞ്ഞാ, യത്ഥ പഞ്ഞാ തത്ഥ സീലം. സീലവതോ പഞ്ഞാ, പഞ്ഞവതോ സീലം. സീലപഞ്ഞാണഞ്ച പന ലോകസ്മിം അഗ്ഗമക്ഖായതീ''തി. ''ഏവമേതം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവമേതം, ബ്രാഹ്മണ, സീലപരിധോതാ ഹി, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഞാ, പഞ്ഞാപരിധോതം സീലം. യത്ഥ സീലം തത്ഥ പഞ്ഞാ, യത്ഥ പഞ്ഞാ തത്ഥ സീലം. സീലവതോ പഞ്ഞാ, പഞ്ഞവതോ സീലം. സീലപഞ്ഞാണഞ്ച പന ലോകസ്മിം അഗ്ഗമക്ഖായതി. സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, ഹത്ഥേന വാ ഹത്ഥം ധോവേയ്യ, പാദേന വാ പാദം ധോവേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, സീലപരിധോതാ പഞ്ഞാ, പഞ്ഞാപരിധോതം സീലം. യത്ഥ സീലം തത്ഥ പഞ്ഞാ, യത്ഥ പഞ്ഞാ തത്ഥ സീലം. സീലവതോ പഞ്ഞാ, പഞ്ഞവതോ സീലം. സീലപഞ്ഞാണഞ്ച പന ലോകസ്മിം അഗ്ഗമക്ഖായതി .

൩൦൬. ‘‘കതമം പന തം, ബ്രാഹ്മണ, സീലം? കതമാ സാ പഞ്ഞാ’’തി? ‘‘ഏത്തകപരമാവ മയം, ഭോ ഗോതമ, ഏതസ്മിം അത്ഥേ. സാധു വത ഭവന്തംയേവ ഗോതമം പടിഭാതു ഏതസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ’’തി. ‘‘തേന ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സുണോഹി; സാധുകം മനസികരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭോ’’തി ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച - ‘‘ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ...പേ॰... (യഥാ ൧൯൦-൨൧൨ അനുച്ഛേദേസു തഥാ വിത്ഥാരേതബ്ബം). ഏവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി. ഇദം ഖോ തം, ബ്രാഹ്മണ, സീലം...പേ॰... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി...പേ॰... ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി, അഭിനിന്നാമേതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞായ...പേ॰... നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി പജാനാതി, ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞായ അയം ഖോ സാ, ബ്രാഹ്മണ, പഞ്ഞാ’’തി.

സോണദണ്ഡഉപാസകത്തപടിവേദനാ

൩൦൭. ഏവം വുത്തേ, സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഭിക്കന്തം , ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ . സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ, ‘ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ’തി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി, ധമ്മഞ്ച, ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗതം . അധിവാസേതു ച മേ ഭവം ഗോതമോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ’’തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

൩൦൮. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ നിവേസനേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ ഭഗവതോ കാലം ആരോചാപേസി - ‘‘കാലോ, ഭോ ഗോതമ, നിട്ഠിതം ഭത്ത’’ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന യേന സോണദണ്ഡസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി.

൩൦൯. അഥ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോണദണ്ഡോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അഹഞ്ചേവ ഖോ പന, ഭോ ഗോതമ, പരിസഗതോ സമാനോ ആസനാ വുട്ഠഹിത്വാ ഭവന്തം ഗോതമം അഭിവാദേയ്യം, തേന മം സാ പരിസാ പരിഭവേയ്യ. യം ഖോ പന സാ പരിസാ പരിഭവേയ്യ, യസോപി തസ്സ ഹായേഥ. യസ്സ ഖോ പന യസോ ഹായേഥ, ഭോഗാപി തസ്സ ഹായേയ്യും.

യസോലദ്ധാ ഖോ പനമ്ഹാകം ഭോഗാ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന, ഭോ ഗോതമ, പരിസഗതോ സമാനോ അഞ്ജലിം പഗ്ഗണ്ഹേയ്യം, ആസനാ മേ തം ഭവം ഗോതമോ പച്ചുട്ഠാനം ധാരേതു. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന, ഭോ ഗോതമ, പരിസഗതോ സമാനോ വേഠനം ഓമുഞ്ചേയ്യം, സിരസാ മേ തം ഭവം ഗോതമോ അഭിവാദനം ധാരേതു. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന, ഭോ ഗോതമ, യാനഗതോ സമാനോ യാനാ പച്ചോരോഹിത്വാ ഭവന്തം ഗോതമം അഭിവാദേയ്യം, തേന മം സാ പരിസാ പരിഭവേയ്യ. യം ഖോ പന സാ പരിസാ പരിഭവേയ്യ, യസോപി തസ്സ ഹായേഥ, യസ്സ ഖോ പന യസോ ഹായേഥ, ഭോഗാപി തസ്സ ഹായേയ്യും. യസോലദ്ധാ ഖോ പനമ്ഹാകം ഭോഗാ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന, ഭോ ഗോതമ, യാനഗതോ സമാനോ പതോദലട്ഠിം അബ്ഭുന്നാമേയ്യം, യാനാ മേ തം ഭവം ഗോതമോ പച്ചോരോഹനം ധാരേതു. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന, ഭോ ഗോതമ, യാനഗതോ സമാനോ ഛത്തം അപനാമേയ്യം, സിരസാ മേ തം ഭവം ഗോതമോ അഭിവാദനം ധാരേതൂ''തി.

൩൨൨. അഥ ഖോ ഭഗവാ സോണദണ്ഡം ബ്രാഹ്മണം ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേത്വാ സമാദപേത്വാ സമുത്തേജേത്വാ സമ്പഹംസേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമീതി.

സോണദണ്ഡസുത്തം നിട്ഠിതം ചതുത്ഥം.

൫. കൂടദന്തസുത്തം

ഖാണുമതകബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ

൩൨൩. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ മഗധേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി യേന ഖാണുമതം നാമ മഗധാനം ബ്രാഹ്മണഗാമോ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ ഖാണുമതേ വിഹരതി അമ്ബലട്ഠികായം. തേന ഖോ പന സമയേന കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഖാണുമതം അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം രഞ്ഞാ മാഗധേന സേനിയേന ബിമ്ബിസാരേന ദിന്നം രാജദായം ബ്രഹ്മദേയ്യം. തേന ഖോ പന സമയേന കൂടദന്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ മഹായഞ്ഞോ ഉപക്ഖടോ ഹോതി. സത്ത ച ഉസഭസതാനി സത്ത ച വച്ഛതരസതാനി സത്ത ച വച്ഛതരീസതാനി സത്ത ച അജസതാനി സത്ത ച ഉരബ്ഭസതാനി ഥൂണൂപനീതാനി ഹോന്തി യഞ്ഞത്ഥായ.

൩൨൪. അസ്സോസും ഖോ ഖാണുമതകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ മഗധേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി ഖാണുമതം അനുപ്പത്തോ ഖാണുമതേ വിഹരതി അമ്ബലട്ഠികായം. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി . സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി.

൩൨൫. അഥ ഖോ ഖാണുമതകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഖാണുമതാ നിക്ഖമിത്വാ സങ്ഘസങ്ഘീ ഗണീഭൂതാ യേന അമ്ബലട്ഠികാ തേനുപസങ്കമന്തി.

൩൨൬. തേന ഖോ പന സമയേന കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഉപരിപാസാദേ ദിവാസേയ്യം ഉപഗതോ ഹോതി. അദ്ദസാ ഖോ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഖാണുമതകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഖാണുമതാ നിക്ഖമിത്വാ സങ്ഘസങ്ഘീ ഗണീഭൂതേ യേന അമ്ബലട്ഠികാ തേനുപസങ്കമന്തേ. ദിസ്വാ ഖത്തം ആമന്തേസി - ''കിം നു ഖോ, ഭോ ഖത്തേ, ഖാണുമതകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ ഖാണുമതാ നിക്ഖമിത്വാ സങ്ഘസങ്ഘീ ഗണീഭൂതാ യേന അമ്ബലട്ഠികാ തേനുപസങ്കമന്തീ''തി?

൩൨൭. ''അത്ഥി ഖോ, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ മഗധേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി ഖാണുമതം അനുപ്പത്തോ, ഖാണുമതേ വിഹരതി അമ്ബലട്ഠികായം. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം

കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. തമേതേ ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമന്തീ''തി.

൩൨൭. അഥ ഖോ കൂടദന്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏതദഹോസി - ''സുതം ഖോ പന മേതം - 'സമണോ ഗോതമോ തിവിധം യഞ്ഞസമ്പദം സോളസപരിക്ഖാരം ജാനാതീ'തി. ന ഖോ പനാഹം ജാനാമി തിവിധം യഞ്ഞസമ്പദം സോളസപരിക്ഖാരം. ഇച്ഛാമി ചാഹം മഹായഞ്ഞം യജിതും. യംനൂനാഹം സമണം ഗോതമം ഉപസങ്കമിത്വാ തിവിധം യഞ്ഞസമ്പദം സോളസപരിക്ഖാരം പുച്ഛേയ്യ''ന്തി.

൩൨൮. അഥ ഖോ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഖത്തം ആമന്തേസി - ''തേന ഹി, ഭോ ഖത്തേ, യേന ഖാണുമതകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ തേനുപസങ്കമ. ഉപസങ്കമിത്വാ ഖാണുമതകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഏവം വദേഹി - 'കൂടദന്തോ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - ''ആഗമേന്തു കിര ഭവന്തോ, കൂടദന്തോപി ബ്രാഹ്മണോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ'''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ സോ ഖത്താ കൂടദന്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഖാണുമതകാ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ തേനുപസങ്കമി. ഉപസങ്കമിത്വാ ഖാണുമതകേ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേ ഏതദവോച - ''കൂടദന്തോ, ഭോ, ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - 'ആഗമേന്തു കിര ഭോന്തോ, കൂടദന്തോപി ബ്രാഹ്മണോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ'''തി.

കൂടദന്തഗുണകഥാ

൩൩൦. തേന ഖോ പന സമയേന അനേകാനി ബ്രാഹ്മണസതാനി ഖാണുമതേ പടിവസന്തി - ''കൂടദന്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ മഹായഞ്ഞം അനുഭവിസ്സാമാ''തി. അസ്സോസും ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ - ''കൂടദന്തോ കിര ബ്രാഹ്മണോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ''തി. അഥ ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ യേന കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ തേനുപസങ്കമിംസു.

൩൩൧. ഉപസങ്കമിത്വാ കൂടദന്തം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോചും - ''സച്ചം കിര ഭവം കൂടദന്തോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതീ''തി? ''ഏവം ഖോ മേ, ഭോ, ഹോതി - 'അഹമ്പി സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമീ'''തി.

''മാ ഭവം കൂടദന്തോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമി. ന അരഹതി ഭവം കൂടദന്തോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. സചേ ഭവം കൂടദന്തോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സതി, ഭോതോ കൂടദന്തസ്സ യസോ ഹായിസ്സതി, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ യസോ അഭിവഡ്ഢിസ്സതി. യമ്പി ഭോതോ കൂടദന്തസ്സ യസോ ഹായിസ്സതി, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ യസോ അഭിവഡ്ഢിസ്സതി, ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി ഭവം കൂടദന്തോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. സമണോ ത്വേവ ഗോതമോ അരഹതി ഭവന്തം കൂടദന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും .

''ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ

അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന. യമ്പി ഭവം കൂടദന്തോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന, ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി ഭവം കൂടദന്തോ സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. സമണോ ത്വേവ ഗോതമോ അരഹതി ഭവന്തം കൂടദന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

“ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ പഹൂതവിത്തൂപകരണോ പഹൂതജാതരൂപരജതോ...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ അജ്ഝായകോ മന്തധരോ തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം പദകോ വേയ്യാകരണോ ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ ബ്രഹ്മവണ്ണീ ബ്രഹ്മവച്ഛസീ അഖുദ്ദാവകാസോ ദസ്സനായ...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ സീലവാ വുദ്ധസീലീ വുദ്ധസീലേന സമന്നാഗതോ... പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ കല്യാണവാചോ കല്യാണവാക്കരണോ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ... പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ ബഹൂനം ആചരിയപാചരിയോ തീണി മാണവകസതാനി മന്തേ വാചേതി, ബഹൂ ഖോ പന നാനാദിസാ നാനാജനപദാ മാണവകാ ആഗച്ഛന്തി ഭോതോ കൂടദന്തസ്സ സന്തികേ മന്തത്ഥികാ മന്തേ അധിയിതുകാമാ...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ ജിണ്ണോ വുദ്ധോ മഹല്ലകോ അദ്ധഗതോ വയോഅനുപ്പത്തോ. സമണോ ഗോതമോ തരുണോ ചേവ തരുണപബ്ബജിതോ ച...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ സേനിയസ്സ ബിമ്ബിസാരസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ...പേ॰...

“ഭവഞ്ഹി കൂടദന്തോ ഖാണുമതം അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം രഞ്ഞാ മാഗധേന സേനിയേന ബിമ്ബിസാരേന ദിന്നം രാജദായം ബ്രഹ്മദേയ്യം. യമ്പി ഭവം കൂടദന്തോ ഖാണുമതം അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം, രഞ്ഞാ മാഗധേന സേനിയേന ബിമ്ബിസാരേന ദിന്നം രാജദായം ബ്രഹ്മദേയ്യം, ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി ഭവം കൂടദന്തോ സമണം ഗോതമം

ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. സമണോത്വേവ ഗോതമോ അരഹതി ഭവന്തം കൂടദന്തം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതു''ന്തി.

ബുദ്ധഗുണകഥാ

൩൩൨. ഏവം വുത്തേ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ തേ ബ്രാഹ്മണേ ഏതദവോച -

''തേന ഹി, ഭോ, മമപി സുണാഥ, യഥാ മയമേവ അരഹാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും, ന ത്വേവ അരഹതി സോ ഭവം ഗോതമോ അമ്ഹാകം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന. യമ്പി, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന, ഇമിനാപങ്ഗേന ന അരഹതി സോ ഭവം ഗോതമോ അമ്ഹാകം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. അഥ ഖോ മയമേവ അരഹാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും.

''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ മഹന്തം ഞാതിസങ്ഘം ഓഹായ പബ്ബജിതോ...പേ०...

''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ പഹൂതം ഹിരഞ്ഞസുവണ്ണം ഓഹായ പബ്ബജിതോ ഭൂമിഗതഞ്ച വേഹാസട്ഠം ച...പേ०...

''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ദഹരോവ സമാനോ യുവാ സുസുകാളകേസോ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ പഠമേന വയസാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ...പേ०...

''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അകാമകാനം മാതാപിതൂനം അസ്സുമുഖാനം രുദന്താനം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ...പേ०...

''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ ബ്രഹ്മവണ്ണീ ബ്രഹ്മവച്ഛസീ അഖുദ്ദാവകാസോ ദസ്സനായ ...പേ०...

''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സീലവാ അരിയസീലീ കുസലസീലീ കുസലസീലേന സമന്നാഗതോ...പേ०...

''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ കല്യാണവാചോ കല്യാണവാക്കരണോ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ...പേ०...

''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ബഹൂനം ആചരിയപാചരിയോ...പേ०...

''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഖീണകാമരാഗോ വിഗതചാപല്ലോ...പേ०...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ കമ്മവാദീ കിരിയവാദീ അപാപപുരേക്ഖാരോ ബ്രഹ്മഞ്ഞായ പജായ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഉച്ചാ കുലാ പബ്ബജിതോ അസമ്ഭിന്നഖത്തിയകുലാ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ അഡ്ഢാ കുലാ പബ്ബജിതോ മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ...പേ॰...

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം തിരോരട്ഠാ തിരോജനപദാ പഞ്ഹം പുച്ഛിതും ആഗച്ഛന്തി...പേ॰...

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം അനേകാനി ദേവതാസഹസ്സാനി പാണേഹി സരണം ഗതാനി...പേ॰...

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’ തി...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ദ്വത്തിംസമഹാപുരിസലക്ഖണേഹി സമന്നാഗതോ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഏഹിസ്വാഗതവാദീ സഖിലോ സമ്മോദകോ അബ്ഭാകുടികോ ഉത്താനമുഖോ പുബ്ബഭാസീ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ചതുന്നം പരിസാനം സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ...പേ॰...

“സമണേ ഖലു, ഭോ, ഗോതമേ ബഹൂ ദേവാ ച മനുസ്സാ ച അഭിപ്പസന്നാ...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ യസ്മിം ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ പടിവസതി ന തസ്മിം ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ അമനുസ്സാ മനുസ്സേ വിഹേഠേന്തി...പേ॰...

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സങ്ഘീ ഗണീ ഗണാചരിയോ പുഥുതിത്ഥകരാനം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യഥാ ഖോ പന, ഭോ, ഏതേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം യഥാ വാ തഥാ വാ യസോ സമുദാഗച്ഛതി, ന ഹേവം സമണസ്സ ഗോതമസ്സ യസോ സമുദാഗതോ. അഥ ഖോ അനുത്തരായ വിജ്ജാചരണസമ്പദായ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ യസോ സമുദാഗതോ...പേ॰...

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം രാജാ മാഗധോ സേനിയോ ബിമ്ബിസാരോ സപുത്തോ സഭരിയോ സപരിസോ സാമച്ചോ പാണേഹി സരണം ഗതോ...പേ॰...

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം രാജാ പസേനദി കോസലോ സപുത്തോ സഭരിയോ സപരിസോ സാമച്ചോ പാണേഹി സരണം ഗതോ...പേ॰...

“സമണം ഖലു, ഭോ, ഗോതമം ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി സപുത്തോ സഭരിയോ സപരിസോ സാമച്ചോ പാണേഹി സരണം ഗതോ…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ സേനിയസ്സ ബിമ്ബിസാരസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ രഞ്ഞോ പസേനദിസ്സ കോസലസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ബ്രാഹ്മണസ്സ പോക്ഖരസാതിസ്സ സക്കതോ ഗരുകതോ മാനിതോ പൂജിതോ അപചിതോ…പേ॰…

“സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ ഖാണുമതം അനുപ്പത്തോ ഖാണുമതേ വിഹരതി അമ്ബലട്ഠികായം. യേ ഖോ പന, ഭോ, കേചി സമണാ വാ ബ്രാഹ്മണാ വാ അമ്ഹാകം ഗാമക്ഖേത്തം ആഗച്ഛന്തി, അതിഥീ നോ തേ ഹോന്തി. അതിഥീ ഖോ പനമ്ഹേഹി സക്കാതബ്ബാ ഗരുകാതബ്ബാ മാനേതബ്ബാ പൂജേതബ്ബാ അപചേതബ്ബാ. യമ്പി, ഭോ, സമണോ ഗോതമോ ഖാണുമതം അനുപ്പത്തോ ഖാണുമതേ വിഹരതി അമ്ബലട്ഠികായം, അതിഥിമ്ഹാകം സമണോ ഗോതമോ. അതിഥി ഖോ പനമ്ഹേഹി സക്കാതബ്ബോ ഗരുകാതബ്ബോ മാനേതബ്ബോ പൂജേതബ്ബോ അപചേതബ്ബോ. ഇമിനാപങ്ഗേന നാരഹതി സോ ഭവം ഗോതമോ അമ്ഹാകം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. അഥ ഖോ മയമേവ അരഹാമ തം ഭവന്തം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും. എത്തകേ ഖോ അഹം, ഭോ, തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ വണ്ണേ പരിയാപുണാമി, നോ ച ഖോ സോ ഭവം ഗോതമോ എത്തകവണ്ണോ. അപരിമാണവണ്ണോ ഹി സോ ഭവം ഗോതമോ”തി.

൩൩൩. എവം വുത്തേ, തേ ബ്രാഹ്മണാ കൂടദന്തം ബ്രാഹ്മണം എതദവോചും - “യഥാ ഖോ ഭവം കൂടദന്തോ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ വണ്ണേ ഭാസതി, ഇതോ ചേപി സോ ഭവം ഗോതമോ യോജനസതേ വിഹരതി, അലമേവ സദ്ധേന കുലപുത്തേന ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിതും അപി പുടോസേനാ”തി. “തേന ഹി, ഭോ, സബ്ബേവ മയം സമണം ഗോതമം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമിസ്സാമാ”തി.

മഹാവിജിതരാജയഞ്ഞകഥാ

൩൩൪. അഥ ഖോ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ മഹതാ ബ്രാഹ്മണഗണേന സദ്ധിം യേന അമ്ബലട്ഠികാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി, ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി . സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ എകമന്തം നിസീദി. ഖാണുമതകാപി ഖോ ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാ അപ്പേകച്ചേ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ എകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു, സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ എകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ യേന ഭഗവാ തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ എകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ നാമഗോത്തം സാവേത്വാ എകമന്തം നിസീദിംസു; അപ്പേകച്ചേ തുണ്ഹീഭൂതാ എകമന്തം നിസീദിംസു.

൩൩൭. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സുതം മേതം, ഭോ ഗോതമ - 'സമണോ ഗോതമോ തിവിധം യഞ്ഞസമ്പദം സോളസപരിക്ഖാരം ജാനാതീ'തി. ന ഖോ പനാഹം ജാനാമി തിവിധം യഞ്ഞസമ്പദം സോളസപരിക്ഖാരം. ഇച്ഛാമി ചാഹം മഹായഞ്ഞം യജിതും. സാധു മേ ഭവം ഗോതമോ തിവിധം യഞ്ഞസമ്പദം സോളസപരിക്ഖാരം ദേസേതൂ''തി.

൩൩൮. ''തേന ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സുണാഹി സാധുകം മനസികരോഹി, ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ഭൂതപുബ്ബം, ബ്രാഹ്മണ , രാജാ മഹാവിജിതോ നാമ അഹോസി അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ പഹൂതജാതരൂപരജതോ പഹൂതവിത്തൂപകരണോ പഹൂതധനധഞ്ഞോ പരിപുണ്ണകോസകോട്ഠാഗാരോ. അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, രഞ്ഞോ മഹാവിജിതസ്സ രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'അധിഗതാ ഖോ മേ വിപുലാ മാനുസകാ ഭോഗാ, മഹന്തം പഥവിമണ്ഡലം അഭിവിജിയ അജ്ഝാവസാമി , യംനൂനാഹം മഹായഞ്ഞം യജേയ്യം, യം മമ അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ'തി.

൩൩൯. ''അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, രാജാ മഹാവിജിതോ പുരോഹിതം ബ്രാഹ്മണം ആമന്തേത്വാ ഏതദവോച - 'ഇധ മയ്ഹം, ബ്രാഹ്മണ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - അധിഗതാ ഖോ മേ വിപുലാ മാനുസകാ ഭോഗാ , മഹന്തം പഥവിമണ്ഡലം അഭിവിജിയ അജ്ഝാവസാമി. യംനൂനാഹം മഹായഞ്ഞം യജേയ്യം യം മമ അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ'തി. ഇച്ഛാമഹം, ബ്രാഹ്മണ, മഹായഞ്ഞം യജിതും. അനുസാസതു മം ഭവം യം മമ അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ'''തി.

൩൩൧൦. ''ഏവം വുത്തേ, ബ്രാഹ്മണ, പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ രാജാനം മഹാവിജിതം ഏതദവോച - 'ഭോതോ ഖോ രഞ്ഞോ ജനപദോ സകണ്ടകോ സഉപ്പീളോ, ഗാമഘാതാപി ദിസ്സന്തി, നിഗമഘാതാപി ദിസ്സന്തി, നഗരഘാതാപി ദിസ്സന്തി , പന്ഥദുഹനാപി ദിസ്സന്തി. ഭവം ഖോ പന രാജാ ഏവം സകണ്ടകേ ജനപദേ സഉപ്പീളേ ബലിമുദ്ധരേയ്യ, അകിച്ചകാരീ അസ്സ തേന ഭവം രാജാ. സിയാ ഖോ പന ഭോതോ രഞ്ഞോ ഏവമസ്സ - ''അഹമേതം ദസ്സുഖീലം വധേന വാ ബന്ധേന വാ ജാനിയാ വാ ഗരഹായ വാ പബ്ബാജനായ വാ സമൂഹനിസ്സാമീ''തി, ന ഖോ പനേതസ്സ ദസ്സുഖീലസ്സ ഏവം സമ്മാ സമുഗ്ഘാതോ ഹോതി. യേ തേ ഹതാവസേസകാ ഭവിസ്സന്തി, തേ പച്ഛാ രഞ്ഞോ ജനപദം വിഹേഠേസ്സന്തി. അപി ച ഖോ ഇദം സംവിധാനം ആഗമ്മ ഏവമേതസ്സ ദസ്സുഖീലസ്സ സമ്മാ സമുഗ്ഘാതോ ഹോതി. തേന ഹി ഭവം രാജാ യേ ഭോതോ രഞ്ഞോ ജനപദേ ഉസ്സഹന്തി കസിഗോരക്ഖേ, തേസം ഭവം രാജാ ബീജഭത്തം അനുപ്പദേതു. യേ ഭോതോ രഞ്ഞോ ജനപദേ ഉസ്സഹന്തി വാണിജ്ജായ, തേസം ഭവം രാജാ പാഭതം അനുപ്പദേതു. യേ ഭോതോ രഞ്ഞോ ജനപദേ ഉസ്സഹന്തി രാജപോരിസേ, തേസം ഭവം രാജാ ഭത്തവേതനം പകപ്പേതു. തേ ച മനുസ്സാ സകമ്മപസുതാ രഞ്ഞോ ജനപദം ന വിഹേഠേസ്സന്തി; മഹാ ച രഞ്ഞോ രാസികോ ഭവിസ്സതി. ഖേമട്ഠിതാ ജനപദാ അകണ്ടകാ അനുപ്പീളാ. മനുസ്സാ മുദാ മോദമാനാ ഉരേ പുത്തേ നച്ചേന്താ അപാരുതഘരാ മഞ്ഞേ വിഹരിസ്സന്തീ'തി. 'ഏവം, ഭോ'തി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, രാജാ മഹാവിജിതോ പുരോഹിതസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേ രഞ്ഞോ

ജനപദേ ഉസ്സഹിംസു കസിഗോരക്ഖേ, തേസം രാജാ മഹാവിജിതോ ബീജഭത്തം അനുപ്പദാസി. യേ ച രഞ്ഞോ ജനപദേ ഉസ്സഹിംസു വാണിജ്ജായ, തേസം രാജാ മഹാവിജിതോ പാഭതം അനുപ്പദാസി. യേ ച രഞ്ഞോ ജനപദേ ഉസ്സഹിംസു രാജപോരിസേ, തേസം രാജാ മഹാവിജിതോ ഭത്തവേതനം പകപ്പേസി. തേ ച മനുസ്സാ സകമ്മപസുതാ രഞ്ഞോ ജനപദം ന വിഹേഠിംസു, മഹാ ച രഞ്ഞോ രാസികോ അഹോസി. ഖേമട്ഠിതാ ജനപദാ അകണ്ടകാ അനുപ്പീളാ മനുസ്സാ മുദാ മോദമാനാ ഉരേ പുത്തേ നച്ചേന്താ അപാരുതഘരാ മഞ്ഞേ വിഹരിംസു. അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, രാജാ മഹാവിജിതോ പുരോഹിതം ബ്രാഹ്മണം ആമന്തേത്വാ ഏതദവോച - 'സമൂഹതോ ഖോ മേ ഭോതോ ദസ്സുഖീലോ, ഭോതോ സംവിധാനം ആഗമ്മ മഹാ ച മേ രാസികോ. ഖേമട്ഠിതാ ജനപദാ അകണ്ടകാ അനുപ്പീളാ മനുസ്സാ മുദാ മോദമാനാ ഉരേ പുത്തേ നച്ചേന്താ അപാരുതഘരാ മഞ്ഞേ വിഹരന്തി. ഇച്ഛാമഹം ബ്രാഹ്മണ മഹായഞ്ഞം യജിതും. അനുസാസതു മം ഭവം യം മമ അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ'തി.

ചതുപരിക്ഖാരം

൩൩൯. "തേന ഹി ഭവം രാജാ യേ ഭോതോ രഞ്ഞോ ജനപദേ ഖത്തിയാ ആനുയന്താ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച തേ ഭവം രാജാ ആമന്തയതം - 'ഇച്ഛാമഹം, ഭോ, മഹായഞ്ഞം യജിതും, അനുജാനന്തു മേ ഭവന്തോ യം മമ അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ'തി. യേ ഭോതോ രഞ്ഞോ ജനപദേ അമച്ചാ പാരിസജ്ജാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച...പേ॰... ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച...പേ॰... ഗഹപതിനേചയികാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച, തേ ഭവം രാജാ ആമന്തയതം - 'ഇച്ഛാമഹം, ഭോ, മഹായഞ്ഞം യജിതും, അനുജാനന്തു മേ ഭവന്തോ യം മമ അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ'തി. 'ഏവം, ഭോ'തി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, രാജാ മഹാവിജിതോ പുരോഹിതസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേ രഞ്ഞോ ജനപദേ ഖത്തിയാ ആനുയന്താ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച, തേ രാജാ മഹാവിജിതോ ആമന്തേസി - 'ഇച്ഛാമഹം, ഭോ, മഹായഞ്ഞം യജിതും, അനുജാനന്തു മേ ഭവന്തോ യം മമ അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ"തി. 'യജതം ഭവം രാജാ യഞ്ഞം, യഞ്ഞകാലോ മഹാരാജാ'തി. യേ രഞ്ഞോ ജനപദേ അമച്ചാ പാരിസജ്ജാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച...പേ॰... ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച...പേ॰... ഗഹപതിനേചയികാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച, തേ രാജാ മഹാവിജിതോ ആമന്തേസി - 'ഇച്ഛാമഹം, ഭോ , മഹായഞ്ഞം യജിതും. അനുജാനന്തു മേ ഭവന്തോ യം മമ അസ്സ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ'തി. 'യജതം ഭവം രാജാ യഞ്ഞം, യഞ്ഞകാലോ മഹാരാജാ'തി. ഇതിമേ ചത്താരോ അനുമതിപക്ഖാ തസ്സേവ യഞ്ഞസ്സ പരിക്ഖാരാ ഭവന്തി.

അട്ഠ പരിക്ഖാരാ

൩൪൦. "രാജാ മഹാവിജിതോ അട്ഠഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ, ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ ബ്രഹ്മവണ്ണീ ബ്രഹ്മവച്ഛസീ അഖുദ്ദാവകാസോ ദസ്സനായ; അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ പഹൂതജാതരൂപരജതോ പഹൂതവിത്തൂപകരണോ

പഹൂതധനധഞ്ഞോ പരിപുണ്ണകോസകോട്ഠാഗാരോ; ബലവാ ചതുരങ്ഗിനിയാ സേനായ സമന്നാഗതോ അസ്സവായ ഓവാദപടികരായ സഹതി [പതേപതി (സീ॰ പീ॰), തപതി (സ്യാ॰)] മഞ്ഞേ പച്ചത്ഥികേ യസസാ; സദ്ധോ ദായകോ ദാനപതി അനാവടദ്വാരോ സമണബ്രാഹ്മണകപണദ്ധികവണിബ്ബകയാചകാനം ഓപാനഭൂതോ പുഞ്ഞാനി കരോതി; ബഹുസ്സുതോ തസ്സ തസ്സ സുതജാതസ്സ, തസ്സ തസ്സേവ ഖോ പന ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ജാനാതി 'അയം ഇമസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ അയം ഇമസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ'തി; പണ്ഡിതോ, വിയത്തോ, മേധാവീ, പടിബലോ, അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നേ അത്ഥേ ചിന്തേതും. രാജാ മഹാവിജിതോ ഇമേഹി അട്ഠഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ. ഇതി ഇമാനിപി അട്ഠങ്ഗാനി തസ്സേവ യഞ്ഞസ്സ പരിക്ഖാരാ ഭവന്തി.

ചതുപരിക്ഖാരം

൩൪൭. ''പുരോഹിതോ [പുരോഹിതോപി (ക॰ സീ॰ ക॰)] ബ്രാഹ്മണോ ചതുഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ. ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന; അജ്ഝായകോ മന്തധരോ തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം പദകോ വേയ്യാകരണോ ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ; സീലവാ വുദ്ധസീലീ വുദ്ധസീലേന സമന്നാഗതോ; പണ്ഡിതോ വിയത്തോ മേധാവീ പഠമോ വാ ദുതിയോ വാ സുജം പഗ്ഗണ്ഹന്താനം. പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ ഇമേഹി ചതൂഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ. ഇതി ഇമാനി ചത്താരി അങ്ഗാനി തസ്സേവ യഞ്ഞസ്സ പരിക്ഖാരാ ഭവന്തി.

തിസ്സോ വിധാ

൩൪൮. ''അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ രഞ്ഞോ മഹാവിജിതസ്സ പുബ്ബേവ യഞ്ഞാ തിസ്സോ വിധാ ദേസേസി. സിയാ ഖോ പന ഭോതോ രഞ്ഞോ മഹായഞ്ഞം യിട്ഠുകാമസ്സ [യിട്ഠകാമസ്സ (ക॰)] കോചിദേവ വിപ്പടിസാരോ - 'മഹാ വത മേ ഭോഗക്ഖന്ധോ വിഗച്ഛിസ്സതീ'തി, സോ ഭോതാ രഞ്ഞാ വിപ്പടിസാരോ ന കരണീയോ. സിയാ ഖോ പന ഭോതോ രഞ്ഞോ മഹായഞ്ഞം യജമാനസ്സ കോചിദേവ വിപ്പടിസാരോ - 'മഹാ വത മേ ഭോഗക്ഖന്ധോ വിഗച്ഛതീ'തി, സോ ഭോതാ രഞ്ഞാ വിപ്പടിസാരോ ന കരണീയോ. സിയാ ഖോ പന ഭോതോ രഞ്ഞോ മഹായഞ്ഞം യിട്ഠസ്സ കോചിദേവ വിപ്പടിസാരോ - 'മഹാ വത മേ ഭോഗക്ഖന്ധോ വിഗതോ'തി, സോ ഭോതാ രഞ്ഞാ വിപ്പടിസാരോ ന കരണീയോ''തി. ഇമാ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ രഞ്ഞോ മഹാവിജിതസ്സ പുബ്ബേവ യഞ്ഞാ തിസ്സോ വിധാ ദേസേസി.

ദസ ആകാരാ

൩൪൯. ''അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ രഞ്ഞോ മഹാവിജിതസ്സ പുബ്ബേവ യഞ്ഞാ ദസഹാകാരേഹി പടിഗ്ഗാഹകേസു വിപ്പടിസാരം പടിവിനേസി. 'ആഗമിസ്സന്തി ഖോ ഭോതോ യഞ്ഞം പാണാതിപാതിനോപി പാണാതിപാതാ പടിവിരതാപി. യേ തത്ഥ പാണാതിപാതിനോ, തേസഞ്ഞേവ തേന. യേ തത്ഥ പാണാതിപാതാ

പടിവിരതാ, തേ ആരബ്ഭ യജതം ഭവം, സജ്ജതം ഭവം, മോദതം ഭവം, ചിത്തമേവ ഭവം അന്തരം പസാദേതു. ആഗമിസ്സന്തി ഖോ ഭോതോ യഞ്ഞം അദിന്നാദായിനോപി അദിന്നാദാനാ പടിവിരതാപി...പേ॰... കാമേസു മിച്ഛാചാരിനോപി കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതാപി... മുസാവാദിനോപി മുസാവാദാ പടിവിരതാപി... പിസുണവാചിനോപി പിസുണായ വാചായ പടിവിരതാപി... ഫരുസവാചിനോപി ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതാപി... സമ്ഫപ്പലാപിനോപി സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതാപി ... അഭിജ്ഝാലുനോപി അനഭിജ്ഝാലുനോപി... ബ്യാപന്നചിത്താപി അബ്യാപന്നചിത്താപി... മിച്ഛാദിട്ഠികാപി സമ്മാദിട്ഠികാപി.... യേ തത്ഥ മിച്ഛാദിട്ഠികാ, തേസഞ്ഞേവ തേന. യേ തത്ഥ സമ്മാദിട്ഠികാ, തേ ആരബ്ഭ യജതം ഭവം, സജ്ജതം ഭവം, മോദതം ഭവം, ചിത്തമേവ ഭവം അന്തരം പസാദേതൂ'തി. ഇമേഹി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ രഞ്ഞോ മഹാവിജിതസ്സ പുബ്ബേവ യഞ്ഞാ ദസഹാകാരേഹി പടിഗ്ഗാഹകേസു വിപ്പടിസാരം പടിവിനേസി.

സോളസ ആകാരാ

൩൪൭. "അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ രഞ്ഞോ മഹാവിജിതസ്സ മഹായഞ്ഞം യജമാനസ്സ സോളസഹാകാരേഹി ചിത്തം സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി സിയാ ഖോ പന ഭോതോ രഞ്ഞോ മഹായഞ്ഞം യജമാനസ്സ കോചിദേവ വത്താ - 'രാജാ ഖോ മഹാവിജിതോ മഹായഞ്ഞം യജതി, നോ ച ഖോ തസ്സ ആമന്തിതാ ഖത്തിയാ ആനുയന്താ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച; അഥ ച പന ഭവം രാജാ ഏവരൂപം മഹായഞ്ഞം യജതീ'തി . ഏവമ്പി ഭോതോ രഞ്ഞോ വത്താ ധമ്മതോ നത്ഥി. ഭോതാ ഖോ പന രഞ്ഞാ ആമന്തിതാ ഖത്തിയാ ആനുയന്താ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച . ഇമിനാപേതം ഭവം രാജാ ജാനാതു, യജതം ഭവം, സജ്ജതം ഭവം, മോദതം ഭവം, ചിത്തമേവ ഭവം അന്തരം പസാദേതു.

"സിയാ ഖോ പന ഭോതോ രഞ്ഞോ മഹായഞ്ഞം യജമാനസ്സ കോചിദേവ വത്താ - 'രാജാ ഖോ മഹാവിജിതോ മഹായഞ്ഞം യജതി, നോ ച ഖോ തസ്സ ആമന്തിതാ അമച്ചാ പാരിസജ്ജാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച...പേ॰... ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച...പേ॰... ഗഹപതിനേചയികാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച, അഥ ച പന ഭവം രാജാ ഏവരൂപം മഹായഞ്ഞം യജതീ'തി. ഏവമ്പി ഭോതോ രഞ്ഞോ വത്താ ധമ്മതോ നത്ഥി. ഭോതാ ഖോ പന രഞ്ഞാ ആമന്തിതാ ഗഹപതിനേചയികാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച. ഇമിനാപേതം ഭവം രാജാ ജാനാതു, യജതം ഭവം, സജ്ജതം ഭവം, മോദതം ഭവം, ചിത്തമേവ ഭവം അന്തരം പസാദേതു.

"സിയാ ഖോ പന ഭോതോ രഞ്ഞോ മഹായഞ്ഞം യജമാനസ്സ കോചിദേവ വത്താ - 'രാജാ ഖോ മഹാവിജിതോ മഹായഞ്ഞം യജതി, നോ ച ഖോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന, അഥ ച പന ഭവം രാജാ ഏവരൂപം മഹായഞ്ഞം യജതീ'തി. ഏവമ്പി ഭോതോ രഞ്ഞോ വത്താ ധമ്മതോ നത്ഥി. ഭവം ഖോ പന രാജാ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന. ഇമിനാപേതം

ഭവം രാജാ ജാനാതു, യജതം ഭവം, സജ്ജതം ഭവം, മോദതം ഭവം, ചിത്തമേവ ഭവം അന്തരം പസാദേതു.

“സിയാ ഖോ പന ഭോതോ രഞ്ഞോ മഹായഞ്ഞം യജമാനസ്സ കോചിദേവ വത്താ - ‘രാജാ ഖോ മഹാവിജിതോ മഹായഞ്ഞം യജതി നോ ച ഖോ അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ ബ്രഹ്മവണ്ണീ ബ്രഹ്മവച്ഛസീ അഖുദ്ദാവകാസോ ദസ്സനായ...പേ॰... നോ ച ഖോ അഡ്ഢോ മഹദ്ധനോ മഹാഭോഗോ പഹൂതജാതരൂപരജതോ പഹൂതവിത്തൂപകരണോ പഹൂതധനധഞ്ഞോ പരിപുണ്ണകോസകോട്ഠാഗാരോ... പേ॰... നോ ച ഖോ ബലവാ ചതുരങ്ഗിനിയാ സേനായ സമന്നാഗതോ അസ്സവായ ഓവാദപടികരായ സഹതി മഞ്ഞേ പച്ചത്ഥികേ യസസാ...പേ॰... നോ ച ഖോ സദ്ധോ ദായകോ ദാനപതി അനാവടദ്വാരോ സമണബ്രാഹ്മണകപണദ്ധികവണിബ്ബകയാചകാനം ഓപാനഭൂതോ പുഞ്ഞാനി കരോതി...പേ॰... നോ ച ഖോ ബഹുസ്സുതോ തസ്സ തസ്സ സുതജാതസ്സ...പേ॰... നോ ച ഖോ തസ്സ തസ്സേവ ഖോ പന ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ജാനാതി “അയം ഇമസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ, അയം ഇമസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ”തി...പേ॰... നോ ച ഖോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ മേധാവീ പടിബലോ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നേ അത്ഥേ ചിന്തേതും, അഥ ച പന ഭവം രാജാ ഏവരൂപം മഹായഞ്ഞം യജതീ’തി . ഏവമ്പി ഭോതോ രഞ്ഞോ വത്താ ധമ്മതോ നത്ഥി. ഭവം ഖോ പന രാജാ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ മേധാവീ പടിബലോ അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നേ അത്ഥേ ചിന്തേതും. ഇമിനാപേതം ഭവം രാജാ ജാനാതു , യജതം ഭവം, സജ്ജതം ഭവം, മോദതം ഭവം, ചിത്തമേവ ഭവം അന്തരം പസാദേതു.

“സിയാ ഖോ പന ഭോതോ രഞ്ഞോ മഹായഞ്ഞം യജമാനസ്സ കോചിദേവ വത്താ - ‘രാജാ ഖോ മഹാവിജിതോ മഹായഞ്ഞം യജതി. നോ ച ഖ്വസ്സ പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന; അഥ ച പന ഭവം രാജാ ഏവരൂപം മഹായഞ്ഞം യജതീ’തി. ഏവമ്പി ഭോതോ രഞ്ഞോ വത്താ ധമ്മതോ നത്ഥി. ഭോതോ ഖോ പന രഞ്ഞോ പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ ഉഭതോ സുജാതോ മാതിതോ ച പിതിതോ ച സംസുദ്ധഗഹണികോ യാവ സത്തമാ പിതാമഹയുഗാ അക്ഖിത്തോ അനുപക്കുട്ഠോ ജാതിവാദേന. ഇമിനാപേതം ഭവം രാജാ ജാനാതു, യജതം ഭവം, സജ്ജതം ഭവം, മോദതം ഭവം, ചിത്തമേവ ഭവം അന്തരം പസാദേതു.

“സിയാ ഖോ പന ഭോതോ രഞ്ഞോ മഹായഞ്ഞം യജമാനസ്സ കോചിദേവ വത്താ - ‘രാജാ ഖോ മഹാവിജിതോ മഹായഞ്ഞം യജതി. നോ ച ഖ്വസ്സ പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ അജ്ഝായകോ മന്തധരോ തിണ്ണം വേദാനം പാരഗൂ സനിഘണ്ഡുകേടുഭാനം സാക്ഖരപ്പഭേദാനം ഇതിഹാസപഞ്ചമാനം പദകോ വേയ്യാകരണോ ലോകായതമഹാപുരിസലക്ഖണേസു അനവയോ...പേ॰... നോ ച ഖ്വസ്സ പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ സീലവാ വുദ്ധസീലീ വുദ്ധസീലേന സമന്നാഗതോ...പേ॰... നോ ച ഖ്വസ്സ പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ മേധാവീ പഠമോ വാ ദുതിയോ വാ സുജം പഗ്ഗണ്ഹന്താനം, അഥ ച പന ഭവം രാജാ ഏവരൂപം മഹായഞ്ഞം യജതീ’തി. ഏവമ്പി ഭോതോ രഞ്ഞോ വത്താ ധമ്മതോ നത്ഥി. ഭോതോ ഖോ പന രഞ്ഞോ പുരോഹിതോ

ബ്രാഹ്മണോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ മേധാവീ പഠമോ വാ ദുതിയോ വാ സുജം പഗ്ഗണ്ഹന്താനം. ഇമിനാപേതം ഭവം രാജാ ജാനാതു, യജതം ഭവം, സജ്ജതം ഭവം, മോദതം ഭവം, ചിത്തമേവ ഭവം അന്തരം പസാദേതൂതി. ഇമേഹി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ രഞ്ഞോ മഹാവിജിതസ്സ മഹായഞ്ഞം യജമാനസ്സ സോളസഹി ആകാരേഹി ചിത്തം സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി.

൩൪൫. "തസ്മിം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞേ നേവ ഗാവോ ഹഞ്ഞിംസു, ന അജേളകാ ഹഞ്ഞിംസു, ന കുക്കുടസൂകരാ ഹഞ്ഞിംസു, ന വിവിധാ പാണാ സംഘാതം ആപജ്ജിംസു, ന രുക്ഖാ ഛിജ്ജിംസു യൂപത്ഥായ, ന ദബ്ഭാ ലൂയിംസു ബരിഹിസത്ഥായ [പരിഹിംസത്ഥായ (സ്യാ॰ ക॰ സീ॰ ക॰), പരഹിംസത്ഥായ (ക॰)]. യേപിസ്സ അഹേസും ദാസാതി വാ പേസ്സാതി വാ കമ്മകരാതി വാ, തേപി ന ദണ്ഡതജ്ജിതാ ന ഭയതജ്ജിതാ ന അസ്സുമുഖാ രുദമാനാ പരികമ്മാനി അകംസു. അഥ ഖോ യേ ഇച്ഛിംസു, തേ അകംസു, യേ ന ഇച്ഛിംസു, ന തേ അകംസു; യം ഇച്ഛിംസു, തം അകംസു, യം ന ഇച്ഛിംസു, ന തം അകംസു. സപ്പിതേലനവനീതദധിമധുഫാണിതേന ചേവ സോ യഞ്ഞോ നിട്ഠാനമഗമാസി.

൩൪൬. "അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഖത്തിയാ ആനുയന്താ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച, അമച്ചാ പാരിസജ്ജാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച, ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച, ഗഹപതിനേചയികാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച പഹൂതം സാപതേയ്യം ആദായ രാജാനം മഹാവിജിതം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമാഹംസു - 'ഇദം, ദേവ, പഹൂതം സാപതേയ്യം ദേവഞ്ഞേവ ഉദ്ദിസ്സാഭതം, തം ദേവോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതൂ'തി. 'അലം, ഭോ, മമാപിദം പഹൂതം സാപതേയ്യം ധമ്മികേന ബലിനാ അഭിസങ്ഖതം; തഞ്ച വോ ഹോതു, ഇതോ ച ഭിയ്യോ ഹരഥാ'തി. തേ രഞ്ഞാ പടിക്ഖിത്താ ഏകമന്തം അപക്കമ്മ ഏവം സമചിന്തേസും - 'ന ഖോ ഏതം അമ്ഹാകം പതിരൂപം, യം മയം ഇമാനി സാപതേയ്യാനി പുനദേവ സകാനി ഘരാനി പടിഹരേയ്യാമ. രാജാ ഖോ മഹാവിജിതോ മഹായഞ്ഞം യജതി, ഹന്ദസ്സ മയം അനുയാഗിനോ ഹോമാ'തി.

൩൪൭. "അഥ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പുരത്ഥിമേന യഞ്ഞവാടസ്സ [യഞ്ഞാവാടസ്സ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ഖത്തിയാ ആനുയന്താ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച ദാനാനി പട്ഠപേസും. ദക്ഖിണേന യഞ്ഞവാടസ്സ അമച്ചാ പാരിസജ്ജാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച ദാനാനി പട്ഠപേസും. പച്ഛിമേന യഞ്ഞവാടസ്സ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച ദാനാനി പട്ഠപേസും. ഉത്തരേന യഞ്ഞവാടസ്സ ഗഹപതിനേചയികാ നേഗമാ ചേവ ജാനപദാ ച ദാനാനി പട്ഠപേസും.

"തേസുപി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞേസു നേവ ഗാവോ ഹഞ്ഞിംസു, ന അജേളകാ ഹഞ്ഞിംസു, ന കുക്കുടസൂകരാ ഹഞ്ഞിംസു, ന വിവിധാ പാണാ സംഘാതം ആപജ്ജിംസു, ന രുക്ഖാ ഛിജ്ജിംസു യൂപത്ഥായ, ന ദബ്ഭാ ലൂയിംസു ബരിഹിസത്ഥായ. യേപി നേസം അഹേസും ദാസാതി വാ പേസ്സാതി വാ കമ്മകരാതി വാ, തേപി ന ദണ്ഡതജ്ജിതാ ന ഭയതജ്ജിതാ ന അസ്സുമുഖാ രുദമാനാ പരികമ്മാനി അകംസു. അഥ ഖോ യേ ഇച്ഛിംസു, തേ അകംസു, യേ ന ഇച്ഛിംസു, ന തേ അകംസു; യം ഇച്ഛിംസു, തം അകംസു, യം ന ഇച്ഛിംസു

ന തം അകംസു. സപ്പിതേലനവനീതദധിമധുഫാണിതേന ചേവ തേ യഞ്ഞാ നിട്ഠാനമഗമംസു.

“ഇതി ചത്താരോ ച അനുമതിപക്ഖാ, രാജാ മഹാവിജിതോ അട്ഠഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ, പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ ചതൂഹങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ; തിസ്സോ ച വിധാ അയം വുച്ചതി ബ്രാഹ്മണ തിവിധാ യഞ്ഞസമ്പദാ സോളസപരിക്ഖാരാ”തി.

൩൪൭. ഏവം വുത്തേ, തേ ബ്രാഹ്മണാ ഉന്നാദിനോ ഉച്ചാസദ്ദമഹാസദ്ദാ അഹേസും - “അഹോ യഞ്ഞോ, അഹോ യഞ്ഞസമ്പദാ”തി! കൂടദന്തോ പന ബ്രാഹ്മണോ തുണ്ഹീഭൂതോവ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ തേ ബ്രാഹ്മണാ കൂടദന്തം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോചും - “കസ്മാ പന ഭവം കൂടദന്തോ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സുഭാസിതം സുഭാസിതതോ നാബ്ഭനുമോദതീ”തി? “നാഹം, ഭോ, സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സുഭാസിതം സുഭാസിതതോ നാബ്ഭനുമോദാമി. മുദ്ധാപി തസ്സ വിപതേയ്യ, യോ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സുഭാസിതം സുഭാസിതതോ നാബ്ഭനുമോദേയ്യ. അപി ച മേ, ഭോ, ഏവം ഹോതി - സമണോ ഗോതമോ ന ഏവമാഹ - ‘ഏവം മേ സുത’ന്തി വാ ‘ഏവം അരഹതി ഭവിതു’ന്തി വാ; അപി ച സമണോ ഗോതമോ - ‘ഏവം തദാ ആസി, ഇത്ഥം തദാ ആസി’ ത്വേവ ഭാസതി. തസ്സ മയ്ഹം ഭോ ഏവം ഹോതി - ‘അദ്ധാ സമണോ ഗോതമോ തേന സമയേന രാജാ വാ അഹോസി മഹാവിജിതോ യഞ്ഞസ്സാമി പുരോഹിതോ വാ ബ്രാഹ്മണോ തസ്സ യഞ്ഞസ്സ യാജേതാ’തി. അഭിജാനാതി പന ഭവം ഗോതമോ ഏവരൂപം യഞ്ഞം യജിത്വാ വാ യാജേത്വാ വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിതാതി”? “അഭിജാനാമഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഏവരൂപം യഞ്ഞം യജിത്വാ വാ യാജേത്വാ വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജിതാ, അഹം തേന സമയേന പുരോഹിതോ ബ്രാഹ്മണോ അഹോസിം തസ്സ യഞ്ഞസ്സ യാജേതാ”തി.

നിച്ചദാനഅനുകുലയഞ്ഞം

൩൪൮. “അത്ഥി പന, ഭോ ഗോതമ, അഞ്ഞോ യഞ്ഞോ ഇമായ തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ [തിവിധയഞ്ഞസമ്പദായ (ക॰)] സോളസപരിക്ഖാരായ അപ്പട്ഠതരോ [അപ്പത്ഥതരോ (സ്യാ॰ ക॰)] ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ [അപ്പസമാരബ്ഭതരോ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ”തി?

“അത്ഥി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അഞ്ഞോ യഞ്ഞോ ഇമായ തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ”തി.

“കതമോ പന സോ, ഭോ ഗോതമ, യഞ്ഞോ ഇമായ തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ”തി?

“യാനി ഖോ പന താനി, ബ്രാഹ്മണ, നിച്ചദാനാനി അനുകുലയഞ്ഞാനി സീലവന്തേ പബ്ബജിതേ ഉദ്ദിസ്സ ദിയ്യന്തി; അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞോ ഇമായ

തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ''തി.

''കോ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന തം നിച്ചദാനം അനുകുലയഞ്ഞം ഇമായ തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ അപ്പട്ഠതരഞ്ച അപ്പസമാരമ്ഭതരഞ്ച മഹപ്ഫലതരഞ്ച മഹാനിസംസതരഞ്ചാ''തി ?

''ന ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഏവരൂപം യഞ്ഞം ഉപസങ്കമന്തി അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ. തം കിസ്സ ഹേതു? ദിസ്സന്തി ഹേത്ഥ, ബ്രാഹ്മണ, ദണ്ഡപ്പഹാരാപി ഗലഗ്ഗഹാപി, തസ്മാ ഏവരൂപം യഞ്ഞം ന ഉപസങ്കമന്തി അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ. യാനി ഖോ പന താനി, ബ്രാഹ്മണ, നിച്ചദാനാനി അനുകുലയഞ്ഞാനി സീലവന്തേ പബ്ബജിതേ ഉദ്ദിസ്സ ദിയ്യന്തി; ഏവരൂപം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞം ഉപസങ്കമന്തി അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ. തം കിസ്സ ഹേതു? ന ഹേത്ഥ, ബ്രാഹ്മണ, ദിസ്സന്തി ദണ്ഡപ്പഹാരാപി ഗലഗ്ഗഹാപി, തസ്മാ ഏവരൂപം യഞ്ഞം ഉപസങ്കമന്തി അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ. അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന തം നിച്ചദാനം അനുകുലയഞ്ഞം ഇമായ തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ അപ്പട്ഠതരഞ്ച അപ്പസമാരമ്ഭതരഞ്ച മഹപ്ഫലതരഞ്ച മഹാനിസംസതരഞ്ചാ''തി.

൩൫൦. ''അത്ഥി പന, ഭോ ഗോതമ, അഞ്ഞോ യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ''തി?

''അത്ഥി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അഞ്ഞോ യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ''തി.

''കതമോ പന സോ, ഭോ ഗോതമ, യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ''തി?

''യോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ചാതുദ്ദിസം സങ്ഘം ഉദ്ദിസ്സ വിഹാരം കരോതി, അയം ഖോ , ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ''തി.

൩൫൧. ''അത്ഥി പന, ഭോ ഗോതമ, അഞ്ഞോ യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ''തി?

“അത്ഥി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അഞ്ഞോ യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ”തി.

“കതമോ പന സോ, ഭോ ഗോതമ, യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ”തി?

“യോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പസന്നചിത്തോ ബുദ്ധം സരണം ഗച്ഛതി, ധമ്മം സരണം ഗച്ഛതി, സങ്ഘം സരണം ഗച്ഛതി; അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ”തി.

൩൪൯. “അത്ഥി പന, ഭോ ഗോതമ, അഞ്ഞോ യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന ഇമേഹി ച സരണഗമനേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ”തി?

“അത്ഥി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അഞ്ഞോ യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന ഇമേഹി ച സരണഗമനേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ”തി.

“കതമോ പന സോ, ഭോ ഗോതമ, യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന ഇമേഹി ച സരണഗമനേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ”തി?

“യോ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, പസന്നചിത്തോ സിക്ഖാപദാനി സമാദിയതി - പാണാതിപാതാ വേരമണിം, അദിന്നാദാനാ വേരമണിം, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിം, മുസാവാദാ വേരമണിം, സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ വേരമണിം. അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന ഇമേഹി ച സരണഗമനേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ”തി.

൩൫൦. “അത്ഥി പന, ഭോ ഗോതമ, അഞ്ഞോ യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന ഇമേഹി ച സരണഗമനേഹി

ഇമേഹി ച സിക്ഖാപദേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ''തി?

''അത്ഥി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അഞ്ഞോ യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന ഇമേഹി ച സരണഗമനേഹി ഇമേഹി ച സിക്ഖാപദേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ''തി.

''കതമോ പന സോ, ഭോ ഗോതമ, യഞ്ഞോ ഇമായ ച തിവിധായ യഞ്ഞസമ്പദായ സോളസപരിക്ഖാരായ ഇമിനാ ച നിച്ചദാനേന അനുകുലയഞ്ഞേന ഇമിനാ ച വിഹാരദാനേന ഇമേഹി ച സരണഗമനേഹി ഇമേഹി ച സിക്ഖാപദേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാ''തി?

''ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ... പേ॰... (യഥാ ൧൯൦-൨൧൨ അനുച്ഛേദേസു, ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം). ഏവം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി...പേ॰... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞോ പുരിമേഹി യഞ്ഞേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ച...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞോ പുരിമേഹി യഞ്ഞേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ചാതി. ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി...പേ॰... അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞോ പുരിമേഹി യഞ്ഞേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ച...പേ॰... നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി പജാനാതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞോ പുരിമേഹി യഞ്ഞേഹി അപ്പട്ഠതരോ ച അപ്പസമാരമ്ഭതരോ ച മഹപ്ഫലതരോ ച മഹാനിസംസതരോ ച. ഇമായ ച, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞസമ്പദായ അഞ്ഞാ യഞ്ഞസമ്പദാ ഉത്തരിതരാ വാ പണീതതരാ വാ നത്ഥീ''തി.

കൂടദന്തഉപാസകത്തപടിവേദനാ

൩൫൮. ഏവം വുത്തേ, കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി; ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗതം. ഏസാഹം ഭോ ഗോതമ സത്ത ച ഉസഭസതാനി സത്ത ച വച്ഛതരസതാനി സത്ത ച വച്ഛതരീസതാനി സത്ത ച അജസതാനി സത്ത ച ഉരബ്ഭസതാനി മുഞ്ചാമി, ജീവിതം ദേമി, ഹരിതാനി ചേവ തിണാനി ഖാദന്തു, സീതാനി ച പാനീയാനി പിവന്തു, സീതോ ച നേസം വാതോ ഉപവായതൂ''തി.

സോതാപത്തിഫലസച്ഛികിരിയാ

൩൫൫. അഥ ഖോ ഭഗവാ കൂടദന്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ അനുപുബ്ബിം കഥം കഥേസി, സേയ്യഥിദം, ദാനകഥം സീലകഥം സഗ്ഗകഥം; കാമാനം ആദീനവം ഓകാരം സംകിലേസം നേക്ഖമ്മേ ആനിസംസം പകാസേസി. യദാ ഭഗവാ അഞ്ഞാസി കൂടദന്തം ബ്രാഹ്മണം കല്ലചിത്തം മുദുചിത്തം വിനീവരണചിത്തം ഉദഗ്ഗചിത്തം പസന്നചിത്തം, അഥ യാ ബുദ്ധാനം സാമുക്കംസികാ ധമ്മദേസനാ, തം പകാസേസി - ദുക്ഖം സമുദയം നിരോധം മഗ്ഗം. സേയ്യഥാപി നാമ സുദ്ധം വത്ഥം അപഗതകാളകം സമ്മദേവ രജനം പടിഗ്ഗണ്ഹേയ്യ, ഏവമേവ കൂടദന്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ തസ്മിഞ്ഞേവ ആസനേ വിരജം വീതമലം ധമ്മചക്ഖും ഉദപാദി - ‘‘യം കിഞ്ചി സമുദയധമ്മം, സബ്ബം തം നിരോധധമ്മ’’ന്തി.

൩൫൬. അഥ ഖോ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ദിട്ഠധമ്മോ പത്തധമ്മോ വിദിതധമ്മോ പരിയോഗാള്ഹധമ്മോ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഗതകഥംകഥോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ അപരപ്പച്ചയോ സത്ഥുസാസനേ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അധിവാസേതു മേ ഭവം ഗോതമോ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ’’തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

൩൫൭. അഥ ഖോ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ യഞ്ഞവാടേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ ഭഗവതോ കാലം ആരോചാപേസി - ‘‘കാലോ, ഭോ ഗോതമ; നിട്ഠിതം ഭത്ത’’ന്തി.

൩൫൮. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന യേന കൂടദന്തസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ യഞ്ഞവാടോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി.

അഥ ഖോ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി. അഥ ഖോ കൂടദന്തോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ കൂടദന്തം ബ്രാഹ്മണം ഭഗവാ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേത്വാ സമാദപേത്വാ സമുത്തേജേത്വാ സമ്പഹംസേത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമീതി.

കൂടദന്തസുത്തം നിട്ഠിതം പഞ്ചമം.

൬. മഹാലിസുത്തം

ബ്രാഹ്മണദൂതവത്ഥു

൩൫൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ കോസലകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ മാഗധകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ വേസാലിയം പടിവസന്തി കേനചിദേവ കരണീയേന. അസ്സോസും ഖോ തേ കോസലകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ മാഗധകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി.

൩൬൦. അഥ ഖോ തേ കോസലകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ മാഗധകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ യേന മഹാവനം കൂടാഗാരസാലാ തേനുപസങ്കമിംസു. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ നാഗിതോ ഭഗവതോ ഉപട്ഠാകോ ഹോതി. അഥ ഖോ തേ കോസലകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ മാഗധകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ യേനായസ്മാ നാഗിതോ തേനുപസങ്കമിംസു. ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം നാഗിതം ഏതദവോചും - ''കഹം നു ഖോ, ഭോ നാഗിത, ഏതരഹി സോ ഭവം ഗോതമോ വിഹരതി? ദസ്സനകാമാ ഹി മയം തം ഭവന്തം ഗോതമ''ന്തി. ''അകാലോ ഖോ, ആവുസോ, ഭഗവന്തം ദസ്സനായ, പടിസല്ലീനോ ഭഗവാ''തി. അഥ ഖോ തേ കോസലകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ മാഗധകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ തത്ഥേവ ഏകമന്തം നിസീദിംസു - ''ദിസ്വാവ മയം തം ഭവന്തം ഗോതമം ഗമിസ്സാമാ''തി.

ഓട്ഠദ്ധലിച്ഛവീവത്ഥു

൩൬൧. ഓട്ഠദ്ധോപി ലിച്ഛവീ മഹതിയാ ലിച്ഛവീപരിസായ സദ്ധിം യേന മഹാവനം കൂടാഗാരസാലാ യേനായസ്മാ നാഗിതോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം നാഗിതം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ ഓട്ഠദ്ധോപി ലിച്ഛവീ ആയസ്മന്തം നാഗിതം ഏതദവോച - ''കഹം നു ഖോ, ഭന്തേ നാഗിത, ഏതരഹി സോ ഭഗവാ വിഹരതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ, ദസ്സനകാമാ ഹി മയം തം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധ''ന്തി. ''അകാലോ ഖോ, മഹാലി, ഭഗവന്തം ദസ്സനായ, പടിസല്ലീനോ ഭഗവാ''തി. ഓട്ഠദ്ധോപി ലിച്ഛവീ തത്ഥേവ ഏകമന്തം നിസീദി - ''ദിസ്വാവ അഹം തം ഭഗവന്തം ഗമിസ്സാമി അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധ''ന്തി.

൩൬൨. അഥ ഖോ സീഹോ സമണുദ്ദേസോ യേനായസ്മാ നാഗിതോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം നാഗിതം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സീഹോ സമണുദ്ദേസോ ആയസ്മന്തം നാഗിതം ഏതദവോച - "ഏതേ, ഭന്തേ കസ്സപ, സമ്ബഹുലാ കോസലകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ മാഗധകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ ഇധൂപസങ്കന്താ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ; ഓട്ഠദ്ധോപി ലിച്ഛവീ മഹതിയാ ലിച്ഛവീപരിസായ സദ്ധിം ഇധൂപസങ്കന്തോ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ, സാധു, ഭന്തേ കസ്സപ, ലഭതം ഏസാ ജനതാ ഭഗവന്തം ദസ്സനായാ"തി.

"തേന ഹി, സീഹ, ത്വഞ്ഞേവ ഭഗവതോ ആരോചേഹീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ സീഹോ സമണുദ്ദേസോ ആയസ്മതോ നാഗിതസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ സീഹോ സമണുദ്ദേസോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "ഏതേ, ഭന്തേ, സമ്ബഹുലാ കോസലകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ മാഗധകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ ഇധൂപസങ്കന്താ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ, ഓട്ഠദ്ധോപി ലിച്ഛവീ മഹതിയാ ലിച്ഛവീപരിസായ സദ്ധിം ഇധൂപസങ്കന്തോ ഭഗവന്തം ദസ്സനായ. സാധു, ഭന്തേ, ലഭതം ഏസാ ജനതാ ഭഗവന്തം ദസ്സനായാ"തി. "തേന ഹി, സീഹ, വിഹാരപച്ഛായായം ആസനം പഞ്ഞപേഹീ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ"തി ഖോ സീഹോ സമണുദ്ദേസോ ഭഗവതോ പടിസ്സുത്വാ വിഹാരപച്ഛായായം ആസനം പഞ്ഞപേസി.

൩൬൩. അഥ ഖോ ഭഗവാ വിഹാരാ നിക്ഖമ്മ വിഹാരപച്ഛായായം പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ തേ കോസലകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ മാഗധകാ ച ബ്രാഹ്മണദൂതാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഓട്ഠദ്ധോപി ലിച്ഛവീ മഹതിയാ ലിച്ഛവീപരിസായ സദ്ധിം യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി.

൩൬൪. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഓട്ഠദ്ധോ ലിച്ഛവീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "പുരിമാനി, ഭന്തേ, ദിവസാനി പുരിമതരാനി സുനക്ഖത്തോ ലിച്ഛവിപുത്തോ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം ഏതദവോച - 'യദഗ്ഗേ അഹം, മഹാലി, ഭഗവന്തം ഉപനിസ്സായ വിഹരാമി, ന ചിരം തീണി വസ്സാനി, ദിബ്ബാനി ഹി ഖോ രൂപാനി പസ്സാമി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനി സദ്ദാനി സുണാമി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനീ'തി. സന്താനേവ നു ഖോ, ഭന്തേ, സുനക്ഖത്തോ ലിച്ഛവിപുത്തോ ദിബ്ബാനി സദ്ദാനി നാസ്സോസി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, ഉദാഹു അസന്താനീ"തി?

ഏകംസഭാവിതസമാധി

൩൬൫. "സന്താനേവ ഖോ, മഹാലി, സുനക്ഖത്തോ ലിച്ഛവിപുത്തോ ദിബ്ബാനി സദ്ദാനി നാസ്സോസി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, നോ അസന്താനീ"തി. "കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു, കോ പച്ചയോ, യേന സന്താനേവ സുനക്ഖത്തോ ലിച്ഛവിപുത്തോ ദിബ്ബാനി സദ്ദാനി നാസ്സോസി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, നോ അസന്താനീ"തി?

൩൬൬. “ഇധ , മഹാലി, ഭിക്ഖുനോ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഏകംസഭാവിതോ സമാധി ഹോതി ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. സോ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഏകംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. പുരത്ഥിമായ ദിസായ ദിബ്ബാനി രൂപാനി പസ്സതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനി സദ്ദാനി സുണാതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, മഹാലി, ഹോതി ഭിക്ഖുനോ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഏകംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം.

൩൬൭. “പുന ചപരം, മഹാലി, ഭിക്ഖുനോ ദക്ഖിണായ ദിസായ...പേ०... പച്ഛിമായ ദിസായ ... ഉത്തരായ ദിസായ... ഉദ്ധമധോ തിരിയം ഏകംസഭാവിതോ സമാധി ഹോതി ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. സോ ഉദ്ധമധോ തിരിയം ഏകംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. ഉദ്ധമധോ തിരിയം ദിബ്ബാനി രൂപാനി പസ്സതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനി സദ്ദാനി സുണാതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, മഹാലി, ഹോതി ഭിക്ഖുനോ ഉദ്ധമധോ തിരിയം ഏകംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം.

൩൬൮. “ഇധ , മഹാലി, ഭിക്ഖുനോ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഏകംസഭാവിതോ സമാധി ഹോതി ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. സോ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഏകംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. പുരത്ഥിമായ ദിസായ ദിബ്ബാനി സദ്ദാനി സുണാതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനി രൂപാനി പസ്സതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, മഹാലി, ഹോതി ഭിക്ഖുനോ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഏകംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം.

൩൬൯. “പുന ചപരം, മഹാലി, ഭിക്ഖുനോ ദക്ഖിണായ ദിസായ...പേ०... പച്ഛിമായ ദിസായ... ഉത്തരായ ദിസായ... ഉദ്ധമധോ തിരിയം ഏകംസഭാവിതോ

സമാധി ഹോതി ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. സോ ഉദ്ധമധോ തിരിയം ഏകംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. ഉദ്ധമധോ തിരിയം ദിബ്ബാനി സദ്ദാനി സുണാതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനി രൂപാനി പസ്സതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, മഹാലി, ഹോതി ഭിക്ഖുനോ ഉദ്ധമധോ തിരിയം ഏകംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനം സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, നോ ച ഖോ ദിബ്ബാനം രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം.

൩൭൦. ''ഇധ , മഹാലി, ഭിക്ഖുനോ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഉഭയംസഭാവിതോ സമാധി ഹോതി ദിബ്ബാനഞ്ച രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം ദിബ്ബാനഞ്ച സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. സോ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഉഭയംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനഞ്ച രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, ദിബ്ബാനഞ്ച സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. പുരത്ഥിമായ ദിസായ ദിബ്ബാനി ച രൂപാനി പസ്സതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, ദിബ്ബാനി ച സദ്ദാനി സുണാതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, മഹാലി, ഹോതി ഭിക്ഖുനോ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഉഭയംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനഞ്ച രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം ദിബ്ബാനഞ്ച സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം.

൩൭൧. ''പുന ചപരം, മഹാലി, ഭിക്ഖുനോ ദക്ഖിണായ ദിസായ...പേ॰... പച്ഛിമായ ദിസായ... ഉത്തരായ ദിസായ... ഉദ്ധമധോ തിരിയം ഉഭയംസഭാവിതോ സമാധി ഹോതി ദിബ്ബാനഞ്ച രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, ദിബ്ബാനഞ്ച സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. സോ ഉദ്ധമധോ തിരിയം ഉഭയംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനഞ്ച രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം ദിബ്ബാനഞ്ച സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. ഉദ്ധമധോ തിരിയം ദിബ്ബാനി ച രൂപാനി പസ്സതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, ദിബ്ബാനി ച സദ്ദാനി സുണാതി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവഞ്ഹേതം, മഹാലി, ഹോതി ഭിക്ഖുനോ ഉദ്ധമധോ തിരിയം ഉഭയംസഭാവിതേ സമാധിമ്ഹി ദിബ്ബാനഞ്ച രൂപാനം ദസ്സനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം, ദിബ്ബാനഞ്ച സദ്ദാനം സവനായ പിയരൂപാനം കാമൂപസംഹിതാനം രജനീയാനം. അയം ഖോ മഹാലി, ഹേതു, അയം പച്ചയോ, യേന സന്താനേവ സുനക്ഖത്തോ ലിച്ഛവിപുത്തോ ദിബ്ബാനി സദ്ദാനി നാസ്സോസി പിയരൂപാനി കാമൂപസംഹിതാനി രജനീയാനി, നോ അസന്താനീ''തി.

൩൭൨. "ഏതാസം നൂന, ഭന്തേ, സമാധിഭാവനാനം സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തീ"തി. "ന ഖോ, മഹാലി, ഏതാസം സമാധിഭാവനാനം സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി. അത്ഥി ഖോ, മഹാലി, അഞ്ഞേവ ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച, യേസം സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തീ"തി.

ചതുഅരിയഫലം

൩൭൩. "കതമേ പന തേ, ഭന്തേ, ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച, യേസം സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ ഭഗവതി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തീ"തി? "ഇധ, മഹാലി, ഭിക്ഖു തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ. അയമ്പി ഖോ, മഹാലി, ധമ്മോ ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച, യസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി.

"പുന ചപരം, മഹാലി, ഭിക്ഖു തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ ഹോതി, സകിദേവ [സകിംദേവ (ക॰)] ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി. അയമ്പി ഖോ, മഹാലി, ധമ്മോ ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച, യസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി.

"പുന ചപരം, മഹാലി, ഭിക്ഖു പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി, തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ, അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. അയമ്പി ഖോ, മഹാലി, ധമ്മോ ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച, യസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി.

"പുന ചപരം, മഹാലി, ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയമ്പി ഖോ, മഹാലി, ധമ്മോ ഉത്തരിതരോ ച പണീതതരോ ച, യസ്സ സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തി. ഇമേ ഖോ തേ, മഹാലി, ധമ്മാ ഉത്തരിതരാ ച പണീതതരാ ച, യേസം സച്ഛികിരിയാഹേതു ഭിക്ഖൂ മയി ബ്രഹ്മചരിയം ചരന്തീ"തി.

അരിയഅട്ഠങ്ഗികമഗ്ഗോ

൩൭൪. "അത്ഥി പന, ഭന്തേ, മഗ്ഗോ അത്ഥി പടിപദാ ഏതേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായാ"തി? "അത്ഥി ഖോ, മഹാലി, മഗ്ഗോ അത്ഥി പടിപദാ ഏതേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായാ"തി.

൩൭൫. "കതമോ പന, ഭന്തേ, മഗ്ഗോ കതമാ പടിപദാ ഏതേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായാ"തി? "അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ. സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ സമ്മാകമ്മന്തോ സമ്മാആജീവോ സമ്മാവായാമോ സമ്മാസതി സമ്മാസമാധി. അയം ഖോ, മഹാലി, മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ ഏതേസം ധമ്മാനം സച്ഛികിരിയായ.

ദ്വേപബ്ബജിതവത്ഥു

൩൭൬. ‘‘ഏകമിദാഹം, മഹാലി, സമയം കോസമ്ബിയം വിഹരാമി ഘോസിതാരാമേ . അഥ ഖോ ദ്വേ പബ്ബജിതാ - മുണ്ഡിയോ ച പരിബ്ബാജകോ ജാലിയോ ച ദാരുപത്തികന്തേവാസീ യേനാഹം തേനുപസങ്കമിംസു. ഉപസങ്കമിത്വാ മയാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ തേ ദ്വേ പബ്ബജിതാ മം ഏതദവോചും - ‘കിം നു ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, തം ജീവം തം സരീരം, ഉദാഹു അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി?

൩൭൭. ‘‘‘തേന ഹാവുസോ, സുണാഥ സാധുകം മനസി കരോഥ ഭാസിസ്സാമീ’’തി. ‘ഏവമാവുസോ’തി ഖോ തേ ദ്വേ പബ്ബജിതാ മമ പച്ചസ്സോസും. അഹം ഏതദവോചം - ഇധാവുസോ തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ...പേ॰... (യഥാ ൧൯൦-൨൧൨ അനുച്ഛേദേസു ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം). ഏവം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി...പേ॰... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യോ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, കല്ലം നു ഖോ തസ്സേതം വചനായ - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാതി? യോ സോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, കല്ലം തസ്സേതം വചനായ - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ, ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാതി. അഹം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, ഏവം ജാനാമി ഏവം പസ്സാമി. അഥ ച പനാഹം ന വദാമി - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാ...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യോ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, കല്ലം നു ഖോ തസ്സേതം വചനായ - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാതി? യോ സോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി , കല്ലം തസ്സേതം വചനായ - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാതി. അഹം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, ഏവം ജാനാമി ഏവം പസ്സാമി. അഥ ച പനാഹം ന വദാമി - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാ...പേ॰... ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി...പേ॰... യോ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, കല്ലം നു ഖോ തസ്സേതം വചനായ - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാതി? യോ സോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, കല്ലം [ന കല്ലം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] തസ്സേതം വചനായ - ‘തം ജീവം തം സരീര’’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാതി. അഹം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, ഏവം ജാനാമി ഏവം പസ്സാമി. അഥ ച പനാഹം ന വദാമി - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാ...പേ॰... നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി പജാനാതി. യോ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, കല്ലം നു ഖോ തസ്സേതം വചനായ - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാതി? യോ സോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി ന കല്ലം തസ്സേതം വചനായ - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാതി. അഹം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, ഏവം ജാനാമി ഏവം പസ്സാമി. അഥ ച പനാഹം ന വദാമി - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാ’’തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ ഓട്ഠദ്ധോ ലിച്ഛവീ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

മഹാലിസുത്തം നിട്ഠിതം ഛട്ഠം.

൭. ജാലിയസുത്തം

ദ്വേപബ്ബജിതവത്ഥു

൩൭൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ദ്വേ പബ്ബജിതാ - മുണ്ഡിയോ ച പരിബ്ബാജകോ ജാലിയോ ച ദാരുപത്തികന്തേവാസീ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠംസു. ഏകമന്തം ഠിതാ ഖോ തേ ദ്വേ പബ്ബജിതാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''കിം നു ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, തം ജീവം തം സരീരം, ഉദാഹു അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര''ന്തി?

൩൭൯. ''തേന ഹാവുസോ, സുണാഥ സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവമാവുസോ''തി ഖോ തേ ദ്വേ പബ്ബജിതാ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ഇധാവുസോ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം, സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ...പേ... (യഥാ ൧൯൦-൨൧൨ അനുച്ഛേദേസു ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം). ഏവം ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി...പേ... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യോ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി , കല്ലം നു ഖോ തസ്സേതം വചനായ - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാതി. യോ സോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, കല്ലം തസ്സേതം വചനായ - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാതി. അഹം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, ഏവം ജാനാമി ഏവം പസ്സാമി. അഥ ച പനാഹം ന വദാമി - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാ...പേ... ദുതിയം ഝാനം...പേ... തതിയം ഝാനം...പേ... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യോ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, കല്ലം നു ഖോ തസ്സേതം വചനായ - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാതി? യോ സോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി കല്ലം, തസ്സേതം വചനായ - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാതി. അഹം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, ഏവം ജാനാമി ഏവം പസ്സാമി. അഥ ച പനാഹം ന വദാമി - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാ...പേ... ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി...പേ... യോ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, കല്ലം നു ഖോ തസ്സേതം വചനായ - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാതി. യോ സോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി കല്ലം തസ്സേതം വചനായ - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാതി. അഹം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, ഏവം ജാനാമി ഏവം പസ്സാമി. അഥ ച പനാഹം ന വദാമി - 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാ...പേ....

൩൮൦. ...പേ... നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി പജാനാതി. യോ ഖോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, കല്ലം നു ഖോ തസ്സേതം വചനായ -

‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാതി? യോ സോ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു ഏവം ജാനാതി ഏവം പസ്സതി, ന കല്ലം തസ്സേതം വചനായ - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാതി. അഹം ഖോ പനേതം, ആവുസോ, ഏവം ജാനാമി ഏവം പസ്സാമി. അഥ ച പനാഹം ന വദാമി - ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി വാ ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി വാ’’തി. ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനാ തേ ദ്വേ പബ്ബജിതാ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദുന്തി.

ജാലിയസുത്തം നിട്ഠിതം സത്തമം.

൮. മഹാസീഹനാദസുത്തം

അചേലകസ്സപവത്ഥു

൩൮൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ ഉരുഞ്ഞായം [ഉജുഞ്ഞായം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വിഹരതി കണ്ണകത്ഥലേ മിഗദായേ. അഥ ഖോ അചേലോ കസ്സപോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ അചേലോ കസ്സപോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സുതം മേതം, ഭോ ഗോതമ - 'സമണോ ഗോതമോ സബ്ബം തപം ഗരഹതി, സബ്ബം തപസ്സിം ലൂഖാജീവിം ഏകംസേന ഉപക്കോസതി ഉപവദതീ'തി. യേ തേ, ഭോ ഗോതമ, ഏവമാഹംസു - 'സമണോ ഗോതമോ സബ്ബം തപം ഗരഹതി, സബ്ബം തപസ്സിം ലൂഖാജീവിം ഏകംസേന ഉപക്കോസതി ഉപവദതീ'തി, കച്ചി തേ ഭോതോ ഗോതമസ്സ വുത്തവാദിനോ, ന ച ഭവന്തം ഗോതമം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖന്തി, ധമ്മസ്സ ചാനുധമ്മം ബ്യാകരോന്തി, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുവാദോ ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛതി? അനബ്ഭക്ഖാതുകാമാ ഹി മയം ഭവന്തം ഗോതമ''ന്തി.

൩൮൨. ''യേ തേ, കസ്സപ, ഏവമാഹംസു - 'സമണോ ഗോതമോ സബ്ബം തപം ഗരഹതി, സബ്ബം തപസ്സിം ലൂഖാജീവിം ഏകംസേന ഉപക്കോസതി ഉപവദതീ'തി, ന മേ തേ വുത്തവാദിനോ, അബ്ഭാചിക്ഖന്തി ച പന മം തേ അസതാ അഭൂതേന. ഇധാഹം, കസ്സപ, ഏകച്ചം തപസ്സിം ലൂഖാജീവിം പസ്സാമി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നം. ഇധ പനാഹം, കസ്സപ, ഏകച്ചം തപസ്സിം ലൂഖാജീവിം പസ്സാമി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നം.

൩൮൩. ''ഇധാഹം, കസ്സപ, ഏകച്ചം തപസ്സിം അപ്പദുക്ഖവിഹാരിം പസ്സാമി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നം. ഇധ പനാഹം, കസ്സപ, ഏകച്ചം തപസ്സിം അപ്പദുക്ഖവിഹാരിം പസ്സാമി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നം. യോഹം, കസ്സപ, ഇമേസം തപസ്സീനം ഏവം ആഗതിഞ്ച ഗതിഞ്ച ചുതിഞ്ച ഉപപത്തിഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാമി , സോഹം കിം സബ്ബം തപം ഗരഹിസ്സാമി, സബ്ബം വാ തപസ്സിം ലൂഖാജീവിം ഏകംസേന ഉപക്കോസിസ്സാമി ഉപവദിസ്സാമി?

൩൮൪. ''സന്തി, കസ്സപ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ പണ്ഡിതാ നിപുണാ കതപരപ്പവാദാ വാലവേധിരൂപാ. തേ ഭിന്ദന്താ മഞ്ഞേ ചരന്തി പഞ്ഞാഗതേന ദിട്ഠിഗതാനി. തേഹിപി മേ സദ്ധിം ഏകച്ചേസു ഠാനേസു സമേതി, ഏകച്ചേസു ഠാനേസു ന സമേതി. യം തേ ഏകച്ചം വദന്തി 'സാധൂ'തി, മയമ്പി തം ഏകച്ചം വദേമ 'സാധൂ'തി. യം തേ ഏകച്ചം വദന്തി 'ന സാധൂ'തി, മയമ്പി തം ഏകച്ചം വദേമ 'ന സാധൂ'തി. യം തേ ഏകച്ചം വദന്തി 'സാധൂ'തി, മയം തം ഏകച്ചം

വദേമ 'ന സാധൂ'തി. യം തേ ഏകച്ചം വദന്തി 'ന സാധൂ'തി, മയം തം ഏകച്ചം വദേമ 'സാധൂ'തി.

"യം മയം ഏകച്ചം വദേമ 'സാധൂ'തി, പരേപി തം ഏകച്ചം വദന്തി 'സാധൂ'തി. യം മയം ഏകച്ചം വദേമ 'ന സാധൂ'തി, പരേപി തം ഏകച്ചം വദന്തി 'ന സാധൂ'തി. യം മയം ഏകച്ചം വദേമ 'ന സാധൂ'തി, പരേ തം ഏകച്ചം വദന്തി 'സാധൂ'തി. യം മയം ഏകച്ചം വദേമ 'സാധൂ'തി, പരേ തം ഏകച്ചം വദന്തി 'ന സാധൂ'തി.

സമനുയുഞ്ജാപനകഥാ

൩൮൫. "ത്യാഹം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദാമി - യേസു നോ, ആവുസോ, ഠാനേസു ന സമേതി, തിട്ഠന്തു താനി ഠാനാനി. യേസു ഠാനേസു സമേതി, തത്ഥ വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്തം സമനുഗാഹന്തം സമനുഭാസന്തം സത്ഥാരാ വാ സത്ഥാരം സങ്ഘേന വാ സങ്ഘം - 'യേ ഇമേസം ഭവതം ധമ്മാ അകുസലാ അകുസലസങ്ഖാതാ, സാവജ്ജാ സാവജ്ജസങ്ഖാതാ, അസേവിതബ്ബാ അസേവിതബ്ബസങ്ഖാതാ, ന അലമരിയാ ന അലമരിയസങ്ഖാതാ, കണ്ഹാ കണ്ഹസങ്ഖാതാ. കോ ഇമേ ധമ്മേ അനവസേസം പഹായ വത്തതി, സമണോ വാ ഗോതമോ, പരേ വാ പന ഭോന്തോ ഗണാചരിയാ'തി?

൩൮൬. "ഠാനം ഖോ പനേതം, കസ്സപ, വിജ്ജതി, യം വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്താ സമനുഗാഹന്താ സമനുഭാസന്താ ഏവം വദേയ്യും - 'യേ ഇമേസം ഭവതം ധമ്മാ അകുസലാ അകുസലസങ്ഖാതാ, സാവജ്ജാ സാവജ്ജസങ്ഖാതാ, അസേവിതബ്ബാ അസേവിതബ്ബസങ്ഖാതാ, ന അലമരിയാ ന അലമരിയസങ്ഖാതാ, കണ്ഹാ കണ്ഹസങ്ഖാതാ . സമണോ ഗോതമോ ഇമേ ധമ്മേ അനവസേസം പഹായ വത്തതി, യം വാ പന ഭോന്തോ പരേ ഗണാചരിയാ'തി. ഇതിഹ, കസ്സപ, വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്താ സമനുഗാഹന്താ സമനുഭാസന്താ അമ്ഹേവ തത്ഥ യേഭുയ്യേന പസംസേയ്യും.

൩൮൭. "അപരമ്പി നോ, കസ്സപ, വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്തം സമനുഗാഹന്തം സമനുഭാസന്തം സത്ഥാരാ വാ സത്ഥാരം സങ്ഘേന വാ സങ്ഘം - 'യേ ഇമേസം ഭവതം ധമ്മാ കുസലാ കുസലസങ്ഖാതാ, അനവജ്ജാ അനവജ്ജസങ്ഖാതാ, സേവിതബ്ബാ സേവിതബ്ബസങ്ഖാതാ, അലമരിയാ അലമരിയസങ്ഖാതാ, സുക്കാ സുക്കസങ്ഖാതാ. കോ ഇമേ ധമ്മേ അനവസേസം സമാദായ വത്തതി, സമണോ വാ ഗോതമോ, പരേ വാ പന ഭോന്തോ ഗണാചരിയാ' തി?

൩൮൮. "ഠാനം ഖോ പനേതം, കസ്സപ, വിജ്ജതി, യം വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്താ സമനുഗാഹന്താ സമനുഭാസന്താ ഏവം വദേയ്യും - 'യേ ഇമേസം ഭവതം ധമ്മാ കുസലാ കുസലസങ്ഖാതാ, അനവജ്ജാ അനവജ്ജസങ്ഖാതാ, സേവിതബ്ബാ സേവിതബ്ബസങ്ഖാതാ, അലമരിയാ അലമരിയസങ്ഖാതാ, സുക്കാ സുക്കസങ്ഖാതാ. സമണോ ഗോതമോ ഇമേ ധമ്മേ അനവസേസം സമാദായ വത്തതി, യം വാ പന ഭോന്തോ പരേ ഗണാചരിയാ'തി. ഇതിഹ, കസ്സപ, വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്താ സമനുഗാഹന്താ സമനുഭാസന്താ അമ്ഹേവ തത്ഥ യേഭുയ്യേന പസംസേയ്യും.

൩൮൯. ''അപരമ്പി നോ, കസ്സപ, വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്തം സമനുഗാഹന്തം സമനുഭാസന്തം സത്ഥാരാ വാ സത്ഥാരം സങ്ഘേന വാ സങ്ഘം - 'യേ ഇമേസം ഭവതം ധമ്മാ അകുസലാ അകുസലസങ്ഖാതാ, സാവജ്ജാ സാവജ്ജസങ്ഖാതാ, അസേവിതബ്ബാ അസേവിതബ്ബസങ്ഖാതാ , ന അലമരിയാ ന അലമരിയസങ്ഖാതാ, കണ്ഹാ കണ്ഹസങ്ഖാതാ. കോ ഇമേ ധമ്മേ അനവസേസം പഹായ വത്തതി, ഗോതമസാവകസങ്ഘോ വാ, പരേ വാ പന ഭോന്തോ ഗണാചരിയസാവകസങ്ഘാ'തി?

൩൯൦. ''ഠാനം ഖോ പനേതം, കസ്സപ, വിജ്ജതി, യം വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്താ സമനുഗാഹന്താ സമനുഭാസന്താ ഏവം വദേയ്യും - 'യേ ഇമേസം ഭവതം ധമ്മാ അകുസലാ അകുസലസങ്ഖാതാ, സാവജ്ജാ സാവജ്ജസങ്ഖാതാ, അസേവിതബ്ബാ അസേവിതബ്ബസങ്ഖാതാ, ന അലമരിയാ ന അലമരിയസങ്ഖാതാ, കണ്ഹാ കണ്ഹസങ്ഖാതാ. ഗോതമസാവകസങ്ഘോ ഇമേ ധമ്മേ അനവസേസം പഹായ വത്തതി, യം വാ പന ഭോന്തോ പരേ ഗണാചരിയസാവകസങ്ഘാ'തി. ഇതിഹ, കസ്സപ, വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്താ സമനുഗാഹന്താ സമനുഭാസന്താ അമ്ഹേവ തത്ഥ യേഭുയ്യേന പസംസേയ്യും.

൩൯൧. ''അപരമ്പി നോ, കസ്സപ, വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്തം സമനുഗാഹന്തം സമനുഭാസന്തം സത്ഥാരാ വാ സത്ഥാരം സങ്ഘേന വാ സങ്ഘം. 'യേ ഇമേസം ഭവതം ധമ്മാ കുസലാ കുസലസങ്ഖാതാ, അനവജ്ജാ അനവജ്ജസങ്ഖാതാ, സേവിതബ്ബാ സേവിതബ്ബസങ്ഖാതാ, അലമരിയാ അലമരിയസങ്ഖാതാ, സുക്കാ സുക്കസങ്ഖാതാ. കോ ഇമേ ധമ്മേ അനവസേസം സമാദായ വത്തതി, ഗോതമസാവകസങ്ഘോ വാ, പരേ വാ പന ഭോന്തോ ഗണാചരിയസാവകസങ്ഘാ'തി?

൩൯൨. ''ഠാനം ഖോ പനേതം, കസ്സപ, വിജ്ജതി, യം വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്താ സമനുഗാഹന്താ സമനുഭാസന്താ ഏവം വദേയ്യും - 'യേ ഇമേസം ഭവതം ധമ്മാ കുസലാ കുസലസങ്ഖാതാ, അനവജ്ജാ അനവജ്ജസങ്ഖാതാ, സേവിതബ്ബാ സേവിതബ്ബസങ്ഖാതാ, അലമരിയാ അലമരിയസങ്ഖാതാ, സുക്കാ സുക്കസങ്ഖാതാ. ഗോതമസാവകസങ്ഘോ ഇമേ ധമ്മേ അനവസേസം സമാദായ വത്തതി, യം വാ പന ഭോന്തോ പരേ ഗണാചരിയസാവകസങ്ഘാ'തി. ഇതിഹ, കസ്സപ, വിഞ്ഞൂ സമനുയുഞ്ജന്താ സമനുഗാഹന്താ സമനുഭാസന്താ അമ്ഹേവ തത്ഥ യേഭുയ്യേന പസംസേയ്യും.

അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ

൩൯൩. ''അത്ഥി, കസ്സപ, മഗ്ഗോ അത്ഥി പടിപദാ, യഥാപടിപന്നോ സാമംയേവ ഞസ്സതി സാമം ദക്ഖതി [ദക്ഖിതി (സീ॰)] - 'സമണോവ ഗോതമോ കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ'തി. കതമോ ച, കസ്സപ, മഗ്ഗോ, കതമാ ച പടിപദാ, യഥാപടിപന്നോ സാമംയേവ ഞസ്സതി സാമം ദക്ഖതി - 'സമണോവ ഗോതമോ കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ'തി? അയമേവ അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ. സേയ്യഥിദം - സമ്മാദിട്ഠി സമ്മാസങ്കപ്പോ സമ്മാവാചാ സമ്മാകമ്മന്തോ സമ്മാആജീവോ സമ്മാവായാമോ സമ്മാസതി സമ്മാസമാധി. അയം ഖോ, കസ്സപ, മഗ്ഗോ, അയം പടിപദാ, യഥാപടിപന്നോ സാമംയേവ ഞസ്സതി സാമം

ദക്ഖതി 'സമണോവ ഗോതമോ കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ'''തി.

തപോപക്കമകഥാ

൩൮൧. ഏവം വുത്തേ, അചേലോ കസ്സപോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇമേപി ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, തപോപക്കമാ ഏതേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം സാമഞ്ഞസങ്ഖാതാ ച ബ്രഹ്മഞ്ഞസങ്ഖാതാ ച. അചേലകോ ഹോതി, മുത്താചാരോ, ഹത്ഥാപലേഖനോ, ന ഏഹിഭദ്ദന്തികോ, ന തിട്ഠഭദ്ദന്തികോ, നാഭിഹടം, ന ഉദ്ദിസ്സകതം, ന നിമന്തനം സാദിയതി. സോ ന കുമ്ഭിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ന കളോപിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ന ഏളകമന്തരം, ന ദണ്ഡമന്തരം, ന മുസലമന്തരം, ന ദ്വിന്നം ഭുഞ്ജമാനാനം, ന ഗബ്ഭിനിയാ, ന പായമാനായ, ന പുരിസന്തരഗതായ, ന സങ്കിത്തീസു, ന യത്ഥ സാ ഉപട്ഠിതോ ഹോതി, ന യത്ഥ മക്ഖികാ സണ്ഡസണ്ഡചാരിനീ, ന മച്ഛം, ന മംസം, ന സുരം, ന മേരയം, ന ഥുസോദകം പിവതി. സോ ഏകാഗാരികോ വാ ഹോതി ഏകാലോപികോ, ദ്വാഗാരികോ വാ ഹോതി ദ്വാലോപികോ...പേ॰... സത്താഗാരികോ വാ ഹോതി സത്താലോപികോ ; ഏകിസ്സാപി ദത്തിയാ യാപേതി, ദ്വീഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി... സത്തഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി; ഏകാഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി, ദ്വീഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി... സത്താഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി. ഇതി ഏവരൂപം അദ്ധമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി.

൩൮൨. ''ഇമേപി ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, തപോപക്കമാ ഏതേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം സാമഞ്ഞസങ്ഖാതാ ച ബ്രഹ്മഞ്ഞസങ്ഖാതാ ച. സാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, സാമാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, നീവാരഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ദദ്ദുലഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ഹടഭക്ഖോ വാ ഹോതി, കണഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ആചാമഭക്ഖോ വാ ഹോതി, പിഞ്ഞാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി, തിണഭക്ഖോ വാ ഹോതി, ഗോമയഭക്ഖോ വാ ഹോതി, വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേതി പവത്തഫലഭോജീ.

൩൮൩. ''ഇമേപി ഖോ, ആവുസോ ഗോതമ, തപോപക്കമാ ഏതേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം സാമഞ്ഞസങ്ഖാതാ ച ബ്രഹ്മഞ്ഞസങ്ഖാതാ ച. സാണാനിപി ധാരേതി, മസാണാനിപി ധാരേതി, ഛവദുസ്സാനിപി ധാരേതി, പംസുകൂലാനിപി ധാരേതി, തിരീടാനിപി ധാരേതി, അജിനമ്പി ധാരേതി, അജിനക്ഖിപമ്പി ധാരേതി, കുസചീരമ്പി ധാരേതി, വാകചീരമ്പി ധാരേതി, ഫലകചീരമ്പി ധാരേതി, കേസകമ്ബലമ്പി ധാരേതി, വാളകമ്ബലമ്പി ധാരേതി, ഉലൂകപക്ഖികമ്പി ധാരേതി, കേസമസ്സുലോചകോപി ഹോതി കേസമസ്സുലോചനാനുയോഗമനുയുത്തോ, ഉബ്ഭട്ഠകോപി [ഉബ്ഭട്ഠികോപി (ക॰)] ഹോതി ആസനപടിക്ഖിത്തോ, ഉക്കുടികോപി ഹോതി ഉക്കുടികപ്പധാനമനുയുത്തോ, കണ്ടകാപസ്സയികോപി ഹോതി കണ്ടകാപസ്സയേ സേയ്യം കപ്പേതി, ഫലകസേയ്യമ്പി കപ്പേതി, ഥണ്ഡിലസേയ്യമ്പി കപ്പേതി, ഏകപസ്സയികോപി ഹോതി രജോജല്ലധരോ, അബ്ഭോകാസികോപി ഹോതി യഥാസന്ഥതികോ , വേകടികോപി ഹോതി വികടഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ, അപാനകോപി ഹോതി അപാനകത്തമനുയുത്തോ, സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതീ''തി.

തപോപക്കമനിരത്ഥകഥാ

൩൯൭. ''അചേലകോ ചേപി, കസ്സപ, ഹോതി, മുത്താചാരോ, ഹത്ഥാപലേഖനോ…പേ॰… ഇതി ഏവരൂപം അദ്ധമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. തസ്സ ചായം സീലസമ്പദാ ചിത്തസമ്പദാ പഞ്ഞാസമ്പദാ അഭാവിതാ ഹോതി അസച്ഛികതാ. അഥ ഖോ സോ ആരകാവ സാമഞ്ഞാ ആരകാവ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ. യതോ ഖോ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു അവേരം അബ്യാപജ്ജം മേത്തചിത്തം ഭാവേതി, ആസവാനഞ്ച ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു സമണോ ഇതിപി ബ്രാഹ്മണോ ഇതിപി.

''സാകഭക്ഖോ ചേപി, കസ്സപ, ഹോതി, സാമാകഭക്ഖോ…പേ॰… വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേതി പവത്തഫലഭോജീ. തസ്സ ചായം സീലസമ്പദാ ചിത്തസമ്പദാ പഞ്ഞാസമ്പദാ അഭാവിതാ ഹോതി അസച്ഛികതാ. അഥ ഖോ സോ ആരകാവ സാമഞ്ഞാ ആരകാവ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ. യതോ ഖോ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു അവേരം അബ്യാപജ്ജം മേത്തചിത്തം ഭാവേതി, ആസവാനഞ്ച ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു സമണോ ഇതിപി ബ്രാഹ്മണോ ഇതിപി.

''സാണാനി ചേപി, കസ്സപ, ധാരേതി, മസാണാനിപി ധാരേതി…പേ॰… സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. തസ്സ ചായം സീലസമ്പദാ ചിത്തസമ്പദാ പഞ്ഞാസമ്പദാ അഭാവിതാ ഹോതി അസച്ഛികതാ. അഥ ഖോ സോ ആരകാവ സാമഞ്ഞാ ആരകാവ ബ്രഹ്മഞ്ഞാ . യതോ ഖോ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു അവേരം അബ്യാപജ്ജം മേത്തചിത്തം ഭാവേതി, ആസവാനഞ്ച ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു സമണോ ഇതിപി ബ്രാഹ്മണോ ഇതിപീ''തി.

൩൯൮. ഏവം വുത്തേ, അചേലോ കസ്സപോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ദുക്കരം, ഭോ ഗോതമ, സാമഞ്ഞം ദുക്കരം ബ്രഹ്മഞ്ഞ''ന്തി. ''പകതി ഖോ ഏസാ, കസ്സപ, ലോകസ്മിം 'ദുക്കരം സാമഞ്ഞം ദുക്കരം ബ്രഹ്മഞ്ഞ'ന്തി. അചേലകോ ചേപി, കസ്സപ, ഹോതി, മുത്താചാരോ, ഹത്ഥാപലേഖനോ…പേ॰… ഇതി ഏവരൂപം അദ്ധമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. ഇമായ ച, കസ്സപ, മത്തായ ഇമിനാ തപോപക്കമേന സാമഞ്ഞം വാ അഭവിസ്സ ബ്രഹ്മഞ്ഞം വാ ദുക്കരം സുദുക്കരം, നേതം അഭവിസ്സ കല്ലം വചനായ - 'ദുക്കരം സാമഞ്ഞം ദുക്കരം ബ്രഹ്മഞ്ഞ'ന്തി.

''സക്കാ ച പനേതം അഭവിസ്സ കാതും ഗഹപതിനാ വാ ഗഹപതിപുത്തേന വാ അന്തമസോ കുമ്ഭദാസിയാപി - 'ഹന്ദാഹം അചേലകോ ഹോമി, മുത്താചാരോ, ഹത്ഥാപലേഖനോ…പേ॰… ഇതി ഏവരൂപം അദ്ധമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരാമീ'തി.

''യസ്മാ ച ഖോ, കസ്സപ, അഞ്ഞത്രേവ ഇമായ മത്തായ അഞ്ഞത്ര ഇമിനാ തപോപക്കമേന സാമഞ്ഞം വാ ഹോതി ബ്രഹ്മഞ്ഞം വാ ദുക്കരം സുദുക്കരം,

തസ്മാ ഏതം കല്ലം വചനായ - ‘ദുക്കരം സാമഞ്ഞം ദുക്കരം ബ്രഹ്മഞ്ഞ’ന്തി. യതോ ഖോ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു അവേരം അബ്യാപജ്ജം മേത്തചിത്തം ഭാവേതി, ആസവാനഞ്ച ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു സമണോ ഇതിപി ബ്രാഹ്മണോ ഇതിപി .

“സാകഭക്ഖോ ചേപി, കസ്സപ, ഹോതി, സാമാകഭക്ഖോ…പേ॰… വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേതി പവത്തഫലഭോജീ. ഇമായ ച, കസ്സപ, മത്തായ ഇമിനാ തപോപക്കമേന സാമഞ്ഞം വാ അഭവിസ്സ ബ്രഹ്മഞ്ഞം വാ ദുക്കരം സുദുക്കരം, നേതം അഭവിസ്സ കല്ലം വചനായ - ‘ദുക്കരം സാമഞ്ഞം ദുക്കരം ബ്രഹ്മഞ്ഞ’ന്തി.

“സക്കാ ച പനേതം അഭവിസ്സ കാതും ഗഹപതിനാ വാ ഗഹപതിപുത്തേന വാ അന്തമസോ കുമ്ഭദാസിയാപി - ‘ഹന്ദാഹം സാകഭക്ഖോ വാ ഹോമി, സാമാകഭക്ഖോ വാ…പേ॰… വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേമി പവത്തഫലഭോജീ’തി.

“യസ്മാ ച ഖോ, കസ്സപ, അഞ്ഞത്രേവ ഇമായ മത്തായ അഞ്ഞത്ര ഇമിനാ തപോപക്കമേന സാമഞ്ഞം വാ ഹോതി ബ്രഹ്മഞ്ഞം വാ ദുക്കരം സുദുക്കരം, തസ്മാ ഏതം കല്ലം വചനായ - ‘ദുക്കരം സാമഞ്ഞം ദുക്കരം ബ്രഹ്മഞ്ഞ’ന്തി. യതോ ഖോ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു അവേരം അബ്യാപജ്ജം മേത്തചിത്തം ഭാവേതി, ആസവാനഞ്ച ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു സമണോ ഇതിപി ബ്രാഹ്മണോ ഇതിപി.

“സാണാനി ചേപി, കസ്സപ, ധാരേതി, മസാണാനിപി ധാരേതി…പേ॰… സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. ഇമായ ച, കസ്സപ, മത്തായ ഇമിനാ തപോപക്കമേന സാമഞ്ഞം വാ അഭവിസ്സ ബ്രഹ്മഞ്ഞം വാ ദുക്കരം സുദുക്കരം, നേതം അഭവിസ്സ കല്ലം വചനായ - ‘ദുക്കരം സാമഞ്ഞം ദുക്കരം ബ്രഹ്മഞ്ഞ’ന്തി.

“സക്കാ ച പനേതം അഭവിസ്സ കാതും ഗഹപതിനാ വാ ഗഹപതിപുത്തേന വാ അന്തമസോ കുമ്ഭദാസിയാപി - ‘ഹന്ദാഹം സാണാനിപി ധാരേമി, മസാണാനിപി ധാരേമി…പേ॰… സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരാമീ’തി.

“യസ്മാ ച ഖോ, കസ്സപ, അഞ്ഞത്രേവ ഇമായ മത്തായ അഞ്ഞത്ര ഇമിനാ തപോപക്കമേന സാമഞ്ഞം വാ ഹോതി ബ്രഹ്മഞ്ഞം വാ ദുക്കരം സുദുക്കരം, തസ്മാ ഏതം കല്ലം വചനായ - ‘ദുക്കരം സാമഞ്ഞം ദുക്കരം ബ്രഹ്മഞ്ഞ’ന്തി. യതോ ഖോ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു അവേരം അബ്യാപജ്ജം മേത്തചിത്തം ഭാവേതി, ആസവാനഞ്ച ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു സമണോ ഇതിപി ബ്രാഹ്മണോ ഇതിപീ”തി.

൩൮൨. ഏവം വുത്തേ, അചേലോ കസ്സപോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ദുജ്ജാനോ, ഭോ ഗോതമ, സമണോ, ദുജ്ജാനോ ബ്രാഹ്മണോ”തി. “പകതി ഖോ

ഏ്വസാ, കസ്സപ, ലോകസ്മിം ‘ദുജ്ജാനോ സമണോ ദുജ്ജാനോ ബ്രാഹ്മണോ’തി. അചേലകോ ചേപി, കസ്സപ, ഹോതി, മുത്താചാരോ, ഹത്ഥാപലേഖനോ…പേ॰… ഇതി ഏവരൂപം അഡ്ഢമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. ഇമായ ച, കസ്സപ, മത്തായ ഇമിനാ തപോപക്കമേന സമണോ വാ അഭവിസ്സ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദുജ്ജാനോ സുദുജ്ജാനോ, നേതം അഭവിസ്സ കല്ലം വചനായ - ‘ദുജ്ജാനോ സമണോ ദുജ്ജാനോ ബ്രാഹ്മണോ’തി.

“സക്കാ ച പനേസോ അഭവിസ്സ ഞാതും ഗഹപതിനാ വാ ഗഹപതിപുത്തേന വാ അന്തമസോ കുമ്ഭദാസിയാപി - ‘അയം അചേലകോ ഹോതി, മുത്താചാരോ, ഹത്ഥാപലേഖനോ…പേ॰… ഇതി ഏവരൂപം അഡ്ഢമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതീ’തി.

“യസ്മാ ച ഖോ, കസ്സപ, അഞ്ഞത്രേവ ഇമായ മത്തായ അഞ്ഞത്ര ഇമിനാ തപോപക്കമേന സമണോ വാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ വാ ദുജ്ജാനോ സുദുജ്ജാനോ, തസ്മാ ഏ്വതം കല്ലം വചനായ - ‘ദുജ്ജാനോ സമണോ ദുജ്ജാനോ ബ്രാഹ്മണോ’തി. യതോ ഖോ [യതോ ച ഖോ (ക॰)], കസ്സപ, ഭിക്ഖു അവേരം അബ്യാപജ്ജം മേത്തചിത്തം ഭാവേതി, ആസവാനഞ്ച ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു സമണോ ഇതിപി ബ്രാഹ്മണോ ഇതിപി.

“സാകഭക്ഖോ ചേപി, കസ്സപ, ഹോതി സാമാകഭക്ഖോ…പേ॰… വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേതി പവത്തഫലഭോജീ. ഇമായ ച, കസ്സപ, മത്തായ ഇമിനാ തപോപക്കമേന സമണോ വാ അഭവിസ്സ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദുജ്ജാനോ സുദുജ്ജാനോ, നേതം അഭവിസ്സ കല്ലം വചനായ - ‘ദുജ്ജാനോ സമണോ ദുജ്ജാനോ ബ്രാഹ്മണോ’തി.

“സക്കാ ച പനേസോ അഭവിസ്സ ഞാതും ഗഹപതിനാ വാ ഗഹപതിപുത്തേന വാ അന്തമസോ കുമ്ഭദാസിയാപി - ‘അയം സാകഭക്ഖോ വാ ഹോതി സാമാകഭക്ഖോ…പേ॰… വനമൂലഫലാഹാരോ യാപേതി പവത്തഫലഭോജീ’തി.

“യസ്മാ ച ഖോ, കസ്സപ, അഞ്ഞത്രേവ ഇമായ മത്തായ അഞ്ഞത്ര ഇമിനാ തപോപക്കമേന സമണോ വാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ വാ ദുജ്ജാനോ സുദുജ്ജാനോ, തസ്മാ ഏ്വതം കല്ലം വചനായ - ‘ദുജ്ജാനോ സമണോ ദുജ്ജാനോ ബ്രാഹ്മണോ’തി. യതോ ഖോ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു അവേരം അബ്യാപജ്ജം മേത്തചിത്തം ഭാവേതി , ആസവാനഞ്ച ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, കസ്സപ, ഭിക്ഖു സമണോ ഇതിപി ബ്രാഹ്മണോ ഇതിപി.

“സാണാനി ചേപി, കസ്സപ, ധാരേതി, മസാണാനിപി ധാരേതി…പേ॰… സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. ഇമായ ച, കസ്സപ, മത്തായ ഇമിനാ തപോപക്കമേന സമണോ വാ അഭവിസ്സ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദുജ്ജാനോ സുദുജ്ജാനോ, നേതം അഭവിസ്സ കല്ലം വചനായ - ‘ദുജ്ജാനോ സമണോ ദുജ്ജാനോ ബ്രാഹ്മണോ’തി.

“സക്കാ ച പനേസോ അഭവിസ്സ ഞാതും ഗഹപതിനാ വാ ഗഹപതിപുത്തേന വാ അന്തമസോ കുമ്ഭദാസിയാപി - ‘അയം സാണാനിപി ധാരേതി, മസാണാനിപി ധാരേതി…പേ॰… സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതീ’തി.

“യസ്മാ ച ഖോ, കസ്സപ, അഞ്ഞത്രേവ ഇമായ മത്തായ അഞ്ഞത്ര ഇമിനാ തപോപക്കമേന സമണോ വാ ഹോതി ബ്രാഹ്മണോ വാ ദുജ്ജാനോ സുദുജ്ജാനോ, തസ്മാ ഏതം കല്ലം വചനായ - ‘ദുജ്ജാനോ സമണോ ദുജ്ജാനോ ബ്രാഹ്മണോ’തി. യതോ ഖോ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു അവേരം അബ്യാപജ്ജം മേത്തചിത്തം ഭാവേതി, ആസവാനഞ്ച ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, കസ്സപ , ഭിക്ഖു സമണോ ഇതിപി ബ്രാഹ്മണോ ഇതിപീ”തി.

സീലസമാധിപഞ്ഞാസമ്പദാ

൪൦൦. ഏവം വുത്തേ, അചേലോ കസ്സപോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “കതമാ പന സാ, ഭോ ഗോതമ, സീലസമ്പദാ, കതമാ ചിത്തസമ്പദാ, കതമാ പഞ്ഞാസമ്പദാ”തി? “ഇധ, കസ്സപ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം, സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ…പേ॰… (യഥാ ൧൯൦-൧൯൨ അനുച്ഛേദേസു, ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം) ഭയദസ്സാവീ സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു, കായകമ്മവചീകമ്മേന സമന്നാഗതോ കുസലേന പരിസുദ്ധാജീവോ സീലസമ്പന്നോ ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ സന്തുട്ഠോ.

൪൦൧. “കഥഞ്ച, കസ്സപ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ, സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസമ്പദായ …പേ॰… (യഥാ ൧൯൪ യാവ ൨൧൧ അനുച്ഛേദേസു)

“യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി . സേയ്യഥിദം - സന്തികമ്മം പണിധികമ്മം…പേ॰… (യഥാ ൨൧൧ അനുച്ഛേദേ) ഓസധീനം പതിമോക്ഖോ ഇതി വാ ഇതി, ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസമ്പദായ.

“സ ഖോ സോ [അയം ഖോ (ക॰)], കസ്സപ, ഭിക്ഖു ഏവം സീലസമ്പന്നോ ന കുതോചി ഭയം സമനുപസ്സതി, യദിദം സീലസംവരതോ. സേയ്യഥാപി, കസ്സപ, രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ നിഹതപച്ചാമിത്തോ ന കുതോചി ഭയം സമനുപസ്സതി, യദിദം പച്ചത്ഥികതോ. ഏവമേവ ഖോ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു ഏവം സീലസമ്പന്നോ ന കുതോചി ഭയം സമനുപസ്സതി, യദിദം സീലസംവരതോ. സോ ഇമിനാ അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അനവജ്ജസുഖം പടിസംവേദേതി. ഏവം ഖോ, കസ്സപ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി. അയം ഖോ, കസ്സപ, സീലസമ്പദാ…പേ॰… പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചിത്തസമ്പദായ…പേ॰… ദുതിയം ഝാനം…പേ॰… തതിയം ഝാനം…പേ॰… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി ചിത്തസമ്പദായ. അയം ഖോ, കസ്സപ, ചിത്തസമ്പദാ.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ…പേ॰… ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി…പേ॰… ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞാസമ്പദായ…പേ॰… നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി പജാനാതി…പേ॰… ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞാസമ്പദായ. അയം ഖോ, കസ്സപ, പഞ്ഞാസമ്പദാ.

“ഇമായ ച, കസ്സപ, സീലസമ്പദായ ചിത്തസമ്പദായ പഞ്ഞാസമ്പദായ അഞ്ഞാ സീലസമ്പദാ ചിത്തസമ്പദാ പഞ്ഞാസമ്പദാ ഉത്തരിതരാ വാ പണീതതരാ വാ നത്ഥി.

സീഹനാദകഥാ

൪൦൨. “സന്തി, കസ്സപ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സീലവാദാ. തേ അനേകപരിയായേന സീലസ്സ വണ്ണം ഭാസന്തി. യാവതാ, കസ്സപ, അരിയം പരമം സീലം, നാഹം തത്ഥ അത്തനോ സമസമം സമനുപസ്സാമി, കുതോ ഭിയ്യോ! അഥ ഖോ അഹമേവ തത്ഥ ഭിയ്യോ, യദിദം അധിസീലം.

“സന്തി, കസ്സപ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ തപോജിഗുച്ഛാവാദാ. തേ അനേകപരിയായേന തപോജിഗുച്ഛായ വണ്ണം ഭാസന്തി. യാവതാ, കസ്സപ, അരിയാ പരമാ തപോജിഗുച്ഛാ, നാഹം തത്ഥ അത്തനോ സമസമം സമനുപസ്സാമി, കുതോ ഭിയ്യോ! അഥ ഖോ അഹമേവ തത്ഥ ഭിയ്യോ, യദിദം അധിജേഗുച്ഛം.

“സന്തി, കസ്സപ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ പഞ്ഞാവാദാ. തേ അനേകപരിയായേന പഞ്ഞായ വണ്ണം ഭാസന്തി. യാവതാ, കസ്സപ, അരിയാ പരമാ പഞ്ഞാ, നാഹം തത്ഥ അത്തനോ സമസമം സമനുപസ്സാമി, കുതോ ഭിയ്യോ! അഥ ഖോ അഹമേവ തത്ഥ ഭിയ്യോ, യദിദം അധിപഞ്ഞം.

“സന്തി, കസ്സപ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ വിമുത്തിവാദാ. തേ അനേകപരിയായേന വിമുത്തിയാ വണ്ണം ഭാസന്തി. യാവതാ, കസ്സപ, അരിയാ പരമാ വിമുത്തി, നാഹം തത്ഥ അത്തനോ സമസമം സമനുപസ്സാമി, കുതോ ഭിയ്യോ! അഥ ഖോ അഹമേവ തത്ഥ ഭിയ്യോ, യദിദം അധിവിമുത്തി.

൪൦൩. “ഠാനം ഖോ പനേതം, കസ്സപ, വിജ്ജതി, യം അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം വദേയ്യും - ‘സീഹനാദം ഖോ സമണോ ഗോതമോ നദതി, തഞ്ച ഖോ സുഞ്ഞാഗാരേ നദതി, നോ പരിസാസൂ’തി. തേ - ‘മാ ഹേവ’ന്തിസ്സു വചനീയാ. ‘സീഹനാദഞ്ച സമണോ ഗോതമോ നദതി, പരിസാസു ച നദതീ’തി ഏവമസ്സു, കസ്സപ, വചനീയാ.

“ഠാനം ഖോ പനേതം, കസ്സപ, വിജ്ജതി, യം അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം വദേയ്യും - ‘സീഹനാദഞ്ച സമണോ ഗോതമോ നദതി, പരിസാസു ച നദതി, നോ ച ഖോ വിസാരദോ നദതീ’തി . തേ - ‘മാ ഹേവ’ന്തിസ്സു

വചനീയാ. ‘സീഹനാദഞ്ച സമണോ ഗോതമോ നദതി, പരിസാസു ച നദതി, വിസാരദോ ച നദതീ’’തി ഏവമസ്സു, കസ്സപ, വചനീയാ.

‘‘ഠാനം ഖോ പനേതം, കസ്സപ, വിജ്ജതി, യം അഞ്ഞതിത്ഥിയാ പരിബ്ബാജകാ ഏവം വദേയ്യും - ‘സീഹനാദഞ്ച സമണോ ഗോതമോ നദതി, പരിസാസു ച നദതി, വിസാരദോ ച നദതി, നോ ച ഖോ നം പഞ്ഹം പുച്ഛന്തി...പേ॰... പഞ്ഹഞ്ച നം പുച്ഛന്തി; നോ ച ഖോ നേസം പഞ്ഹം പുട്ഠോ ബ്യാകരോതി...പേ॰... പഞ്ഹഞ്ച നേസം പുട്ഠോ ബ്യാകരോതി; നോ ച ഖോ പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേതി...പേ॰... പഞ്ഹസ്സ ച വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേതി; നോ ച ഖോ സോതബ്ബം മഞ്ഞന്തി...പേ॰... സോതബ്ബഞ്ചസ്സ മഞ്ഞന്തി; നോ ച ഖോ സുത്വാ പസീദന്തി...പേ॰... സുത്വാ ചസ്സ പസീദന്തി ; നോ ച ഖോ പസന്നാകാരം കരോന്തി...പേ॰... പസന്നാകാരഞ്ച കരോന്തി; നോ ച ഖോ തഥത്തായ പടിപജ്ജന്തി...പേ॰... തഥത്തായ ച പടിപജ്ജന്തി; നോ ച ഖോ പടിപന്നാ ആരാധേന്തീ’തി. തേ - ‘മാ ഹേവ’ന്തിസ്സു വചനീയാ. ‘സീഹനാദഞ്ച സമണോ ഗോതമോ നദതി, പരിസാസു ച നദതി, വിസാരദോ ച നദതി, പഞ്ഹഞ്ച നം പുച്ഛന്തി, പഞ്ഹഞ്ച നേസം പുട്ഠോ ബ്യാകരോതി, പഞ്ഹസ്സ ച വേയ്യാകരണേന ചിത്തം ആരാധേതി, സോതബ്ബഞ്ചസ്സ മഞ്ഞന്തി, സുത്വാ ചസ്സ പസീദന്തി, പസന്നാകാരഞ്ച കരോന്തി, തഥത്തായ ച പടിപജ്ജന്തി, പടിപന്നാ ച ആരാധേന്തീ’തി ഏവമസ്സു, കസ്സപ, വചനീയാ.

തിത്ഥിയപരിവാസകഥാ

൪൦. ‘‘ഏകമിദാഹം, കസ്സപ, സമയം രാജഗഹേ വിഹരാമി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. തത്ര മം അഞ്ഞതരോ തപബ്രഹ്മചാരീ നിഗ്രോധോ നാമ അധിജേഗുച്ഛേ പഞ്ഹം അപുച്ഛി. തസ്സാഹം അധിജേഗുച്ഛേ പഞ്ഹം പുട്ഠോ ബ്യാകാസിം. ബ്യാകതേ ച പന മേ അത്തമനോ അഹോസി പരം വിയ മത്തായാ’’തി. ‘‘കോ ഹി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ ധമ്മം സുത്വാ ന അത്തമനോ അസ്സ പരം വിയ മത്തായ? അഹമ്പി ഹി, ഭന്തേ, ഭഗവതോ ധമ്മം സുത്വാ അത്തമനോ പരം വിയ മത്തായ. അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ. സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ‘ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ’തി; ഏവമേവം ഭഗവതാ അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി, ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ലഭേയ്യാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ’’ന്തി.

൪൧. ‘‘യോ ഖോ, കസ്സപ, അഞ്ഞതിത്ഥിയപുബ്ബോ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ആകങ്ഖതി പബ്ബജ്ജം, ആകങ്ഖതി ഉപസമ്പദം, സോ ചത്താരോ മാസേ പരിവസതി, ചതുന്നം മാസാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തി, ഉപസമ്പാദേന്തി ഭിക്ഖുഭാവായ. അപി ച മേത്ഥ പുഗ്ഗലവേമത്തതാ വിദിതാ’’തി. ‘‘സചേ, ഭന്തേ, അഞ്ഞതിത്ഥിയപുബ്ബാ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ ആകങ്ഖന്തി പബ്ബജ്ജം, ആകങ്ഖന്തി ഉപസമ്പദം, ചത്താരോ മാസേ പരിവസന്തി, ചതുന്നം മാസാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തി, ഉപസമ്പാദേന്തി ഭിക്ഖുഭാവായ. അഹം ചത്താരി വസ്സാനി

പരിവസിസ്സാമി, ചതുന്നം വസ്സാനം അച്ചയേന ആരദ്ധചിത്താ ഭിക്ഖൂ പബ്ബാജേന്തു, ഉപസമ്പാദേന്തു ഭിക്ഖുഭാവായാ''തി.

അലത്ഥ ഖോ അചേലോ കസ്സപോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം , അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അചിരൂപസമ്പന്നോ ഖോ പനായസ്മാ കസ്സപോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ ന ചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി - അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ കസ്സപോ അരഹതം അഹോസീതി.

മഹാസീഹനാദസുത്തം നിട്ഠിതം അട്ഠമം.

൯. പോട്ഠപാദസുത്തം

പോട്ഠപാദപരിബ്ബാജകവത്ഥു

൪൦൬. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന പോട്ഠപാദോ പരിബ്ബാജകോ സമയപ്പവാദകേ തിന്ദുകാചീരേ ഏകസാലകേ മല്ലികായ ആരാമേ പടിവസതി മഹതിയാ പരിബ്ബാജകപരിസായ സദ്ധിം തിംസമത്തേഹി പരിബ്ബാജകസതേഹി. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സാവത്ഥിം പിണ്ഡായ പാവിസി.

൪൦൭. അഥ ഖോ ഭഗവതോ ഏതദഹോസി - ‘‘അതിപ്പഗോ ഖോ താവ സാവത്ഥിയം പിണ്ഡായ ചരിതും. യംനൂനാഹം യേന സമയപ്പവാദകോ തിന്ദുകാചീരോ ഏകസാലകോ മല്ലികായ ആരാമോ, യേന പോട്ഠപാദോ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമേയ്യ’’ന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന സമയപ്പവാദകോ തിന്ദുകാചീരോ ഏകസാലകോ മല്ലികായ ആരാമോ തേനുപസങ്കമി.

൪൦൮. തേന ഖോ പന സമയേന പോട്ഠപാദോ പരിബ്ബാജകോ മഹതിയാ പരിബ്ബാജകപരിസായ സദ്ധിം നിസിന്നോ ഹോതി ഉന്നാദിനിയാ ഉച്ചാസദ്ദമഹാസദ്ദായ അനേകവിഹിതം തിരച്ഛാനകഥം കഥേന്തിയാ. സേയ്യഥിദം - രാജകഥം ചോരകഥം മഹാമത്തകഥം സേനാകഥം ഭയകഥം യുദ്ധകഥം അന്നകഥം പാനകഥം വത്ഥകഥം സയനകഥം മാലാകഥം ഗന്ധകഥം ഞാതികഥം യാനകഥം ഗാമകഥം നിഗമകഥം നഗരകഥം ജനപദകഥം ഇത്ഥികഥം സൂരകഥം വിസിഖാകഥം കുമ്ഭട്ഠാനകഥം പുബ്ബപേതകഥം നാനത്തകഥം ലോകക്ഖായികം സമുദ്ദക്ഖായികം ഇതിഭവാഭവകഥം ഇതി വാ.

൪൦൯. അദ്ദസാ ഖോ പോട്ഠപാദോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം; ദിസ്വാന സകം പരിസം സണ്ഠപേസി - ‘‘അപ്പസദ്ദാ ഭോന്തോ ഹോന്തു, മാ ഭോന്തോ സദ്ദമകത്ഥ. അയം സമണോ ഗോതമോ ആഗച്ഛതി. അപ്പസദ്ദകാമോ ഖോ സോ ആയസ്മാ അപ്പസദ്ദസ്സ വണ്ണവാദീ. അപ്പേവ നാമ അപ്പസദ്ദം പരിസം വിദിത്വാ ഉപസങ്കമിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യാ’’തി. ഏവം വുത്തേ തേ പരിബ്ബാജകാ തുണ്ഹീ അഹേസും.

൪൧൦. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന പോട്ഠപാദോ പരിബ്ബാജകോ തേനുപസങ്കമി. അഥ ഖോ പോട്ഠപാദോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘ഏതു ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ. സ്വാഗതം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ. ചിരസ്സം ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഇമം പരിയായമകാസി, യദിദം ഇധാഗമനായ. നിസീദതു, ഭന്തേ, ഭഗവാ, ഇദം ആസനം പഞ്ഞത്ത’’ന്തി.

നിസീദി ഭഗവാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ. പോട്ഠപാദോപി ഖോ പരിബ്ബാജകോ അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ പോട്ഠപാദം പരിബ്ബാജകം ഭഗവാ ഏതദവോച - ‘‘കായ നുത്ഥ [കായ നോത്ഥ (സ്യാ॰ ക॰)], പോട്ഠപാദ, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ, കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ’’തി?

അഭിസഞ്ഞാനിരോധകഥാ

൪൧൧. ഏവം വുത്തേ പോട്ഠപാദോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''തിട്ഠതേസാ, ഭന്തേ, കഥാ, യായ മയം ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ. നേസാ, ഭന്തേ, കഥാ ഭഗവതോ ദുല്ലഭാ ഭവിസ്സതി പച്ഛാപി സവനായ. പുരിമാനി, ഭന്തേ, ദിവസാനി പുരിമതരാനി, നാനാതിത്ഥിയാനം സമണബ്രാഹ്മണാനം കോതൂഹലസാലായ സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അഭിസഞ്ഞാനിരോധേ കഥാ ഉദപാദി - 'കഥം നു ഖോ, ഭോ, അഭിസഞ്ഞാനിരോധോ ഹോതീ'തി? തത്രേകച്ചേ ഏവമാഹംസു - 'അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ പുരിസസ്സ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജന്തിപി നിരുജ്ഝന്തിപി. യസ്മിം സമയേ ഉപ്പജ്ജന്തി, സഞ്ഞീ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. യസ്മിം സമയേ നിരുജ്ഝന്തി, അസഞ്ഞീ തസ്മിം സമയേ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ അഭിസഞ്ഞാനിരോധം പഞ്ഞപേന്തി.

''തമഞ്ഞോ ഏവമാഹ - 'ന ഖോ പന മേതം [ന ഖോ നാമേതം (സീ॰ പീ॰)], ഭോ, ഏവം ഭവിസ്സതി. സഞ്ഞാ ഹി, ഭോ, പുരിസസ്സ അത്താ. സാ ച ഖോ ഉപേതിപി അപേതിപി. യസ്മിം സമയേ ഉപേതി, സഞ്ഞീ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. യസ്മിം സമയേ അപേതി, അസഞ്ഞീ തസ്മിം സമയേ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ അഭിസഞ്ഞാനിരോധം പഞ്ഞപേന്തി.

''തമഞ്ഞോ ഏവമാഹ - 'ന ഖോ പന മേതം, ഭോ, ഏവം ഭവിസ്സതി. സന്തി ഹി, ഭോ, സമണബ്രാഹ്മണാ മഹിദ്ധികാ മഹാനുഭാവാ. തേ ഇമസ്സ പുരിസസ്സ സഞ്ഞം ഉപകഡ്ഢന്തിപി അപകഡ്ഢന്തിപി. യസ്മിം സമയേ ഉപകഡ്ഢന്തി, സഞ്ഞീ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. യസ്മിം സമയേ അപകഡ്ഢന്തി, അസഞ്ഞീ തസ്മിം സമയേ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ അഭിസഞ്ഞാനിരോധം പഞ്ഞപേന്തി.

''തമഞ്ഞോ ഏവമാഹ - 'ന ഖോ പന മേതം, ഭോ, ഏവം ഭവിസ്സതി. സന്തി ഹി, ഭോ, ദേവതാ മഹിദ്ധികാ മഹാനുഭാവാ. താ ഇമസ്സ പുരിസസ്സ സഞ്ഞം ഉപകഡ്ഢന്തിപി അപകഡ്ഢന്തിപി. യസ്മിം സമയേ ഉപകഡ്ഢന്തി, സഞ്ഞീ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. യസ്മിം സമയേ അപകഡ്ഢന്തി, അസഞ്ഞീ തസ്മിം സമയേ ഹോതീ'തി. ഇത്ഥേകേ അഭിസഞ്ഞാനിരോധം പഞ്ഞപേന്തി.

''തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തംയേവ ആരബ്ഭ സതി ഉദപാദി - 'അഹോ നൂന ഭഗവാ, അഹോ നൂന സുഗതോ, യോ ഇമേസം ധമ്മാനം സുകുസലോ'തി. ഭഗവാ, ഭന്തേ, കുസലോ, ഭഗവാ പകതഞ്ഞൂ അഭിസഞ്ഞാനിരോധസ്സ. കഥം നു ഖോ, ഭന്തേ, അഭിസഞ്ഞാനിരോധോ ഹോതീ''തി?

സഹേതുകസഞ്ഞുപ്പാദനിരോധകഥാ

൪൧൨. ''തത്ര , പോട്ഠപാദ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - 'അഹേതൂ അപ്പച്ചയാ പുരിസസ്സ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജന്തിപി നിരുജ്ഝന്തിപീ'തി, ആദിതോവ തേസം അപരദ്ധം. തം കിസ്സ ഹേതു? സഹേതൂ ഹി, പോട്ഠപാദ, സപ്പച്ചയാ പുരിസസ്സ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജന്തിപി നിരുജ്ഝന്തിപി. സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജതി, സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝതി''.

൪൧൩. “കാ ച സിക്ഖാ”തി? ഭഗവാ അവോച - “ഇധ, പോട്ഠപാദ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം, സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ…പേ॰… (യഥා ൧൯൦-൨൧൨ അനുച്ഛേദേസു, ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം). ഏവം ഖോ, പോട്ഠപാദ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി…പേ॰… തസ്സിമേ പഞ്ചനീവരണേ പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതോ പാമോജ്ജം ജായതി, പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദേതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി. സോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി, വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി, സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തസ്സ യാ പുരിമാ കാമസഞ്ഞാ, സാ നിരുജ്ഝതി. വിവേകജപീതിസുഖസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ തസ്മിം സമയേ ഹോതി, വിവേകജപീതിസുഖസുഖുമ-സച്ചസഞ്ഞീയേവ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. ഏവമ്പി സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജതി, സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝതി. അയം സിക്ഖാ”തി ഭഗവാ അവോച.

“പുന ചപരം, പോട്ഠപാദ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തസ്സ യാ പുരിമാ വിവേകജപീതിസുഖസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ, സാ നിരുജ്ഝതി. സമാധിജപീതിസുഖസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ തസ്മിം സമയേ ഹോതി , സമാധിജപീതിസുഖസുഖുമസച്ചസഞ്ഞീയേവ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. ഏവമ്പി സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജതി, സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝതി. അയമ്പി സിക്ഖാ”തി ഭഗവാ അവോച.

“പുന ചപരം, പോട്ഠപാദ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ, സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - “ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ”തി, തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തസ്സ യാ പുരിമാ സമാധിജപീതിസുഖസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ, സാ നിരുജ്ഝതി. ഉപേക്ഖാസുഖസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ തസ്മിം സമയേ ഹോതി, ഉപേക്ഖാസുഖസുഖുമസച്ചസഞ്ഞീയേവ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. ഏവമ്പി സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജതി, സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝതി. അയമ്പി സിക്ഖാ”തി ഭഗവാ അവോച.

“പുന ചപരം, പോട്ഠപാദ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തസ്സ യാ പുരിമാ ഉപേക്ഖാസുഖസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ, സാ നിരുജ്ഝതി. അദുക്ഖമസുഖസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ തസ്മിം സമയേ ഹോതി, അദുക്ഖമസുഖസുഖുമസച്ചസഞ്ഞീയേവ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. ഏവമ്പി സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജതി, സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝതി. അയമ്പി സിക്ഖാ”തി ഭഗവാ അവോച.

“പുന ചപരം, പോട്ഠപാദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തസ്സ യാ പുരിമാ രൂപസഞ്ഞാ [പുരിമസഞ്ഞാ (ക॰)], സാ നിരുജ്ഝതി.

ആകാസാനഞ്ചായതനസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ തസ്മിം സമയേ ഹോതി, ആകാസാനഞ്ചായതനസുഖുമസച്ചസഞ്ഞീയേവ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. ഏവമ്പി സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജതി, സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝതി. അയമ്പി സിക്ഖാ"തി ഭഗവാ അവോച.

"പുന ചപരം, പോട്ഠപാദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ 'അനന്തം വിഞ്ഞാണ'ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തസ്സ യാ പുരിമാ ആകാസാനഞ്ചായതനസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ, സാ നിരുജ്ഝതി. വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ തസ്മിം സമയേ ഹോതി, വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനസുഖുമസച്ചസഞ്ഞീയേവ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. ഏവമ്പി സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജതി, സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝതി. അയമ്പി സിക്ഖാ"തി ഭഗവാ അവോച.

"പുന ചപരം, പോട്ഠപാദ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ 'നത്ഥി കിഞ്ചീ'തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. തസ്സ യാ പുരിമാ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ, സാ നിരുജ്ഝതി. ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനസുഖുമസച്ചസഞ്ഞാ തസ്മിം സമയേ ഹോതി, ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനസുഖുമസച്ചസഞ്ഞീയേവ തസ്മിം സമയേ ഹോതി. ഏവമ്പി സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജതി, സിക്ഖാ ഏകാ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝതി. അയമ്പി സിക്ഖാ"തി ഭഗവാ അവോച.

൪൧൪. "യതോ ഖോ, പോട്ഠപാദ, ഭിക്ഖു ഇധ സകസഞ്ഞീ ഹോതി, സോ തതോ അമുത്ര തതോ അമുത്ര അനുപുബ്ബേന സഞ്ഞഗ്ഗം ഫുസതി. തസ്സ സഞ്ഞഗ്ഗേ ഠിതസ്സ ഏവം ഹോതി - 'ചേതയമാനസ്സ മേ പാപിയോ, അചേതയമാനസ്സ മേ സേയ്യോ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ചേതേയ്യം, അഭിസങ്ഖരേയ്യം, ഇമാ ച മേ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝേയ്യും, അഞ്ഞാ ച ഓളാരികാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും; യംനൂനാഹം ന ചേവ ചേതേയ്യം ന ച അഭിസങ്ഖരേയ്യ'ന്തി. സോ ന ചേവ ചേതേതി, ന ച അഭിസങ്ഖരോതി. തസ്സ അചേതയതോ അനഭിസങ്ഖരോതോ താ ചേവ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝന്തി, അഞ്ഞാ ച ഓളാരികാ സഞ്ഞാ ന ഉപ്പജ്ജന്തി. സോ നിരോധം ഫുസതി. ഏവം ഖോ, പോട്ഠപാദ, അനുപുബ്ബാഭിസഞ്ഞാനിരോധ-സമ്പജാന-സമാപത്തി ഹോതി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, പോട്ഠപാദ, അപി നു തേ ഇതോ പുബ്ബേ ഏവരൂപാ അനുപുബ്ബാഭിസഞ്ഞാനിരോധ-സമ്പജാന-സമാപത്തി സുതപുബ്ബാ"തി? "നോ ഹേതം, ഭന്തേ. ഏവം ഖോ അഹം , ഭന്തേ, ഭഗവതോ ഭാസിതം ആജാനാമി - 'യതോ ഖോ, പോട്ഠപാദ, ഭിക്ഖു ഇധ സകസഞ്ഞീ ഹോതി, സോ തതോ അമുത്ര തതോ അമുത്ര അനുപുബ്ബേന സഞ്ഞഗ്ഗം ഫുസതി, തസ്സ സഞ്ഞഗ്ഗേ ഠിതസ്സ ഏവം ഹോതി - "ചേതയമാനസ്സ മേ പാപിയോ, അചേതയമാനസ്സ മേ സേയ്യോ. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ചേതേയ്യം അഭിസങ്ഖരേയ്യം, ഇമാ ച മേ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝേയ്യും, അഞ്ഞാ ച ഓളാരികാ സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജേയ്യും; യംനൂനാഹം ന ചേവ ചേതേയ്യം, ന ച അഭിസങ്ഖരേയ്യ"ന്തി. സോ ന ചേവ ചേതേതി, ന ചാഭിസങ്ഖരോതി, തസ്സ അചേതയതോ അനഭിസങ്ഖരോതോ താ ചേവ സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝന്തി, അഞ്ഞാ ച ഓളാരികാ സഞ്ഞാ ന ഉപ്പജ്ജന്തി . സോ നിരോധം ഫുസതി. ഏവം ഖോ, പോട്ഠപാദ, അനുപുബ്ബാഭിസഞ്ഞാനിരോധ-സമ്പജാന-സമാപത്തി ഹോതീ'"തി. "ഏവം, പോട്ഠപാദാ"തി.

൪൧൪. ‘‘ഏകഞ്ഞേവ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സഞ്ഞഗ്ഗം പഞ്ഞപേതി, ഉദാഹു പുഥൂപി സഞ്ഞഗ്ഗേ പഞ്ഞപേതീ’’തി? ‘‘ഏകമ്പി ഖോ അഹം, പോട്ഠപാദ, സഞ്ഞഗ്ഗം പഞ്ഞപേമി, പുഥൂപി സഞ്ഞഗ്ഗേ പഞ്ഞപേമീ’’തി. ‘‘യഥാ കഥം പന, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏകമ്പി സഞ്ഞഗ്ഗം പഞ്ഞപേതി, പുഥൂപി സഞ്ഞഗ്ഗേ പഞ്ഞപേതീ’’തി? ‘‘യഥാ യഥാ ഖോ, പോട്ഠപാദ, നിരോധം ഫുസതി, തഥാ തഥാഹം സഞ്ഞഗ്ഗം പഞ്ഞപേമി. ഏവം ഖോ അഹം, പോട്ഠപാദ, ഏകമ്പി സഞ്ഞഗ്ഗം പഞ്ഞപേമി, പുഥൂപി സഞ്ഞഗ്ഗേ പഞ്ഞപേമീ’’തി.

൪൧൫. ‘‘സഞ്ഞാ നു ഖോ, ഭന്തേ, പഠമം ഉപ്പജ്ജതി, പച്ഛാ ഞാണം, ഉദാഹു ഞാണം പഠമം ഉപ്പജ്ജതി, പച്ഛാ സഞ്ഞാ, ഉദാഹു സഞ്ഞാ ച ഞാണഞ്ച അപുബ്ബം അചരിമം ഉപ്പജ്ജന്തീ’’തി? ‘‘സഞ്ഞാ ഖോ, പോട്ഠപാദ, പഠമം ഉപ്പജ്ജതി, പച്ഛാ ഞാണം, സഞ്ഞുപ്പാദാ ച പന ഞാണുപ്പാദോ ഹോതി. സോ ഏവം പജാനാതി - ‘ഇദപ്പച്ചയാ കിര മേ ഞാണം ഉദപാദീ’തി. ഇമിനാ ഖോ ഏതം, പോട്ഠപാദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം - യഥാ സഞ്ഞാ പഠമം ഉപ്പജ്ജതി, പച്ഛാ ഞാണം, സഞ്ഞുപ്പാദാ ച പന ഞാണുപ്പാദോ ഹോതീ’’തി.

സഞ്ഞാഅത്തകഥാ

൪൧൬. ‘‘സഞ്ഞാ നു ഖോ, ഭന്തേ, പുരിസസ്സ അത്താ, ഉദാഹു അഞ്ഞാ സഞ്ഞാ അഞ്ഞോ അത്താ’’തി? ‘‘കം പന ത്വം, പോട്ഠപാദ, അത്താനം പച്ചേസീ’’തി ? ‘‘ഓളാരികം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, അത്താനം പച്ചേമി രൂപിം ചാതുമഹാഭൂതികം കബളീകാരാഹാരഭക്ഖ’’ന്തി [കബളീകാരഭക്ഖന്തി (സ്യാ॰ ക॰)]. ‘‘ഓളാരികോ ച ഹി തേ, പോട്ഠപാദ, അത്താ അഭവിസ്സ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ കബളീകാരാഹാരഭക്ഖോ. ഏവം സന്തം ഖോ തേ, പോട്ഠപാദ, അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ ഭവിസ്സതി അഞ്ഞോ അത്താ. തദമിനാപേതം, പോട്ഠപാദ , പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ ഭവിസ്സതി അഞ്ഞോ അത്താ. തിട്ഠതേവ സായം [തിട്ഠതേവായം (സീ॰ പീ॰)], പോട്ഠപാദ, ഓളാരികോ അത്താ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ കബളീകാരാഹാരഭക്ഖോ, അഥ ഇമസ്സ പുരിസസ്സ അഞ്ഞാ ച സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജന്തി, അഞ്ഞാ ച സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝന്തി. ഇമിനാ ഖോ ഏതം, പോട്ഠപാദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ ഭവിസ്സതി അഞ്ഞോ അത്താ’’തി.

൪൧൭. ‘‘മനോമയം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, അത്താനം പച്ചേമി സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗിം അഹീനിന്ദ്രിയ’’ന്തി. ‘‘മനോമയോ ച ഹി തേ, പോട്ഠപാദ, അത്താ അഭവിസ്സ സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗീ അഹീനിന്ദ്രിയോ, ഏവം സന്തമ്പി ഖോ തേ, പോട്ഠപാദ, അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ ഭവിസ്സതി അഞ്ഞോ അത്താ. തദമിനാപേതം, പോട്ഠപാദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ ഭവിസ്സതി അഞ്ഞോ അത്താ. തിട്ഠതേവ സായം, പോട്ഠപാദ, മനോമയോ അത്താ സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗീ അഹീനിന്ദ്രിയോ, അഥ ഇമസ്സ പുരിസസ്സ അഞ്ഞാ ച സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജന്തി, അഞ്ഞാ ച സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝന്തി. ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, പോട്ഠപാദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ ഭവിസ്സതി അഞ്ഞോ അത്താ’’തി.

൪൧൮. ‘‘അരൂപിം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, അത്താനം പച്ചേമി സഞ്ഞാമയ’’ന്തി. ‘‘അരൂപീ ച ഹി തേ, പോട്ഠപാദ, അത്താ അഭവിസ്സ സഞ്ഞാമയോ, ഏവം സന്തമ്പി ഖോ തേ, പോട്ഠപാദ, അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ ഭവിസ്സതി അഞ്ഞോ

അത്താ. തദമിനാപേതം, പോട്ഠപാദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ ഭവിസ്സതി അഞ്ഞോ അത്താ. തിട്ഠതേവ സായം, പോട്ഠപാദ, അരൂപീ അത്താ സഞ്ഞാമയോ, അഥ ഇമസ്സ പുരിസസ്സ അഞ്ഞാ ച സഞ്ഞാ ഉപ്പജ്ജന്തി, അഞ്ഞാ ച സഞ്ഞാ നിരുജ്ഝന്തി. ഇമിനാപി ഖോ ഏതം, പോട്ഠപാദ, പരിയായേന വേദിതബ്ബം യഥാ അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ ഭവിസ്സതി അഞ്ഞോ അത്താ''തി.

ർ൨ം. ''സക്കാ പനേതം, ഭന്തേ, മയാ ഞാതും - 'സഞ്ഞാ പുരിസസ്സ അത്താ'തി വാ 'അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ അഞ്ഞോ അത്താതി വാ'തി? ''ദുജ്ജാനം ഖോ ഏതം [ഏവം (ക॰)], പോട്ഠപാദ, തയാ അഞ്ഞദിട്ഠികേന അഞ്ഞഖന്തികേന അഞ്ഞരുചികേന അഞ്ഞത്രായോഗേന അഞ്ഞത്രാചരിയകേന - 'സഞ്ഞാ പുരിസസ്സ അത്താ'തി വാ, 'അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ അഞ്ഞോ അത്താതി വാ'''തി.

''സചേ തം, ഭന്തേ, മയാ ദുജ്ജാനം അഞ്ഞദിട്ഠികേന അഞ്ഞഖന്തികേന അഞ്ഞരുചികേന അഞ്ഞത്രായോഗേന അഞ്ഞത്രാചരിയകേന - 'സഞ്ഞാ പുരിസസ്സ അത്താ'തി വാ, 'അഞ്ഞാവ സഞ്ഞാ അഞ്ഞോ അത്താ'തി വാ; 'കിം പന, ഭന്തേ, സസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി? അബ്യാകതം ഖോ ഏതം, പോട്ഠപാദ, മയാ - 'സസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'ന്തി.

''കിം പന, ഭന്തേ, 'അസസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'''ന്തി ? ''ഏതമ്പി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ അബ്യാകതം - 'അസസ്സതോ ലോകോ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'''ന്തി.

''കിം പന, ഭന്തേ, 'അന്തവാ ലോകോ...പേ॰... 'അനന്തവാ ലോകോ ... 'തം ജീവം തം സരീരം... 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീരം... 'ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ... 'ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ... 'ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ... 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'''ന്തി? ''ഏതമ്പി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ അബ്യാകതം - 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ, ഇദമേവ സച്ചം മോഘമഞ്ഞ'''ന്തി.

''കസ്മാ പനേതം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ അബ്യാകത''ന്തി? ''ന ഹേതം, പോട്ഠപാദ, അത്ഥസംഹിതം ന ധമ്മസംഹിതം നാദിബ്രഹ്മചരിയകം, ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തതി, തസ്മാ ഏതം മയാ അബ്യാകത''ന്തി.

''കിം പന, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ബ്യാകത''ന്തി? ''ഇദം ദുക്ഖന്തി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ ബ്യാകതം. അയം ദുക്ഖസമുദയോതി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ ബ്യാകതം. അയം ദുക്ഖനിരോധോതി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ ബ്യാകതം. അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ ബ്യാകത''ന്തി.

''കസ്മാ പനേതം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ ബ്യാകത''ന്തി? ''ഏതഞ്ഹി, പോട്ഠപാദ, അത്ഥസംഹിതം, ഏതം ധമ്മസംഹിതം, ഏതം ആദിബ്രഹ്മചരിയകം, ഏതം

നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തതി; തസ്മാ ഏ്വതം മയാ ബ്യാകത''ന്തി. ''ഏ്വവമേതം, ഭഗവാ, ഏ്വവമേതം, സുഗത . യസ്സദാനി, ഭന്തേ, ഭഗവാ കാലം മഞ്ഞതീ''തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമി.

൪൨൧. അഥ ഖോ തേ പരിബ്ബാജകാ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ പോട്ഠപാദം പരിബ്ബാജകം സമന്തതോ വാചാ [വാചായ (സ്യാ॰ ക॰)] സന്നിതോദകേന സഞ്ഝബ്ഭരിമകംസു - ''ഏ്വവമേവ പനായം ഭവം പോട്ഠപാദോ യഞ്ഞദേവ സമണോ ഗോതമോ ഭാസതി, തം തദേവസ്സ അബ്ഭനുമോദതി - 'ഏ്വവമേതം ഭഗവാ ഏ്വവമേതം, സുഗതാ'തി. ന ഖോ പന മയം കിഞ്ചി [കഞ്ചി (പീ॰)] സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഏ്വകംസികം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമ - 'സസ്സതോ ലോകോ'തി വാ, 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി വാ, 'അന്തവാ ലോകോ'തി വാ, 'അനന്തവാ ലോകോ'തി വാ, 'തം ജീവം തം സരീര'ന്തി വാ, 'അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര'ന്തി വാ , 'ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ, 'ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ, 'ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ, 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ''തി.

ഏ്വവം വുത്തേ പോട്ഠപാദോ പരിബ്ബാജകോ തേ പരിബ്ബാജകേ ഏ്വതദവോച - ''അഹമ്പി ഖോ, ഭോ, ന കിഞ്ചി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഏ്വകംസികം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി - 'സസ്സതോ ലോകോ'തി വാ, 'അസസ്സതോ ലോകോ'തി വാ...പേ॰... 'നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ'തി വാ; അപി ച സമണോ ഗോതമോ ഭൂതം തച്ഛം തഥം പടിപദം പഞ്ഞപേതി ധമ്മട്ഠിതതം ധമ്മനിയാമതം. ഭൂതം ഖോ പന തച്ഛം തഥം പടിപദം പഞ്ഞപേന്തസ്സ ധമ്മട്ഠിതതം ധമ്മനിയാമതം, കഥഞ്ഹി നാമ മാദിസോ വിഞ്ഞൂ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സുഭാസിതം സുഭാസിതതോ നാബ്ഭനുമോദേയ്യാ''തി?

ചിത്തഹത്ഥിസാരിപുത്തപോട്ഠപാദവത്ഥു

൪൨൨. അഥ ഖോ ദ്വീഹതീഹസ്സ അച്ചയേന ചിത്തോ ച ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ പോട്ഠപാദോ ച പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏ്വകമന്തം നിസീദി. പോട്ഠപാദോ പന പരിബ്ബാജകോ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏ്വകമന്തം നിസീദി. ഏ്വകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ പോട്ഠപാദോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏ്വതദവോച - ''തദാ മം, ഭന്തേ, തേ പരിബ്ബാജകാ അചിരപക്കന്തസ്സ ഭഗവതോ സമന്തതോ വാചാസന്നിതോദകേന സഞ്ഝബ്ഭരിമകംസു - 'ഏ്വവമേവ പനായം ഭവം പോട്ഠപാദോ യഞ്ഞദേവ സമണോ ഗോതമോ ഭാസതി, തം തദേവസ്സ അബ്ഭനുമോദതി - 'ഏ്വവമേതം ഭഗവാ ഏ്വവമേതം സുഗതാ''തി. ന ഖോ പന മയം കിഞ്ചി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഏ്വകംസികം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമ - ''സസ്സതോ ലോകോ''തി വാ, ''അസസ്സതോ ലോകോ''തി വാ, ''അന്തവാ ലോകോ''തി വാ, ''അനന്തവാ ലോകോ''തി വാ, ''തം ജീവം തം സരീര''ന്തി വാ, ''അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര''ന്തി വാ, ''ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ''തി വാ, ''ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ''തി വാ, ''ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ''തി വാ, ''നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ

പരം മരണാ’’തി വാ’തി. ഏവം വുത്താഹം, ഭന്തേ, തേ പരിബ്ബാജകേ ഏതദവോചം - ‘അഹമ്പി ഖോ, ഭോ, ന കിഞ്ചി സമണസ്സ ഗോതമസ്സ ഏകംസികം ധമ്മം ദേസിതം ആജാനാമി - ‘‘സസ്സതോ ലോകോ’’തി വാ, ‘‘അസസ്സതോ ലോകോ’’തി വാ...പേ॰... ‘‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’’തി വാ; അപി ച സമണോ ഗോതമോ ഭൂതം തച്ഛം തഥം പടിപദം പഞ്ഞപേതി ധമ്മട്ഠിതതം ധമ്മനിയാമതം. ഭൂതം ഖോ പന തച്ഛം തഥം പടിപദം പഞ്ഞപേന്തസ്സ ധമ്മട്ഠിതതം ധമ്മനിയാമതം, കഥഞ്ഹി നാമ മാദിസോ വിഞ്ഞൂ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ സുഭാസിതം സുഭാസിതതോ നാബ്ഭനുമോദേയ്യാ’’തി?

൪൨൩. ‘‘സബ്ബേവ ഖോ ഏതേ, പോട്ഠപാദ, പരിബ്ബാജകാ അന്ധാ അചക്ഖുകാ; ത്വംയേവ നേസം ഏകോ ചക്ഖുമാ. ഏകംസികാപി ഹി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ ധമ്മാ ദേസിതാ പഞ്ഞത്താ; അനേകംസികാപി ഹി ഖോ , പോട്ഠപാദ, മയാ ധമ്മാ ദേസിതാ പഞ്ഞത്താ.

‘‘കതമേ ച തേ, പോട്ഠപാദ, മയാ അനേകംസികാ ധമ്മാ ദേസിതാ പഞ്ഞത്താ? ‘സസ്സതോ ലോകോ’തി [ലോകോതി വാ (സീ॰ക॰)] ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ അനേകംസികോ ധമ്മോ ദേസിതോ പഞ്ഞത്തോ; ‘അസസ്സതോ ലോകോ’തി [ലോകോതി വാ (സീ॰ക॰)] ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ അനേകംസികോ ധമ്മോ ദേസിതോ പഞ്ഞത്തോ; ‘അന്തവാ ലോകോ’തി [ലോകോതി വാ (സീ॰ക॰)] ഖോ പോട്ഠപാദ...പേ॰... ‘അനന്തവാ ലോകോ’തി [ലോകോതി വാ (സീ॰ക॰)] ഖോ പോട്ഠപാദ... ‘തം ജീവം തം സരീര’ന്തി ഖോ പോട്ഠപാദ... ‘അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീര’ന്തി ഖോ പോട്ഠപാദ... ‘ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി ഖോ പോട്ഠപാദ... ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി ഖോ പോട്ഠപാദ... ‘ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി ഖോ പോട്ഠപാദ... ‘നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാ’തി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ അനേകംസികോ ധമ്മോ ദേസിതോ പഞ്ഞത്തോ.

‘‘കസ്മാ ച തേ, പോട്ഠപാദ, മയാ അനേകംസികാ ധമ്മാ ദേസിതാ പഞ്ഞത്താ? ന ഹേതേ, പോട്ഠപാദ, അത്ഥസംഹിതാ ന ധമ്മസംഹിതാ ന ആദിബ്രഹ്മചരിയകാ ന നിബ്ബിദായ ന വിരാഗായ ന നിരോധായ ന ഉപസമായ ന അഭിഞ്ഞായ ന സമ്ബോധായ ന നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തി. തസ്മാ തേ മയാ അനേകംസികാ ധമ്മാ ദേസിതാ പഞ്ഞത്താ’’.

ഏകംസികധമ്മോ

൪൨൪. ‘‘കതമേ ച തേ, പോട്ഠപാദ, മയാ ഏകംസികാ ധമ്മാ ദേസിതാ പഞ്ഞത്താ ? ഇദം ദുക്ഖന്തി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ ഏകംസികോ ധമ്മോ ദേസിതോ പഞ്ഞത്തോ. അയം ദുക്ഖസമുദയോതി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ ഏകംസികോ ധമ്മോ ദേസിതോ പഞ്ഞത്തോ. അയം ദുക്ഖനിരോധോതി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ ഏകംസികോ ധമ്മോ ദേസിതോ പഞ്ഞത്തോ. അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി ഖോ, പോട്ഠപാദ, മയാ ഏകംസികോ ധമ്മോ ദേസിതോ പഞ്ഞത്തോ.

“കസ്മാ ച തേ, പോട്ഠപാദ, മയാ ഏകംസികാ ധമ്മാ ദേസിതാ പഞ്ഞത്താ? ഏതേ, പോട്ഠപാദ, അത്ഥസംഹിതാ , ഏതേ ധമ്മസംഹിതാ, ഏതേ ആദിബ്രഹ്മചരിയകാ ഏതേ നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ ഉപസമായ അഭിഞ്ഞായ സമ്ബോധായ നിബ്ബാനായ സംവത്തന്തി. തസ്മാ തേ മയാ ഏകംസികാ ധമ്മാ ദേസിതാ പഞ്ഞത്താ.

൪൨൫. “സന്തി, പോട്ഠപാദ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ‘ഏകന്തസുഖീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ’തി. ത്യാഹം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദാമി - ‘സച്ചം കിര തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - “ഏകന്തസുഖീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ’തി? തേ ചേ മേ ഏവം പുട്ഠാ ‘ആമാ’തി പടിജാനന്തി. ത്യാഹം ഏവം വദാമി - ‘അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏകന്തസുഖം ലോകം ജാനം പസ്സം വിഹരഥാ’തി? ഇതി പുട്ഠാ ‘നോ’തി വദന്തി.

“ത്യാഹം ഏവം വദാമി - ‘അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏകം വാ രത്തിം ഏകം വാ ദിവസം ഉപഡ്ഢം വാ രത്തിം ഉപഡ്ഢം വാ ദിവസം ഏകന്തസുഖിം അത്താനം സഞ്ജാനാഥാ’തി [സമ്പജാനാഥാതി (സീ॰ സ്യാ॰ ക॰)]? ഇതി പുട്ഠാ ‘നോ’തി വദന്തി. ത്യാഹം ഏവം വദാമി - ‘അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ജാനാഥ - “അയം മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ”’തി? ഇതി പുട്ഠാ ‘നോ’തി വദന്തി.

“ത്യാഹം ഏവം വദാമി - ‘അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ യാ താ ദേവതാ ഏകന്തസുഖം ലോകം ഉപപന്നാ, താസം ഭാസമാനാനം സദ്ദം സുണാഥ - “സുപ്പടിപന്നാത്ഥ, മാരിസാ, ഉജുപ്പടിപന്നാത്ഥ, മാരിസാ, ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായ; മയമ്പി ഹി, മാരിസാ, ഏവംപടിപന്നാ ഏകന്തസുഖം ലോകം ഉപപന്നാ’തി ? ഇതി പുട്ഠാ ‘നോ’തി വദന്തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, പോട്ഠപാദ, നനു ഏവം സന്തേ തേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ”തി? “അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ തേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ”തി.

൪൨൬. “സേയ്യഥാപി, പോട്ഠപാദ, പുരിസോ ഏവം വദേയ്യ - ‘അഹം യാ ഇമസ്മിം ജനപദേ ജനപദകല്യാണീ, തം ഇച്ഛാമി തം കാമേമീ’തി. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - ‘അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ജനപദകല്യാണിം ഇച്ഛസി കാമേസി, ജാനാസി തം ജനപദകല്യാണിം ഖത്തിയീ വാ ബ്രാഹ്മണീ വാ വേസ്സീ വാ സുദ്ദീ വാ’തി? ഇതി പുട്ഠോ ‘നോ’തി വദേയ്യ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - ‘അമ്ഭോ പുരിസ , യം ത്വം ജനപദകല്യാണിം ഇച്ഛസി കാമേസി, ജാനാസി തം ജനപദകല്യാണിം ഏവംനാമാ ഏവംഗോത്താതി വാ, ദീഘാ വാ രസ്സാ വാ മജ്ഝിമാ വാ കാളീ വാ സാമാ വാ മങ്ഗുരച്ഛവീ വാതി, അമുകസ്മിം ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ നഗരേ വാ’തി? ഇതി പുട്ഠോ ‘നോ’തി വദേയ്യ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - ‘അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി, തം ത്വം ഇച്ഛസി കാമേസീ’തി? ഇതി പുട്ഠോ ‘ആമാ’തി വദേയ്യ.

“തം കിം മഞ്ഞസി , പോട്ഠപാദ, നനു ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ”തി? “അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ

തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി.

''ഏവമേവ ഖോ, പോട്ഠപാദ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'ഏകന്തസുഖീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ'തി. ത്യാഹം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദാമി - 'സച്ചം കിര തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''ഏകന്തസുഖീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ'''തി? തേ ചേ മേ ഏവം പുട്ഠാ 'ആമാ'തി പടിജാനന്തി. ത്യാഹം ഏവം വദാമി - 'അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏകന്തസുഖം ലോകം ജാനം പസ്സം വിഹരഥാ'തി? ഇതി പുട്ഠാ 'നോ'തി വദന്തി.

''ത്യാഹം ഏവം വദാമി - 'അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏകം വാ രത്തിം ഏകം വാ ദിവസം ഉപഡ്ഢം വാ രത്തിം ഉപഡ്ഢം വാ ദിവസം ഏകന്തസുഖിം അത്താനം സഞ്ജാനാഥാ'തി? ഇതി പുട്ഠാ 'നോ'തി വദന്തി. ത്യാഹം ഏവം വദാമി - 'അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ജാനാഥ - ''അയം മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ'തി? ഇതി പുട്ഠാ 'നോ'തി വദന്തി.

''ത്യാഹം ഏവം വദാമി - 'അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ യാ താ ദേവതാ ഏകന്തസുഖം ലോകം ഉപപന്നാ, താസം ഭാസമാനാനം സദ്ദം സുണാഥ - ''സുപ്പടിപന്നാത്ഥ, മാരിസാ, ഉജുപ്പടിപന്നാത്ഥ, മാരിസാ, ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായ; മയമ്പി ഹി, മാരിസാ, ഏവംപടിപന്നാ ഏകന്തസുഖം ലോകം ഉപപന്നാ'''തി? ഇതി പുട്ഠാ 'നോ'തി വദന്തി.

''തം കിം മഞ്ഞസി, പോട്ഠപാദ, നനു ഏവം സന്തേ തേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി? ''അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ തേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി.

൪൨൭. ''സേയ്യഥാപി, പോട്ഠപാദ, പുരിസോ ചാതുമഹാപഥേ നിസ്സേണിം കരേയ്യ പാസാദസ്സ ആരോഹണായ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഭോ പുരിസ, യസ്സ ത്വം [യം ത്വം (സീ॰ ക॰)] പാസാദസ്സ ആരോഹണായ നിസ്സേണിം കരോസി, ജാനാസി തം പാസാദം പുരത്ഥിമായ വാ ദിസായ ദക്ഖിണായ വാ ദിസായ പച്ഛിമായ വാ ദിസായ ഉത്തരായ വാ ദിസായ ഉച്ചോ വാ നീചോ വാ മജ്ഝിമോ വാ'തി? ഇതി പുട്ഠോ 'നോ'തി വദേയ്യ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി, തസ്സ ത്വം പാസാദസ്സ ആരോഹണായ നിസ്സേണിം കരോസീ'തി? ഇതി പുട്ഠോ 'ആമാ'തി വദേയ്യ.

''തം കിം മഞ്ഞസി, പോട്ഠപാദ, നനു ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി? ''അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി.

''ഏവമേവ ഖോ, പോട്ഠപാദ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - 'ഏകന്തസുഖീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ പരം മരണാ'തി. ത്യാഹം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദാമി - 'സച്ചം കിര തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏവംവാദിനോ ഏവംദിട്ഠിനോ - ''ഏകന്തസുഖീ അത്താ ഹോതി അരോഗോ

പരം മരണാ’തി ? തേ ചേ മേ ഏവം പുട്ഠാ ‘ആമാ’തി പടിജാനന്തി. ത്യാഹം ഏവം വദാമി - ‘അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏകന്തസുഖം ലോകം ജാനം പസ്സം വിഹരഥാ’തി? ഇതി പുട്ഠാ ‘നോ’തി വദന്തി.

“ത്യാഹം ഏവം വദാമി - ‘അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ഏകം വാ രത്തിം ഏകം വാ ദിവസം ഉപഡ്ഢം വാ രത്തിം ഉപഡ്ഢം വാ ദിവസം ഏകന്തസുഖിം അത്താനം സഞ്ജാനാഥാ’തി? ഇതി പുട്ഠാ ‘നോ’തി വദന്തി. ത്യാഹം ഏവം വദാമി - ‘അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ ജാനാഥ അയം മഗ്ഗോ അയം പടിപദാ ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായാ’തി? ഇതി പുട്ഠാ ‘നോ’തി വദന്തി.

“ത്യാഹം ഏവം വദാമി - ‘അപി പന തുമ്ഹേ ആയസ്മന്തോ യാ താ ദേവതാ ഏകന്തസുഖം ലോകം ഉപപന്നാ’ താസം ദേവതാനം ഭാസമാനാനം സദ്ദം സുണാഥ- “സുപ്പടിപന്നാത്ഥ, മാരിസാ, ഉജുപ്പടിപന്നാത്ഥ , മാരിസാ, ഏകന്തസുഖസ്സ ലോകസ്സ സച്ഛികിരിയായ; മയമ്പി ഹി, മാരിസാ, ഏവം പടിപന്നാ ഏകന്തസുഖം ലോകം ഉപപന്നാ’തി? ഇതി പുട്ഠാ “നോ”തി വദന്തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, പോട്ഠപാദ, നനു ഏവം സന്തേ തേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ”തി? “അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ തേസം സമണബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ”തി.

തയോ അത്തപടിലാഭാ

൪൨൭. “തയോ ഖോ മേ, പോട്ഠപാദ, അത്തപടിലാഭാ - ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ, മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ, അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ. കതമോ ച, പോട്ഠപാദ, ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ? രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ കബളീകാരാഹാരഭക്ഖോ [കബളീകാരഭക്ഖോ (സ്യാ॰ ക॰)], അയം ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ. കതമോ മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ? രൂപീ മനോമയോ സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗീ അഹീനിന്ദ്രിയോ, അയം മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ. കതമോ അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ? അരൂപീ സഞ്ഞാമയോ, അയം അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ.

൪൨൮. “ഓളാരികസ്സപി ഖോ അഹം, പോട്ഠപാദ, അത്തപടിലാഭസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേമി - യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാതി. സിയാ ഖോ പന തേ, പോട്ഠപാദ, ഏവമസ്സ - സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതി, ദുക്ഖോ ച ഖോ വിഹാരോതി, ന ഖോ പനേതം, പോട്ഠപാദ, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. സംകിലേസികാ ചേവ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ച ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതി, പാമുജ്ജം ചേവ ഭവിസ്സതി പീതി ച പസ്സദ്ധി ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച സുഖോ ച വിഹാരോ.

൪൩൦. ''മനോമയസ്സപി ഖോ അഹം, പോട്ഠപാദ, അത്തപടിലാഭസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേമി യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാതി . സിയാ ഖോ പന തേ, പോട്ഠപാദ, ഏവമസ്സ - 'സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതി, ദുക്ഖോ ച ഖോ വിഹാരോ'തി, ന ഖോ പനേതം, പോട്ഠപാദ, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. സംകിലേസികാ ചേവ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ച ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി , പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതി, പാമുജ്ജം ചേവ ഭവിസ്സതി പീതി ച പസ്സദ്ധി ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച സുഖോ ച വിഹാരോ.

൪൩൧. ''അരൂപസ്സപി ഖോ അഹം, പോട്ഠപാദ, അത്തപടിലാഭസ്സ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേമി യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി , പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാതി. സിയാ ഖോ പന തേ, പോട്ഠപാദ, ഏവമസ്സ - 'സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതി, ദുക്ഖോ ച ഖോ വിഹാരോ'തി, ന ഖോ പനേതം , പോട്ഠപാദ, ഏവം ദട്ഠബ്ബം. സംകിലേസികാ ചേവ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ച ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതി, പാമുജ്ജം ചേവ ഭവിസ്സതി പീതി ച പസ്സദ്ധി ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച സുഖോ ച വിഹാരോ.

൪൩൨. ''പരേ ചേ, പോട്ഠപാദ, അമ്ഹേ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'കതമോ പന സോ, ആവുസോ , ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ, യസ്സ തുമ്ഹേ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേഥ, യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി, തേസം മയം ഏവം പുട്ഠാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യാമ - 'അയം വാ സോ, ആവുസോ, ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ, യസ്സ മയം പഹാനായ ധമ്മം ദേസേമ, യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി.

൪൩൩. ''പരേ ചേ, പോട്ഠപാദ, അമ്ഹേ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'കതമോ പന സോ, ആവുസോ, മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ, യസ്സ തുമ്ഹേ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേഥ, യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി? തേസം മയം ഏവം പുട്ഠാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യാമ - 'അയം വാ സോ, ആവുസോ, മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ യസ്സ മയം പഹാനായ ധമ്മം

ദേസേമ, യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി , പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി.

൪൩൪. "പരേ ചേ, പോട്ഠപാദ, അമ്ഹേ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'കതമോ പന സോ, ആവുസോ, അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ, യസ്സ തുമ്ഹേ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേഥ , യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി, തേസം മയം ഏവം പുട്ഠാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യാമ - 'അയം വാ സോ, ആവുസോ, അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ യസ്സ മയം പഹാനായ ധമ്മം ദേസേമ, യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, പോട്ഠപാദ, നനു ഏവം സന്തേ സപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി? "അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ സപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി.

൪൩൫. "സേയ്യഥാപി, പോട്ഠപാദ, പുരിസോ നിസ്സേണിം കരേയ്യ പാസാദസ്സ ആരോഹണായ തസ്സേവ പാസാദസ്സ ഹേട്ഠാ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - 'അമ്ഭോ പുരിസ, യസ്സ ത്വം പാസാദസ്സ ആരോഹണായ നിസ്സേണിം കരോസി, ജാനാസി തം പാസാദം, പുരത്ഥിമായ വാ ദിസായ ദക്ഖിണായ വാ ദിസായ പച്ഛിമായ വാ ദിസായ ഉത്തരായ വാ ദിസായ ഉച്ചോ വാ നീചോ വാ മജ്ഝിമോ വാ'തി? സോ ഏവം വദേയ്യ - 'അയം വാ സോ, ആവുസോ, പാസാദോ, യസ്സാഹം ആരോഹണായ നിസ്സേണിം കരോമി, തസ്സേവ പാസാദസ്സ ഹേട്ഠാ'തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, പോട്ഠപാദ, നനു ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ സപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി? "അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ സപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി.

൪൩൬. "ഏവമേവ ഖോ, പോട്ഠപാദ, പരേ ചേ അമ്ഹേ ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'കതമോ പന സോ, ആവുസോ, ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ... പേ॰... കതമോ പന സോ, ആവുസോ, മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ...പേ॰... കതമോ പന സോ, ആവുസോ, അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ, യസ്സ തുമ്ഹേ പഹാനായ ധമ്മം ദേസേഥ, യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി, തേസം മയം ഏവം പുട്ഠാ ഏവം ബ്യാകരേയ്യാമ - 'അയം വാ സോ, ആവുസോ, അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ, യസ്സ മയം പഹാനായ ധമ്മം ദേസേമ, യഥാപടിപന്നാനം വോ സംകിലേസികാ ധമ്മാ പഹീയിസ്സന്തി, വോദാനിയാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢിസ്സന്തി, പഞ്ഞാപാരിപൂരിം വേപുല്ലത്തഞ്ച ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സഥാ'തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, പോട്ഠപാദ, നനു ഏവം സന്തേ സപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി? "അദ്ധാ ഖോ, ഭന്തേ, ഏവം സന്തേ സപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി.

൪൩൭. ഏവം വുത്തേ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "യസ്മിം, ഭന്തേ, സമയേ ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, മോഘസ്സ തസ്മിം സമയേ മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, മോഘോ അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി; ഓളാരികോ വാസ്സ അത്തപടിലാഭോ തസ്മിം സമയേ സച്ചോ ഹോതി. യസ്മിം, ഭന്തേ, സമയേ മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, മോഘസ്സ തസ്മിം സമയേ ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, മോഘോ അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി; മനോമയോ വാസ്സ അത്തപടിലാഭോ തസ്മിം സമയേ സച്ചോ ഹോതി. യസ്മിം, ഭന്തേ, സമയേ അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, മോഘസ്സ തസ്മിം സമയേ ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, മോഘോ മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി; അരൂപോ വാസ്സ അത്തപടിലാഭോ തസ്മിം സമയേ സച്ചോ ഹോതീ"തി.

"യസ്മിം, ചിത്ത, സമയേ ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, നേവ തസ്മിം സമയേ മനോമയോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന അരൂപോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി ; ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോത്വേവ തസ്മിം സമയേ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. യസ്മിം, ചിത്ത, സമയേ മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, നേവ തസ്മിം സമയേ ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന അരൂപോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി; മനോമയോ അത്തപടിലാഭോത്വേവ തസ്മിം സമയേ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. യസ്മിം, ചിത്ത, സമയേ അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, നേവ തസ്മിം സമയേ ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന മനോമയോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി; അരൂപോ അത്തപടിലാഭോത്വേവ തസ്മിം സമയേ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

൪൩൮. "സചേ തം, ചിത്ത, ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'അഹോസി ത്വം അതീതമദ്ധാനം, ന ത്വം നാഹോസി; ഭവിസ്സസി ത്വം അനാഗതമദ്ധാനം, ന ത്വം ന ഭവിസ്സസി; അത്ഥി ത്വം ഏതരഹി, ന ത്വം നത്ഥീ'തി, ഏവം പുട്ഠോ ത്വം, ചിത്ത, കിന്തി ബ്യാകരേയ്യാസീ"തി?

"സചേ മം, ഭന്തേ, ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'അഹോസി ത്വം അതീതമദ്ധാനം, ന ത്വം ന അഹോസി; ഭവിസ്സസി ത്വം അനാഗതമദ്ധാനം, ന ത്വം ന ഭവിസ്സസി; അത്ഥി ത്വം ഏതരഹി, ന ത്വം നത്ഥീ'തി. ഏവം പുട്ഠോ അഹം, ഭന്തേ, ഏവം ബ്യാകരേയ്യം - 'അഹോസാഹം അതീതമദ്ധാനം, നാഹം ന അഹോസിം; ഭവിസ്സാമഹം അനാഗതമദ്ധാനം, നാഹം ന ഭവിസ്സാമി; അത്ഥാഹം ഏതരഹി, നാഹം നത്ഥീ'തി. ഏവം പുട്ഠോ അഹം, ഭന്തേ, ഏവം ബ്യാകരേയ്യ"ന്തി.

"സചേ പന തം, ചിത്ത, ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'യോ തേ അഹോസി അതീതോ അത്തപടിലാഭോ, സോവ [സ്വേവ (സീ॰ പീ॰), സോയേവ (സ്യാ॰)] തേ അത്തപടിലാഭോ സച്ചോ, മോഘോ അനാഗതോ, മോഘോ പച്ചുപ്പന്നോ? യോ [യോ വാ (പീ॰)] തേ ഭവിസ്സതി അനാഗതോ അത്തപടിലാഭോ, സോവ തേ അത്തപടിലാഭോ സച്ചോ, മോഘോ അതീതോ, മോഘോ പച്ചുപ്പന്നോ? യോ

[യോ വാ (പീ॰)] തേ ഏതരഹി പച്ചുപ്പന്നോ അത്തപടിലാഭോ, സോവ [സോ ച (ക॰)] തേ അത്തപടിലാഭോ സച്ചോ, മോഘോ അതീതോ, മോഘോ അനാഗതോ'തി. ഏവം പുട്ഠോ ത്വം, ചിത്ത, കിന്തി ബ്യാകരേയ്യാസീ''തി?

''സചേ പന മം, ഭന്തേ, ഏവം പുച്ഛേയ്യും - 'യോ തേ അഹോസി അതീതോ അത്തപടിലാഭോ, സോവ തേ അത്തപടിലാഭോ സച്ചോ, മോഘോ അനാഗതോ, മോഘോ പച്ചുപ്പന്നോ. യോ തേ ഭവിസ്സതി അനാഗതോ അത്തപടിലാഭോ, സോവ തേ അത്തപടിലാഭോ സച്ചോ, മോഘോ അതീതോ, മോഘോ പച്ചുപ്പന്നോ. യോ തേ ഏതരഹി പച്ചുപ്പന്നോ അത്തപടിലാഭോ, സോവ തേ അത്തപടിലാഭോ സച്ചോ, മോഘോ അതീതോ, മോഘോ അനാഗതോ'തി. ഏവം പുട്ഠോ അഹം, ഭന്തേ, ഏവം ബ്യാകരേയ്യം - 'യോ മേ അഹോസി അതീതോ അത്തപടിലാഭോ, സോവ മേ അത്തപടിലാഭോ തസ്മിം സമയേ സച്ചോ അഹോസി, മോഘോ അനാഗതോ, മോഘോ പച്ചുപ്പന്നോ. യോ മേ ഭവിസ്സതി അനാഗതോ അത്തപടിലാഭോ, സോവ മേ അത്തപടിലാഭോ തസ്മിം സമയേ സച്ചോ ഭവിസ്സതി, മോഘോ അതീതോ, മോഘോ പച്ചുപ്പന്നോ. യോ മേ ഏതരഹി പച്ചുപ്പന്നോ അത്തപടിലാഭോ, സോവ മേ അത്തപടിലാഭോ സച്ചോ, മോഘോ അതീതോ, മോഘോ അനാഗതോ'തി. ഏവം പുട്ഠോ അഹം, ഭന്തേ, ഏവം ബ്യാകരേയ്യ''ന്തി.

൪൩൯. ''ഏവമേവ ഖോ, ചിത്ത, യസ്മിം സമയേ ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, നേവ തസ്മിം സമയേ മനോമയോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന അരൂപോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി. ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ ത്വേവ തസ്മിം സമയേ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. യസ്മിം, ചിത്ത, സമയേ മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി...പേ॰... യസ്മിം, ചിത്ത, സമയേ അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, നേവ തസ്മിം സമയേ ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന മനോമയോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി; അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ ത്വേവ തസ്മിം സമയേ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

൪൪൦. ''സേയ്യഥാപി, ചിത്ത, ഗവാ ഖീരം, ഖീരമ്ഹാ ദധി, ദധിമ്ഹാ നവനീതം, നവനീതമ്ഹാ സപ്പി, സപ്പിമ്ഹാ സപ്പിമണ്ഡോ. യസ്മിം സമയേ ഖീരം ഹോതി, നേവ തസ്മിം സമയേ ദധീതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന നവനീതന്തി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന സപ്പീതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന സപ്പിമണ്ഡോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി; ഖീരം ത്വേവ തസ്മിം സമയേ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. യസ്മിം സമയേ ദധി ഹോതി...പേ॰... നവനീതം ഹോതി... സപ്പി ഹോതി... സപ്പിമണ്ഡോ ഹോതി, നേവ തസ്മിം സമയേ ഖീരന്തി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന ദധീതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന നവനീതന്തി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന സപ്പീതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി; സപ്പിമണ്ഡോ ത്വേവ തസ്മിം സമയേ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. ഏവമേവ ഖോ, ചിത്ത, യസ്മിം സമയേ ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി...പേ॰... യസ്മിം, ചിത്ത, സമയേ മനോമയോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി...പേ॰... യസ്മിം, ചിത്ത, സമയേ അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ ഹോതി, നേവ തസ്മിം സമയേ ഓളാരികോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി, ന മനോമയോ അത്തപടിലാഭോതി സങ്ഖം ഗച്ഛതി; അരൂപോ അത്തപടിലാഭോ ത്വേവ തസ്മിം സമയേ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. ഇമാ ഖോ ചിത്ത, ലോകസമഞ്ഞാ ലോകനിരുത്തിയോ

ലോകവോഹാരാ ലോകപഞ്ഞത്തിയോ , യാഹി തഥാഗതോ വോഹരതി അപരാമസ''ന്തി.

ർർ൧. ഏവം വുത്തേ, പോട്ഠപാദോ പരിബ്ബാജകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ! അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി. ഏവമേവം ഭഗവതാ അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി.

ചിത്തഹത്ഥിസാരിപുത്തഉപസമ്പദാ

ർർ൨. ചിത്തോ പന ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ; അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ! സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി. ഏവമേവം ഭഗവതാ അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ലഭേയ്യാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, ലഭേയ്യം ഉപസമ്പദ''ന്തി.

ർർ൩. അലത്ഥ ഖോ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഭഗവതോ സന്തികേ പബ്ബജ്ജം, അലത്ഥ ഉപസമ്പദം. അചിരൂപസമ്പന്നോ ഖോ പനായസ്മാ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ ന ചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. 'ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ'തി - അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ഖോ പനായസ്മാ ചിത്തോ ഹത്ഥിസാരിപുത്തോ അരഹതം അഹോസീതി.

പോട്ഠപാദസുത്തം നിട്ഠിതം നവമം.

൧൦. സുഭസുത്തം

സുഭമാണവവത്ഥു

൪൪൪. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ അചിരപരിനിബ്ബുതേ ഭഗവതി. തേന ഖോ പന സമയേന സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ സാവത്ഥിയം പടിവസതി കേനചിദേവ കരണീയേന.

൪൪൫. അഥ ഖോ സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ അഞ്ഞതരം മാണവകം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, മാണവക, യേന സമണോ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന സമണം ആനന്ദം അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛ - 'സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ ഭവന്തം ആനന്ദം അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതീ'തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - 'സാധു കിര ഭവം ആനന്ദോ യേന സുഭസ്സ മാണവസ്സ തോദേയ്യപുത്തസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ''’തി.

൪൪൬. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ സോ മാണവകോ സുഭസ്സ മാണവസ്സ തോദേയ്യപുത്തസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ മാണവകോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ''സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ ഭവന്തം ആനന്ദം അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതി; ഏവഞ്ച വദേതി - 'സാധു കിര ഭവം ആനന്ദോ യേന സുഭസ്സ മാണവസ്സ തോദേയ്യപുത്തസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ''’തി.

൪൪൭. ഏവം വുത്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ തം മാണവകം ഏതദവോച - ''അകാലോ ഖോ, മാണവക . അത്ഥി മേ അജ്ജ ഭേസജ്ജമത്താ പീതാ. അപ്പേവനാമ സ്വേപി ഉപസങ്കമേയ്യാമ കാലഞ്ച സമയഞ്ച ഉപാദായാ''തി.

''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ സോ മാണവകോ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പടിസ്സുത്വാ ഉട്ഠായാസനാ യേന സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ തേനുപസങ്കമി ; ഉപസങ്കമിത്വാ സുഭം മാണവം തോദേയ്യപുത്തം ഏതദവോച, ''അവോചുമ്ഹാ ഖോ മയം ഭോതോ വചനേന തം ഭവന്തം ആനന്ദം - 'സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ ഭവന്തം ആനന്ദം അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതി, ഏവഞ്ച വദേതി - ''സാധു കിര ഭവം ആനന്ദോ യേന സുഭസ്സ മാണവസ്സ തോദേയ്യപുത്തസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ''’തി. ഏവം വുത്തേ, ഭോ, സമണോ ആനന്ദോ മം ഏതദവോച - 'അകാലോ ഖോ, മാണവക. അത്ഥി മേ അജ്ജ ഭേസജ്ജമത്താ പീതാ. അപ്പേവനാമ സ്വേപി ഉപസങ്കമേയ്യാമ കാലഞ്ച സമയഞ്ച ഉപാദായാ'തി. ഏത്താവതാപി ഖോ, ഭോ, കതമേവ ഏതം, യതോ ഖോ സോ ഭവം ആനന്ദോ ഓകാസമകാസി സ്വാതനായപി ഉപസങ്കമനായാ''തി.

೪೮೮. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ചേതകേന ഭിക്ഖുനാ പച്ഛാസമണേന യേന സുഭസ്സ മാണവസ്സ തോദേയ്യപുത്തസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി.

അഥ ഖോ സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ ആനന്ദേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സുഭോ മാണവോ തോദേയ്യപുത്തോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - "ഭവഞ്ഹി ആനന്ദോ തസ്സ ഭോതോ ഗോതമസ്സ ദീഘരത്തം ഉപട്ഠാകോ സന്തികാവചരോ സമീപചാരീ. ഭവമേതം ആനന്ദോ ജാനേയ്യ, യേസം സോ ഭവം ഗോതമോ ധമ്മാനം വണ്ണവാദീ അഹോസി, യത്ഥ ച ഇമം ജനതം സമാദപേസി നിവേസേസി പതിട്ഠാപേസി. കതമേസാനം ഖോ, ഭോ ആനന്ദ, ധമ്മാനം സോ ഭവം ഗോതമോ വണ്ണവാദീ അഹോസി; കത്ഥ ച ഇമം ജനതം സമാദപേസി നിവേസേസി പതിട്ഠാപേസീ"തി?

೪೮೯. "തിണ്ണം ഖോ, മാണവ, ഖന്ധാനം സോ ഭഗവാ വണ്ണവാദീ അഹോസി; ഏത്ഥ ച ഇമം ജനതം സമാദപേസി നിവേസേസി പതിട്ഠാപേസി. കതമേസം തിണ്ണം? അരിയസ്സ സീലക്ഖന്ധസ്സ, അരിയസ്സ സമാധിക്ഖന്ധസ്സ, അരിയസ്സ പഞ്ഞാക്ഖന്ധസ്സ. ഇമേസം ഖോ, മാണവ, തിണ്ണം ഖന്ധാനം സോ ഭഗവാ വണ്ണവാദീ അഹോസി; ഏത്ഥ ച ഇമം ജനതം സമാദപേസി നിവേസേസി പതിട്ഠാപേസീ"തി.

സീലക്ഖന്ധോ

೪೯೦. "കതമോ പന സോ, ഭോ ആനന്ദ, അരിയോ സീലക്ഖന്ധോ, യസ്സ സോ ഭവം ഗോതമോ വണ്ണവാദീ അഹോസി, യത്ഥ ച ഇമം ജനതം സമാദപേസി നിവേസേസി പതിട്ഠാപേസീ"തി?

"ഇധ, മാണവ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തം ധമ്മം സുണാതി ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ അഞ്ഞതരസ്മിം വാ കുലേ പച്ചാജാതോ. സോ തം ധമ്മം സുത്വാ തഥാഗതേ സദ്ധം പടിലഭതി. സോ തേന സദ്ധാപടിലാഭേന സമന്നാഗതോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ രജോപഥോ, അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ, നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും. യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ അപരേന സമയേന അപ്പം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ അപ്പം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ മഹന്തം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി

അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി. സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരതി, ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ, അനുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു, കായകമ്മവചീകമ്മേന സമന്നാഗതോ കുസലേന, പരിസുദ്ധാജീവോ, സീലസമ്പന്നോ, ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ, സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ, സന്തുട്ഠോ.

൪൫. "കഥഞ്ച, മാണവ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, മാണവ, ഭിക്ഖു പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ, സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി. യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ, സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി; ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം. (യഥാ ൧൯൪ യാവ ൨൧൦ അനുച്ഛേദേസു ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം).

"യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി, സേയ്യഥിദം - സന്തികമ്മം പണിധികമ്മം ഭൂതകമ്മം ഭൂരികമ്മം വസ്സകമ്മം വോസ്സകമ്മം വത്ഥുകമ്മം വത്ഥുപരികമ്മം ആചമനം ന്ഹാപനം ജുഹനം വമനം വിരേചനം ഉദ്ധംവിരേചനം അധോവിരേചനം സീസവിരേചനം കണ്ണതേലം നേത്തതപ്പനം നത്ഥുകമ്മം അഞ്ജനം പച്ചഞ്ജനം സാലാകിയം സല്ലകത്തിയം ദാരകതികിച്ഛാ മൂലഭേസജ്ജാനം അനുപ്പദാനം ഓസധീനം പടിമോക്ഖോ ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ ഹോതി. യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു യഥാ വാ പനേകേ ഭോന്തോ സമണബ്രാഹ്മണാ സദ്ധാദേയ്യാനി ഭോജനാനി ഭുഞ്ജിത്വാ തേ ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവേന ജീവിതം കപ്പേന്തി, സേയ്യഥിദം, സന്തികമ്മം പണിധികമ്മം...പേ॰... ഓസധീനം പടിമോക്ഖോ ഇതി വാ ഇതി ഏവരൂപായ തിരച്ഛാനവിജ്ജായ മിച്ഛാജീവാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സീലസ്മിം.

൪൬. "സ ഖോ സോ [അയം ഖോ സോ (ക॰)], മാണവ, ഭിക്ഖു ഏവം സീലസമ്പന്നോ ന കുതോചി ഭയം സമനുപസ്സതി, യദിദം സീലസംവരതോ. സേയ്യഥാപി, മാണവ, രാജാ ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ നിഹതപച്ചാമിത്തോ ന കുതോചി ഭയം സമനുപസ്സതി, യദിദം പച്ചത്ഥികതോ. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു ഏവം സീലസമ്പന്നോ ന കുതോചി ഭയം സമനുപസ്സതി, യദിദം സീലസംവരതോ. സോ ഇമിനാ അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അനവജ്ജസുഖം പടിസംവേദേതി. ഏവം ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി.

൪൭. "അയം ഖോ സോ, മാണവ, അരിയോ സീലക്ഖന്ധോ യസ്സ സോ ഭഗവാ വണ്ണവാദീ അഹോസി, യത്ഥ ച ഇമം ജനതം സമാദപേസി നിവേസേസി പതിട്ഠാപേസി. അത്ഥി ചേവേത്ഥ ഉത്തരികരണീയ"ന്തി.

"അച്ഛരിയം, ഭോ ആനന്ദ, അബ്ഭുതം, ഭോ ആനന്ദ! സോ ചായം, ഭോ ആനന്ദ, അരിയോ സീലക്ഖന്ധോ പരിപുണ്ണോ, നോ അപരിപുണ്ണോ. ഏവം

പരിപുണ്ണം ചാഹം, ഭോ, ആനന്ദ, അരിയം സീലക്ഖന്ധം ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞേസു സമണബ്രാഹ്മണേസു ന സമനുപസ്സാമി. ഏവം പരിപുണ്ണഞ്ച, ഭോ ആനന്ദ, അരിയം സീലക്ഖന്ധം ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞേ സമണബ്രാഹ്മണാ അത്തനി സമനുപസ്സേയ്യും, തേ താവതകേനേവ അത്തമനാ അസ്സു - 'അലമേത്താവതാ, കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ, നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരികരണീയ'ന്തി. അഥ ച പന ഭവം ആനന്ദോ ഏവമാഹ - 'അത്ഥി ചേവേത്ഥ ഉത്തരികരണീയ'''ന്തി [ഇമസ്സ അനന്തരം സീ॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു ''പഠമഭാണവാരം''തി പാഠോ ദിസ്സതി].

സമാധിക്ഖന്ധോ

൪൫. ''കതമോ പന സോ, ഭോ ആനന്ദ, അരിയോ സമാധിക്ഖന്ധോ, യസ്സ സോ ഭവം ഗോതമോ വണ്ണവാദീ അഹോസി, യത്ഥ ച ഇമം ജനതം സമാദപേസി നിവേസേസി പതിട്ഠാപേസീ''തി?

''കഥഞ്ച, മാണവ, ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി? ഇധ, മാണവ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ; യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ; യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അബ്യാസേകസുഖം പടിസംവേദേതി. ഏവം ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി.

൪൬. ''കഥഞ്ച, മാണവ, ഭിക്ഖു സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ ഹോതി? ഇധ, മാണവ, ഭിക്ഖു അഭിക്കന്തേ പടിക്കന്തേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ആലോകിതേ വിലോകിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സമിഞ്ജിതേ പസാരിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, അസിതേ പീതേ ഖായിതേ സായിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഗതേ ഠിതേ നിസിന്നേ സുത്തേ ജാഗരിതേ ഭാസിതേ തുണ്ഹീഭാവേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ ഹോതി.

൪൭. ''കഥഞ്ച, മാണവ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി? ഇധ, മാണവ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി, സമാദായേവ പക്കമതി. സേയ്യഥാപി, മാണവ, പക്ഖീ സകുണോ യേന യേനേവ ഡേതി, സപത്തഭാരോവ ഡേതി ; ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന കുച്ഛിപരിഹാരികേന

പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി, സമാദായേവ പക്കമതി. ഏവം ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി.

ൎ൭൭. "സോ ഇമിനാ ച അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ, ഇമിനാ ച അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ, ഇമിനാ ച അരിയേന സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ, ഇമായ ച അരിയായ സന്തുട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ വിവിത്തം സേനാസനം ഭജതി അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപ്പടിക്കന്തോ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ, ഉജും കായം പണിധായ, പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ.

ൎ൭൮. "സോ അഭിജ്ഝം ലോകേ പഹായ വിഗതാഭിജ്ഝേന ചേതസാ വിഹരതി അഭിജ്ഝായ ചിത്തം പരിസോധേതി. ബ്യാപാദപദോസം പഹായ അബ്യാപന്നചിത്തോ വിഹരതി സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ ബ്യാപാദപദോസാ ചിത്തം പരിസോധേതി. ഥിനമിദ്ധം പഹായ വിഗതഥിനമിദ്ധോ വിഹരതി ആലോകസഞ്ഞീ സതോ സമ്പജാനോ, ഥിനമിദ്ധാ ചിത്തം പരിസോധേതി. ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹായ അനുദ്ധതോ വിഹരതി അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചാ ചിത്തം പരിസോധേതി. വിചികിച്ഛം പഹായ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഹരതി അകഥംകഥീ കുസലേസു ധമ്മേസു, വിചികിച്ഛായ ചിത്തം പരിസോധേതി.

ൎ൭൯. "സേയ്യഥാപി, മാണവ, പുരിസോ ഇണം ആദായ കമ്മന്തേ പയോജേയ്യ. തസ്സ തേ കമ്മന്താ സമിജ്ഝേയ്യും. സോ യാനി ച പോരാണാനി ഇണമൂലാനി താനി ച ബ്യന്തിം കരേയ്യ, സിയാ ചസ്സ ഉത്തരിം അവസിട്ഠം ദാരഭരണായ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ഇണം ആദായ കമ്മന്തേ പയോജേസിം . തസ്സ മേ തേ കമ്മന്താ സമിജ്ഝിംസു. സോഹം യാനി ച പോരാണാനി ഇണമൂലാനി താനി ച ബ്യന്തിം അകാസിം, അത്ഥി ച മേ ഉത്തരിം അവസിട്ഠം ദാരഭരണായാ'തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

ൎ൮൦. "സേയ്യഥാപി, മാണവ, പുരിസോ ആബാധികോ അസ്സ ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ; ഭത്തഞ്ചസ്സ നച്ഛാദേയ്യ, ന ചസ്സ കായേ ബലമത്താ. സോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ ആബാധാ മുച്ചേയ്യ, ഭത്തഞ്ചസ്സ ഛാദേയ്യ, സിയാ ചസ്സ കായേ ബലമത്താ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ആബാധികോ അഹോസിം ദുക്ഖിതോ ബാള്ഹഗിലാനോ, ഭത്തഞ്ച മേ നച്ഛാദേസി, ന ച മേ ആസി കായേ ബലമത്താ. സോമ്ഹി ഏതരഹി തമ്ഹാ ആബാധാ മുത്തോ ഭത്തഞ്ച മേ ഛാദേതി, അത്ഥി ച മേ കായേ ബലമത്താ'തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

ൎ൮൧. "സേയ്യഥാപി, മാണവ, പുരിസോ ബന്ധനാഗാരേ ബദ്ധോ അസ്സ. സോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ ബന്ധനാഗാരാ മുച്ചേയ്യ സോത്ഥിനാ അബ്ഭയേന, ന ചസ്സ കിഞ്ചി ഭോഗാനം വയോ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ബന്ധനാഗാരേ ബദ്ധോ അഹോസിം. സോമ്ഹി ഏതരഹി തമ്ഹാ ബന്ധനാഗാരാ മുത്തോ സോത്ഥിനാ അബ്ഭയേന, നത്ഥി ച മേ കിഞ്ചി ഭോഗാനം വയോ'തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

൪൩൨. "സേയ്യഥാപി, മാണവ, പുരിസോ ദാസോ അസ്സ അനത്താധീനോ പരാധീനോ ന യേനകാമംഗമോ. സോ അപരേന സമയേന തമ്ഹാ ദാസബ്യാ മുച്ചേയ്യ, അത്താധീനോ അപരാധീനോ ഭുജിസ്സോ യേനകാമംഗമോ. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ ദാസോ അഹോസിം അനത്താധീനോ പരാധീനോ ന യേനകാമംഗമോ. സോമ്ഹി ഏതരഹി തമ്ഹാ ദാസബ്യാ മുത്തോ അത്താധീനോ അപരാധീനോ ഭുജിസ്സോ യേനകാമംഗമോ'തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

൪൩൩. "സേയ്യഥാപി, മാണവ, പുരിസോ സധനോ സഭോഗോ കന്താരദ്ധാനമഗ്ഗം പടിപജ്ജേയ്യ ദുബ്ഭിക്ഖം സപ്പടിഭയം. സോ അപരേന സമയേന തം കന്താരം നിത്ഥരേയ്യ, സോത്ഥിനാ ഗാമന്തം അനുപാപുണേയ്യ ഖേമം അപ്പടിഭയം. തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ പുബ്ബേ സധനോ സഭോഗോ കന്താരദ്ധാനമഗ്ഗം പടിപജ്ജിം ദുബ്ഭിക്ഖം സപ്പടിഭയം. സോമ്ഹി ഏതരഹി കന്താരം നിത്ഥിണ്ണോ, സോത്ഥിനാ ഗാമന്തം അനുപ്പത്തോ ഖേമം അപ്പടിഭയ'ന്തി. സോ തതോനിദാനം ലഭേഥ പാമോജ്ജം, അധിഗച്ഛേയ്യ സോമനസ്സം.

൪൩൪. "ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു യഥാ ഇണം യഥാ രോഗം യഥാ ബന്ധനാഗാരം യഥാ ദാസബ്യം യഥാ കന്താരദ്ധാനമഗ്ഗം, ഏവം ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ അപ്പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതി.

൪൩൫. "സേയ്യഥാപി, മാണവ, യഥാ ആണണ്യം യഥാ ആരോഗ്യം യഥാ ബന്ധനാമോക്ഖം യഥാ ഭുജിസ്സം യഥാ ഖേമന്തഭൂമിം. ഏവമേവ ഭിക്ഖു ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതി.

൪൩൬. "തസ്സിമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതോ പാമോജ്ജം ജായതി, പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദേതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി.

൪൩൭. "സോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം വിവേകജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ വിവേകജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

"സേയ്യഥാപി, മാണവ, ദക്ഖോ ന്ഹാപകോ വാ ന്ഹാപകന്തേവാസീ വാ കംസഥാലേ ന്ഹാനീയചുണ്ണാനി ആകിരിത്വാ ഉദകേന പരിപ്ഫോസകം പരിപ്ഫോസകം സന്നേയ്യ. സായം ന്ഹാനീയപിണ്ഡി സ്നേഹാനുഗതാ സ്നേഹപരേതാ സന്തരബാഹിരാ ഫുടാ സ്നേഹേന, ന ച പഗ്ഘരണീ. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു ഇമമേവ കായം വിവേകജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ വിവേകജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം വിവേകജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ

വിവേകജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സമാധിസ്മിം.

ർ൹വ്വ. ''പുന ചപരം, മാണവ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം സമാധിജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ സമാധിജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

''സേയ്യഥാപി , മാണവ, ഉദകരഹദോ ഗമ്ഭീരോ ഉബ്ഭിദോദകോ. തസ്സ നേവസ്സ പുരത്ഥിമായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന ദക്ഖിണായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന പച്ഛിമായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ന ഉത്തരായ ദിസായ ഉദകസ്സ ആയമുഖം, ദേവോ ച ന കാലേന കാലം സമ്മാ ധാരം അനുപവേച്ഛേയ്യ. അഥ ഖോ തമ്ഹാവ ഉദകരഹദാ സീതാ വാരിധാരാ ഉബ്ഭിജ്ജിത്വാ തമേവ ഉദകരഹദം സീതേന വാരിനാ അഭിസന്ദേയ്യ പരിസന്ദേയ്യ പരിപൂരേയ്യ പരിപ്ഫരേയ്യ, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ ഉദകരഹദസ്സ സീതേന വാരിനാ അപ്ഫുടം അസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു...പേ॰... യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ... പേ॰... ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, സോ ഇമമേവ കായം സമാധിജേന പീതിസുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ സമാധിജേന പീതിസുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സമാധിസ്മിം.

ർ൹ൻ. ''പുന ചപരം, മാണവ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ , സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി, യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ''ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ''തി, തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം നിപ്പീതികേന സുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ നിപ്പീതികേന സുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

''സേയ്യഥാപി, മാണവ, ഉപ്പലിനിയം വാ പദുമിനിയം വാ പുണ്ഡരീകിനിയം വാ അപ്പേകച്ചാനി ഉപ്പലാനി വാ പദുമാനി വാ പുണ്ഡരീകാനി വാ ഉദകേ ജാതാനി ഉദകേ സംവഡ്ഢാനി ഉദകാനുഗ്ഗതാനി അന്തോനിമുഗ്ഗപോസീനി, താനി യാവ ചഗ്ഗാ യാവ ച മൂലാ സീതേന വാരിനാ അഭിസന്നാനി പരിസന്നാനി പരിപൂരാനി പരിപ്ഫുടാനി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതം ഉപ്പലാനം വാ പദുമാനം വാ പുണ്ഡരീകാനം വാ സീതേന വാരിനാ അപ്ഫുടം അസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു...പേ॰... യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു പീതിയാ ച വിരാഗാ...പേ॰... തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം നിപ്പീതികേന സുഖേന അഭിസന്ദേതി പരിസന്ദേതി പരിപൂരേതി പരിപ്ഫരതി, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ നിപ്പീതികേന സുഖേന അപ്ഫുടം ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സമാധിസ്മിം.

ർ൩ം. ''പുന ചപരം, മാണവ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം

ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന ഫരിത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി; നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന അപ്ഫുടം ഹോതി.

"സേയ്യഥാപി, മാണവ, പുരിസോ ഓദാതേന വത്ഥേന സസീസം പാരുപിത്വാ നിസിന്നോ അസ്സ, നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ ഓദാതേന വത്ഥേന അപ്ഫുടം അസ്സ. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു...പേ०... യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമമേവ കായം പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന ഫരിത്വാ നിസിന്നോ ഹോതി; നാസ്സ കിഞ്ചി സബ്ബാവതോ കായസ്സ പരിസുദ്ധേന ചേതസാ പരിയോദാതേന അപ്ഫുടം ഹോതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി സമാധിസ്മിം.

൪൭൯. "അയം ഖോ സോ, മാണവ, അരിയോ സമാധിക്ഖന്ധോ യസ്സ സോ ഭഗവാ വണ്ണവാദീ അഹോസി , യത്ഥ ച ഇമം ജനതം സമാദപേസി നിവേസേസി പതിട്ഠാപേസി. അത്ഥി ചേവേത്ഥ ഉത്തരികരണീയ"ന്തി.

"അച്ഛരിയം, ഭോ ആനന്ദ, അബ്ഭുതം, ഭോ ആനന്ദ! സോ ചായം, ഭോ ആനന്ദ, അരിയോ സമാധിക്ഖന്ധോ പരിപുണ്ണോ, നോ അപരിപുണ്ണോ. ഏവം പരിപുണ്ണം ചാഹം, ഭോ ആനന്ദ, അരിയം സമാധിക്ഖന്ധം ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞേസു സമണബ്രാഹ്മണേസു ന സമനുപസ്സാമി. ഏവം പരിപുണ്ണഞ്ച, ഭോ ആനന്ദ, അരിയം സമാധിക്ഖന്ധം ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞേ സമണബ്രാഹ്മണാ അത്തനി സമനുപസ്സേയ്യും, തേ താവതകേനേവ അത്തമനാ അസ്സു - 'അലമേത്താവതാ, കതമേത്താവതാ, അനുപ്പത്തോ നോ സാമഞ്ഞത്ഥോ, നത്ഥി നോ കിഞ്ചി ഉത്തരികരണീയ'ന്തി. അഥ ച പന ഭവം ആനന്ദോ ഏവമാഹ - 'അത്ഥി ചേവേത്ഥ ഉത്തരികരണീയ'"ന്തി.

പഞ്ഞാക്ഖന്ധോ

൪൮൦. "കതമോ പന സോ, ഭോ ആനന്ദ, അരിയോ പഞ്ഞാക്ഖന്ധോ, യസ്സ ഭോ ഭവം ഗോതമോ വണ്ണവാദീ അഹോസി, യത്ഥ ച ഇമം ജനതം സമാദപേസി നിവേസേസി പതിട്ഠാപേസീ"തി?

"സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഏവം പജാനാതി - 'അയം ഖോ മേ കായോ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ മാതാപേത്തികസമ്ഭവോ ഓദനകുമ്മാസൂപചയോ അനിച്ചുച്ഛാദനപരിമദ്ദനഭേദനവിദ്ധംസനധമ്മോ; ഇദഞ്ച പന മേ വിഞ്ഞാണം ഏത്ഥ സിതം ഏത്ഥ പടിബദ്ധ'ന്തി.

"സേയ്യഥാപി, മാണവ, മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ സബ്ബാകാരസമ്പന്നോ. തത്രാസ്സ സുത്തം ആവുതം നീലം വാ പീതം വാ ലോഹിതം വാ ഓദാതം വാ

പണ്ഡുസുത്തം വാ. തമേനം ചക്ഖുമാ പുരിസോ ഹത്ഥേ കരിത്വാ പച്ചവേക്ഖേയ്യ - ‘അയം ഖോ മണി വേളുരിയോ സുഭോ ജാതിമാ അട്ഠംസോ സുപരികമ്മകതോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ സബ്ബാകാരസമ്പന്നോ. തത്രിദം സുത്തം ആവുതം നീലം വാ പീതം വാ ലോഹിതം വാ ഓദാതം വാ പണ്ഡുസുത്തം വാ’തി. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഏവം പജാനാതി - ‘അയം ഖോ മേ കായോ രൂപീ ചാതുമഹാഭൂതികോ മാതാപേത്തികസമ്ഭവോ ഓദനകുമ്മാസൂപചയോ അനിച്ചുച്ഛാദനപരിമദ്ദനഭേദന-വിദ്ധംസനധമ്മോ. ഇദഞ്ച പന മേ വിഞ്ഞാണം ഏത്ഥ സിതം ഏത്ഥ പടിബദ്ധ’ന്തി. യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ...പേ॰... ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഏവം പജാനാതി...പേ॰... ഏത്ഥ പടിബദ്ധന്തി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞായ.

൪൩൩. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ മനോമയം കായം അഭിനിമ്മാനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഇമമ്ഹാ കായാ അഞ്ഞം കായം അഭിനിമ്മിനാതി രൂപിം മനോമയം സബ്ബങ്ഗപച്ചങ്ഗിം അഹീനിന്ദ്രിയം.

“സേയ്യഥാപി , മാണവ, പുരിസോ മുഞ്ജമ്ഹാ ഈസികം പവാഹേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘അയം മുഞ്ജോ അയം ഈസികാ; അഞ്ഞോ മുഞ്ജോ അഞ്ഞാ ഈസികാ; മുഞ്ജമ്ഹാ ത്വേവ ഈസികാ പവാള്ഹാ’തി. സേയ്യഥാ വാ പന, മാണവ, പുരിസോ അസിം കോസിയാ പവാഹേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘അയം അസി, അയം കോസി; അഞ്ഞോ അസി, അഞ്ഞാ കോസി; കോസിയാ ത്വേവ അസി പവാള്ഹോ’തി. സേയ്യഥാ വാ പന, മാണവ, പുരിസോ അഹിം കരണ്ഡാ ഉദ്ധരേയ്യ. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘അയം അഹി, അയം കരണ്ഡോ; അഞ്ഞോ അഹി, അഞ്ഞോ കരണ്ഡോ; കരണ്ഡാ ത്വേവ അഹി ഉബ്ഭതോ’തി . ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു...പേ॰... യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ മനോമയം കായം അഭിനിമ്മാനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി...പേ॰.... ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞായ.

൪൩൪. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ഇദ്ധിവിധായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി. ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി. ആവിഭാവം തിരോഭാവം തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛതി സേയ്യഥാപി ആകാസേ. പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോതി, സേയ്യഥാപി ഉദകേ. ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛതി സേയ്യഥാപി പഥവിയം. ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമതി സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ. ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവം മഹിദ്ധികേ

ഏവം മഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരാമസതി പരിമജ്ജതി. യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി.

“സേയ്യഥാപി , മാണവ, ദക്ഖോ കുമ്ഭകാരോ വാ കുമ്ഭകാരന്തേവാസീ വാ സുപരികമ്മകതായ മത്തികായ യഞ്ഞദേവ ഭാജനവികതിം ആകങ്ഖേയ്യ, തം തദേവ കരേയ്യ അഭിനിപ്ഫാദേയ്യ. സേയ്യഥാ വാ പന, മാണവ, ദക്ഖോ ദന്തകാരോ വാ ദന്തകാരന്തേവാസീ വാ സുപരികമ്മകതസ്മിം ദന്തസ്മിം യഞ്ഞദേവ ദന്തവികതിം ആകങ്ഖേയ്യ, തം തദേവ കരേയ്യ അഭിനിപ്ഫാദേയ്യ. സേയ്യഥാ വാ പന, മാണവ, ദക്ഖോ സുവണ്ണകാരോ വാ സുവണ്ണകാരന്തേവാസീ വാ സുപരികമ്മകതസ്മിം സുവണ്ണസ്മിം യഞ്ഞദേവ സുവണ്ണവികതിം ആകങ്ഖേയ്യ, തം തദേവ കരേയ്യ അഭിനിപ്ഫാദേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു ...പേ॰... യമ്പി മാണവ ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ഇദ്ധിവിധായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി. ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി ...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞായ.

൪൭൭. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ...പേ॰... ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണാതി ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച യേ ദൂരേ സന്തികേ ച. സേയ്യഥാപി, മാണവ, പുരിസോ അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ. സോ സുണേയ്യ ഭേരിസദ്ദമ്പി മുദിങ്ഗസദ്ദമ്പി സങ്ഖപണവദിന്ദിമസദ്ദമ്പി. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘ഭേരിസദ്ദോ ഇതിപി മുദിങ്ഗസദ്ദോ ഇതിപി സങ്ഖപണവദിന്ദിമസദ്ദോ ഇതി’പി [ഇതിപീതി (ക॰)]. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു...പേ॰.... യമ്പി മാണവ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ...പേ॰... ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബായ സോതധാതുയാ വിസുദ്ധായ അതിക്കന്തമാനുസികായ ഉഭോ സദ്ദേ സുണാതി ദിബ്ബേ ച മാനുസേ ച യേ ദൂരേ സന്തികേ ച. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞായ.

൪൭൮. “സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ചേതോപരിയഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതി, ‘സരാഗം വാ ചിത്തം സരാഗം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘വീതരാഗം വാ ചിത്തം വീതരാഗം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘സദോസം വാ ചിത്തം സദോസം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘വീതദോസം വാ ചിത്തം വീതദോസം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘സമോഹം വാ ചിത്തം സമോഹം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘വീതമോഹം വാ ചിത്തം വീതമോഹം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘സങ്ഖിത്തം വാ ചിത്തം സങ്ഖിത്തം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘വിക്ഖിത്തം വാ ചിത്തം വിക്ഖിത്തം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘മഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം മഹഗ്ഗതം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘അമഹഗ്ഗതം വാ ചിത്തം അമഹഗ്ഗതം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘സഉത്തരം വാ ചിത്തം സഉത്തരം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘അനുത്തരം വാ ചിത്തം അനുത്തരം ചിത്ത’ന്തി പജാനാതി, ‘സമാഹിതം വാ ചിത്തം സമാഹിതം ചിത്ത’ന്തി

പജാനാതി, 'അസമാഹിതം വാ ചിത്തം അസമാഹിതം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, 'വിമുത്തം വാ ചിത്തം വിമുത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി, 'അവിമുത്തം വാ ചിത്തം അവിമുത്തം ചിത്ത'ന്തി പജാനാതി.

''സേയ്യഥാപി, മാണവ, ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ദഹരോ യുവാ മണ്ഡനജാതികോ ആദാസേ വാ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അച്ഛേ വാ ഉദകപത്തേ സകം മുഖനിമിത്തം പച്ചവേക്ഖമാനോ സകണികം വാ സകണികന്തി ജാനേയ്യ, അകണികം വാ അകണികന്തി ജാനേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു...പേ... യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ...പേ... ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ചേതോപരിയഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ പരസത്താനം പുരപുഗ്ഗലാനം ചേതസാ ചേതോ പരിച്ച പജാനാതി, സരാഗം വാ ചിത്തം സരാഗം ചിത്തന്തി പജാനാതി...പേ... അവിമുത്തം വാ ചിത്തം അവിമുത്തം ചിത്തന്തി പജാനാതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞായ.

൪൭൭. ''സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ...പേ... ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. സേയ്യഥിദം, ഏകമ്പി ജാതിം ദ്വേപി ജാതിയോ തിസ്സോപി ജാതിയോ ചതസ്സോപി ജാതിയോ പഞ്ചപി ജാതിയോ ദസപി ജാതിയോ വീസമ്പി ജാതിയോ തിംസമ്പി ജാതിയോ ചത്താലീസമ്പി ജാതിയോ പഞ്ഞാസമ്പി ജാതിയോ ജാതിസതമ്പി ജാതിസഹസ്സമ്പി ജാതിസതസഹസ്സമ്പി അനേകേപി സംവട്ടകപ്പേ അനേകേപി വിവട്ടകപ്പേ അനേകേപി സംവട്ടവിവട്ടകപ്പേ - 'അമുത്രാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ. സോ തതോ ചുതോ അമുത്ര ഉദപാദിം; തത്രാപാസിം ഏവംനാമോ ഏവംഗോത്തോ ഏവംവണ്ണോ ഏവമാഹാരോ ഏവംസുഖദുക്ഖപ്പടിസംവേദീ ഏവമായുപരിയന്തോ; സോ തതോ ചുതോ ഇധൂപപന്നോ'തി. ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി.

''സേയ്യഥാപി, മാണവ, പുരിസോ സകമ്ഹാ ഗാമാ അഞ്ഞം ഗാമം ഗച്ഛേയ്യ; തമ്ഹാപി ഗാമാ അഞ്ഞം ഗാമം ഗച്ഛേയ്യ; സോ തമ്ഹാ ഗാമാ സകംയേവ ഗാമം പച്ചാഗച്ഛേയ്യ . തസ്സ ഏവമസ്സ - 'അഹം ഖോ സകമ്ഹാ ഗാമാ അമും ഗാമം അഗച്ഛിം, തത്ര ഏവം അട്ഠാസിം ഏവം നിസീദിം ഏവം അഭാസിം ഏവം തുണ്ഹീ അഹോസിം. സോ തമ്ഹാപി ഗാമാ അമും ഗാമം ഗച്ഛിം, തത്രാപി ഏവം അട്ഠാസിം ഏവം നിസീദിം ഏവം അഭാസിം ഏവം തുണ്ഹീ അഹോസിം. സോമ്ഹി തമ്ഹാ ഗാമാ സകംയേവ ഗാമം പച്ചാഗതോ'തി. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു...പേ... യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ...പേ... ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി . സോ അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. സേയ്യഥിദം - ഏകമ്പി ജാതിം...പേ... ഇതി സാകാരം സഉദ്ദേസം അനേകവിഹിതം പുബ്ബേനിവാസം അനുസ്സരതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞായ.

൪൩൭. ‘‘സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ…പേ॰… ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ, യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി - ‘ഇമേ വത ഭോന്തോ സത്താ കായദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോദുച്ചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം ഉപവാദകാ മിച്ഛാദിട്ഠികാ മിച്ഛാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ. തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപന്നാ. ഇമേ വാ പന ഭോന്തോ സത്താ കായസുചരിതേന സമന്നാഗതാ വചീസുചരിതേന സമന്നാഗതാ മനോസുചരിതേന സമന്നാഗതാ അരിയാനം അനുപവാദകാ സമ്മാദിട്ഠികാ സമ്മാദിട്ഠികമ്മസമാദാനാ. തേ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപന്നാ’തി. ഇതി ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ, യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി.

‘‘സേയ്യഥാപി, മാണവ, മജ്ഝേസിങ്ഘാടകേ പാസാദോ, തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ ഠിതോ പസ്സേയ്യ മനുസ്സേ ഗേഹം പവിസന്തേപി നിക്ഖമന്തേപി രഥികായപി വീഥിം സഞ്ചരന്തേ മജ്ഝേസിങ്ഘാടകേ നിസിന്നേപി. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘ഏതേ മനുസ്സാ ഗേഹം പവിസന്തി, ഏതേ നിക്ഖമന്തി, ഏതേ രഥികായ വീഥിം സഞ്ചരന്തി, ഏതേ മജ്ഝേസിങ്ഘാടകേ നിസിന്നാ’തി. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു…പേ॰… യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ…പേ॰… ആനേഞ്ജപ്പത്തേ സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ വിസുദ്ധേന അതിക്കന്തമാനുസകേന സത്തേ പസ്സതി ചവമാനേ ഉപപജ്ജമാനേ ഹീനേ പണീതേ സുവണ്ണേ ദുബ്ബണ്ണേ സുഗതേ ദുഗ്ഗതേ, യഥാകമ്മൂപഗേ സത്തേ പജാനാതി. ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞായ.

൪൩൮. ‘‘സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഇദം ദുക്ഖന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ദുക്ഖസമുദയോതി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ദുക്ഖനിരോധോതി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി യഥാഭൂതം പജാനാതി; ഇമേ ആസവാതി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ആസവസമുദയോതി യഥാഭൂതം പജാനാതി, അയം ആസവനിരോധോതി യഥാഭൂതം പജാനാതി , അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാതി.

‘‘സേയ്യഥാപി, മാണവ, പബ്ബതസങ്ഖേപേ ഉദകരഹദോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ. തത്ഥ ചക്ഖുമാ പുരിസോ തീരേ ഠിതോ പസ്സേയ്യ സിപ്പികസമ്ബുകമ്പി സക്ഖരകഥലമ്പി മച്ഛഗുമ്ബമ്പി ചരന്തമ്പി തിട്ഠന്തമ്പി.

തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘അയം ഖോ ഉദകരഹദോ അച്ഛോ വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ. തത്രിമേ സിപ്പികസമ്ബുകാപി സക്ഖരകഥലാപി മച്ഛഗുമ്ബാപി ചരന്തിപി തിട്ഠന്തിപീ’തി. ഏവമേവ ഖോ, മാണവ, ഭിക്ഖു...പേ॰... യമ്പി, മാണവ, ഭിക്ഖു ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ...പേ॰... ആനേഞ്ജപ്പത്തേ ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി. സോ ഇദം ദുക്ഖന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാതി യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി, ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാതി . ഇദമ്പിസ്സ ഹോതി പഞ്ഞായ.

ർവ്വം. “അയം ഖോ, സോ മാണവ, അരിയോ പഞ്ഞാക്ഖന്ധോ യസ്സ സോ ഭഗവാ വണ്ണവാദീ അഹോസി, യത്ഥ ച ഇമം ജനതം സമാദപേസി നിവേസേസി പതിട്ഠാപേസി. നത്ഥി ചേവേത്ഥ ഉത്തരികരണീയ”ന്തി.

“അച്ഛരിയം , ഭോ ആനന്ദ, അബ്ഭുതം, ഭോ ആനന്ദ! സോ ചായം, ഭോ ആനന്ദ, അരിയോ പഞ്ഞാക്ഖന്ധോ പരിപുണ്ണോ, നോ അപരിപുണ്ണോ. ഏവം പരിപുണ്ണം ചാഹം, ഭോ ആനന്ദ, അരിയം പഞ്ഞാക്ഖന്ധം ഇതോ ബഹിദ്ധാ അഞ്ഞേസു സമണബ്രാഹ്മണേസു ന സമനുപസ്സാമി. നത്ഥി ചേവേത്ഥ [ന സമനുപസ്സാമി...പേ॰... നത്ഥി നോ കിഞ്ചി (സ്യാ॰ ക॰)] ഉത്തരികരണീയം [ഉത്തരിം കരണീയന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰) ഉത്തരികരണീയന്തി (ക॰)]. അഭിക്കന്തം, ഭോ ആനന്ദ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ആനന്ദ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ആനന്ദ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ ‘ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ’തി. ഏവമേവം ഭോതാ ആനന്ദേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ. ഏസാഹം, ഭോ ആനന്ദ, തം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ആനന്ദോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

സുഭസുത്തം നിട്ഠിതം ദസമം.

൧൧. കേവട്ടസുത്തം

കേവട്ടഗഹപതിപുത്തവത്ഥു

൪൮൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ നാളന്ദായം വിഹരതി പാവാരികമ്ബവനേ. അഥ ഖോ കേവട്ടോ ഗഹപതിപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ കേവട്ടോ ഗഹപതിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അയം, ഭന്തേ, നാളന്ദാ ഇദ്ധാ ചേവ ഫീതാ ച ബഹുജനാ ആകിണ്ണമനുസ്സാ ഭഗവതി അഭിപ്പസന്നാ. സാധു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏകം ഭിക്ഖും സമാദിസതു, യോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ, ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം കരിസ്സതി; ഏവായം നാളന്ദാ ഭിയ്യോസോ മത്തായ ഭഗവതി അഭിപ്പസീദിസ്സതീ"തി. ഏവം വുത്തേ, ഭഗവാ കേവട്ടം ഗഹപതിപുത്തം ഏതദവോച - "ന ഖോ അഹം, കേവട്ട, ഭിക്ഖൂനം ഏവം ധമ്മം ദേസേമി - ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഗിഹീനം ഓദാതവസനാനം ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം കരോഥാ"തി.

൪൮൨. ദുതിയമ്പി ഖോ കേവട്ടോ ഗഹപതിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "നാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം ധംസേമി; അപി ച, ഏവം വദാമി - 'അയം, ഭന്തേ, നാളന്ദാ ഇദ്ധാ ചേവ ഫീതാ ച ബഹുജനാ ആകിണ്ണമനുസ്സാ ഭഗവതി അഭിപ്പസന്നാ. സാധു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏകം ഭിക്ഖും സമാദിസതു, യോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം കരിസ്സതി; ഏവായം നാളന്ദാ ഭിയ്യോസോ മത്തായ ഭഗവതി അഭിപ്പസീദിസ്സതീ'"തി. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ കേവട്ടം ഗഹപതിപുത്തം ഏതദവോച - "ന ഖോ അഹം, കേവട്ട, ഭിക്ഖൂനം ഏവം ധമ്മം ദേസേമി - ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭിക്ഖവേ, ഗിഹീനം ഓദാതവസനാനം ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം കരോഥാ'"തി.

തതിയമ്പി ഖോ കേവട്ടോ ഗഹപതിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "നാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവന്തം ധംസേമി; അപി ച, ഏവം വദാമി - 'അയം, ഭന്തേ, നാളന്ദാ ഇദ്ധാ ചേവ ഫീതാ ച ബഹുജനാ ആകിണ്ണമനുസ്സാ ഭഗവതി അഭിപ്പസന്നാ. സാധു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ഏകം ഭിക്ഖും സമാദിസതു, യോ ഉത്തരിമനുസ്സധമ്മാ ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം കരിസ്സതി. ഏവായം നാളന്ദാ ഭിയ്യോസോ മത്തായ ഭഗവതി അഭിപ്പസീദിസ്സതീ'തി.

ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം

൪൮൩. "തീണി ഖോ ഇമാനി, കേവട്ട, പാടിഹാരിയാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനി. കതമാനി തീണി? ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം, ആദേസനാപാടിഹാരിയം , അനുസാസനീപാടിഹാരിയം.

൪൮൪. "കതമഞ്ച, കേവട്ട, ഇദ്ധിപാടിഹാരിയം? ഇധ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി. ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി; ആവിഭാവം തിരോഭാവം തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനോ ഗച്ഛതി സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോതി സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛതി സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന

കമതി സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവം മഹിദ്ധികേ ഏവം മഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരാമസതി പരിമജ്ജതി; യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതി.

“തമേനം അഞ്ഞതരോ സദ്ധോ പസന്നോ പസ്സതി തം ഭിക്ഖും അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോന്തം - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോന്തം, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോന്തം; ആവിഭാവം തിരോഭാവം; തിരോകുട്ടം തിരോപാകാരം തിരോപബ്ബതം അസജ്ജമാനം ഗച്ഛന്തം സേയ്യഥാപി ആകാസേ; പഥവിയാപി ഉമ്മുജ്ജനിമുജ്ജം കരോന്തം സേയ്യഥാപി ഉദകേ; ഉദകേപി അഭിജ്ജമാനേ ഗച്ഛന്തം സേയ്യഥാപി പഥവിയം; ആകാസേപി പല്ലങ്കേന കമന്തം സേയ്യഥാപി പക്ഖീ സകുണോ; ഇമേപി ചന്ദിമസൂരിയേ ഏവം മഹിദ്ധികേ ഏവം മഹാനുഭാവേ പാണിനാ പരാമസന്തം പരിമജ്ജന്തം യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേന്തം.

“തമേനം സോ സദ്ധോ പസന്നോ അഞ്ഞതരസ്സ അസ്സദ്ധസ്സ അപ്പസന്നസ്സ ആരോചേതി - ‘അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ, സമണസ്സ മഹിദ്ധികതാ മഹാനുഭാവതാ. അമാഹം ഭിക്ഖും അദ്ദസം അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോന്തം - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോന്തം, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോന്തം...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേന്ത’ന്തി.

“തമേനം സോ അസ്സദ്ധോ അപ്പസന്നോ തം സദ്ധം പസന്നം ഏവം വദേയ്യ - ‘അത്ഥി ഖോ, ഭോ, ഗന്ധാരീ നാമ വിജ്ജാ. തായ സോ ഭിക്ഖു അനേകവിഹിതം ഇദ്ധിവിധം പച്ചനുഭോതി - ഏകോപി ഹുത്വാ ബഹുധാ ഹോതി, ബഹുധാപി ഹുത്വാ ഏകോ ഹോതി...പേ॰... യാവ ബ്രഹ്മലോകാപി കായേന വസം വത്തേതീ’തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, കേവട്ട, അപി നു സോ അസ്സദ്ധോ അപ്പസന്നോ തം സദ്ധം പസന്നം ഏവം വദേയ്യാ”തി? “വദേയ്യ, ഭന്തേ”തി. “ഇമം ഖോ അഹം, കേവട്ട, ഇദ്ധിപാടിഹാരിയേ ആദീനവം സമ്പസ്സമാനോ ഇദ്ധിപാടിഹാരിയേന അട്ടീയാമി ഹരായാമി ജിഗുച്ഛാമി”.

ആദേസനാപാടിഹാരിയം

൪൮൫. “കതമഞ്ച, കേവട്ട, ആദേസനാപാടിഹാരിയം? ഇധ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചിത്തമ്പി ആദിസതി, ചേതസികമ്പി ആദിസതി, വിതക്കിതമ്പി ആദിസതി, വിചാരിതമ്പി ആദിസതി - ‘ഏവമ്പി തേ മനോ, ഇത്ഥമ്പി തേ മനോ, ഇതിപി തേ ചിത്ത’ന്തി.

“തമേനം അഞ്ഞതരോ സദ്ധോ പസന്നോ പസ്സതി തം ഭിക്ഖും പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചിത്തമ്പി ആദിസന്തം, ചേതസികമ്പി ആദിസന്തം, വിതക്കിതമ്പി ആദിസന്തം, വിചാരിതമ്പി ആദിസന്തം - ‘ഏവമ്പി തേ മനോ, ഇത്ഥമ്പി തേ മനോ, ഇതിപി തേ ചിത്ത’ന്തി. തമേനം സോ സദ്ധോ പസന്നോ അഞ്ഞതരസ്സ അസ്സദ്ധസ്സ അപ്പസന്നസ്സ ആരോചേതി - ‘അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ, സമണസ്സ മഹിദ്ധികതാ മഹാനുഭാവതാ. അമാഹം ഭിക്ഖും അദ്ദസം പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചിത്തമ്പി ആദിസന്തം, ചേതസികമ്പി ആദിസന്തം,

വിതക്കിതമ്പി ആദിസന്തം, വിചാരിതമ്പി ആദിസന്തം - "ഏവമ്പി തേ മനോ, ഇത്ഥമ്പി തേ മനോ, ഇതിപി തേ ചിത്ത'''ന്തി.

"തമേനം സോ അസ്സദ്ധോ അപ്പസന്നോ തം സദ്ധം പസന്നം ഏവം വദേയ്യ - 'അത്ഥി ഖോ, ഭോ, മണികാ നാമ വിജ്ജാ; തായ സോ ഭിക്ഖു പരസത്താനം പരപുഗ്ഗലാനം ചിത്തമ്പി ആദിസതി, ചേതസികമ്പി ആദിസതി, വിതക്കിതമ്പി ആദിസതി, വിചാരിതമ്പി ആദിസതി - 'ഏവമ്പി തേ മനോ, ഇത്ഥമ്പി തേ മനോ, ഇതിപി തേ ചിത്ത'''ന്തി.

"തം കിം മഞ്ഞസി, കേവട്ട, അപി നു സോ അസ്സദ്ധോ അപ്പസന്നോ തം സദ്ധം പസന്നം ഏവം വദേയ്യാ"തി ? "വദേയ്യ, ഭന്തേ"തി. "ഇമം ഖോ അഹം, കേവട്ട, ആദേസനാപാടിഹാരിയേ ആദീനവം സമ്പസ്സമാനോ ആദേസനാപാടിഹാരിയേന അട്ടീയാമി ഹരായാമി ജിഗുച്ഛാമി".

അനുസാസനീപാടിഹാരിയം

൪൮൩. "കതമഞ്ച, കേവട്ട, അനുസാസനീപാടിഹാരിയം? ഇധ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു ഏവമനുസാസതി - 'ഏവം വിതക്കേഥ, മാ ഏവം വിതക്കയിത്ഥ, ഏവം മനസികരോഥ, മാ ഏവം മനസാകത്ഥ, ഇദം പജഹഥ, ഇദം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരഥാ'തി. ഇദം വുച്ചതി, കേവട്ട, അനുസാസനീപാടിഹാരിയം.

"പുന ചപരം, കേവട്ട, ഇധ തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ...പേ॰... (യഥാ ൧൯൦-൨൧൨ അനുച്ഛേദേസു ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം). ഏവം ഖോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി...പേ॰... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദമ്പി വുച്ചതി, കേവട്ട, അനുസാസനീപാടിഹാരിയം...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇദമ്പി വുച്ചതി, കേവട്ട, അനുസാസനീപാടിഹാരിയം...പേ॰... ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി...പേ॰... ഇദമ്പി വുച്ചതി, കേവട്ട, അനുസാസനീപാടിഹാരിയം...പേ॰... നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി പജാനാതി...പേ॰... ഇദമ്പി വുച്ചതി, കേവട്ട, അനുസാസനീപാടിഹാരിയം.

"ഇമാനി ഖോ, കേവട്ട, തീണി പാടിഹാരിയാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനി".

ഭൂതനിരോധേസകഭിക്ഖുവത്ഥു

൪൮൪. "ഭൂതപുബ്ബം, കേവട്ട, ഇമസ്മിഞ്ഞേവ ഭിക്ഖുസങ്ഘേ അഞ്ഞതരസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'കത്ഥ നു ഖോ ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ'തി?

൪൮൫. "അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു തഥാരൂപം സമാധിം സമാപജ്ജി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ ദേവയാനിയോ മഗ്ഗോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു യേന ചാതുമഹാരാജികാ ദേവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ചാതുമഹാരാജികേ ദേവേ ഏതദവോച - 'കത്ഥ നു ഖോ,

ആവുസോ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ’തി?

“ഏവം വുത്തേ, കേവട്ട, ചാതുമഹാരാജികാ ദേവാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോചും - ‘മയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖു, ന ജാനാമ, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂതി [വായോധാതു. അത്ഥി ഖോ (പീ॰ ഏവമുപരിപി)]. അത്ഥി ഖോ [വായോധാതു. അത്ഥി ഖോ (പീ॰ ഏവമുപരിപി)], ഭിക്ഖു, ചത്താരോ മഹാരാജാനോ അമ്ഹേഹി അഭിക്കന്തതരാ ച പണീതതരാ ച. തേ ഖോ ഏതം ജാനേയ്യും, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ’തി.

൪൮൪. “അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു യേന ചത്താരോ മഹാരാജാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ചത്താരോ മഹാരാജേ ഏതദവോച - ‘കത്ഥ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ’തി? ഏവം വുത്തേ, കേവട്ട, ചത്താരോ മഹാരാജാനോ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോചും - ‘മയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖു, ന ജാനാമ, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു, ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂതി. അത്ഥി ഖോ, ഭിക്ഖു, താവതിംസാ നാമ ദേവാ അമ്ഹേഹി അഭിക്കന്തതരാ ച പണീതതരാ ച. തേ ഖോ ഏതം ജാനേയ്യും, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ’തി.

൪൮൫. “അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു യേന താവതിംസാ ദേവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ താവതിംസേ ദേവേ ഏതദവോച - ‘കത്ഥ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ’തി? ഏവം വുത്തേ, കേവട്ട, താവതിംസാ ദേവാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോചും - ‘മയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖു, ന ജാനാമ, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂതി. അത്ഥി ഖോ, ഭിക്ഖു, സക്കോ നാമ ദേവാനമിന്ദോ അമ്ഹേഹി അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. സോ ഖോ ഏതം ജാനേയ്യ, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ’തി.

൪൮൬. “അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു യേന സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ സക്കം ദേവാനമിന്ദം ഏതദവോച - ‘കത്ഥ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ’തി? ഏവം വുത്തേ, കേവട്ട, സക്കോ ദേവാനമിന്ദോ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - ‘അഹമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖു, ന ജാനാമി, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂതി. അത്ഥി ഖോ, ഭിക്ഖു, യാമാ നാമ ദേവാ...പേ॰... സുയാമോ നാമ ദേവപുത്തോ... തുസിതാ നാമ ദേവാ... സന്തുസ്സിതോ നാമ ദേവപുത്തോ...

നിമ്മാനരതീ നാമ ദേവാ ... സുനിമ്മിതോ നാമ ദേവപുത്തോ... പരനിമ്മിതവസവത്തീ നാമ ദേവാ... വസവത്തീ നാമ ദേവപുത്തോ അമ്ഹേഹി അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. സോ ഖോ ഏതം ജാനേയ്യ, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ'തി.

ർൻ൨. ''അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു യേന വസവത്തീ ദേവപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ വസവത്തിം ദേവപുത്തം ഏതദവോച - 'കത്ഥ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ'തി? ഏവം വുത്തേ , കേവട്ട, വസവത്തീ ദേവപുത്തോ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - 'അഹമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖു, ന ജാനാമി യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂതി. അത്ഥി ഖോ, ഭിക്ഖു, ബ്രഹ്മകായികാ നാമ ദേവാ അമ്ഹേഹി അഭിക്കന്തതരാ ച പണീതതരാ ച. തേ ഖോ ഏതം ജാനേയ്യും, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ'തി.

ർൻ൩. ''അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു തഥാരൂപം സമാധിം സമാപജ്ജി, യഥാസമാഹിതേ ചിത്തേ ബ്രഹ്മയാനിയോ മഗ്ഗോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു യേന ബ്രഹ്മകായികാ ദേവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ബ്രഹ്മകായികേ ദേവേ ഏതദവോച - 'കത്ഥ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ'തി? ഏവം വുത്തേ, കേവട്ട, ബ്രഹ്മകായികാ ദേവാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോചും - 'മയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖു, ന ജാനാമ, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂതി. അത്ഥി ഖോ, ഭിക്ഖു, ബ്രഹ്മാ മഹാബ്രഹ്മാ അഭിഭൂ അനഭിഭൂതോ അഞ്ഞദത്ഥുദസോ വസവത്തീ ഇസ്സരോ കത്താ നിമ്മാതാ സേട്ഠോ സജിതാ വസീ പിതാ ഭൂതഭബ്യാനം അമ്ഹേഹി അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. സോ ഖോ ഏതം ജാനേയ്യ, യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ''തി.

'''കഹം പനാവുസോ, ഏതരഹി സോ മഹാബ്രഹ്മാ'തി? 'മയമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖു, ന ജാനാമ, യത്ഥ വാ ബ്രഹ്മാ യേന വാ ബ്രഹ്മാ യഹിം വാ ബ്രഹ്മാ; അപി ച, ഭിക്ഖു, യഥാ നിമിത്താ ദിസ്സന്തി, ആലോകോ സഞ്ജായതി, ഓഭാസോ പാതുഭവതി, ബ്രഹ്മാ പാതുഭവിസ്സതി, ബ്രഹ്മുനോ ഹേതം പുബ്ബനിമിത്തം പാതുഭാവായ, യദിദം ആലോകോ സഞ്ജായതി, ഓഭാസോ പാതുഭവതീ'തി. അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, മഹാബ്രഹ്മാ നചിരസ്സേവ പാതുരഹോസി .

ർൻർ. ''അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു യേന സോ മഹാബ്രഹ്മാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ തം മഹാബ്രഹ്മാനം ഏതദവോച - 'കത്ഥ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ''തി? ഏവം

വുത്തേ, കേവട്ട, സോ മഹാബ്രഹ്മാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - 'അഹമസ്മി, ഭിക്ഖു, ബ്രഹ്മാ മഹാബ്രഹ്മാ അഭിഭൂ അനഭിഭൂതോ അഞ്ഞദത്ഥുദസോ വസവത്തീ ഇസ്സരോ കത്താ നിമ്മാതാ സേട്ഠോ സജിതാ വസീ പിതാ ഭൂതഭബ്യാന'ന്തി.

"ദുതിയമ്പി ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു തം മഹാബ്രഹ്മാനം ഏതദവോച - 'ന ഖോഹം തം, ആവുസോ, ഏവം പുച്ഛാമി - "ത്വമസി ബ്രഹ്മാ മഹാബ്രഹ്മാ അഭിഭൂ അനഭിഭൂതോ അഞ്ഞദത്ഥുദസോ വസവത്തീ ഇസ്സരോ കത്താ നിമ്മാതാ സേട്ഠോ സജിതാ വസീ പിതാ ഭൂതഭബ്യാന"ന്തി. ഏവഞ്ച ഖോ അഹം തം, ആവുസോ, പുച്ഛാമി - "കത്ഥ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ"'തി?

"ദുതിയമ്പി ഖോ സോ, കേവട്ട, മഹാബ്രഹ്മാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - 'അഹമസ്മി, ഭിക്ഖു, ബ്രഹ്മാ മഹാബ്രഹ്മാ അഭിഭൂ അനഭിഭൂതോ അഞ്ഞദത്ഥുദസോ വസവത്തീ ഇസ്സരോ കത്താ നിമ്മാതാ സേട്ഠോ സജിതാ വസീ പിതാ ഭൂതഭബ്യാന'ന്തി. തതിയമ്പി ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു തം മഹാബ്രഹ്മാനം ഏതദവോച - 'ന ഖോഹം തം, ആവുസോ, ഏവം പുച്ഛാമി - "ത്വമസി ബ്രഹ്മാ മഹാബ്രഹ്മാ അഭിഭൂ അനഭിഭൂതോ അഞ്ഞദത്ഥുദസോ വസവത്തീ ഇസ്സരോ കത്താ നിമ്മാതാ സേട്ഠോ സജിതാ വസീ പിതാ ഭൂതഭബ്യാന"ന്തി. ഏവഞ്ച ഖോ അഹം തം, ആവുസോ, പുച്ഛാമി - "കത്ഥ നു ഖോ, ആവുസോ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ"'തി?

൪൯. "അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, മഹാബ്രഹ്മാ തം ഭിക്ഖും ബാഹായം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം അപനേത്വാ തം ഭിക്ഖും ഏതദവോച - 'ഇമേ ഖോ മം, ഭിക്ഖു, ബ്രഹ്മകായികാ ദേവാ ഏവം ജാനന്തി, "നത്ഥി കിഞ്ചി ബ്രഹ്മുനോ അഞ്ഞാതം, നത്ഥി കിഞ്ചി ബ്രഹ്മുനോ അദിട്ഠം, നത്ഥി കിഞ്ചി ബ്രഹ്മുനോ അവിദിതം, നത്ഥി കിഞ്ചി ബ്രഹ്മുനോ അസച്ഛികത"ന്തി. തസ്മാഹം തേസം സമ്മുഖാ ന ബ്യാകാസിം. അഹമ്പി ഖോ, ഭിക്ഖു, ന ജാനാമി യത്ഥിമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂതി. തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖു, തുയ്ഹേവേതം ദുക്കടം, തുയ്ഹേവേതം അപരദ്ധം, യം ത്വം തം ഭഗവന്തം അതിധാവിത്വാ ബഹിദ്ധാ പരിയേട്ഠിം ആപജ്ജസി ഇമസ്സ പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണായ. ഗച്ഛ ത്വം, ഭിക്ഖു, തമേവ ഭഗവന്തം ഉപസങ്കമിത്വാ ഇമം പഞ്ഹം പുച്ഛ, യഥാ ച തേ ഭഗവാ ബ്യാകരോതി, തഥാ നം ധാരേയ്യാസീ'തി.

൫൦. "അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ ഏവമേവ ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ മമ പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ സോ, കേവട്ട, ഭിക്ഖു മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി, ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ, കേവട്ട, സോ ഭിക്ഖു മം ഏതദവോച - 'കത്ഥ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ'തി?

തീരദസ്സിസകുണുപമാ

൪൯൭. ‘‘ഏവം വുത്തേ, അഹം, കേവട്ട, തം ഭിക്ഖും ഏതദവോചം - ‘ഭൂതപുബ്ബം, ഭിക്ഖു, സാമുദ്ദികാ വാണിജാ തീരദസ്സിം സകുണം ഗഹേത്വാ നാവായ സമുദ്ദം അജ്ഝോഗാഹന്തി. തേ അതീരദക്ഖിനിയാ നാവായ തീരദസ്സിം സകുണം മുഞ്ചന്തി. സോ ഗച്ഛതേവ പുരത്ഥിമം ദിസം, ഗച്ഛതി ദക്ഖിണം ദിസം, ഗച്ഛതി പച്ഛിമം ദിസം, ഗച്ഛതി ഉത്തരം ദിസം, ഗച്ഛതി ഉദ്ധം ദിസം, ഗച്ഛതി അനുദിസം. സചേ സോ സമന്താ തീരം പസ്സതി, തഥാഗതകോവ [തഥാപക്കന്തോവ (സ്യാ॰)] ഹോതി. സചേ പന സോ സമന്താ തീരം ന പസ്സതി, തമേവ നാവം പച്ചാഗച്ഛതി. ഏവമേവ ഖോ ത്വം, ഭിക്ഖു, യതോ യാവ ബ്രഹ്മലോകാ പരിയേസമാനോ ഇമസ്സ പഞ്ഹസ്സ വേയ്യാകരണം നാജ്ഝഗാ, അഥ മമഞ്ഞേവ സന്തികേ പച്ചാഗതോ. ന ഖോ ഏസോ, ഭിക്ഖു, പഞ്ഹോ ഏവം പുച്ഛിതബ്ബോ - ‘കത്ഥ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഇമേ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ അപരിസേസാ നിരുജ്ഝന്തി, സേയ്യഥിദം - പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതൂ’തി?

൪൯൮. ‘‘ഏവഞ്ച ഖോ ഏസോ, ഭിക്ഖു, പഞ്ഹോ പുച്ഛിതബ്ബോ -

‘കത്ഥ ആപോ ച പഥവീ, തേജോ വായോ ന ഗാധതി;
കത്ഥ ദീഘഞ്ച രസ്സഞ്ച, അണും ഥൂലം സുഭാസുഭം;
കത്ഥ നാമഞ്ച രൂപഞ്ച, അസേസം ഉപരുജ്ഝതീ’തി.

൪൯൯. ‘‘തത്ര വേയ്യാകരണം ഭവതി -

‘വിഞ്ഞാണം അനിദസ്സനം, അനന്തം സബ്ബതോപഭം;
ഏത്ഥ ആപോ ച പഥവീ, തേജോ വായോ ന ഗാധതി.

ഏത്ഥ ദീഘഞ്ച രസ്സഞ്ച, അണും ഥൂലം സുഭാസുഭം;
ഏത്ഥ നാമഞ്ച രൂപഞ്ച, അസേസം ഉപരുജ്ഝതി;
വിഞ്ഞാണസ്സ നിരോധേന, ഏത്ഥേതം ഉപരുജ്ഝതീ’തി.

൫൦൦. ഇദമവോച ഭഗവാ. അത്തമനോ കേവട്ടോ ഗഹപതിപുത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദീതി.

കേവട്ടസുത്തം നിട്ഠിതം ഏകാദസമം.

൧൨. ലോഹിച്ചസുത്തം

ലോഹിച്ചബ്രാഹ്മണവത്ഥു

൫൧൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി യേന സാലവതികാ തദവസരി. തേന ഖോ പന സമയേന ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ സാലവതികം അജ്ഝാവസതി സത്തുസ്സദം സതിണകട്ഠോദകം സധഞ്ഞം രാജഭോഗ്ഗം രഞ്ഞാ പസേനദിനാ കോസലേന ദിന്നം രാജദായം, ബ്രഹ്മദേയ്യം.

൫൧൨. തേന ഖോ പന സമയേന ലോഹിച്ചസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം ഹോതി - ''ഇധ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗച്ഛേയ്യ, കുസലം ധമ്മം അധിഗന്ത്വാ ന പരസ്സ ആരോചേയ്യ, കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതി. സേയ്യഥാപി നാമ പുരാണം ബന്ധനം ഛിന്ദിത്വാ അഞ്ഞം നവം ബന്ധനം കരേയ്യ, ഏവംസമ്പദമിദം പാപകം ലോഭധമ്മം വദാമി, കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതീ''തി.

൫൧൩. അസ്സോസി ഖോ ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ - ''സമണോ ഖലു, ഭോ, ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി സാലവതികം അനുപ്പത്തോ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. സാധു ഖോ പന തഥാരൂപാനം അരഹതം ദസ്സനം ഹോതീ''തി.

൫൧൪. അഥ ഖോ ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ രോസികം [ഭേസികം (സീ॰ പീ॰)] ന്ഹാപിതം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, സമ്മ രോസികേ, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമ ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന സമണം ഗോതമം അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛ - ലോഹിച്ചോ, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണോ ഭവന്തം ഗോതമം അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതീ''തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - ''അധിവാസേതു കിര ഭവം ഗോതമോ ലോഹിച്ചസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി.

൫൧൫. ''ഏവം, ഭോ''തി [ഏവം ഭന്തേതി (സീ॰ പീ॰)] ഖോ രോസികാ ന്ഹാപിതോ ലോഹിച്ചസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ രോസികാ ന്ഹാപിതോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ലോഹിച്ചോ, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം

ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതി; ഏവഞ്ച വദേതി - അധിവാസേതു കിര, ഭന്തേ, ഭഗവാ ലോഹിച്ചസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ''തി. അധിവാസേസി ഭഗവാ തുണ്ഹീഭാവേന.

൧൭൫. അഥ ഖോ രോസികാ ന്ഹാപിതോ ഭഗവതോ അധിവാസനം വിദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ലോഹിച്ചം ബ്രാഹ്മണം ഏതദവോച - ''അവോചുമ്ഹാ ഖോ മയം ഭോതോ [മയം ഭന്തേ തവ (സീ॰ പീ॰)] വചനേന തം ഭഗവന്തം - 'ലോഹിച്ചോ, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം അപ്പാബാധം അപ്പാതങ്കം ലഹുട്ഠാനം ബലം ഫാസുവിഹാരം പുച്ഛതി; ഏവഞ്ച വദേതി - അധിവാസേതു കിര, ഭന്തേ, ഭഗവാ ലോഹിച്ചസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ സ്വാതനായ ഭത്തം സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേനാ'തി. അധിവുത്ഥഞ്ച പന തേന ഭഗവതാ''തി.

൧൭൬. അഥ ഖോ ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന സകേ നിവേസനേ പണീതം ഖാദനീയം ഭോജനീയം പടിയാദാപേത്വാ രോസികം ന്ഹാപിതം ആമന്തേസി - ''ഏഹി ത്വം, സമ്മ രോസികേ, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ സമണസ്സ ഗോതമസ്സ കാലം ആരോചേഹി - കാലോ ഭോ, ഗോതമ, നിട്ഠിതം ഭത്ത''ന്തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ രോസികാ ന്ഹാപിതോ ലോഹിച്ചസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പടിസ്സുത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി . ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ രോസികാ ന്ഹാപിതോ ഭഗവതോ കാലം ആരോചേസി - ''കാലോ, ഭന്തേ, നിട്ഠിതം ഭത്ത''ന്തി.

൧൭൭. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ സദ്ധിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേന യേന സാലവതികാ തേനുപസങ്കമി. തേന ഖോ പന സമയേന രോസികാ ന്ഹാപിതോ ഭഗവന്തം പിട്ഠിതോ പിട്ഠിതോ അനുബന്ധോ ഹോതി. അഥ ഖോ രോസികാ ന്ഹാപിതോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ലോഹിച്ചസ്സ, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണസ്സ ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'ഇധ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗച്ഛേയ്യ, കുസലം ധമ്മം അധിഗന്ത്വാ ന പരസ്സ ആരോചേയ്യ - കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതി. സേയ്യഥാപി നാമ പുരാണം ബന്ധനം ഛിന്ദിത്വാ അഞ്ഞം നവം ബന്ധനം കരേയ്യ, ഏവം സമ്പദമിദം പാപകം ലോഭധമ്മം വദാമി - കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതീ'തി. സാധു, ഭന്തേ, ഭഗവാ ലോഹിച്ചം ബ്രാഹ്മണം ഏതസ്മാ പാപകാ ദിട്ഠിഗതാ വിവേചേതൂ''തി. ''അപ്പേവ നാമ സിയാ രോസികേ, അപ്പേവ നാമ സിയാ രോസികേ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന ലോഹിച്ചസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി . അഥ ഖോ ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ ബുദ്ധപ്പമുഖം ഭിക്ഖുസങ്ഘം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി.

ലോഹിച്ചബ്രാഹ്മണാനുയോഗോ

൨൯൬. അഥ ഖോ ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം അഞ്ഞതരം നീചം ആസനം ഗഹേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ലോഹിച്ചം ബ്രാഹ്മണം ഭഗവാ ഏതദവോച - "സച്ചം കിര തേ, ലോഹിച്ച, ഏവരൂപം പാപകം ദിട്ഠിഗതം ഉപ്പന്നം - 'ഇധ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗച്ഛേയ്യ, കുസലം ധമ്മം അധിഗന്ത്വാ ന പരസ്സ ആരോചേയ്യ - കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതി. സേയ്യഥാപി നാമ പുരാണം ബന്ധനം ഛിന്ദിത്വാ അഞ്ഞം നവം ബന്ധനം കരേയ്യ, ഏവം സമ്പദമിദം പാപകം ലോഭധമ്മം വദാമി, കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതീ'" തി? "ഏവം, ഭോ ഗോതമ". "തം കിം മഞ്ഞസി ലോഹിച്ച നനു ത്വം സാലവതികം അജ്ഝാവസസീ"തി? "ഏവം, ഭോ ഗോതമ". "യോ നു ഖോ, ലോഹിച്ച, ഏവം വദേയ്യ - 'ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ സാലവതികം അജ്ഝാവസതി. യാ സാലവതികായ സമുദയസഞ്ജാതി ലോഹിച്ചോവ തം ബ്രാഹ്മണോ ഏകകോ പരിഭുഞ്ജേയ്യ, ന അഞ്ഞേസം ദദേയ്യാ'തി. ഏവം വാദീ സോ യേ തം ഉപജീവന്തി, തേസം അന്തരായകരോ വാ ഹോതി, നോ വാ"തി?

"അന്തരായകരോ, ഭോ ഗോതമ". "അന്തരായകരോ സമാനോ ഹിതാനുകമ്പീ വാ തേസം ഹോതി അഹിതാനുകമ്പീ വാ"തി? "അഹിതാനുകമ്പീ, ഭോ ഗോതമ". "അഹിതാനുകമ്പിസ്സ മേത്തം വാ തേസു ചിത്തം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സപത്തകം വാ"തി? "സപത്തകം, ഭോ ഗോതമ". "സപത്തകേ ചിത്തേ പച്ചുപട്ഠിതേ മിച്ഛാദിട്ഠി വാ ഹോതി സമ്മാദിട്ഠി വാ"തി? "മിച്ഛാദിട്ഠി, ഭോ ഗോതമ". "മിച്ഛാദിട്ഠിസ്സ ഖോ അഹം, ലോഹിച്ച, ദ്വിന്നം ഗതീനം അഞ്ഞതരം ഗതിം വദാമി - നിരയം വാ തിരച്ഛാനയോനിം വാ".

൨൯൭. "തം കിം മഞ്ഞസി, ലോഹിച്ച, നനു രാജാ പസേനദി കോസലോ കാസികോസലം അജ്ഝാവസതീ"തി? "ഏവം, ഭോ ഗോതമ". "യോ നു ഖോ, ലോഹിച്ച, ഏവം വദേയ്യ - 'രാജാ പസേനദി കോസലോ കാസികോസലം അജ്ഝാവസതി; യാ കാസികോസലേ സമുദയസഞ്ജാതി, രാജാവ തം പസേനദി കോസലോ ഏകകോ പരിഭുഞ്ജേയ്യ, ന അഞ്ഞേസം ദദേയ്യാ'തി. ഏവം വാദീ സോ യേ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഉപജീവന്തി തുമ്ഹേ ചേവ അഞ്ഞേ ച, തേസം അന്തരായകരോ വാ ഹോതി, നോ വാ"തി?

"അന്തരായകരോ, ഭോ ഗോതമ". "അന്തരായകരോ സമാനോ ഹിതാനുകമ്പീ വാ തേസം ഹോതി അഹിതാനുകമ്പീ വാ"തി? "അഹിതാനുകമ്പീ, ഭോ ഗോതമ". "അഹിതാനുകമ്പിസ്സ മേത്തം വാ തേസു ചിത്തം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സപത്തകം വാ"തി? "സപത്തകം, ഭോ ഗോതമ". "സപത്തകേ ചിത്തേ പച്ചുപട്ഠിതേ മിച്ഛാദിട്ഠി വാ ഹോതി സമ്മാദിട്ഠി വാ"തി? "മിച്ഛാദിട്ഠി, ഭോ ഗോതമ". "മിച്ഛാദിട്ഠിസ്സ ഖോ അഹം, ലോഹിച്ച, ദ്വിന്നം ഗതീനം അഞ്ഞതരം ഗതിം വദാമി - നിരയം വാ തിരച്ഛാനയോനിം വാ".

൨൯൮. "ഇതി കിര, ലോഹിച്ച, യോ ഏവം വദേയ്യ - "ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ സാലവതികം അജ്ഝാവസതി; യാ സാലവതികായ സമുദയസഞ്ജാതി, ലോഹിച്ചോവ തം ബ്രാഹ്മണോ ഏകകോ പരിഭുഞ്ജേയ്യ, ന അഞ്ഞേസം ദദേയ്യാ"തി. ഏവംവാദീ സോ യേ തം ഉപജീവന്തി, തേസം അന്തരായകരോ ഹോതി. അന്തരായകരോ സമാനോ അഹിതാനുകമ്പീ ഹോതി, അഹിതാനുകമ്പിസ്സ സപത്തകം ചിത്തം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി, സപത്തകേ ചിത്തേ പച്ചുപട്ഠിതേ മിച്ഛാദിട്ഠി ഹോതി. ഏവമേവ ഖോ, ലോഹിച്ച, യോ

ഏവം വദേയ്യ - ‘‘ഇധ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗച്ഛേയ്യ, കുസലം ധമ്മം അധിഗന്ത്വാ ന പരസ്സ ആരോചേയ്യ, കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതി. സേയ്യഥാപി നാമ പുരാണം ബന്ധനം ഛിന്ദിത്വാ അഞ്ഞം നവം ബന്ധനം കരേയ്യ...പേ॰... കരിസ്സതീ’’തി. ഏവംവാദീ സോ യേ തേ കുലപുത്താ തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ ഏവരൂപം ഉളാരം വിസേസം അധിഗച്ഛന്തി, സോതാപത്തിഫലമ്പി സച്ഛികരോന്തി, സകദാഗാമിഫലമ്പി സച്ഛികരോന്തി, അനാഗാമിഫലമ്പി സച്ഛികരോന്തി, അരഹത്തമ്പി സച്ഛികരോന്തി, യേ ചിമേ ദിബ്ബാ ഗബ്ഭാ പരിപാചേന്തി ദിബ്ബാനം ഭവാനം അഭിനിബ്ബത്തിയാ, തേസം അന്തരായകരോ ഹോതി, അന്തരായകരോ സമാനോ അഹിതാനുകമ്പീ ഹോതി , അഹിതാനുകമ്പിസ്സ സപത്തകം ചിത്തം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി, സപത്തകേ ചിത്തേ പച്ചുപട്ഠിതേ മിച്ഛാദിട്ഠി ഹോതി. മിച്ഛാദിട്ഠിസ്സ ഖോ അഹം, ലോഹിച്ച, ദ്വിന്നം ഗതീനം അഞ്ഞതരം ഗതിം വദാമി - നിരയം വാ തിരച്ഛാനയോനിം വാ.

൫൨൭. ‘‘ഇതി കിര, ലോഹിച്ച, യോ ഏവം വദേയ്യ - ‘‘രാജാ പസേനദി കോസലോ കാസികോസലം അജ്ഝാവസതി; യാ കാസികോസലേ സമുദയസഞ്ജാതി, രാജാവ തം പസേനദി കോസലോ ഏകകോ പരിഭുഞ്ജേയ്യ, ന അഞ്ഞേസം ദദേയ്യാ’’തി. ഏവംവാദീ സോ യേ രാജാനം പസേനദിം കോസലം ഉപജീവന്തി തുമ്ഹേ ചേവ അഞ്ഞേ ച, തേസം അന്തരായകരോ ഹോതി. അന്തരായകരോ സമാനോ അഹിതാനുകമ്പീ ഹോതി, അഹിതാനുകമ്പിസ്സ സപത്തകം ചിത്തം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി, സപത്തകേ ചിത്തേ പച്ചുപട്ഠിതേ മിച്ഛാദിട്ഠി ഹോതി. ഏവമേവ ഖോ, ലോഹിച്ച, യോ ഏവം വദേയ്യ - ‘‘ഇധ സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ കുസലം ധമ്മം അധിഗച്ഛേയ്യ, കുസലം ധമ്മം അധിഗന്ത്വാ ന പരസ്സ ആരോചേയ്യ, കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതി. സേയ്യഥാപി നാമ...പേ॰... കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതീ’’തി, ഏവം വാദീ സോ യേ തേ കുലപുത്താ തഥാഗതപ്പവേദിതം ധമ്മവിനയം ആഗമ്മ ഏവരൂപം ഉളാരം വിസേസം അധിഗച്ഛന്തി, സോതാപത്തിഫലമ്പി സച്ഛികരോന്തി, സകദാഗാമിഫലമ്പി സച്ഛികരോന്തി, അനാഗാമിഫലമ്പി സച്ഛികരോന്തി, അരഹത്തമ്പി സച്ഛികരോന്തി. യേ ചിമേ ദിബ്ബാ ഗബ്ഭാ പരിപാചേന്തി ദിബ്ബാനം ഭവാനം അഭിനിബ്ബത്തിയാ, തേസം അന്തരായകരോ ഹോതി, അന്തരായകരോ സമാനോ അഹിതാനുകമ്പീ ഹോതി, അഹിതാനുകമ്പിസ്സ സപത്തകം ചിത്തം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി, സപത്തകേ ചിത്തേ പച്ചുപട്ഠിതേ മിച്ഛാദിട്ഠി ഹോതി. മിച്ഛാദിട്ഠിസ്സ ഖോ അഹം, ലോഹിച്ച, ദ്വിന്നം ഗതീനം അഞ്ഞതരം ഗതിം വദാമി - നിരയം വാ തിരച്ഛാനയോനിം വാ.

തയോ ചോദനാരഹാ

൫൨൮. ‘‘തയോ ഖോമേ, ലോഹിച്ച, സത്ഥാരോ, യേ ലോകേ ചോദനാരഹാ; യോ ച പനേവരൂപേ സത്ഥാരോ ചോദേതി, സാ ചോദനാ ഭൂതാ തച്ഛാ ധമ്മികാ അനവജ്ജാ . കതമേ തയോ? ഇധ, ലോഹിച്ച, ഏകച്ചോ സത്ഥാ യസ്സത്ഥായ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സ്വാസ്സ സാമഞ്ഞത്ഥോ അനനുപ്പത്തോ ഹോതി. സോ തം സാമഞ്ഞത്ഥം അനനുപാപുണിത്വാ സാവകാനം ധമ്മം ദേസേതി - ‘‘ഇദം വോ ഹിതായ ഇദം വോ സുഖായാ’’തി. തസ്സ സാവകാ ന സുസ്സൂസന്തി, ന സോതം ഓദഹന്തി, ന

അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠപേന്തി, വോക്കമ്മ ച സത്ഥുസാസനാ വത്തന്തി. സോ ഏവമസ്സ ചോദേതബ്ബോ - ''ആയസ്മാ ഖോ യസ്സത്ഥായ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ, സോ തേ സാമഞ്ഞത്ഥോ അനനുപ്പത്തോ, തം ത്വം സാമഞ്ഞത്ഥം അനനുപാപുണിത്വാ സാവകാനം ധമ്മം ദേസേസി - 'ഇദം വോ ഹിതായ ഇദം വോ സുഖായാ'തി . തസ്സ തേ സാവകാ ന സുസ്സൂസന്തി, ന സോതം ഓദഹന്തി, ന അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠപേന്തി, വോക്കമ്മ ച സത്ഥുസാസനാ വത്തന്തി. സേയ്യഥാപി നാമ ഓസക്കന്തിയാ വാ ഉസ്സക്കേയ്യ, പരമ്മുഖിം വാ ആലിങ്ഗേയ്യ, ഏവം സമ്പദമിദം പാപകം ലോഭധമ്മം വദാമി - കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതീ''തി. അയം ഖോ, ലോഹിച്ച, പഠമോ സത്ഥാ, യോ ലോകേ ചോദനാരഹോ; യോ ച പനേവരൂപം സത്ഥാരം ചോദേതി, സാ ചോദനാ ഭൂതാ തച്ഛാ ധമ്മികാ അനവജ്ജാ.

൩൮൪. ''പുന ചപരം, ലോഹിച്ച, ഇധേകച്ചോ സത്ഥാ യസ്സത്ഥായ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സ്വാസ്സ സാമഞ്ഞത്ഥോ അനനുപ്പത്തോ ഹോതി. സോ തം സാമഞ്ഞത്ഥം അനനുപാപുണിത്വാ സാവകാനം ധമ്മം ദേസേതി - ''ഇദം വോ ഹിതായ, ഇദം വോ സുഖായാ''തി. തസ്സ സാവകാ സുസ്സൂസന്തി, സോതം ഓദഹന്തി, അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠപേന്തി, ന ച വോക്കമ്മ സത്ഥുസാസനാ വത്തന്തി. സോ ഏവമസ്സ ചോദേതബ്ബോ - ''ആയസ്മാ ഖോ യസ്സത്ഥായ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ, സോ തേ സാമഞ്ഞത്ഥോ അനനുപ്പത്തോ. തം ത്വം സാമഞ്ഞത്ഥം അനനുപാപുണിത്വാ സാവകാനം ധമ്മം ദേസേസി - 'ഇദം വോ ഹിതായ ഇദം വോ സുഖായാ'തി. തസ്സ തേ സാവകാ സുസ്സൂസന്തി, സോതം ഓദഹന്തി , അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠപേന്തി, ന ച വോക്കമ്മ സത്ഥുസാസനാ വത്തന്തി. സേയ്യഥാപി നാമ സകം ഖേത്തം ഓഹായ പരം ഖേത്തം നിദ്ദായിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യ , ഏവം സമ്പദമിദം പാപകം ലോഭധമ്മം വദാമി - കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതീ''തി. അയം ഖോ, ലോഹിച്ച, ദുതിയോ സത്ഥാ, യോ, ലോകേ ചോദനാരഹോ; യോ ച പനേവരൂപം സത്ഥാരം ചോദേതി, സാ ചോദനാ ഭൂതാ തച്ഛാ ധമ്മികാ അനവജ്ജാ.

൩൮൫. ''പുന ചപരം, ലോഹിച്ച, ഇധേകച്ചോ സത്ഥാ യസ്സത്ഥായ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, സ്വാസ്സ സാമഞ്ഞത്ഥോ അനുപ്പത്തോ ഹോതി. സോ തം സാമഞ്ഞത്ഥം അനുപാപുണിത്വാ സാവകാനം ധമ്മം ദേസേതി - ''ഇദം വോ ഹിതായ ഇദം വോ സുഖായാ''തി. തസ്സ സാവകാ ന സുസ്സൂസന്തി, ന സോതം ഓദഹന്തി, ന അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠപേന്തി, വോക്കമ്മ ച സത്ഥുസാസനാ വത്തന്തി. സോ ഏവമസ്സ ചോദേതബ്ബോ - ''ആയസ്മാ ഖോ യസ്സത്ഥായ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ, സോ തേ സാമഞ്ഞത്ഥോ അനുപ്പത്തോ. തം ത്വം സാമഞ്ഞത്ഥം അനുപാപുണിത്വാ സാവകാനം ധമ്മം ദേസേസി - 'ഇദം വോ ഹിതായ ഇദം വോ സുഖായാ'തി. തസ്സ തേ സാവകാ ന സുസ്സൂസന്തി, ന സോതം ഓദഹന്തി, ന അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠപേന്തി , വോക്കമ്മ ച സത്ഥുസാസനാ വത്തന്തി. സേയ്യഥാപി നാമ പുരാണം ബന്ധനം ഛിന്ദിത്വാ അഞ്ഞം നവം ബന്ധനം കരേയ്യ, ഏവം സമ്പദമിദം പാപകം ലോഭധമ്മം വദാമി, കിഞ്ഹി പരോ പരസ്സ കരിസ്സതീ''തി. അയം ഖോ, ലോഹിച്ച, തതിയോ സത്ഥാ, യോ ലോകേ ചോദനാരഹോ; യോ ച പനേവരൂപം സത്ഥാരം ചോദേതി, സാ ചോദനാ ഭൂതാ തച്ഛാ ധമ്മികാ അനവജ്ജാ. ഇമേ ഖോ, ലോഹിച്ച, തയോ സത്ഥാരോ,

യേ ലോകേ ചോദനാരഹാ, യോ ച പനേവരൂപേ സത്ഥാരോ ചോദേതി, സാ ചോദനാ ഭൂതാ തച്ഛാ ധമ്മികാ അനവജ്ജാതി.

നചോദനാരഹസത്ഥു

൩൬൩. ഏവം വുത്തേ, ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘അത്ഥി പന, ഭോ ഗോതമ, കോചി സത്ഥാ, യോ ലോകേ നചോദനാരഹോ’’തി? ‘‘അത്ഥി ഖോ, ലോഹിച്ച, സത്ഥാ, യോ ലോകേ നചോദനാരഹോ’’തി. ‘‘കതമോ പന സോ, ഭോ ഗോതമ, സത്ഥാ, യോ ലോകേ നചോദനാരഹോ’’തി?

‘‘ഇധ, ലോഹിച്ച, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം, സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ…പേ॰… (യഥാ ൧൯൦-൨൧൨ അനുച്ഛേദേസു ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം). ഏവം ഖോ, ലോഹിച്ച, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി…പേ॰… പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി… യസ്മിം ഖോ, ലോഹിച്ച, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരം വിസേസം അധിഗച്ഛതി, അയമ്പി ഖോ, ലോഹിച്ച, സത്ഥാ, യോ ലോകേ നചോദനാരഹോ . യോ ച പനേവരൂപം സത്ഥാരം ചോദേതി, സാ ചോദനാ അഭൂതാ അതച്ഛാ അധമ്മികാ സാവജ്ജാ… പേ॰… ദുതിയം ഝാനം…പേ॰… തതിയം ഝാനം…പേ॰… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. യസ്മിം ഖോ, ലോഹിച്ച, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരം വിസേസം അധിഗച്ഛതി, അയമ്പി ഖോ, ലോഹിച്ച, സത്ഥാ, യോ ലോകേ നചോദനാരഹോ, യോ ച പനേവരൂപം സത്ഥാരം ചോദേതി, സാ ചോദനാ അഭൂതാ അതച്ഛാ അധമ്മികാ സാവജ്ജാ… ഞാണദസ്സനായ ചിത്തം അഭിനീഹരതി അഭിനിന്നാമേതി…പേ॰… യസ്മിം ഖോ, ലോഹിച്ച, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരം വിസേസം അധിഗച്ഛതി, അയമ്പി ഖോ, ലോഹിച്ച, സത്ഥാ, യോ ലോകേ നചോദനാരഹോ, യോ ച പനേവരൂപം സത്ഥാരം ചോദേതി, സാ ചോദനാ അഭൂതാ അതച്ഛാ അധമ്മികാ സാവജ്ജാ… നാപരം ഇത്ഥത്തായാതി പജാനാതി. യസ്മിം ഖോ, ലോഹിച്ച, സത്ഥരി സാവകോ ഏവരൂപം ഉളാരം വിസേസം അധിഗച്ഛതി, അയമ്പി ഖോ, ലോഹിച്ച, സത്ഥാ, യോ ലോകേ നചോദനാരഹോ, യോ ച പനേവരൂപം സത്ഥാരം ചോദേതി, സാ ചോദനാ അഭൂതാ അതച്ഛാ അധമ്മികാ സാവജ്ജാ’’തി.

൩൬൪. ഏവം വുത്തേ, ലോഹിച്ചോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ‘‘സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, പുരിസോ പുരിസം നരകപപാതം പതന്തം കേസേസു ഗഹേത്വാ ഉദ്ധരിത്വാ ഥലേ പതിട്ഠപേയ്യ, ഏവമേവാഹം ഭോതാ ഗോതമേന നരകപപാതം പപതന്തോ ഉദ്ധരിത്വാ ഥലേ പതിട്ഠാപിതോ. അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ, ‘ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ’തി. ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ . ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത’’ന്തി.

ലോഹിച്ചസുത്തം നിട്ഠിതം ദ്വാദസമം.

൧൩. തേവിജ്ജസുത്തം

൫൧൮. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസലേസു ചാരികം ചരമാനോ മഹതാ ഭിക്ഖുസങ്ഘേന സദ്ധിം പഞ്ചമത്തേഹി ഭിക്ഖുസതേഹി യേന മനസാകടം നാമ കോസലാനം ബ്രാഹ്മണഗാമോ തദവസരി. തത്ര സുദം ഭഗവാ മനസാകടേ വിഹരതി ഉത്തരേന മനസാകടസ്സ അചിരവതിയാ നദിയാ തീരേ അമ്ബവനേ.

൫൧൯. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ മനസാകടേ പടിവസന്തി, സേയ്യഥിദം - ചങ്കീ ബ്രാഹ്മണോ താരുക്ഖോ ബ്രാഹ്മണോ പോക്ഖരസാതി ബ്രാഹ്മണോ ജാണുസോണി ബ്രാഹ്മണോ തോദേയ്യോ ബ്രാഹ്മണോ അഞ്ഞേ ച അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലാ.

൫൨൦. അഥ ഖോ വാസേട്ഠഭാരദ്വാജാനം മാണവാനം ജങ്ഘവിഹാരം അനുചങ്കമന്താനം അനുവിചരന്താനം മഗ്ഗാമഗ്ഗേ കഥാ ഉദപാദി. അഥ ഖോ വാസേട്ഠോ മാണവോ ഏവമാഹ - ''അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ, അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായ, യ്വായം അക്ഖാതോ ബ്രാഹ്മണേന പോക്ഖരസാതിനാ''തി. ഭാരദ്വാജോപി മാണവോ ഏവമാഹ - ''അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ, അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ, നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായ, യ്വായം അക്ഖാതോ ബ്രാഹ്മണേന താരുക്ഖേനാ''തി. നേവ ഖോ അസക്ഖി വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭാരദ്വാജം മാണവം സഞ്ഞാപേതും, ന പന അസക്ഖി ഭാരദ്വാജോ മാണവോപി വാസേട്ഠം മാണവം സഞ്ഞാപേതും.

൫൨൧. അഥ ഖോ വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭാരദ്വാജം മാണവം ആമന്തേസി - ''അയം ഖോ, ഭാരദ്വാജ, സമണോ ഗോതമോ സക്യപുത്തോ സക്യകുലാ പബ്ബജിതോ മനസാകടേ വിഹരതി ഉത്തരേന മനസാകടസ്സ അചിരവതിയാ നദിയാ തീരേ അമ്ബവനേ. തം ഖോ പന ഭവന്തം ഗോതമം ഏവം കല്യാണോ കിത്തിസദ്ദോ അബ്ഭുഗ്ഗതോ - ''ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ''തി . ആയാമ, ഭോ ഭാരദ്വാജ, യേന സമണോ ഗോതമോ തേനുപസങ്കമിസ്സാമ; ഉപസങ്കമിത്വാ ഏതമത്ഥം സമണം ഗോതമം പുച്ഛിസ്സാമ. യഥാ നോ സമണോ ഗോതമോ ബ്യാകരിസ്സതി, തഥാ നം ധാരേസ്സാമാ''തി. ''ഏവം, ഭോ''തി ഖോ ഭാരദ്വാജോ മാണവോ വാസേട്ഠസ്സ മാണവസ്സ പച്ചസ്സോസി.

മഗ്ഗാമഗ്ഗകഥാ

൫൨൨. അഥ ഖോ വാസേട്ഠഭാരദ്വാജാ മാണവാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇധ, ഭോ ഗോതമ, അമ്ഹാകം ജങ്ഘവിഹാരം അനുചങ്കമന്താനം അനുവിചരന്താനം മഗ്ഗാമഗ്ഗേ കഥാ ഉദപാദി. അഹം ഏവം വദാമി - 'അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ, അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ

ബ്രഹ്മസഹബ്യതായ, യ്വായം അക്ഖാതോ ബ്രാഹ്മണേന പോക്ഖരസാതിനാ'തി. ഭാരദ്വാജോ മാണവോ ഏവമാഹ - 'അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായ, യ്വായം അക്ഖാതോ ബ്രാഹ്മണേന താരുക്ഖേനാ'തി. ഏത്ഥ, ഭോ ഗോതമ, അത്ഥേവ വിഗ്ഗഹോ, അത്ഥി വിവാദോ, അത്ഥി നാനാവാദോ''തി.

൫൭൩. ''ഇതി കിര , വാസേട്ഠ, ത്വം ഏവം വദേസി - ''അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ, അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായ, യ്വായം അക്ഖാതോ ബ്രാഹ്മണേന പോക്ഖരസാതിനാ''തി. ഭാരദ്വാജോ മാണവോ ഏവമാഹ - ''അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായ, യ്വായം അക്ഖാതോ ബ്രാഹ്മണേന താരുക്ഖേനാ''തി. അഥ കിസ്മിം പന വോ, വാസേട്ഠ, വിഗ്ഗഹോ, കിസ്മിം വിവാദോ, കിസ്മിം നാനാവാദോ''തി?

൫൭൪. ''മഗ്ഗാമഗ്ഗേ, ഭോ ഗോതമ. കിഞ്ചാപി, ഭോ ഗോതമ, ബ്രാഹ്മണാ നാനാമഗ്ഗേ പഞ്ഞപേന്തി, അദ്ധരിയാ ബ്രാഹ്മണാ തിത്തിരിയാ ബ്രാഹ്മണാ ഛന്ദോകാ ബ്രാഹ്മണാ ബവ്ഹാരിജ്ഝാ ബ്രാഹ്മണാ, അഥ ഖോ സബ്ബാനി താനി നിയ്യാനികാ നിയ്യന്തി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായ.

''സേയ്യഥാപി , ഭോ ഗോതമ, ഗാമസ്സ വാ നിഗമസ്സ വാ അവിദൂരേ ബഹൂനി ചേപി നാനാമഗ്ഗാനി ഭവന്തി, അഥ ഖോ സബ്ബാനി താനി ഗാമസമോസരണാനി ഭവന്തി; ഏവമേവ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, കിഞ്ചാപി ബ്രാഹ്മണാ നാനാമഗ്ഗേ പഞ്ഞപേന്തി, അദ്ധരിയാ ബ്രാഹ്മണാ തിത്തിരിയാ ബ്രാഹ്മണാ ഛന്ദോകാ ബ്രാഹ്മണാ ബവ്ഹാരിജ്ഝാ ബ്രാഹ്മണാ, അഥ ഖോ സബ്ബാനി താനി നിയ്യാനികാ നിയ്യന്തി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായാ''തി.

വാസേട്ഠമാണവാനുയോഗോ

൫൭൫. ''നിയ്യന്തീതി വാസേട്ഠ വദേസി''? ''നിയ്യന്തീതി, ഭോ ഗോതമ, വദാമി''. ''നിയ്യന്തീതി, വാസേട്ഠ, വദേസി''? ''നിയ്യന്തീതി, ഭോ ഗോതമ, വദാമി''. ''നിയ്യന്തീതി, വാസേട്ഠ, വദേസി''? ''നിയ്യന്തീ''തി, ഭോ ഗോതമ, വദാമി''.

''കിം പന, വാസേട്ഠ, അത്ഥി കോചി തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ഏകബ്രാഹ്മണോപി, യേന ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ'' .

''കിം പന, വാസേട്ഠ, അത്ഥി കോചി തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ഏകാചരിയോപി, യേന ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''.

''കിം പന, വാസേട്ഠ, അത്ഥി കോചി തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ഏകാചരിയപാചരിയോപി, യേന ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''.

''കിം പന, വാസേട്ഠ, അത്ഥി കോചി തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം യാവ സത്തമാ ആചരിയാമഹയുഗാ [സത്തമാചരിയമഹയുഗാ (സ്യാ॰)] യേന ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''.

൪൬൮. “കിം പന, വാസേട്ഠ, യേപി തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ, യേസമിദം ഏതരഹി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം [സമീഹിതം (സ്യാ॰)], തദനുഗായന്തി, തദനുഭാസന്തി, ഭാസിതമനുഭാസന്തി, വാചിതമനുവാചേന്തി, സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു. തേപി ഏവമാഹംസു - ‘മയമേതം ജാനാമ, മയമേതം പസ്സാമ, യത്ഥ വാ ബ്രഹ്മാ, യേന വാ ബ്രഹ്മാ, യഹിം വാ ബ്രഹ്മാ’’’തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ’’.

൪൬൯. “ഇതി കിര, വാസേട്ഠ, നത്ഥി കോചി തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ഏകബ്രാഹ്മണോപി, യേന ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ. നത്ഥി കോചി തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ഏകാചരിയോപി, യേന ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ . നത്ഥി കോചി തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ഏകാചരിയപാചരിയോപി, യേന ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ. നത്ഥി കോചി തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം യാവ സത്തമാ ആചരിയാമഹയുഗാ യേന ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ. യേപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ, യേസമിദം ഏതരഹി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം, തദനുഗായന്തി, തദനുഭാസന്തി, ഭാസിതമനുഭാസന്തി, വാചിതമനുവാചേന്തി, സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു, തേപി ന ഏവമാഹംസു - ‘മയമേതം ജാനാമ, മയമേതം പസ്സാമ, യത്ഥ വാ ബ്രഹ്മാ, യേന വാ ബ്രഹ്മാ, യഹിം വാ ബ്രഹ്മാ’തി. തേവ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - ‘യം ന ജാനാമ, യം ന പസ്സാമ, തസ്സ സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേമ. അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ, നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായാ’’’തി.

൪൭൦. “തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, നനു ഏവം സന്തേ തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ’’തി? “അദ്ധാ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഏവം സന്തേ തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ’’തി.

“സാധു, വാസേട്ഠ, തേ വത [തേവ (ക॰)], വാസേട്ഠ, തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ യം ന ജാനന്തി, യം ന പസ്സന്തി, തസ്സ സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേസ്സന്തി. ‘അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ, അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ, നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായാ’തി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൪൭൧. “സേയ്യഥാപി, വാസേട്ഠ, അന്ധവേണി പരമ്പരസംസത്താ പുരിമോപി ന പസ്സതി, മജ്ഝിമോപി ന പസ്സതി, പച്ഛിമോപി ന പസ്സതി. ഏവമേവ ഖോ, വാസേട്ഠ, അന്ധവേണൂപമം മഞ്ഞേ തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ഭാസിതം, പുരിമോപി ന പസ്സതി, മജ്ഝിമോപി ന പസ്സതി, പച്ഛിമോപി ന പസ്സതി. തേസമിദം തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ഭാസിതം ഹസ്സകഞ്ഞേവ സമ്പജ്ജതി, നാമകഞ്ഞേവ സമ്പജ്ജതി, രിത്തകഞ്ഞേവ സമ്പജ്ജതി, തുച്ഛകഞ്ഞേവ സമ്പജ്ജതി.

൪൭൨. “തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, പസ്സന്തി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ചന്ദിമസൂരിയേ, അഞ്ഞേ ചാപി ബഹുജനാ, യതോ ച ചന്ദിമസൂരിയാ

ഉഗ്ഗച്ഛന്തി, യത്ഥ ച ഓഗച്ഛന്തി, ആയാചന്തി ഥോമയന്തി പഞ്ജലികാ നമസ്സമാനാ അനുപരിവത്തന്തീ''തി?

''ഏവം, ഭോ ഗോതമ, പസ്സന്തി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ചന്ദിമസൂരിയേ, അഞ്ഞേ ചാപി ബഹുജനാ, യതോ ച ചന്ദിമസൂരിയാ ഉഗ്ഗച്ഛന്തി, യത്ഥ ച ഓഗച്ഛന്തി, ആയാചന്തി ഥോമയന്തി പഞ്ജലികാ നമസ്സമാനാ അനുപരിവത്തന്തീ''തി.

൫൩൮. ''തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, യം പസ്സന്തി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ചന്ദിമസൂരിയേ, അഞ്ഞേ ചാപി ബഹുജനാ, യതോ ച ചന്ദിമസൂരിയാ ഉഗ്ഗച്ഛന്തി, യത്ഥ ച ഓഗച്ഛന്തി, ആയാചന്തി ഥോമയന്തി പഞ്ജലികാ നമസ്സമാനാ അനുപരിവത്തന്തി, പഹോന്തി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ചന്ദിമസൂരിയാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേതും - ''അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ, അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ, നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ചന്ദിമസൂരിയാനം സഹബ്യതായാ''തി? ''നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ''.

''ഇതി കിര, വാസേട്ഠ, യം പസ്സന്തി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ചന്ദിമസൂരിയേ, അഞ്ഞേ ചാപി ബഹുജനാ, യതോ ച ചന്ദിമസൂരിയാ ഉഗ്ഗച്ഛന്തി, യത്ഥ ച ഓഗച്ഛന്തി, ആയാചന്തി ഥോമയന്തി പഞ്ജലികാ നമസ്സമാനാ അനുപരിവത്തന്തി, തേസമ്പി നപ്പഹോന്തി ചന്ദിമസൂരിയാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേതും - ''അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ, അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ, നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ചന്ദിമസൂരിയാനം സഹബ്യതായാ''തി.

൫൩൯. ''ഇതി പന [കിം പന (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰)] ന കിര തേവിജ്ജേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ. നപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ആചരിയേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ. നപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ആചരിയപാചരിയേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ. നപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം യാവ സത്തമാ [സത്തമേഹി (?)] ആചരിയാമഹയുഗേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ. യേപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ, യേസമിദം ഏതരഹി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം, തദനുഗായന്തി, തദനുഭാസന്തി, ഭാസിതമനുഭാസന്തി, വാചിതമനുവാചേന്തി, സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു, തേപി ന ഏവമാഹംസു - ''മയമേതം ജാനാമ, മയമേതം പസ്സാമ, യത്ഥ വാ ബ്രഹ്മാ, യേന വാ ബ്രഹ്മാ, യഹിം വാ ബ്രഹ്മാ''തി. തേവ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - ''യം ന ജാനാമ, യം ന പസ്സാമ, തസ്സ സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേമ - അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായാ''തി.

൫൪൦. ''തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, നനു ഏവം സന്തേ തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി? ''അദ്ധാ ഖോ, ഭോ ഗോതമ , ഏവം സന്തേ തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി.

''സാധു, വാസേട്ഠ, തേ വത, വാസേട്ഠ, തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ യം ന ജാനന്തി, യം ന പസ്സന്തി, തസ്സ സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേസ്സന്തി - ''അയമേവ

ഉജുമഗ്ഗോ, അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ, നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായാ''തി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

ജനപദകല്യാണീഉപമാ

൫൩൮. ''സേയ്യഥാപി, വാസേട്ഠ, പുരിസോ ഏവം വദേയ്യ - ''അഹം യാ ഇമസ്മിം ജനപദേ ജനപദകല്യാണീ, തം ഇച്ഛാമി, തം കാമേമീ''തി. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - ''അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ജനപദകല്യാണിം ഇച്ഛസി കാമേസി, ജാനാസി തം ജനപദകല്യാണിം - ഖത്തിയീ വാ ബ്രാഹ്മണീ വാ വേസ്സീ വാ സുദ്ദീ വാ''തി? ഇതി പുട്ഠോ ''നോ''തി വദേയ്യ.

''തമേനം ഏവം വദേയ്യും - ''അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ജനപദകല്യാണിം ഇച്ഛസി കാമേസി, ജാനാസി തം ജനപദകല്യാണിം - ഏവംനാമാ ഏവംഗോത്താതി വാ, ദീഘാ വാ രസ്സാ വാ മജ്ഝിമാ വാ കാളീ വാ സാമാ വാ മങ്ഗുരച്ഛവീ വാതി, അമുകസ്മിം ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ നഗരേ വാ''തി? ഇതി പുട്ഠോ 'നോ'തി വദേയ്യ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - ''അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ന ജാനാസി ന പസ്സസി, തം ത്വം ഇച്ഛസി കാമേസീ''തി? ഇതി പുട്ഠോ ''ആമാ''തി വദേയ്യ.

൫൩൯. ''തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, നനു ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി? ''അദ്ധാ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി.

൫൪൦. ''ഏവമേവ ഖോ, വാസേട്ഠ, ന കിര തേവിജ്ജേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ, നപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ആചരിയേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ, നപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ആചരിയപാചരിയേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ. നപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം യാവ സത്തമാ ആചരിയാമഹയുഗേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ. യേപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ, യേസമിദം ഏതരഹി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം, തദനുഗായന്തി, തദനുഭാസന്തി, ഭാസിതമനുഭാസന്തി, വാചിതമനുവാചേന്തി , സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു, തേപി ന ഏവമാഹംസു - ''മയമേതം ജാനാമ, മയമേതം പസ്സാമ, യത്ഥ വാ ബ്രഹ്മാ, യേന വാ ബ്രഹ്മാ, യഹിം വാ ബ്രഹ്മാ''തി. തേവ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - ''യം ന ജാനാമ, യം ന പസ്സാമ, തസ്സ സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേമ - അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായാ''തി.

൫൪൧. ''തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, നനു ഏവം സന്തേ തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി? ''അദ്ധാ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഏവം സന്തേ തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ''തി.

''സാധു, വാസേട്ഠ, തേ വത, വാസേട്ഠ, തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ യം ന ജാനന്തി, യം ന പസ്സന്തി, തസ്സ സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേസ്സന്തി - അയമേവ

ഉജുമഗ്ഗോ അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായാതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

നിസ്സേണിഉപമാ

൫൨൭. "സേയ്യഥാപി , വാസേട്ഠ, പുരിസോ ചാതുമഹാപഥേ നിസ്സേണിം കരേയ്യ - പാസാദസ്സ ആരോഹണായ. തമേനം ഏവം വദേയ്യും - "അമ്ഭോ പുരിസ, യസ്സ ത്വം [യം ത്വം (സ്യാ॰)] പാസാദസ്സ ആരോഹണായ നിസ്സേണിം കരോസി, ജാനാസി തം പാസാദം - പുരത്ഥിമായ വാ ദിസായ ദക്ഖിണായ വാ ദിസായ പച്ഛിമായ വാ ദിസായ ഉത്തരായ വാ ദിസായ ഉച്ചോ വാ നീചോ വാ മജ്ഝിമോ വാ"തി? ഇതി പുട്ഠോ "നോ"തി വദേയ്യ.

"തമേനം ഏവം വദേയ്യും - "അമ്ഭോ പുരിസ, യം ത്വം ന ജാനാസി, ന പസ്സസി, തസ്സ ത്വം പാസാദസ്സ ആരോഹണായ നിസ്സേണിം കരോസീ"തി? ഇതി പുട്ഠോ "ആമാ"തി വദേയ്യ.

൫൨൮. "തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, നനു ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി? "അദ്ധാ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഏവം സന്തേ തസ്സ പുരിസസ്സ അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി.

൫൨൯. "ഏവമേവ ഖോ, വാസേട്ഠ, ന കിര തേവിജ്ജേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ, നപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ആചരിയേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ, നപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം ആചരിയപാചരിയേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ, നപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം യാവ സത്തമാ ആചരിയാമഹയുഗേഹി ബ്രഹ്മാ സക്ഖിദിട്ഠോ. യേപി കിര തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം പുബ്ബകാ ഇസയോ മന്താനം കത്താരോ മന്താനം പവത്താരോ, യേസമിദം ഏതരഹി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ പോരാണം മന്തപദം ഗീതം പവുത്തം സമിഹിതം, തദനുഗായന്തി, തദനുഭാസന്തി, ഭാസിതമനുഭാസന്തി, വാചിതമനുവാചേന്തി, സേയ്യഥിദം - അട്ഠകോ വാമകോ വാമദേവോ വേസ്സാമിത്തോ യമതഗ്ഗി അങ്ഗീരസോ ഭാരദ്വാജോ വാസേട്ഠോ കസ്സപോ ഭഗു, തേപി ന ഏവമാഹംസു - മയമേതം ജാനാമ , മയമേതം പസ്സാമ, യത്ഥ വാ ബ്രഹ്മാ, യേന വാ ബ്രഹ്മാ, യഹിം വാ ബ്രഹ്മാതി. തേവ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ഏവമാഹംസു - "യം ന ജാനാമ, യം ന പസ്സാമ, തസ്സ സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേമ, അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസഹബ്യതായാ"തി.

൫൩൦. "തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, നനു ഏവം സന്തേ തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി? "അദ്ധാ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ഏവം സന്തേ തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം അപ്പാടിഹീരകതം ഭാസിതം സമ്പജ്ജതീ"തി.

"സാധു, വാസേട്ഠ. തേ വത, വാസേട്ഠ, തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ യം ന ജാനന്തി, യം ന പസ്സന്തി, തസ്സ സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേസ്സന്തി. അയമേവ ഉജുമഗ്ഗോ അയമഞ്ജസായനോ നിയ്യാനികോ നിയ്യാതി തക്കരസ്സ ബ്രഹ്മസബ്യതായാതി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

അചിരവതീനദീഉപമാ

൫൪൨. "സേയ്യഥാപി, വാസേട്ഠ, അയം അചിരവതീ നദീ പൂരാ ഉദകസ്സ സമതിത്തികാ കാകപേയ്യാ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ പാരത്ഥികോ പാരഗവേസീ പാരഗാമീ പാരം തരിതുകാമോ. സോ ഓരിമേ തീരേ ഠിതോ പാരിമം തീരം അവ്ഹേയ്യ - "ഏഹി പാരാപാരം, ഏഹി പാരാപാര"ന്തി.

൫൪൩. "തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, അപി നു തസ്സ പുരിസസ്സ അവ്ഹായനഹേതു വാ ആയാചനഹേതു വാ പത്ഥനഹേതു വാ അഭിനന്ദനഹേതു വാ അചിരവതിയാ നദിയാ പാരിമം തീരം ഓരിമം തീരം ആഗച്ഛേയ്യാ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

൫൪൪. "ഏവമേവ ഖോ, വാസേട്ഠ, തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ യേ ധമ്മാ ബ്രാഹ്മണകാരകാ തേ ധമ്മേ പഹായ വത്തമാനാ, യേ ധമ്മാ അബ്രാഹ്മണകാരകാ തേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തമാനാ ഏവമാഹംസു - "ഇന്ദമവ്ഹയാമ, സോമമവ്ഹയാമ, വരുണമവ്ഹയാമ, ഈസാനമവ്ഹയാമ, പജാപതിമവ്ഹയാമ, ബ്രഹ്മമവ്ഹയാമ, മഹിദ്ധിമവ്ഹയാമ, യമമവ്ഹയാമാ"തി.

"തേ വത, വാസേട്ഠ, തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ യേ ധമ്മാ ബ്രാഹ്മണകാരകാ തേ ധമ്മേ പഹായ വത്തമാനാ, യേ ധമ്മാ അബ്രാഹ്മണകാരകാ തേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തമാനാ അവ്ഹായനഹേതു വാ ആയാചനഹേതു വാ പത്ഥനഹേതു വാ അഭിനന്ദനഹേതു വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യൂപഗാ ഭവിസ്സന്തീ"തി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൫൪൫. "സേയ്യഥാപി, വാസേട്ഠ, അയം അചിരവതീ നദീ പൂരാ ഉദകസ്സ സമതിത്തികാ കാകപേയ്യാ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ പാരത്ഥികോ പാരഗവേസീ പാരഗാമീ പാരം തരിതുകാമോ. സോ ഓരിമേ തീരേ ദള്ഹായ അന്ദുയാ പച്ഛാബാഹം ഗാള്ഹബന്ധനം ബദ്ധോ.

"തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, അപി നു സോ പുരിസോ അചിരവതിയാ നദിയാ ഓരിമാ തീരാ പാരിമം തീരം ഗച്ഛേയ്യാ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

൫൪൬. "ഏവമേവ ഖോ, വാസേട്ഠ, പഞ്ചിമേ കാമഗുണാ അരിയസ്സ വിനയേ അന്ദൂതിപി വുച്ചന്തി, ബന്ധനന്തിപി വുച്ചന്തി. കതമേ പഞ്ച? ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ രൂപാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ. സോതവിഞ്ഞേയ്യാ സദ്ദാ...പേ॰... ഘാനവിഞ്ഞേയ്യാ ഗന്ധാ... ജിവ്ഹാവിഞ്ഞേയ്യാ രസാ... കായവിഞ്ഞേയ്യാ ഫോട്ഠബ്ബാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ പിയരൂപാ കാമൂപസംഹിതാ രജനീയാ.

"ഇമേ ഖോ, വാസേട്ഠ, പഞ്ച കാമഗുണാ അരിയസ്സ വിനയേ അന്ദൂതിപി വുച്ചന്തി, ബന്ധനന്തിപി വുച്ചന്തി . ഇമേ ഖോ വാസേട്ഠ പഞ്ച കാമഗുണേ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ഗധിതാ മുച്ഛിതാ അജ്ഝോപന്നാ അനാദീനവദസ്സാവിനോ അനിസ്സരണപഞ്ഞാ പരിഭുഞ്ജന്തി. തേ വത, വാസേട്ഠ, തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ യേ ധമ്മാ ബ്രാഹ്മണകാരകാ, തേ ധമ്മേ പഹായ വത്തമാനാ, യേ ധമ്മാ

അബ്രാഹ്മണകാരകാ, തേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തമാനാ പഞ്ച കാമഗുണേ ഗധിതാ മുച്ഛിതാ അജ്ഝോപന്നാ അനാദീനവദസ്സാവിനോ അനിസ്സരണപഞ്ഞാ പരിഭുഞ്ജന്താ കാമന്ദുബന്ധനബദ്ധാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യൂപഗാ ഭവിസ്സന്തീ"തി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൫൪൭. "സേയ്യഥാപി , വാസേട്ഠ, അയം അചിരവതീ നദീ പൂരാ ഉദകസ്സ സമതിത്തികാ കാകപേയ്യാ. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ പാരത്ഥികോ പാരഗവേസീ പാരഗാമീ പാരം തരിതുകാമോ. സോ ഓരിമേ തീരേ സസീസം പാരുപിത്വാ നിപജ്ജേയ്യ.

"തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, അപി നു സോ പുരിസോ അചിരവതിയാ നദിയാ ഓരിമാ തീരാ പാരിമം തീരം ഗച്ഛേയ്യാ"തി? "നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ".

൫൪൮. "ഏവമേവ ഖോ, വാസേട്ഠ, പഞ്ചിമേ നീവരണാ അരിയസ്സ വിനയേ ആവരണാതിപി വുച്ചന്തി, നീവരണാതിപി വുച്ചന്തി, ഓനാഹനാതിപി വുച്ചന്തി, പരിയോനാഹനാതിപി വുച്ചന്തി. കതമേ പഞ്ച? കാമച്ഛന്ദനീവരണം, ബ്യാപാദനീവരണം, ഥിനമിദ്ധനീവരണം, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചനീവരണം, വിചികിച്ഛാനീവരണം. ഇമേ ഖോ, വാസേട്ഠ, പഞ്ച നീവരണാ അരിയസ്സ വിനയേ ആവരണാതിപി വുച്ചന്തി, നീവരണാതിപി വുച്ചന്തി, ഓനാഹനാതിപി വുച്ചന്തി, പരിയോനാഹനാതിപി വുച്ചന്തി.

൫൪൯. "ഇമേഹി ഖോ, വാസേട്ഠ, പഞ്ചഹി നീവരണേഹി തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ആവുടാ നിവുടാ ഓനദ്ധാ [ഓഫുടാ (സീ॰ ക॰), ഓഫുതാ (സ്യാ॰)] പരിയോനദ്ധാ. തേ വത, വാസേട്ഠ, തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ യേ ധമ്മാ ബ്രാഹ്മണകാരകാ തേ ധമ്മേ പഹായ വത്തമാനാ, യേ ധമ്മാ അബ്രാഹ്മണകാരകാ തേ ധമ്മേ സമാദായ വത്തമാനാ പഞ്ചഹി നീവരണേഹി ആവുടാ നിവുടാ ഓനദ്ധാ പരിയോനദ്ധാ [പരിയോനദ്ധാ, തേ (സ്യാ॰ ക॰)] കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യൂപഗാ ഭവിസ്സന്തീ"തി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

സംസന്ദനകഥാ

൫൫൦. "തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, കിന്തി തേ സുതം ബ്രാഹ്മണാനം വുദ്ധാനം മഹല്ലകാനം ആചരിയപാചരിയാനം ഭാസമാനാനം, സപരിഗ്ഗഹോ വാ ബ്രഹ്മാ അപരിഗ്ഗഹോ വാ"തി? "അപരിഗ്ഗഹോ, ഭോ ഗോതമ". "സവേരചിത്തോ വാ അവേരചിത്തോ വാ"തി? "അവേരചിത്തോ, ഭോ ഗോതമ". "സബ്യാപജ്ജചിത്തോ വാ അബ്യാപജ്ജചിത്തോ വാ"തി? "അബ്യാപജ്ജചിത്തോ, ഭോ ഗോതമ". "സംകിലിട്ഠചിത്തോ വാ അസംകിലിട്ഠചിത്തോ വാ"തി? "അസംകിലിട്ഠചിത്തോ, ഭോ ഗോതമ". "വസവത്തീ വാ അവസവത്തീ വാ"തി? "വസവത്തീ, ഭോ ഗോതമ".

"തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, സപരിഗ്ഗഹാ വാ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ അപരിഗ്ഗഹാ വാ"തി? "സപരിഗ്ഗഹാ, ഭോ ഗോതമ". "സവേരചിത്താ വാ അവേരചിത്താ വാ"തി? "സവേരചിത്താ, ഭോ ഗോതമ" . "സബ്യാപജ്ജചിത്താ വാ അബ്യാപജ്ജചിത്താ വാ"തി? "സബ്യാപജ്ജചിത്താ, ഭോ ഗോതമ".

“സംകിലിട്ഠചിത്താ വാ അസംകിലിട്ഠചിത്താ വാ”തി? “സംകിലിട്ഠചിത്താ, ഭോ ഗോതമ”. “വസവത്തീ വാ അവസവത്തീ വാ”തി? “അവസവത്തീ, ഭോ ഗോതമ”.

൫൭൯. “ഇതി കിര, വാസേട്ഠ, സപരിഗ്ഗഹാ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ അപരിഗ്ഗഹോ ബ്രഹ്മാ. അപി നു ഖോ സപരിഗ്ഗഹാനം തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം അപരിഗ്ഗഹേന ബ്രഹ്മുനാ സദ്ധിം സംസന്ദതി സമേതീ”തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”. “സാധു, വാസേട്ഠ, തേ വത, വാസേട്ഠ, സപരിഗ്ഗഹാ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപരിഗ്ഗഹസ്സ ബ്രഹ്മുനോ സഹബ്യൂപഗാ ഭവിസ്സന്തീ”തി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“ഇതി കിര, വാസേട്ഠ, സവേരചിത്താ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ, അവേരചിത്തോ ബ്രഹ്മാ...പേ॰... സബ്യാപജ്ജചിത്താ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ അബ്യാപജ്ജചിത്തോ ബ്രഹ്മാ... സംകിലിട്ഠചിത്താ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ അസംകിലിട്ഠചിത്തോ ബ്രഹ്മാ... അവസവത്തീ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ വസവത്തീ ബ്രഹ്മാ, അപി നു ഖോ അവസവത്തീനം തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം വസവത്തിനാ ബ്രഹ്മുനാ സദ്ധിം സംസന്ദതി സമേതീ”തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”. “സാധു, വാസേട്ഠ, തേ വത, വാസേട്ഠ, അവസവത്തീ തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ വസവത്തിസ്സ ബ്രഹ്മുനോ സഹബ്യൂപഗാ ഭവിസ്സന്തീ”തി, നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

൫൮൦. “ഇധ ഖോ പന തേ, വാസേട്ഠ, തേവിജ്ജാ ബ്രാഹ്മണാ ആസീദിത്വാ [ആദിസിത്വാ (ക॰)] സംസീദന്തി, സംസീദിത്വാ വിസാരം [വിസാദം (സീ॰ പീ॰), വിസത്തം (സ്യാ॰)] പാപുണന്തി, സുക്ഖതരം [സുക്ഖതരണം (ക॰)] മഞ്ഞേ തരന്തി. തസ്മാ ഇദം തേവിജ്ജാനം ബ്രാഹ്മണാനം തേവിജ്ജാഇരിണന്തിപി വുച്ചതി, തേവിജ്ജാവിവനന്തിപി വുച്ചതി, തേവിജ്ജാബ്യസനന്തിപി വുച്ചതീ”തി.

൫൮൧. ഏവം വുത്തേ, വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “സുതം മേതം, ഭോ ഗോതമ, സമണോ ഗോതമോ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ജാനാതീ”തി. “തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ. ആസന്നേ ഇതോ മനസാകടം, ന ഇതോ ദൂരേ മനസാകട”ന്തി? “ഏവം, ഭോ ഗോതമ, ആസന്നേ ഇതോ മനസാകടം, ന ഇതോ ദൂരേ മനസാകട”ന്തി.

൫൮൨. “തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, ഇധസ്സ പുരിസോ മനസാകടേ ജാതസംവദ്ധോ. തമേനം മനസാകടതോ താവദേവ അവസടം മനസാകടസ്സ മഗ്ഗം പുച്ഛേയ്യും. സിയാ നു ഖോ, വാസേട്ഠ, തസ്സ പുരിസസ്സ മനസാകടേ ജാതസംവദ്ധസ്സ മനസാകടസ്സ മഗ്ഗം പുട്ഠസ്സ ദന്ധായിതത്തം വാ വിത്ഥായിതത്തം വാ”തി? “നോ ഹിദം, ഭോ ഗോതമ”. “തം കിസ്സ ഹേതു”? “അമു ഹി, ഭോ ഗോതമ, പുരിസോ മനസാകടേ ജാതസംവദ്ധോ, തസ്സ സബ്ബാനേവ മനസാകടസ്സ മഗ്ഗാനി സുവിദിതാനീ”തി.

“സിയാ ഖോ, വാസേട്ഠ, തസ്സ പുരിസസ്സ മനസാകടേ ജാതസംവദ്ധസ്സ മനസാകടസ്സ മഗ്ഗം പുട്ഠസ്സ ദന്ധായിതത്തം വാ വിത്ഥായിതത്തം വാ, ന ത്വേവ തഥാഗതസ്സ ബ്രഹ്മലോകേ വാ ബ്രഹ്മലോകഗാമിനിയാ വാ പടിപദായ പുട്ഠസ്സ ദന്ധായിതത്തം വാ വിത്ഥായിതത്തം വാ. ബ്രഹ്മാനം ചാഹം, വാസേട്ഠ,

പജാനാമി ബ്രഹ്മലോകഞ്ച ബ്രഹ്മലോകഗാമിനിഞ്ച പടിപദം, യഥാ പടിപന്നോ ച ബ്രഹ്മലോകം ഉപപന്നോ, തഞ്ച പജാനാമീ''തി.

൫൭. ഏവം വുത്തേ, വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സുതം മേതം, ഭോ ഗോതമ, സമണോ ഗോതമോ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേതീ''തി. ''സാധു നോ ഭവം ഗോതമോ ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗം ദേസേതു ഉല്ലുമ്പതു ഭവം ഗോതമോ ബ്രാഹ്മണിം പജ''ന്തി. ''തേന ഹി, വാസേട്ഠ, സുണാഹി; സാധുകം മനസി കരോഹി; ഭാസിസ്സാമീ''തി. ''ഏവം ഭോ''തി ഖോ വാസേട്ഠോ മാണവോ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസി.

ബ്രഹ്മലോകമഗ്ഗദേസനാ

൫൮. ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ഇധ, വാസേട്ഠ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം, സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ...പേ॰... (യഥാ ൱൯൦-൨൧൨ അനുച്ഛേദേസു ഏവം വിത്ഥാരേതബ്ബം). ഏവം ഖോ, വാസേട്ഠ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി...പേ॰... തസ്സിമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹീനേ അത്തനി സമനുപസ്സതോ പാമോജ്ജം ജായതി, പമുദിതസ്സ പീതി ജായതി, പീതിമനസ്സ കായോ പസ്സമ്ഭതി, പസ്സദ്ധകായോ സുഖം വേദേതി, സുഖിനോ ചിത്തം സമാധിയതി.

''സോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി . തഥാ ദുതിയം. തഥാ തതിയം. തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരതി.

''സേയ്യഥാപി, വാസേട്ഠ, ബലവാ സങ്ഖധമോ അപ്പകസിരേനേവ ചതുദ്ദിസാ വിഞ്ഞാപേയ്യ; ഏവമേവ ഖോ, വാസേട്ഠ, ഏവം ഭാവിതായ മേത്തായ ചേതോവിമുത്തിയാ യം പമാണകതം കമ്മം ന തം തത്രാവസിസ്സതി, ന തം തത്രാവതിട്ഠതി. അയമ്പി ഖോ, വാസേട്ഠ, ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗോ.

''പുന ചപരം, വാസേട്ഠ, ഭിക്ഖു കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി. തഥാ ദുതിയം. തഥാ തതിയം. തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരതി.

''സേയ്യഥാപി , വാസേട്ഠ, ബലവാ സങ്ഖധമോ അപ്പകസിരേനേവ ചതുദ്ദിസാ വിഞ്ഞാപേയ്യ. ഏവമേവ ഖോ, വാസേട്ഠ, ഏവം ഭാവിതായ ഉപേക്ഖായ ചേതോവിമുത്തിയാ യം പമാണകതം കമ്മം ന തം തത്രാവസിസ്സതി, ന തം തത്രാവതിട്ഠതി. അയം ഖോ, വാസേട്ഠ, ബ്രഹ്മാനം സഹബ്യതായ മഗ്ഗോ.

൫൯. ''തം കിം മഞ്ഞസി, വാസേട്ഠ, ഏവംവിഹാരീ ഭിക്ഖു സപരിഗ്ഗഹോ വാ അപരിഗ്ഗഹോ വാ''തി? ''അപരിഗ്ഗഹോ, ഭോ ഗോതമ''. ''സവേരചിത്തോ വാ അവേരചിത്തോ വാ''തി? ''അവേരചിത്തോ, ഭോ ഗോതമ''. ''സബ്യാപജ്ജചിത്തോ വാ അബ്യാപജ്ജചിത്തോ വാ''തി? ''അബ്യാപജ്ജചിത്തോ,

ഭോ ഗോതമ''. ''സംകിലിട്ഠചിത്തോ വാ അസംകിലിട്ഠചിത്തോ വാ''തി? ''അസംകിലിട്ഠചിത്തോ, ഭോ ഗോതമ''. ''വസവത്തീ വാ അവസവത്തീ വാ''തി? ''വസവത്തീ, ഭോ ഗോതമ''.

''ഇതി കിര, വാസേട്ഠ, അപരിഗ്ഗഹോ ഭിക്ഖു, അപരിഗ്ഗഹോ ബ്രഹ്മാ. അപി നു ഖോ അപരിഗ്ഗഹസ്സ ഭിക്ഖുനോ അപരിഗ്ഗഹേന ബ്രഹ്മുനാ സദ്ധിം സംസന്ദതി സമേതീ''തി? ''ഏവം, ഭോ ഗോതമ''. ''സാധു, വാസേട്ഠ, സോ വത വാസേട്ഠ അപരിഗ്ഗഹോ ഭിക്ഖു കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപരിഗ്ഗഹസ്സ ബ്രഹ്മുനോ സഹബ്യൂപഗോ ഭവിസ്സതീ''തി, ഠാനമേതം വിജ്ജതി.

൫൫൯. ''ഇതി കിര, വാസേട്ഠ, അവേരചിത്തോ ഭിക്ഖു, അവേരചിത്തോ ബ്രഹ്മാ...പേ॰... അബ്യാപജ്ജചിത്തോ ഭിക്ഖു, അബ്യാപജ്ജചിത്തോ ബ്രഹ്മാ... അസംകിലിട്ഠചിത്തോ ഭിക്ഖു, അസംകിലിട്ഠചിത്തോ ബ്രഹ്മാ... വസവത്തീ ഭിക്ഖു, വസവത്തീ ബ്രഹ്മാ, അപി നു ഖോ വസവത്തിസ്സ ഭിക്ഖുനോ വസവത്തിനാ ബ്രഹ്മുനാ സദ്ധിം സംസന്ദതി സമേതീ''തി ? ''ഏവം, ഭോ ഗോതമ''. ''സാധു, വാസേട്ഠ, സോ വത, വാസേട്ഠ, വസവത്തീ ഭിക്ഖു കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ വസവത്തിസ്സ ബ്രഹ്മുനോ സഹബ്യൂപഗോ ഭവിസ്സതീതി, ഠാനമേതം വിജ്ജതീ''തി.

൫൬൦. ഏവം വുത്തേ, വാസേട്ഠഭാരദ്വാജാ മാണവാ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - ''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ 'ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീ'തി. ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ . ഏതേ മയം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമ, ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകേ നോ ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതേ സരണം ഗതേ''തി.

തേവിജ്ജസുത്തം നിട്ഠിതം തേരസമം.

സീലക്ഖന്ധവഗ്ഗോ നിട്ഠിതോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ബ്രഹ്മാസാമഞ്ഞഅമ്ബട്ഠ ,
സോണകൂടമഹാലിജാലിനീ;
സീഹപോട്ഠപാദസുഭോ കേവട്ടോ,
ലോഹിച്ചതേവിജ്ജാ തേരസാതി.

സീലക്ഖന്ധവഗ്ഗപാളി നിട്ഠിതാ.